

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ZBIERKA
NÁLEZOV A UZNESENÍ

Ročník: 2025

II. štvrťrok

OBSAH

Rozhodnutia

- č. 14 - **IV. ÚS 151/2025**
PODMIENKY POSUDZOVANIA NÁVRHU PODĽA ČL. 127 ODS. 5 ÚSTAVY
- č. 15 - **PL. ÚS 5/2025**
AKTÍVNA PROCESNÁ LEGITIMÁCIA SÚDU NA PODANIE NÁVRHU PODĽA ČL. 125 ÚSTAVY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ÚČINKY DEROGAČNÉHO NÁLEZU
- č. 16 - **PLz. ÚS 2/2025**
ZÁKLADNÁ SADZBA TARIFNEJ ODMENY ADVOKÁTA V KONANÍ O URČENIE ABSOLÚTNEJ NEPLATNOSTI ZMLUVY V PRÍPADOCH, V KTORÝCH ŽALOBKA NIE JE ÚČASTNÍKOM ZMLUVY
- č. 17 - **IV. ÚS 278/2025**
POTREBNÝ SPÔSOB OPONENTÚRY PRÁVNEMU NÁZORU NAPADNUTÉHO ROZHODNUTIA V ÚSTAVNEJ SŤAŽNOSTI
- č. 18 - **IV. ÚS 319/2025**
PRÁVO NA INÚ PRÁVNÚ OCHRANU PRI PODANÍ TRESTNÉHO OZNÁMENIA POŠKODENÉHO TRESTNÝM ČINOM A OZNAMOVATEĽA, KTORÝ NIE JE TAKÝM POŠKODENÝM
- č. 19 - **III. ÚS 249/2025**
NEPLYNUTIE PREMLČACÍCH LEHÔT POČAS PROTIPANDEMICKÝCH OPATRENÍ
- č. 20 - **IV. ÚS 275/2025**
DÔVOD NA VYSLOVENIE PORUŠENIA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ÚSTAVNÝM SÚDOM PRI PROCESNÝCH CHYBÁCH V KONTEXTE VÝSLEDKOVEJ SPRAVODLIVOSTI
- č. 21 - **IV. ÚS 239/2025**
PREKROČENIE PRIESKUMNÉHO OPRÁVNENIA A SPRAVODLIVÝ PROCES
- č. 22 - **I. ÚS 393/2025**
NEPRÍPUSTNOSŤ ODVOLANIA A PORUŠENIE PRÁVA NA ÚČINNÝ OPRAVNÝ PROSTRIEDOK
- č. 23 - **IV. ÚS 224/2025**
ZAPRETIE OTCOVSTVA PODĽA NOVELIZOVANEJ ÚPRAVY ZÁKONA O RODINE
- č. 24 - **II. ÚS 152/2025**
ZABEZPEČENIE PLNÉHO ÚČINKU SMERNICE A NEPRÍPUSTNOSŤ PRAVEJ RETROAKTIVITY NORMY TRANSPOZIČNÉHO ZÁKONA

PODMIENKY POSUDZOVANIA NÁVRHU PODĽA ČL. 127 ODS. 5 ÚSTAVY

I. Návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy sa podáva spolu s ústavnou sťažnosťou a má podmieniť úspech sťažovateľa pri ochrane jeho práva alebo slobody podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v kontexte normatívnej zmeny podľa čl. 125 ods. 3 ústavy, a to oproti stavu právneho poriadku Slovenskej republiky de lege lata, ktorý, naopak, úspech sťažovateľa marí. Obsahovo teda ide o sťažnostnú námietku, aj keď s viazanosťou ústavného súdu len jej rozsahom, a nie aj jej dôvodmi (§ 131a ods. 2 zákona o ústavnom súde); to sa však netýka viazanosti ústavného súdu rozsahom a dôvodmi samotnej ústavnej sťažnosti (§ 45 zákona o ústavnom súde), ktorá je v procesnej súvzťažnosti určujúca. Ústavný súd preto nemôže byť viazaný východiskom ústavnej sťažnosti (súladi relevantných právnych predpisov) a zároveň byť viazaný opačným východiskom jej sprievodného návrhu (nesúladi tých istých právnych predpisov), a preto záleží na tom, či je primárny návrh ústavnej sťažnosti na rozhodnutie, ktorého sa sťažovateľ domáha (§ 43 ods. 1 v kontexte s § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde) kompatibilný s návrhom podľa čl. 127 ods. 5 ústavy (§ 123 ods. 4, § 131a ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde).

I.1. Možnosť úspešného uplatnenia návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy je teda podmienená alternatívou kumulovaného záveru sťažovateľa, že de lege lata nemôže uspieť, avšak v prípade, ak ústavný súd (senát aj plénum) akceptuje jeho návrh na vyslovenie nesúladi právnych predpisov, privodí to jeho úspech v konaní o ústavnej sťažnosti. V takom prípade je ústavná sťažnosť primárne podaná s návrhovým predpokladom nesúladi právnych predpisov, pričom jej úspech závisí od vyhodnotenia tejto otázky senátom a v prípade jeho kladnej odpovede plénom ústavného súdu; negatívna odpoveď senátu alebo pléna ústavného súdu potom znamená nielen neúspech návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy, ale aj samotnej ústavnej sťažnosti.

I.2. Ak je ústavná sťažnosť primárne podaná s návrhovým predpokladom jej úspešnosti bez prerušenia konania podľa označeného ustanovenia (teda vychádza zo súladu právnych predpisov), tým generovaný záver o neopodstatnenosti návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy sa použije nielen v prípade odmietnutia takto orientovanej ústavnej sťažnosti pri jej predbežnom prerokovaní (z procesných alebo vecných dôvodov), ale aj v prípade jej prijatia na ďalšie konanie, z povahy veci bez prerušenia konania na účel podania návrhu plénu ústavného súdu (jeho podanie je obsahovo vylúčené primárnym návrhom ústavnej sťažnosti prijatým na ďalšie konanie). V prípade takého prijatia ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie už následne nezáleží na jej nálezovom úspechu, pretože rovnako ako pri skôr opísanej alternatíve je sťažovateľov návrh na vyslovenie nesúladi právnych predpisov obsahovo vylúčený už samotnou ústavnou sťažnosťou, ktorej rozsahom a dôvodmi je ústavný súd viazaný a ktorej primárny návrh vychádza zo vzájomného predpisového súladu. Obsahový protiklad východiska ústavnej sťažnosti a jej sprievodného návrhu v otázke súladu právnych predpisov vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovenia návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy.

II. Keďže návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy je sťažnostnou námietkou spojenou s osobitným spôsobom jej vybavenia senátom ústavného súdu (v prípade konštatácie nesúladi právnych predpisov), platia pre ňu štandardné podmienky konania o ústavnej sťažnosti. Ide predovšetkým o požiadavku subsidiarity, teda predmetná námietka, ak bola uplatniteľná v konaní predchádzajúcom konaniu o ústavnej sťažnosti, musela byť v skoršom konaní uplatnená, aby bola v konaní o ústavnej sťažnosti prípustná.

Nedostatok popísanej procesnej aktivity sťažovateľa v jej námietkovom ponímaní vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovenia podanému návrhu.

III. Z čl. 127 ods. 5 (rovnako ako z čl. 144 ods. 2) ústavy a tam ustanovenej potreby prerušiť konanie senátom ústavného súdu (všeobecným súdom) vyplýva aj podmienka prejudiciality, teda možnosť iného rozhodnutia v dotknutej veci senátom ústavného súdu na základe vyhovie plénom ústavného súdu návrhu senátu na konanie o súlade právnych predpisov. Nepreukázanie splnenia podmienky prejudiciality vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovie podanému návrhu.

IV. Spoločné podanie ústavnej sťažnosti a návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy neumožňuje po včasnom podaní samotnej ústavnej sťažnosti doplniť predmetný návrh až po uplynutí lehoty na podanie ústavnej sťažnosti. Ak by taká situácia nastala, vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovie podanému návrhu.

V. Možno dodať, že návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy musí byť osobitne odôvodnený z hľadiska argumentácie o nesúlade právnych predpisov a z hľadiska splnenia podmienky prejudiciality [§ 123 ods. 4 písm. b) a d) zákona o ústavnom súde], nie je teda možné také odôvodnenie nahradiť odkazom na samotnú ústavnú sťažnosť ani inak. Popísaný deficit odôvodnenia vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovie podanému návrhu.

VI. Návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy posúdi senát ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde. Ak senát ústavnú sťažnosť odmietne (vo všetkých alternatívach dôvodov na také rozhodnutie), nevyhovie podanému návrhu odôvodní v uznesení o odmietnutí návrhu (ústavnej sťažnosti); rovnako senát postupuje pri odôvodnení nevyhovie podanému návrhu v prípade prijatia ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie bez prerušenia konania na účel podania svojho návrhu na konanie o súlade právnych predpisov plénu ústavného súdu. Alternatívne senát preruší konanie a podá návrh na konanie o súlade právnych predpisov plénu ústavného súdu; podľa výsledku takého konania senát po pokračovaní v konaní ústavnú sťažnosť prijme na ďalšie konanie (ak jeho návrh uspel) alebo ju odmietne pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde (ak jeho návrh neuspel), pokiaľ nebude podľa okolností prípadu prichádzať do úvahy iný postup (napríklad opätovné podanie návrhu na konanie o súlade právnych predpisov odmietnutého plénom ústavného súdu pre nedostatok náležitostí skôr podaného návrhu, v tomto prípade bez predchádzajúceho pokračovania v konaní).

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 151/2025 z 8. apríla 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa E. V., zastúpeného SHM PARTNERS s. r. o., Záhradnícka 51, Bratislava, proti rozhodnutiu Okresného úradu Trenčín sp. zn. Co 3/2017 z 31. mája 2017, rozsudku Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 11 S 87/2017 z 11. júna 2019 v spojení s opravným uznesením sp. zn. 11 S 87/2017 zo 7. marca 2022

a rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Svk 30/2022 z 23. októbra 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. februára 2025 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na súdnu ochranu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, podľa čl. 36 ods. 1 listiny, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru, práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) rozhodnutím okresného úradu sp. zn. Co 3/2017 z 31. mája 2017, rozsudkom krajského súdu (ďalej aj „správny súd“) sp. zn. 11 S 87/2017 z 11. júna 2019 v spojení s opravným uznesením sp. zn. 11 S 87/2017 zo 7. marca 2022 a rozsudkom najvyššieho správneho súdu (ďalej aj „kasačný súd“) sp. zn. 4 Svk 30/2022 z 23. októbra 2024. Sťažovateľ sa domáha, aby ústavný súd označené rozhodnutia zrušil, vec vrátil okresnému úradu na ďalšie konanie, priznal mu finančné zadostučinenie v sume 85 000 eur, nariadil dočasné opatrenie, ktorým povolí odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia. Zároveň si uplatnil právo na náhradu trov konania vedeného ústavným súdom a spolu s ústavnou sťažnosťou podal návrh, aby senát ústavného súdu podal návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti.

3. Krajský súd svojím rozsudkom zamietol žalobu, ktorou sa právna predchodkyňa žalobcu domáhala preskúmania zákonnosti rozhodnutia okresného úradu, ktorý postupom podľa § 59 ods. 2 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) zrušil prvostupňové rozhodnutie Okresného úradu Bánovce nad Bebravou sp. zn. C 015/2008 z 11. júla 2016, ktorým tento nevyhovel námietke právnej predchodkyne sťažovateľa podanej proti návrhu registra obnovennej evidencie pozemkov (ďalej aj „ROEP“) v katastrálnom území... Táto námietka sa týkala (i) nezaevidovania spoluvlastníckeho podielu na parcele č... vo výmere 13966 m², (ii) zmeny právnej hranice, a tým zníženia pozemku parcely č..., a (iii) zmeny právnej hranice a pôvodnej výmery pozemku parcely č...

4. V odôvodnení svojho rozsudku krajský súd konštatoval nedôvodnosť správnej žaloby právnej predchodkyne sťažovateľa. Krajský súd uviedol, že prvostupňové administratívne rozhodnutie bolo vydané v čase, keď v katastrálnom území... platil katastrálny operát zapísaný do katastra nehnuteľností podľa registra obnovenej evidencie pozemkov, ktorý bol schválený rozhodnutím príslušného správneho orgánu 27. februára 2009 a zapísaný do katastra nehnuteľností 7. apríla 2009. Rozhodnutie o schválení ROEP ako celok zrušené nebolo. Rozhodnutie o schválení ROEP vydal správny orgán v čase, keď o námietke proti výpisu z návrhu ROEP bolo právoplatne rozhodnuté rozhodnutím zo 4. novembra 2008 potvrdeným rozhodnutím odvolacieho správneho orgánu z 5. januára 2009, proti ktorému síce bola podaná správna žaloba na účely jeho súdneho preskúmania, táto však nemala odkladný účinok. Právoplatné rozhodnutie o námietke právnej predchodkyne žalobkyne bolo zapracované do návrhu ROEP, ktorý ako celok bol schválený pred tým, ako rozhodnutiami správnych súdov iniciovaných skoršou správnu žalobou žalobkyne došlo k zrušeniu pôvodného rozhodnutia z 5. januára 2009 a jemu predchádzajúceho prvostupňového rozhodnutia zo 4. novembra 2008. Za takéhoto stavu je správny výklad okresného úradu, že po schválení ROEP a zapísaní údajov z neho do katastra nehnuteľností už nie je možné správne konanie vrátiť do stavu (procesného štádia), v rámci ktorého sa dotknuté osoby vyjadrujú k návrhu ROEP, podávajú proti nemu námietky a následne sa o týchto námietkach po prerokovaní v príslušnej komisii rozhoduje. Preto správne orgány nemali a nemohli rozhodovať o námietke proti návrhu ROEP, keď tento bol v čase ich rozhodovania už ako ukončené dielo schválený.

5. V odôvodnení svojho rozsudku sa okrem iného zaoberal aj charakterom lehoty podľa § 7 ods. 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 180/1995 Z. z.“) a dospel k záveru, že súbežným cieľom právnej úpravy usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom zákonom č. 180/1995 Z. z. je dosiahnutie stability a právnej istoty tak, aby sa ROEP zapísaný v katastri nehnuteľností stal spoľahlivou informačnou základňou pre následné scudzovacie právne úkony pozemkov evidovaných v katastri nehnuteľností. Riadiac sa touto výkladovou axiómou, uviedol, že charakter lehoty ustanovenej v § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. je prekluzívny, t. j. je nevyhnutné, aby v záujme dosiahnutia týchto cieľov rozhodnutie správneho orgánu o zmene údajov do skončenia tejto lehoty aj nadobudlo právoplatnosť.

6. Právna predchodkyňa sťažovateľa nespokojná s výsledkom správneho súdneho konania podala proti rozsudku krajského súdu kasačnú sťažnosť, o ktorej rozhodol najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom tak, že ju zamietol. Najvyšší správny súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia po podrobnej rekapitulácii priebehu administratívneho konania a nadväzujúceho správneho súdneho konania detailne vyhodnotil námietky právnej predchodkyne sťažovateľa, ktorými reagovala na závery vyplývajúce z rozsudku krajského súdu, a dospel k záveru o ich nedôvodnosti.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti najvyššiemu správneému súdu vyčíta, že sa v bodoch 71 a 72 svojho rozsudku nepriklonil k „*princípu práva na rozhodnutie v správnom konaní...*“, keď konštatoval, že odvolací správny orgán je oprávnený len zrušiť prvostupňové rozhodnutie správneho orgánu bez toho, aby mu vec vrátil na ďalšie konanie. Sťažovateľ ďalej polemizuje s právnym názorom kasačného súdu, podľa ktorého námietka proti návrhu registra môže byť podnetom pre správny orgán, nemožno ju však vnímať ako samostatné podanie iniciujúce rozhodnutie o zmene údajov schváleného registra, pretože zastáva názor, že pri takejto interpretácii by podávanie správnych žalôb v období do 1. júla 2016 od počiatku bolo obsolentné. V tejto súvislosti konštatuje, že aj doslovné znenie § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. potvrdzuje, že rozhodujúcou pre vykonanie opravy údajov zapísaného registra je výlučne existencia rozporov registra s údajmi podľa § 6 ods. 1 zákona č. 180/1995 Z. z., a nie to, kto akou formou podá návrh alebo začne konanie.

8. Za nesprávny považuje aj názor najvyššieho správneho súdu, podľa ktorého odkázal sťažovateľa (resp. jeho právnych predchodcov) na využitie iných (účinných) právnych prostriedkov ochrany ich práv, čím zároveň odôvodnil aj oprávnenie správnych orgánov a súdu „*nerozhodnúť v konaní o námietkach proti návrhu ROEP resp. v konaní o oprave údajov registra...*“. Sťažovateľ v tejto súvislosti tvrdí, že „*[k]onanie o námietkach proti ROEP ako aj oprave údajov schváleného registra sú sami osebe účinnými prostriedkami nápravy a teda sa s nimi spájajú legitímne očakávania...*“, pričom aj zákonodarca preferoval tento spôsob ochrany pred inými prostriedkami jeho zabezpečenia napr. prostredníctvom civilnoprávnej žaloby.

9. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ otvára aj polemiku s názorom najvyššieho správneho súdu o povahe lehoty podľa § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z., keďže nesúhlasí s tým, že táto by mala byť lehotou prekluzívnou, ale zastáva názor, že je iba poriadkovou. V tejto súvislosti namietka, že prekluzívny charakter lehoty podľa § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. je odôvodnený ochranou všetkých účastníkov konania, ako aj v budúcnosti potenciálne dotknutých osôb rozhodnutím o ROEP a jej prvoradým účelom je nastolenie istoty v právnych vzťahoch založených rozhodnutím o ROEP. Sťažovateľ konštatuje, že kasačný súd nezohľadnil záujem súčasných vlastníkov, ktorí by (nesprávnym) rozhodnutím o ROEP mohli byť tiež dotknutí, a nereflektoval historické a teleologické pozadie § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z., ako aj účel danej regulácie, ktorým je odstránenie chyby v návrhu registra, resp. v schválenom registri.

10. Za arbitrárne považuje aj to, že od kasačného súdu nedostal adekvátnu odpoveď na svoju námietku, podľa ktorej výklad o prekluzívnej povahe lehoty podľa § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. nezohľadňuje predchádzajúcu judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyjadrenú v jeho rozhodnutí sp. zn. 6 Sžo 76/2008 z 21. januára 2009 a rozhodnutí sp. zn. 8 Sžo 219/2010 z 28. júla 2011, v ktorých sa konštatuje porušenie práva na prístup k súdu, „*ak bez zavinenia účastníka konania o návrhu nebolo rozhodnuté v lehote troch resp.*

piatich rokov a z dôvodu jej údajného prekuzívneho charakteru, by súd o nároku navrhovateľa nerozhodol vôbec.“.

11. Spolu s ústavnou sťažnosťou podal sťažovateľ návrh, aby senát ústavného súdu podal návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy. Týmto návrhom sa sťažovateľ pre prípad nevyhovenia svojej ústavnej sťažnosti („Ak sa ústavný súd nestotožní s návrhom Sťažovateľa, že ústavne konformným výkladom ustanovení zákona 180/1995 Z. z. je možné odstrániť nezákonnosť rozhodovania správnych a všeobecných súdov v dotknutej veci“) domáha vyslovenia nesúladu § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z., a to s poukazom na „argumenty uvedené v tejto sťažnosti ako aj predchádzajúcim konaní...“ (bez iného odôvodnenia svojho návrhu), a žiada, aby ústavný súd posúdil:

„a) či právna úprava časového obmedzenia ochrany vlastníckeho práva na obdobie troch resp. piatich rokov podľa § 7 ods. 6 zákona 180/1995 Z. z. v spojení s § 4 ods. 6 zákona 180/1995 Z. z. a § 29 ods. 4 zákona 180/1995 Z. z. umožňujúca správnomu orgánu odmietnuť konať a rozhodnúť v konaní o námietkach proti návrhu ROEP resp. o oprave údajov registra po zániku komisie je zlučiteľná s ochranou ústavného práva na majetok v zmysle čl. 20 Ústavy SR, s právom na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 Ústavy SR a s právom na účinný prostriedok nápravy v zmysle čl. 47 Charty základných práv EU, najmä ak vlastníak nehnuteľnosti riadne a včas, v zmysle ustanovení zákona podal námietky proti návrhu ROEP a nezapríčinil prietahy v konaní a nemohol ovplyvniť právoplatnosť rozhodnutia o schválení ROEP, a

b) či právna úprava podľa § 7 ods. 6 zákona 180/1995 Z. z. umožňujúca odmietnutie správneho orgánu pokračovať v konaní o námietkach proti návrhu ROEP po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia o zápise registra formou je v súlade s ochranou ústavného práva na majetok v zmysle čl. 20 Ústavy SR, s právom na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 Ústavy SR a s právom na účinný prostriedok nápravy v zmysle čl. 47 Charty základných práv EU, najmä ak vlastníak nehnuteľnosti riadne a včas, v zmysle ustanovení zákona podal námietky proti návrhu ROEP a nezapríčinil prietahy v konaní a nemohol ovplyvniť právoplatnosť rozhodnutia o schválení ROEP.“

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa rozhodnutím okresného úradu:

12. Ústavný súd stabilne vo svojej judikatúre týkajúcej sa otázky právomoci ústavného súdu na prerokovanie sťažnosti v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy uvádza, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

13. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že napadnuté rozhodnutie okresného úradu bolo predmetom súdnej kontroly na krajskom súde. Z už uvedeného vyplýva, že právna predchodkyňa sťažovateľa (sťažovateľ) mala k dispozícii na ochranu označených práv proti rozhodnutiu okresného úradu účinný prostriedok, ktorý aj využila. Príslušným súdom na poskytnutie ochrany proti namietanému porušeniu práv sťažovateľa bol v konaní o všeobecnej správnej žalobe krajský súd. Ústavný súd preto konštatuje, že nemá právomoc na prerokovanie ústavnej sťažnosti v časti smerujúcej proti rozhodnutiu okresného úradu, a preto ústavnú sťažnosť z tohto dôvodu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľa rozsudkom krajského súdu:

14. Ústavný súd stabilne vo svojej judikatúre týkajúcej sa otázky právomoci ústavného súdu na prerokovanie sťažnosti v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy uvádza, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

15. Napadnutý rozsudok krajského súdu bol vydaný v konaní podľa Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“), ktoré je postavené na báze jednoinštančnosti. Proti rozhodnutiam krajských súdov (správnych súdov) v správnom súdnictve už preto zásadne nie je odvolanie ako riadny opravný prostriedok prípustné, ale je možné podať kasačnú sťažnosť, ktorá má charakter mimoriadneho opravného prostriedku. Ústavný súd už opakovane judikoval, že kasačná sťažnosť (hoci smerovala proti právoplatnému rozhodnutiu krajského súdu) v prípade meritórneho rozhodnutia kasačného súdu predstavuje účinný prostriedok nápravy a ochrany základných práv a slobôd (m. m. III. ÚS 33/2018, IV. ÚS 267/2018). V posudzovanej veci kasačnej sťažnosti sťažovateľa (resp. jeho právnej predchodkyne) najvyšší súd rozhodol meritórne, teda tak, že ju podľa § 461 SSP zamietol.

16. Sťažovateľ mal k dispozícii na ochranu označených práv proti rozsudku krajského súdu opravný prostriedok, ktorý aj využil. Príslušným súdom na poskytnutie ochrany proti namietanému porušeniu práv sťažovateľa bol v konaní o kasačnej sťažnosti najvyšší súd. Ústavný súd preto konštatuje, že nemá právomoc na prerokovanie ústavnej sťažnosti v časti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu, a preto ústavnú sťažnosť z tohto dôvodu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny rozsudkom najvyššieho správneho súdu:

17. Predmetom konania o ústavnej sťažnosti je preskúmanie opodstatnenosti argumentácie sťažovateľa uvedenej v bodoch 7 až 10 tohto uznesenia.

18. Najvyšší správní soud zamítl kasační stížnost stěžovatele, keď po odcitovaní ustanovení na vec sa vzťahujúcich všeobecne záväzných právnych predpisov v odôvodnení svojho rozhodnutia ozrejmil účel zákona č. 180/1995 Z. z., ktorým je zistenie dostupných údajov o pozemkoch a právnych vzťahoch k nim a na ich základe povinnosť zostaviť a schváliť register obnovennej evidencie pozemkov. Pre tento účel správny orgán zriaďuje pre každú obec komisiu na obnovu evidencie pozemkov a právnych vzťahov k nim, ktorá v konaní o zostavenie návrhu registra o obnove evidencie nehnuteľností vypracuje návrh registra na základe údajov zistených podľa § 6 ods. 1 zákona č. 180/1995 Z. z. Proti tomuto návrhu je prípustné podať v zákonnej lehote námietky. Rozhodnutie o námietkach vydáva okresný úrad.

19. Po právoplatnom rozhodnutí o námietkach vznesených proti návrhu registra vydáva okresný úrad rozhodnutie o schválení registra obnovennej evidencie pozemkov. Podľa právnej úpravy účinnej v čase konania správnych orgánov o návrhu registra obnovennej evidencie pozemkov bol proti rozhodnutiu o schválení registra obnovennej evidencie pozemkov prípustný riadny opravný prostriedok a rozhodnutie o schválení registra bolo preskúmateľné súdom.

20. V nadväznosti na to kasačný súd konštatoval, že v okolnostiach danej veci nič nesignalizovalo, že by sa právnym predchodkyňiam stěžovatele uprelo právo efektívne uplatňovať svoje práva v priebehu konania pred správnymi orgánmi, keďže tieto boli oboznámené s návrhom registra a po vznesení námietok bolo o nich prvostupňovým správnym orgánom rozhodnuté, pričom toto rozhodnutie bolo predmetom prieskumu v súvisiacom konaní o opravnom prostriedku. Rozhodnutie o námietkach bolo následne aj predmetom prieskumu v rámci správneho súdnictva. Za rozhodujúce považoval, že register obnovennej evidencie pozemkov pre príslušné katastrálne územie bol schválený rozhodnutím príslušného správneho orgánu 27. februára 2009, pričom predmetné rozhodnutie ani v súvisiacom prieskumnom konaní v rámci správneho súdneho konania nebolo zrušené. V poradí prvá správna žaloba podaná právnou predchodkyňou stěžovatele proti rozhodnutiu vydanému o veci námietok proti návrhu registra Katastrálneho úradu Trenčín sp. zn. Co 4/08, C 15/08, A/2008/4180 z 5. januára 2009 nemala odkladný účinok a tento jej nebol priznaný ani rozhodnutím správneho súdu.

21. V reakcii na načrtnutý vývoj administratívneho konania a súvisiaceho správneho súdneho konania a ich časových implikácií najvyšší správní súd konštatoval, že právna predchodkyňa stěžovatele sa po schválení registra obnovennej evidencie pozemkov dostala so svojimi námietkami proti návrhu registra do novej procesnej situácie, keď sa jej námietky stali bezpredmetnými. Túto ich následnú neopodstatnenosť odôvodnil tým, že rozhodnutie o ROEP v sebe konzumuje aj rozhodnutie o námietkach (podkladové rozhodnutie), keďže je vydávané po jeho právoplatnosti a reflektuje jeho závery. Na základe už uvedeného dospel k záveru, že samotné „[r]ozhodnutie o ROEP, ktoré bolo v časti dotýkajúcej sa právnej sféry účastníčky v súlade s pôvodným rozhodnutím o námietkach do neho zapracovaným a ktoré nadobudlo právoplatnosť, nemohlo by už reagovať na akékoľvek rozhodnutie o námietkach a byť zmenené postupom podľa § 7 ods. 3 zákona č. 180/1995 Z. z.“. Za daného stavu potom správne orgány nemohli rozhodovať o námietke proti návrhu ROEP, keď tento bol v čase ich opätovného rozhodovania už schválený, a tým aj záväzný a v zásade nezmeniteľný.

Výnimkou z jeho zásadnej nezmeniteľnosti môže byť prípad posúdenia námietky proti návrhu ROEP ako podnetu na zmenu údajov schváleného registra podľa § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. V tejto súvislosti najvyšší správny súd uviedol, že zo znenia § 7 zákona č. 180/1995 Z. z. nevyplýva návrhové oprávnenie, a tým ani status účastníka konania v konaní o zmene údajov schváleného registra (§ 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z.) osobe, ktorá v minulosti podala námietky proti návrhu registra obnovennej evidencie. V okolnostiach danej veci kasačný súd považoval za podstatné tiež to, že konaniu o zmene údajov registra na podklade pôvodnej námietky bráni v súčasnosti znenie § 7 ods. 7 zákona č. 180/1995 Z. z., keďže došlo k prevodu vlastníctva dotknutého pozemku na sťažovateľa.

22. Pokiaľ ide o namietaný výklad časti § 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. týkajúcej sa posúdenia povahy lehoty na rozhodnutie o zmene schváleného registra obnovennej evidencie pozemkov, najvyšší správny súd s poukazom na zmysel a účel právnej úpravy a konania o ROEP dospel k záveru, podľa ktorého označenú lehotu nemožno považovať za poriadkovú, ale prekuzívnu, pretože ohraničuje, dokedy možno vykonať upravovaný úkon, a zároveň slúži na ochranu všetkých účastníkov konania a v konečnom dôsledku aj osôb akokoľvek v budúcnosti dotknutých rozhodnutím ROEP. Jej plynutie neovplyvnilo ani podanie správnej žaloby právnou predchodkyňou sťažovateľa z dôvodu, že táto sa netýkala rozhodnutia o schválení ROEP a jej prerušenie nepredpokladala ani dotknutá právna úprava.

23. K námietke sťažovateľa týkajúcej sa výrokovej časti rozhodnutia okresného úradu, ktorým došlo k zrušeniu prvostupňového správneho rozhodnutia bez vrátenia veci na ďalšie konanie napriek tomu, že to právna predchodkyňa sťažovateľa požadovala, kasačný súd uviedol, že odvolací správny orgán nie je viazaný návrhom uvedeným v odvolaní a pri posudzovaní odvolaním napadnutého rozhodnutia sa riadi výlučne dôvodom na konštatovanie nezákonnosti (rozhodnutie zmení alebo zruší) alebo zákonnosti (rozhodnutie potvrdí). Podľa najvyššieho správneho súdu zrušenie rozhodnutia sa nutne nespája s povinnosťou vrátenia veci na ďalšie konanie, najmä v prípadoch, ak sa „*v rozhodnutí ukladá nejaká povinnosť protiprávne, alebo bolo rozhodnuté o niečom, čo objektívne právo nepripúšťa alebo rozhodol správny orgán aj napriek nesplneniu základného procesného predpokladu pre vydanie rozhodnutia.*“. V okolnostiach danej veci (konanie o námietke proti návrhu registra v čase ukončeného konania o ROEP) preto okresný úrad postupoval správne, keď prvostupňové rozhodnutie správneho orgánu len zrušil bez vrátenia veci na ďalšie konanie a rozhodnutie

24. V závere svojej argumentácie najvyšší správny súd uvádza, že právna predchodkyňa sťažovateľa disponovala viacerými nástrojmi presadzovania práva, keď v prvom rade mohla podať proti rozhodnutiu o schválení ROEP (riadny) opravný prostriedok podľa vtedy účinnej právnej úpravy (§ 7 ods. 3 zákona č. 180/1995 Z. z. v spojení s § 53 správneho poriadku) a rozhodnutie o schválení ROEP mohla napadnúť aj správnu žalobou. Taktiež bola oprávnená podať podnet na zmenu údajov schváleného registra (§ 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z.) alebo návrh na opravu chýb v katastrálnom operáte (§ 59 katastrálneho zákona), prípadne vzniknutú situáciu riešiť podaním civilnej žaloby na všeobecnom súde [§ 7 ods. 6 zákona č. 180/1995 Z. z. v spojení s § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, resp. § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku]. V reakcii na jej námietku o právnej istote a ochrane ňou nadobudnutého práva uviedol, že v označenom administratívnom konaní nebola jedinou účastníčkou požadujúcou ochranu svojich práv a domáhajúcou sa ukončenia

konania a schválenia obnoveného registra, a tým včasného nastolenia právnej istoty rozhodnutím správneho orgánu.

25. Ústavný súd už konštatoval, že účelom správneho súdnictva nie je náprava nezákonnosti vo verejnej správe, ale účinná ochrana subjektívnych práv fyzickej osoby alebo právnickej osoby, proti ktorej je verejná správa v jednotlivom prípade vykonávaná (m. m. III. ÚS 502/2015).

26. Z obsahu ústavnej sťažnosti jednoznačne vyplýva, že argumentácia sťažovateľa je len opakovaním jeho predchádzajúcej argumentácie, ktorou sa domáhal ochrany svojich práv pred najvyšším správnym súdom, v rámci ktorej polemizoval s právnymi a so skutkovými závermi vyjadrenými v odôvodnení rozsudku krajského súdu, a svojou podstatou je výlučne výrazom jeho odlišného skutkového a právneho hodnotenia veci, aké zastávali správne súdy, do ktorého posúdenia ústavný súd nie je ani oprávnený ani povinný vstupovať (m. m. III. ÚS 78/07, IV. ÚS 27/2010).

27. Na základe už uvedeného ústavný súd konštatuje, že najvyšší správny súd poskytol odpovede na všetky pre rozhodnutie vo veci podstatné námietky. Jeho namietaný rozsudok je presvedčivý, konzistentný a racionálne odôvodnený, pričom z neho vyplývajú všetky úvahy, ktoré najvyšší správny súd viedli k záveru o nedôvodnosti kasačnej sťažnosti sťažovateľa (resp. jeho právnej predchodkyne). V žiadnom prípade preto jeho závery z pohľadu námietok, ktoré sťažovateľ proti nemu uplatnil, nemožno vnímať ako neprimerané (excesívne), a preto sťažovateľom uplatnené námietky nemôžu byť základom toho, aby jeho záležitosť bolo možné posunúť do roviny meritórneho ústavnosúdneho prieskumu.

28. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť preto možno považovať takú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03).

29. Ústavný súd tak dospel k záveru, že sťažovateľom uplatnená námietka porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu je neopodstatnená, takže nesignalizuje žiadnu možnosť priamej príčinnej súvislosti s možným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

III.4. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny rozsudkom najvyššieho správneho súdu:

30. Záver o zjavnej neopodstatnenosti je potrebné prijať aj vo vzťahu k namietanému porušeniu práv hmotnoprávneho charakteru, a to vzhľadom na obsahovú prepojenosť rozhodovania správnych súdov o majetkových právach dotknutej osoby. To je vyjadrené aj

tým, že porušenie hmotných práv sťažovateľ odvíja od porušenia svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy (a podľa čl. 36 ods. 1 listiny). Keďže, ako už bolo zmienené, porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny nebolo v danom prípade identifikované, ústavný súd nenašiel ani možnosť vysloviť porušenie základného práva sťažovateľa vlastniť majetok a jeho práva na pokojné užívanie majetku. Inými slovami, ide o ustanovenia hmotnoprávneho charakteru použiteľné v konaní o ústavnej sťažnosti, samotný sťažovateľ ich však spojil s referenčnými ustanoveniami majúcimi procesnú povahu, keďže o ochrane majetkových práv rozhodoval (v konečnom dôsledku) správny súd (najvyšší správny súd). Ak by bol dôvod na kasačný verdikt, týkalo by sa to oboch okruhov uplatnených referenčných ustanovení, a naopak (ak nie je dôvod na zásah ústavného súdu vo vzťahu k procesným právam, nie je taký dôvod ani k právam hmotným, pretože súd o nich rozhodol ústavne udržateľne). Rovnaký (týmto odôvodnením podložený) záver ústavného súdu by bol generovaný, ak by sťažovateľ uplatnil samostatne buď výlučne procesne, alebo výlučne hmotnoprávne orientované referenčné ustanovenia, čo je prípustné (pričom základné právo na súdnu ochranu má aj vecný aspekt podľa charakteru predmetu rozhodovania súdu a základné právo na ochranu majetku má aj procesný aspekt vyjadrený právomocou decízneho orgánu, teda v konečnom dôsledku správneho súdu). Aj túto časť ústavnej sťažnosti preto ústavný súd odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.5. K namietanému porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom najvyššieho správneho súdu:

31. Právna vec sťažovateľa sa týka rozhodovania správnych orgánov a následne prieskumnej činnosti ich rozhodovania v rámci správneho súdneho konania. V tomto smere je potrebné odkázať na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) týkajúcu sa aplikácie čl. 6 ods. 1 dohovoru, z ktorej vyplýva, že vylučuje jeho aplikáciu na veci prejednávané v správnom konaní, argumentujúc, že tvoria súčasť jadra výsad verejnej moci [hard core of public-authority prerogatives (porov. Jussila v. Fínsko, c. 73053/01, rozsudok Veľkej komory ESLP z 23. 11. 2006, bod 45; Ferrazzini v. Taliansko, c. 44759/98, rozsudok Veľkej komory ESLP z 12. 7. 2001, body 24 a 31)].

32. Výnimku z tejto zásady ESLP pripúšťa len v takých veciach, kde sa správne konanie považuje za konanie trestné.

33. Prihliadajúc na skutočnosť, že vo veci sťažovateľa správne orgány neuložili sankciu za porušenie právnej (zákonnej) povinnosti, ktorá by bola preventívno-represívneho charakteru, ústavný súd dospel k záveru, že na vec sťažovateľa nie je aplikovateľný čl. 6 ods. 1 dohovoru, čo vylučuje aj aplikovateľnosť čl. 1 dodatkového protokolu, ktorého porušenie bolo namietané vo vecnej spojitosti s čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto jeho ústavnú sťažnosť aj v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú (s tým dôvetkom, že ak by išlo o použiteľné referenčné ustanovenia, vecný záver by bol vzhľadom na obsahovú rovnorodosť so skôr posudzovanými základnými právami rovnaký).

III.6. K namietanému porušeniu čl. 13 dohovoru rozsudkom najvyššieho správneho súdu:

34. Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané týmto dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.

35. K uvedenému ústavný súd poznamenáva, že podľa judikatúry ESLP sa čl. 13 dohovoru vzťahuje iba na prípady, v ktorých sa jednotlivcovi podarí preukázať pravdepodobnosť tvrdenia, že sa stal obeťou porušenia práv garantovaných dohovorom (Boyle a Rice proti Spojenému kráľovstvu, rozsudok z 27. 4. 1988, séria A, č. 131, ods. 52). V danom prípade však ústavný súd k takémuto záveru nedospel (body 41 až 44 tohto uznesenia), a preto konštatuje, že v predmetnej veci nezistil súvislosť medzi namietaným porušením čl. 13 dohovoru, ktorý upravuje právo na účinný prostriedok nápravy, a napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu. Možno dodať, že správna žaloba a kasačná sťažnosť (rovnako ústavná sťažnosť) sú účinným prostriedkom nápravy na národnej úrovni, taká účinnosť (efektívnosť pri ochrane práv) sa však nespája s úspechom sťažovateľa v konaní.

36. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd v tejto časti ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.7. K aplikovateľnosti charty:

37. Napokon ústavný súd považoval za potrebné vyjadriť sa aj k aplikovateľnosti charty na prejednávanú vec sťažovateľa.

38. Členské štáty Európskej únie sú totiž ustanoveniami charty viazané len v situáciách, keď vykonávajú právo Únie (čl. 51 ods. 1 charty). Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na obmedzenú vecnú pôsobnosť charty ako ďalšieho katalógu ochrany základných práv. Súdny dvor Európskej únie pritom vymedzil zásadné kritéria pre účely posúdenia, či vnútroštátna právna úprava predstavuje vykonávanie práva Únie v zmysle čl. 51 charty, konkrétne či je cieľom predmetnej vnútroštátnej právnej úpravy prebrať ustanovenie práva Únie, povahu tejto právnej úpravy a či táto právna úprava sleduje iné ciele než tie, ktoré zahŕňa právo Únie, hoci je spôsobilá nepriamo zasahovať do tohto práva, ako aj či existuje osobitné ustanovenie práva Únie v tejto oblasti spôsobilé do neho zasiahnuť (rozsudok z 8. 11. 2012 vo veci C-40/11, Iida, EU:C:2012:691, bod 79). Sťažovateľ ani len netvrdí, že by jeho skutková a právna situácia akokoľvek spadala do pôsobnosti únievého práva a v jeho veci ani nič nesignalizuje aplikabilitu únievého práva.

39. Po preskúmaní aplikovateľnosti charty v súlade s čl. 51 ods. 1 charty, ako aj súvisiacej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie dospel ústavný súd k záveru, že v prípade sťažovateľa nie je charta aplikovateľná (obdobne I. ÚS 279/2020). V časti namietaného porušenia práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 47 charty preto bolo potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

III.8. K návrhu sťažovateľa, aby senát ústavného súdu podal návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov:

III.8.1. Všeobecne:

40. V úvode tejto časti si je potrebné načrtnúť niektoré výkladové tézy súvisiace s novokoncipovanou ústavnou a v nadväznosti na ňu zákonnou úpravou účinnou od 1. januára 2025.

41. Návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy sa podáva spolu s ústavnou sťažnosťou a je s ňou obsahovo previazaný. Práve jeho akceptácia najprv senátom a potom plénom ústavného súdu má totiž podmieniť úspech sťažovateľa pri ochrane jeho základného práva alebo slobody podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v kontexte normatívnej zmeny podľa čl. 125 ods. 3 ústavy, a to oproti stavu právneho poriadku Slovenskej republiky *de lege lata*, ktorý, naopak, úspech sťažovateľa marí, hoci by z hľadiska právneho predpisu vyššej právnej sily nemal. Sprostredkovane, resp. obsahovo teda ide o sťažnostnú námietku, aj keď s viazanosťou ústavného súdu len jej rozsahom (normatívnym zameraním), a nie aj jej dôvodmi, teda argumentáciou príčin relevantného nesúladu (§ 131a ods. 2 zákona o ústavnom súde); to sa však netýka viazanosti ústavného súdu rozsahom a dôvodmi samotnej ústavnej sťažnosti (§ 45 zákona o ústavnom súde), ktorá je v procesnej súvzťažnosti určujúca. Z už uvedených dôvodov ústavný súd nemôže byť viazaný východiskom ústavnej sťažnosti (súlad relevantných právnych predpisov) a zároveň byť viazaný opačným východiskom jej sprievodného návrhu (nesúlad tých istých právnych predpisov). V naznačenej súvislosti je relevantné to, či je primárny návrh ústavnej sťažnosti na rozhodnutie, ktorého sa sťažovateľ domáha (§ 43 ods. 1 v kontexte s § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde), kompatibilný s návrhom podľa čl. 127 ods. 5 ústavy (§ 123 ods. 4, § 131a ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde).

42. V alternatívnom vyjadrení, návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy má zmysel a je spôsobilý na vecný prieskum, ak sťažovateľ tvrdí, že platné a účinné znenie pre posúdenie veci relevantného právneho predpisu mu neumožnilo pred podaním ústavnej sťažnosti a neumožňuje ani v konaní o nej uspieť, taký úspech sa však pokúša dosiahnuť prostredníctvom normatívnej zmeny vyvolanej vyslovením nesúladu právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 3 ústavy.

43. Z uvedených dôvodov v ich obsahových súvislostiach rezultuje pre sťažovateľa nemožnosť v ústavnej sťažnosti tvrdiť (s viazanosťou ústavného súdu rozsahom a dôvodmi takého tvrdenia), že podľa aktuálne platného a účinného znenia dotknutého právneho predpisu a pri použití ústavnokonformného výkladu a iných relevantných výkladových metód mal byť v súdnom alebo inom konaní úspešný (a sťažuje sa, že nebol), a to práve v situácii, keď zároveň v návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy tvrdí, že jeho úspech je podmienený derogačným nálezom ústavného súdu. Ide o argumentačný protiklad, ktorý smeruje k vzájomnému popretiu podstaty jeho argumentačných východísk.

44. Dôsledkovo nemôže platiť to, čo sťažovateľ tvrdí v primárnom návrhu ústavnej sťažnosti, a to že na dosiahnutie svojho úspechu (v súlade s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou) nepotrebuje zmenu právneho predpisu (je potrebný len jeho ústavnokonformný výklad),

a zároveň platiť to, čo sťažovateľ tvrdí vo svojom sekundárnom návrhu, a to že na dosiahnutie svojho úspechu zmenu právneho predpisu (vyvolanú derogačným nálezom ústavného súdu) potrebuje. Ide o premisy, resp. z nich priamo rezultujúce závery, ktoré nemožno uplatniť súčasne popri sebe, pretože si navzájom bazálne odporujú (súladi právnych predpisov, napríklad a typicky – zákon je v súlade s ústavou, a oproti tomu, naopak, nesúladi právnych predpisov – zákon nie je v súlade s ústavou). Také uplatnenie nie je možné ani na báze alternatívneho, resp. subsidiárneho návrhu, keďže ten musí mať spoločné fundamentálne východisko pre navrhované rozhodovanie ústavného súdu o veci, a to buď že zákon je, alebo že zákon nie je v súlade s ústavou (buď súlad, alebo nesúladi právnych predpisov).

45. Nemôže teda platiť, že ak by sťažovateľ „nemal pravdu“ v prvej alternatíve, tak jeho neúspech je nepodstatný, pretože „má pravdu“ v druhej, hoci východiskovo opačnej alternatíve, a teda nemôže prehrať a za každých okolností musí byť úspešný. Ak sa teda rozhodne primárne (v ústavnej sťažnosti) tvrdiť súlad právnych predpisov (a ich neústavnú interpretáciu), pričom rozsahom a dôvodmi jeho návrhu je ústavný súd viazaný, nemôže zároveň sekundárne (návrhom podľa čl. 127 ods. 5 ústavy) úspešne tvrdiť opak, teda ich nesúladi. Prvotný návrh znamená bez ohľadu na jeho úspešnosť diskvalifikáciu sekundárneho návrhu na báze jeho neopodstatnenosti. Uvedené platí v prípade, ak sťažovateľ s prvotným návrhom uspeje, ale aj v prípade, ak s ním neuspeje, pretože v oboch prípadoch vychádza ústavný súd v konaní o ústavnej sťažnosti z jej primárneho návrhového predpokladu o súlade právnych predpisov (ktorý je bez derogačného nálezu prezumovaný z ústavy), avšak v prípade neúspechu ústavnej sťažnosti ústavný súd nedá sťažovateľovi za pravdu v aplikačných dôsledkoch ústavnej neudržateľnosti napadnutého rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu orgánu verejnej moci. Ak by mal ústavný súd uvažovať o vyvolaní konania o súlade právnych predpisov, musel by vychádzať z primárneho predpokladu ich nesúladi prezentovaného ústavnou sťažnosťou, ktorý je súbežne zhmotnený v sprievodnom návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy.

46. Možnosť úspešného uplatnenia návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy je teda podmienená už naznačenou alternatívou kumulovaného záveru sťažovateľa, že *de lege lata* nemôže uspieť, avšak v prípade, ak ústavný súd (senát aj plénum) akceptuje jeho návrh na vyslovenie nesúladi právnych predpisov, privodí to jeho úspech v konaní o ústavnej sťažnosti. V takom prípade je ústavná sťažnosť primárne podaná s návrhovým predpokladom nesúladi právnych predpisov, pričom jej úspech závisí od vyhodnotenia tejto otázky senátom a v prípade jeho kladnej odpovede plénom ústavného súdu; negatívna odpoveď senátu alebo pléna ústavného súdu potom znamená nielen neúspech návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy, ale aj samotnej ústavnej sťažnosti.

47. V prípade, ak je ústavná sťažnosť primárne podaná s návrhovým predpokladom jej úspešnosti bez prerušenia konania podľa označeného ustanovenia (teda vychádza zo súladu právnych predpisov), tým generovaný záver o neopodstatnenosti návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy sa použije nielen v prípade odmietnutia takto orientovanej ústavnej sťažnosti pri jej predbežnom prerokovaní (z procesných alebo kvázi vecných dôvodov), ale aj v prípade jej prijatia na ďalšie konanie, z povahy veci bez prerušenia konania na účel podania návrhu plénu ústavného súdu (jeho podanie je obsahovo vylúčené primárnym návrhom ústavnej sťažnosti prijatým na ďalšie konanie). V prípade takého prijatia ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie už

následne nezáleží na jej nálezovom úspechu, pretože rovnako ako pri skôr opísanej alternatíve je sťažovateľov návrh na vyslovenie nesúlady právnych predpisov obsahovo vylúčený už samotnou ústavnou sťažnosťou, ktorej rozsahom a dôvodmi je ústavný súd viazaný a ktorej primárny návrh vychádza zo vzájomného predpisového súladu.

48. V situácii, ak je návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy neopodstatnený pre jeho obsahový protiklad s ústavnou sťažnosťou (jej primárnym návrhom na rozhodnutie senátu ústavného súdu) v riešení predbežnej otázky súladu právnych predpisov, vyvoláva to konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovenia podanému návrhu.

49. Ak by sa malo použiť naturálne prirovnanie ku skôr prezentovaným záverom, nie je možné dosiahnutie rovnakého cieľa jazdou v pruhu s určitým smerom jazdy a zároveň chcieť („schizofrénne“) jazdiť v protismere, preto je potrebné sa rozhodnúť pri zahájení presunu o výbere jednej z oboch opačných alternatív smerovania. Rovnako ako pre sťažovateľa to platí aj pre senát ústavného súdu, ktorý ak sa na základe návrhu sťažovateľa splňajúceho skôr popísané kritériá rozhodne prevziať pozíciu navrhovateľa v konaní podľa čl. 125 ods. 1 ústavy, jeho záver o nesúlade právnych predpisov musí byť jednoznačný. Pri alternatíve interpretačného riešenia v súlade s ústavou alebo iným právnym predpisom vyššej právnej sily totiž nemožno návrh na konanie podľa čl. 125 ods. 1 ústavy (úspešne) podať.

50. Ako už bolo uvedené, návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy je sťažnostnou námietkou spojenou s osobitným spôsobom jej vybavenia senátom ústavného súdu (v prípade konštatácie nesúlady právnych predpisov), platia pre ňu štandardné podmienky konania o ústavnej sťažnosti. Ide predovšetkým o požiadavku subsidiarity, teda predmetná námietka, ak bola uplatniteľná v konaní predchádzajúcom konaniu o ústavnej sťažnosti, mala by v zásade byť v skoršom konaní uplatnená, aby bola v konaní o ústavnej sťažnosti prípustná, pretože ústavný súd použitú argumentáciu zásadne neposudzuje ako prvý v poradí (ak v takom poradí nie je na báze svojej primárnej legálnej pôsobnosti), ale preskúmava spôsob vysporiadania sa s ňou orgánom verejnej moci, ktorý má byť podľa ústavnej sťažnosti porušovateľom práv podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Tomu zodpovedá potreba uplatnenia argumentu o nesúlade právnych predpisov sťažovateľom v konaní pred všeobecným súdom, ktorý disponuje návrhovým oprávnením podľa čl. 144 ods. 2 ústavy (kontextuálne, nadriadený súd pri rozhodovaní o opravných prostriedkoch nemôže prinútiť súd nižšej inštancie podať návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy, môže však námietke uplatnenej v riadnom alebo mimoriadnom opravnom prostriedku vyhovieť a návrh podať sám). Až následne v prípade neakceptovania návrhu sťažovateľa na využitie oprávnenia podľa čl. 144 ods. 2 ústavy všeobecným súdom možno uplatniť návrh spolu s ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 5 ústavy. Nedostatok popísanej procesnej aktivity sťažovateľa v jej námietkovom ponímaní vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovenia podanému návrhu.

51. Z obsahu čl. 127 ods. 5 (rovnako ako z čl. 144 ods. 2) ústavy a tam ustanovenej potreby prerušenia konania senátom ústavného súdu (všeobecným súdom) vyplýva aj podmienka prejudiciality, teda možnosť iného rozhodnutia v dotknutej veci senátom ústavného súdu na základe vyhovenia plénom ústavného súdu návrhu senátu na konanie o súlade právnych

predpisov, a to v komplexných dôsledkoch takého procesného úspechu generujúceho derogačný nález podľa čl. 125 ods. 3 ústavy a naň nadväzujúci postup (oproti situácii normatívne nezmeneného právneho stavu). Takto je potrebné chápať aj preukázanie, že navrhovaný predmet konania o súlade právnych predpisov sa týka prejednávanej veci v zmysle § 123 ods. 4 písm. d) zákona o ústavnom súde, pričom nepreukázanie splnenia podmienky prejudiciality vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovenia podanému návrhu.

52. V konečnom dôsledku, z požiadavky spoločného podania ústavnej sťažnosti a návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy vyplýva aj chronologické obmedzenie možnosti podania predmetného návrhu v zákonom ustanovenej lehote na podanie ústavnej sťažnosti (§ 124 zákona o ústavnom súde), čo súvisí aj s už prezentovanou podmienkou prejudiciality. Akceptáciu návrhu totiž nemožno zvažovať výlučne na účel zosúladenia právneho poriadku v jeho vertikálne usporiadaných vrstvách bez toho, aby to zároveň (v prípade konečného úspechu návrhu) privodilo možnosť odlišného rozhodnutia ústavného súdu o ústavnej sťažnosti (oproti situácii absencie alebo nevyhovenia návrhu). Znamená to, že spoločné podanie ústavnej sťažnosti a návrhu podľa čl. 127 ods. 5 ústavy neumožňuje po včasnom podaní samotnej ústavnej sťažnosti doplniť predmetný návrh až po uplynutí lehoty na podanie ústavnej sťažnosti. Ak by taká situácia nastala, vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovenia podanému návrhu.

53. Možno dodať, že návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy musí byť osobitne odôvodnený z hľadiska argumentácie o nesúlade právnych predpisov a z hľadiska splnenia podmienky prejudiciality [§ 123 ods. 4 písm. b) a d) zákona o ústavnom súde], nie je teda možné také odôvodnenie nahradiť odkazom na samotnú ústavnú sťažnosť alebo na údaje prezentované v konaní predchádzajúcom ústavnej sťažnosti. Taký deficit odôvodnenia vyvoláva konzekvencie obsahovo zodpovedajúce § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde, ktoré sa premietnu do nevyhovenia podanému návrhu.

54. Návrh podľa čl. 127 ods. 5 ústavy posúdi senát ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde. Ak senát ústavnú sťažnosť odmietne (vo všetkých alternatívach dôvodov na také rozhodnutie), nevyhovenie podanému návrhu odôvodní v uznesení o odmietnutí návrhu (ústavnej sťažnosti); rovnako senát postupuje pri odôvodnení nevyhovenia podanému návrhu v prípade prijatia ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie bez prerušenia konania na účel podania svojho návrhu na konanie o súlade právnych predpisov plénu ústavného súdu. Alternatívne senát preruší konanie a podá návrh na konanie o súlade právnych predpisov plénu ústavného súdu; podľa výsledku takého konania senát po pokračovaní v konaní ústavnú sťažnosť prijme na ďalšie konanie (ak jeho návrh uspel) alebo ju odmietne pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde (ak jeho návrh neuspel), pokiaľ nebude podľa okolností prípadu prichádzať do úvahy iný postup (napríklad opätovné podanie návrhu na konanie o súlade právnych predpisov odmietnutého plénom ústavného súdu pre nedostatok náležitostí skôr podaného návrhu, v tomto prípade bez predchádzajúceho pokračovania v konaní).

III.8.2. Konkrétne k podanému návrhu:

55. V už vymedzenom kontexte u sťažovateľa je prítomný aspekt obsahového protichodu podľa odsekov 41 až 49 tohto odôvodnenia (súlady a zároveň nesúlady právnych predpisov), keď tvrdí dôvod na vyhovie jeho ústavnej sťažnosti (kasáciou napadnutého rozhodnutia) na základe ústavnokonformného výkladu zákona, avšak ak by sa ústavný súd s jeho návrhom na rozhodnutie o ústavnej sťažnosti nestotožnil (z čoho v tejto opačnej verzii vyplýva, že napadnuté rozhodnutie bolo v súlade so zákonom, ktorý pritom samotná ústavná sťažnosť považuje za interpretovateľný v súlade s ústavou), alternatívne navrhuje podľa čl. 127 ods. 5 ústavy podať návrh na konanie podľa čl. 125 ods. 1 ústavy.

56. Rovnako je z obsahu ústavnej sťažnosti identifikovateľný diskvalifikačný dôvod podľa bodu 50 tohto uznesenia, keďže sťažovateľ ani netvrdí, že v konaní pred správnymi súdmi uplatnil námietku nesúlady právnych predpisov, ktorú predostiera až ústavnému súdu návrhom pripojeným k ústavnej sťažnosti (aj to len pre prípad neúspechu svojho prvotného návrhu).

57. Relevantné pre sťažovateľa je aj nepreukázanie splnenia požiadavky prejudiciality (odsek 51 tohto uznesenia), keďže nepopisuje, ako by prípadné vyhovie jeho návrhu malo prispieť k opačnému (pre ústavnú sťažnosť pozitívnemu) záveru (na rozdiel od alternatívneho nevyhovie, resp. odmietnutia ústavnej sťažnosti, a to v konkrétnych vecných, ale aj intertemporálnych súvislostiach eventuálnej normatívnej zmeny vyvolanej derogačným nálezom ústavného súdu).

58. V konečnom dôsledku návrh nie je dostatočne odôvodnený (odsek 53 tohto uznesenia), resp. nie je z hľadiska náležitostí podľa § 123 ods. 4 písm. b) a d) zákona o ústavnom súde odôvodnený vôbec. Označený návrh je koncipovaný výlučne v podobe otázok o súlade s označenými referenčnými ustanoveniami viazaných pritom na alternatívu skutkových reálií dotknutej veci bez reflexie okolností, že derogačný nález ústavného súdu a jeho legislatívne konzekvencie (čl. 125 ods. 3 ústavy) vyvolávajú širší, teda normatívny dopad. Možno dodať aj to, že abstraktné (v takej podobe neprípustné) odvolanie sa návrhu na argumenty uvedené v ústavnej sťažnosti a v ústavnej sťažnosti predchádzajúcom konaní vyznievajú kontroverzne v tom zmysle, že, ako už bolo uvedené, ústavná sťažnosť je založená na premise súladu (a náležitého výkladu) právnych predpisov.

59. Z už uvedených dôvodov a pri zachovaní postupu popísaného v bode 54 tohto uznesenia ústavný súd návrhu sťažovateľa nevyhovel a svoj záver odôvodnil v tomto uznesení (o odmietnutí sťažovateľom podanej ústavnej sťažnosti).

60. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

**AKTÍVNA PROCESNÁ LEGITIMÁCIA SÚDU NA PODANIE NÁVRHU PODĽA ČL. 125 ÚSTAVY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ÚČINKY DEROGAČNÉHO NÁLEZU**

1. Všeobecný súd je aktívne legitimovaný len na taký návrh derogačného nálezu, ktorý má potenciál ovplyvniť meritórne rozhodnutie všeobecného súdu v konkrétnom ním prerušenom konaní. Pri nesplnení uvedenej podmienky sa návrh všeobecného súdu dostáva do pozície akademickej polemiky a rozhodnutie o ňom nedokáže naplniť funkčnú podstatu návrhového oprávnenia všeobecného súdu, ktorou je účinná pomoc ústavného súdu všeobecnému súdu prostredníctvom vyriešenia prejudícia ústavnoprávnej povahy spadajúceho do výlučnej právomoci ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky.

2. Prípadný derogačný nález ústavného súdu vychádzajúci z návrhu okresného súdu na vyslovenie nesúlady § 11 ods. 4 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd na popísaných právnych následkoch (výhodnejšom postavení žalobkyne z titulu, že pri podaní určovacej žaloby na základe napadnutej právnej úpravy nemusela preukázať naliehavý právny záujem na jej podaní) nemôže nič zmeniť, pretože k normatívnej zmene by nedošlo spätne, teda voči už skôr uplatneným právam na základe napadnutej zákonnej úpravy, ale len vo vzťahu k žalobám podaným za existencie nového, derogačným nálezom ústavného súdu generovaného právneho stavu (v štandarde posudzovania časovej účinnosti právnej normy, resp. jej zmeny). Na predmet konania navrhovateľa, resp. na rozhodnutie v predmetnej veci, by teda nemal popísaný normatívny účinok vyvolaný vyhovením podanému návrhu žiaden vplyv (a okresný súd by rozhodol o podanej žalobe podľa znenia zákona platného a účinného pred vyhlásením derogačného nálezu ústavného súdu v zbierke zákonov).

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2025 z 26. februára 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa), Ladislava Duditsa, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetihó a Martina Vernarského o návrhu **Okresného súdu Prešov** na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 11 ods. 4 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd takto

r o z h o d o l :

Návrh **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov

1. Ústavnému súdu bol 14. novembra 2024 doručený návrh Okresného súdu Prešov (ďalej aj „okresný súd“ alebo „navrhovateľ“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 11 ods. 4 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov“ alebo „napadnutá právna úprava“) s čl. 1 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 a 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).
2. Z návrhu a jeho príloh (vrátane uznesenia č. k. 13Csp/55/2022-144 z 10. mája 2024 o prerušení konania) vyplýva, že navrhovateľ koná ako prvoinštančný súd v spore vedenom pod sp. zn. 13Csp/55/2022 vo veci žaloby (doručenej mu 11. apríla 2022, pozn.) K. Z. ako spotrebiteľky (ďalej len „žalobkyňa“) proti žalovanej ..., o určení, že úver poskytnutý žalobkyni na základe zmluvy o poskytnutí rýchlej pôžičky zo 6. novembra 2003, uzatvorenej s právnym predchodcom žalovanej, je bezúročný a bez poplatkov a že v žalobe špecifikované zmluvné podmienky v uvedenej zmluve a jej všeobecných obchodných podmienkach sú neprijateľnými zmluvnými podmienkami v zmysle § 53 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.
3. Predmetom napadnutej spotrebiteľskej zmluvy bolo poskytnutie úveru vo výške 15 000 Sk (497,91 eur), ktorý mala žalobkyňa splatiť v 12-mesačných splátkach vo výške 1 489 Sk (49,43 eur). Podľa žalobkyne napadnutá zmluva neobsahuje údaj o sume, počte a termínoch splátok istiny, úrokoch a iných poplatkoch, a preto žalovaný nemá mať nárok na úroky a poplatky z poskytnutého úveru. Keďže napadnutá zmluva neobsahuje ani údaj o ročnej percentuálnej miere nákladov, predmetný úver by mal byť bezúročný a bez poplatkov. Vychádzajúc z napadnutej právnej úpravy, žalobkyňa je toho názoru, že spotrebiteľ má vždy právo žiadať, aby súd posúdil, či je úver bezúročný a bez poplatkov, a teda že túto otázku nemusí posudzovať len ako otázku predbežnú.
4. Navrhovateľ poukazuje na § 137 písm. c) a d) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), podľa ktorých žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o c) určení, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem; naliehavý právny záujem nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu, alebo d) určení právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu. Podľa dôvodovej správy k § 133 (teraz § 137) CSP uvedené ustanovenie: „... *obsahuje demonštratívny výpočet druhov žalôb, pričom doterajšiu právnu úpravu pomerne výrazne modifikuje... Úplne nová koncepcia je zakotvená v písm. c) a d), kde sa rozlišuje klasická určovacia žaloba a žaloba o učení právnej skutočnosti podľa písmena d). Záujmom bolo vylúčiť všetky nepotrebné a nezmyselné žaloby o určenie neplatnosti, resp. platnosti právnych úkonov a iných právnych skutočností, ktoré vyvolávajú ďalšie spory a mŕňajú sa účelu žaloby určovacej.*“.

5. Podľa napadnutej právnej úpravy spotrebiteľ sa môže pred súdom domáhať určenia neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo určenia bezúročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutého spotrebiteľského úveru žalobou, pričom poznámka pod čiarou k uvedenému ustanoveniu odkazuje na § 137 ods. c) a d) CSP. Podľa dôvodovej správy k namietanej legislatívnej úprave: „*S ohľadom na zavedenie žaloby podľa Civilného sporového poriadku, v zmysle ktorého sa medzi iným rozhoduje o určení právnej skutočnosti, ak tak vyplýva z osobitného predpisu, sa zavádza novým ustanovením možnosť spotrebiteľa podať žiadosť o určenie neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere.*“

6. Žaloba žalobkyne predstavuje tzv. (negatívnu) určovaciu žalobu v zmysle § 137 písm. c) CSP, ktorou sa má rozhodnúť, či tu právo je alebo nie je, a v časti týkajúcej sa vyhlásenia špecifikovaných zmluvných podmienok za neprijateľné určovaciu žalobu v zmysle § 137 písm. d) CSP, ktorou sa má rozhodnúť o určení právnej skutočnosti. Prípustnosť tejto žaloby je podmienená existenciou osobitného predpisu, ktorý určitú osobu oprávňuje podať týmto predpisom špecifikovanú určovaciu žalobu.

7. Okresný súd v návrhu poukazuje na všeobecné východiská určovacích žalôb. Uvádza, že na rozdiel od porušenia subjektívneho práva predstavujúceho stav už fakticky dokonaného narušenia výkonu subjektívneho práva, ktorého procesným prostriedkom ochrany je tzv. žaloba na plnenie, ohrozenie subjektívneho práva predstavuje faktický stav spočívajúci v tom, že k reálnemu porušeniu subjektívneho práva ešte nedošlo, no s istou dávkou pravdepodobnosti ho možno očakávať. Procesne sa ochrana ohrozeného subjektívneho práva uskutočňuje prostredníctvom tzv. určovacej žaloby. Podmienkou určenia existencie subjektívneho práva je potenciál zabránenia ďalším právnym konfliktom v dôsledku preventívneho určovacieho výroku súdu. Procesné právo v tejto súvislosti požaduje, aby žalobca preukázal existenciu tzv. naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Vychádzajúc z odbornej právnej spisby a rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (sp. zn. 1MCdo/1/2009, sp. zn. 3 Cdo 224/2008), okresný súd dodáva, že predpokladom úspešnosti určovacej žaloby je jednak preukázanie existencie konkrétneho hmotného práva a druhou, že žalobca má na požadovanom určení naliehavý právny záujem.

8. Navrhovateľ tiež konštatuje, že všeobecným predpokladom, aby súd žalobe (akéhokoľvek druhu) vyhovel, je právny záujem žalobcu, aby bol vyhovujúci rozsudok pre neho po právnej stránke významný, t. j. užitočný (aby mal pre neho zmysel). Pri určovacích žalobách samotná dôvodnosť skutkových a právnych tvrdení žalobcu ešte neznamená, že prípadný vyhovujúci určovací rozsudok bude mať pre žalobcu právny význam. Právny záujem žalobcu na požadovanom určení pri určovacích žalobách musí byť kvalifikovaný, t. j. naliehavý. Naliehavý právny záujem pritom môže byť iba na takom určení, ktoré je právne významné, určité a vykonateľné, vytvárajúce tak pevný základ právneho vzťahu, resp. spôsobilé riešiť právne spory a zároveň odstrániť stav ohrozenia, resp. neistoty v právnych vzťahoch. Účelom tejto podmienky je zabrániť rozmnožovaniu zbytočných sporov (ktorých spornosť možno odstrániť či napraviť inak) alebo sporov bez praktického (konečného) významu pre ich účastníkov. V prípade žalôb podľa § 137 písm. c) a d) CSP naliehavý právny záujem na požadovanom určení musí byť implicitne daný, akurát v prípade žalôb vyplývajúcich z osobitného predpisu ho netreba osobitne preukazovať, keďže naliehavý právny záujem na určení v žalobe označeného práva [písm. c) tohto ustanovenia] alebo možnosť požadovať

určenie v žalobe označenej právnej skutočnosti [písm. d) tohto ustanovenia] vyplýva z osobitného predpisu, čo teda neznamena, že sa právny záujem v týchto prípadoch nevyžaduje, ale len to, že sa naliehavý právny záujem v týchto prípadoch nemusí osobitne odôvodňovať a preukazovať.

9. Opierajúc sa o právnu spisbu, okresný súd v návrhu ďalej uvádza, že právny záujem na určení práva vyplýva z právneho predpisu, ak právny predpis určitú osobu oprávňuje alebo jej ukladá podať bližšie špecifikovanú určovaciu žalobu. Oprávnenie podať takúto žalobu zakladá nevyvrátiteľnú domnienku, že právny záujem žalobcu na podaní žaloby je daný. V súvislosti s posudzovaním žalobkyňou požadovaného deklarátorného rozsudku týkajúceho sa posúdenia úverovej zmluvy po 18 rokoch od jej uzavretia okresný súd poukazuje na to, že v obdobných prípadoch (neplatnosť skončenia pracovného pomeru, neplatnosť výpovede z nájmu bytu, neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia či neplatnosť dražby) je možnosť podania takejto žaloby osobitným predpisom zároveň aj primerane časovo limitovaná. Na podporu uvedených záverov o určovacích žalobách navrhovateľ poukazuje aj na historický výklad určovacej žaloby a rozhodovaciu prax súdnych autorít, podľa ktorých význam takejto žaloby je rýdzo praktický, spočívajúci v nastolení istoty v ohrozených právnych vzťahoch a jej prostredníctvom sa nemožno dovolávať činnosti súdu len kvôli rozhodnutiu akademických otázok. Určovacia žaloba má mať charakter preventívnej ochrany práv, ktorý je spätý s existenciou stavu právnej neistoty žalobcu, ktorý má táto žaloba odstrániť. Naliehavosť právneho záujmu na požadovanom určení musí spočívať v tom, že sa ním vyriešia všetky sporné právne otázky medzi stranami sporu a vytvorí pevný právny základ pre budúce právne vzťahy. Platnosť ustanovení spotrebiteľskej zmluvy by mala byť súdom posudzovaná len ako prejudiciálna otázka. Podľa okresného súdu súdna ochrana sa má poskytovať primerane a len vtedy, ak je to potrebné a účelné. V prípade tzv. čistých určovacích žalôb, v ktorých sa spotrebiteľ domáha len deklarátorného určovacieho výroku bez súvisiacej reštitúcie akéhokoľvek svojho plnenia, poskytnutie súdnej ochrany nie je dôvodné.

10. Z dôvodovej správy k napadnutému zákonnému ustanoveniu podľa okresného súdu vyplýva, že jeho cieľom je zavedenie možnosti pre spotrebiteľa podať v ňom špecifikovanú určovaciu žalobu, z čoho možno argumentom *a contrario* logicky vyvodit', že bez tohto ustanovenia možnosť podania takejto žaloby predtým spotrebiteľovi priamo z osobitného predpisu nevyplývala, a teda nebola zavedená.

11. Navrhovateľ namietá nesúlads napadnutej úpravy s účelom práva na súdnu ochranu z dôvodu, že spotrebiteľovi priznáva právo na podanie žaloby, ktorou sa spotrebiteľ môže pred súdom domáhať určenia špecifickej právnej skutočnosti (neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere, resp. neplatnosti/neprijateľnosti zmluvnej podmienky) alebo určenia bezúročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutého spotrebiteľského úveru, ktoré ale neviaže na existenciu žiadneho reálneho sporu a zrejmú potrebu ochrany aktuálne ohrozeného alebo porušeného subjektívneho práva spotrebiteľa, a teda bez súvisu s existenciou (naliehavého) právneho záujmu na požadovanom určení, a to dokonca bez akéhokoľvek časového alebo vecného obmedzenia. Napadnutá legislatívna úprava vytvára koncept nútiaci súd rozhodovať o úplne zbytočných žalobách, a to dokonca aj po neprimerane dlhom čase. Neposkytuje pritom žiaden dôvod, na základe ktorého by mohla byť žaloba spotrebiteľa

o určenie, že úver je bezúročný a bez poplatkov, a o určenie neprijateľnosti zmluvných podmienok vylúčená z posudzovania existencie naliehavého právneho záujmu na konaní.

12. Okresný súd tiež uvádza, že len z toho, že objektívne právo priznáva žalobcovi nejaký následok porušenia právneho predpisu zo strany druhého účastníka právneho vzťahu, resp. z toho, že žalovaný porušil právny predpis, ešte nevyplýva, že by o tom mal súd vždy rozhodnúť. Právo na prístup k súdu nezahŕňa právo na prejednanie a rozhodnutie akejkoľvek veci. Súdne konanie nemôže byť jednostranné a samoúčelné. Opačný pohľad nezodpovedá princípom právneho štátu. Odvolávajúc sa na rozhodnutie ústavného súdu (sp. zn. II. ÚS 382/2010), konštatuje, že ak všeobecné súdy postupujú tak, že rozhodnú o vecnej opodstatnenosti určovacej žaloby bez toho, aby dospeli k záveru o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu, porušia tým základné právo na súdnu ochranu ďalšieho účastníka konania, spravidla žalovaného.

13. Navrhovateľ s odvolaním sa na judikatúru Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) vo veci Sziber, C-483/16, konštatuje, že záujem žalobcu na konaní musí existovať a byť skutočný a nemôže sa týkať budúcej a hypotetickej situácie, pričom tento záujem musí vzhľadom na predmet žaloby existovať v okamihu jej podania, inak je neprípustná, a musí pretrvávať až do vyhlásenia rozhodnutia súdu, v opačnom prípade musí byť konanie zastavené. Požiadavka záujmu na konaní tým, že zabráňuje zahlietiu súdov žalobami, ktoré sú v skutočnosti určené na získanie právneho poradenstva, sleduje všeobecný záujem na riadnom výkone spravodlivosti a môže prevážiť nad osobitnými záujmami. Skutočnosť, že konkrétne konanie zahŕňa určité procesné požiadavky, ktoré spotrebiteľ musí dodržať, aby mohol uplatniť svoje práva, neznamená, že mu bolo odňaté právo na účinnú súdnu ochranu.

14. Za protiústavnú okresný súd považuje napadnutú legislatívnu úpravu aj z dôvodu, že jej chýbajú požadované kvality zákona, jednostranne posilňuje jednu stranu sporu a nespĺňa požiadavky nevyhnutnosti a potrebnosti. Podľa okresného súdu cieľ sledovaný napadnutým zákonným ustanovením, a to ochrana spotrebiteľa, je zabezpečovaný prijatím a objektívnym pôsobením už samotnej hmotnoprávnej úpravy ochrany spotrebiteľa a jeho doterajšími procesnými garanciami (stanovením absolútnej neplatnosti právnych úkonov odporujúcich zákonu podľa § 39 Občianskeho zákonníka a neprijateľných zmluvných podmienok podľa § 53 ods. 5 Občianskeho zákonníka, ako aj považovaním poskytnutého spotrebiteľského úveru za bezúročný a bez poplatkov podľa § 11 ods. 1 zákona o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov). Podľa okresného súdu princíp ochrany slabšej procesnej strany znamená, že slabší subjekt sa má chrániť len do tej miery, kým sa nedosiahne funkčná procesná rovnosť. Nemal by preto slúžiť na zabezpečenie nadradeného postavenia slabšej strany vo vzťahu k protistrane. K otázke neobmedzenej časovej aplikácie napadnutého zákonného ustanovenia navrhovateľ poukazuje na princíp temporality procesných noriem, podľa ktorého časová pôsobnosť procesných noriem má chrániť legitímne očakávania jednotlivca.

15. Navrhovateľ v návrhu napokon uvádza, že derogácia napadnutej legislatívnej úpravy nijako neodporuje európskemu právu a je s ním v súlade. Podľa okresného súdu pred ním prejednávaná vec súvisí s čl. 10 ods. 2 písm. f) a g) a čl. 23 a 24 smernice Európskeho

parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 22.5.2008, s. 66 – 92). Okresný súd je toho názoru, že právo Európskej únie (ďalej aj „právo EÚ“) síce upravuje povinné obsahové náležitosti zmlúv o spotrebiteľskom úvere, o ktoré v súvislosti s požiadavkou na určenie bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľského úveru v prejednávanej veci ide, avšak neurčuje sankcie za ich porušenie, a túto otázku a spôsob jej riešenia ponecháva na vnútroštátnu úpravu len s tým príkazom, že ustanovené sankcie musia byť účinné, primerané a odrádzajúce. Procesné pravidlá v tejto oblasti právo EÚ ponecháva na členské štáty. Pokiaľ tieto procesné pravidlá primerane zabezpečujú cieľ uvedenej smernice, nemôžu byť s touto smernicou v rozpore.

16. Podľa navrhovateľa ním rozhodovaná vec súvisí aj s čl. 3 ods. 1, čl. 6 ods. 1 a čl. 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 21.4.1993, s. 29 – 34. *Mimoriadne vydanie v slovenskom jazyku: Kapitola 15 Zväzok 002 S. 288 – 293*). Z uvedených ustanovení tejto smernice vyplýva povinnosť členských štátov zabezpečiť iba to, aby nekalé podmienky neboli pre spotrebiteľa záväzné (prípadne aby existovali primerané a účinné prostriedky na zabránenie ich uplatňovaniu), ale neurčuje spôsob, akým tak majú členské štáty urobiť. Spôsob riešenia tak právo EÚ opäť ponecháva na vnútroštátnu úpravu.

17. Okresný súd v rámci poukazu na súladnosť derogácie napadnutej úpravy s právom EÚ naostatok dáva do pozornosti aj judikatúru Súdneho dvora EÚ týkajúcu sa predovšetkým princípov procesnej autonómie členských štátov EÚ, efektivity a ekvivalencie. Zdôrazňuje, že aj z judikatúry Súdneho dvora EÚ vyplýva, že existencia záujmu na konaní predstavuje hlavnú a prvú podmienku akéhokoľvek súdneho opravného prostriedku. Požiadavka záujmu na konaní najmä tým, že zabraňuje zahlteniu súdov žalobami, ktoré sú v skutočnosti určené na získanie právneho poradenstva, sleduje všeobecný záujem na riadnom výkone spravodlivosti a môže prevážiť nad osobnými záujmami. Podľa názoru okresného súdu procesné pravidlá Slovenskej republiky, o ktoré ide v danej veci, vyžadujúce právny záujem na konaní, nie sú neprimerane zložité, nelogické či nepochopiteľné pre bežných ľudí, a vo svojich dôsledkoch nijako nesťažujú výkon práv, ktoré spotrebiteľom priznáva právo EÚ.

18. Na základe uvedenej argumentácie navrhovateľ navrhuje, aby ústavný súd vyslovil nesúlad napadnutej úpravy s označenými článkami ústavy a dohovorom.

19. Podaním doručeným ústavnému súdu 20. februára 2025 označeným ako „*Oprava chyby v písaní v návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov*“ okresný súd opravil petit svojho návrhu tak, že namiesto vyslovenia nesúladu napadnutej úpravy s čl. 46 ods. 3 ústavy požaduje vyslovenie jej nesúladu s čl. 47 ods. 3 ústavy (okrem vyslovenia jej nesúladu s ostatnými v petite návrhu na začatie konania správne označenými referenčnými normami).

II.

Predbežné prerokovanie návrhu na začatie konania

20. Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila

súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom [čl. 124 a čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy], pristúpil na neverejnom zasadnutí pléna k predbežnému prerokovaniu návrhu okresného súdu na začatie konania, a to v súlade s čl. 131 ods. 1 ústavy, ako aj s § 7 ods. 1 písm. a) a § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Účelom predbežného prerokovania návrhu je zistenie, či a v akom rozsahu možno návrh prijať na ďalšie konanie (§ 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde).

21. Ústavný súd návrh okresného súdu predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí pléna ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde a dospel k záveru, že je potrebné ho odmietnuť.

22. V prípade, ak sa príslušný súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 ústavy alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1 ústavy (čl. 144 ods. 2 ústavy).

23. Návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou, s ktorou vyslovila súhlas národná rada a ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, môže podať súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou [§ 74 písm. d) zákona o ústavnom súde].

24. Podľa ústavného súdu (PL. ÚS 1/2018, PL. ÚS 24/2020, PL. ÚS 5/2021) podstata ústavnej (čl. 144 ods. 2 ústavy) i zákonnej [§ 74 písm. d) zákona o ústavnom súde] podmienky pre vznik aktívnej legitimácie všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy sa zakladá v prvom rade na téze o nutnosti subsumpcie skutkového stavu zisteného v rozhodovacej činnosti všeobecného súdu pod právnu normu, ktorá je podľa názoru všeobecného súdu protiústavná, a v druhom rade na spôsobilosti derogačného nálezu ústavného súdu, ktorý je navrhovaný všeobecným súdom v petite jeho návrhu, viesť k odlišnému záveru v merite konania pred všeobecným súdom v porovnaní s takým rozhodnutím, ktoré by bolo výsledkom aplikácie právnej normy navrhutej na derogáciu. Všeobecný súd je teda aktívne legitimovaný len na taký návrh derogačného nálezu, ktorý má potenciál ovplyvniť meritórne rozhodnutie všeobecného súdu v konkrétnom ním prerušenom konaní. Pri nesplnení uvedenej podmienky sa návrh všeobecného súdu dostáva do pozície akademickej polemiky a rozhodnutie o ňom nedokáže naplniť funkčnú podstatu návrhového oprávnenia všeobecného súdu, ktorou je účinná pomoc ústavného súdu všeobecnému súdu prostredníctvom vyriešenia prejudícia ústavnoprávnej povahy spadajúceho do výlučnej právomoci ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy.

25. Základným predpokladom ochrany ústavnosti poskytovanej na návrh všeobecného súdu ústavným súdom v konaní podľa čl. 125 ústavy je zistenie, že podaniu návrhu na začatie konania na ústavnom súde predchádza konanie pred všeobecným súdom, v ktorom má materiálne dôjsť (podľa obsahu prítomného návrhu) k aplikácii napadnutého predpisu, resp. k subsumpcii skutkového stavu pod napádanú právnu normu.

26. V okresnom súde posudzovanej veci sa žalobkyňa ako spotrebiteľka dovoláva (po uplynutí 18 rokov od poskytnutia úveru, pozn.) voči ..., určenia, že jej poskytnutý úver na základe zmluvy o poskytnutí rýchlej pôžičky uzatvorenej s právnym predchodcom žalovanej je bezúročný a bez poplatkov a že v žalobe špecifikované zmluvné podmienky v uvedenej zmluve a jej všeobecných obchodných podmienkach sú neprijateľnými zmluvnými podmienkami. Označené súdne konanie začalo dorúčením žaloby okresnému súdu 11. apríla 2022, pričom k uzavretiu uvedenej zmluvy o poskytnutí rýchlej pôžičky došlo 6. novembra 2003. Na základe už uvedených okolností sa táto situácia ústavnému súdu bez ambície jej detailného právneho posudzovania javí ako taká, pri posudzovaní ktorej ostáva subsumpcia rozhodujúcich skutkových okolností pod hypotézu napadnutej právnej normy zakotvenej v § 11 ods. 4 zákona o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov „v hre“.

27. Napriek tomu ústavný súd musí konštatovať, že okresný súd nie je s ohľadom na podstatu ním súdeného sporu procesne legitimovaný obrátiť sa na ústavný súd s návrhom na začatie konania o súlade napadnutého ustanovenia s ústavou a dohovorom, pretože aj ak by napadnuté ustanovenie stratilo účinnosť (mechanizmom podľa čl. 125 ods. 3 ústavy, resp. § 91 ods. 2 zákona o ústavnom súde), nič by to nezmenilo na charaktere žalobkyňou uplatneného práva domáhať sa pred súdom určenia bezúročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutého spotrebiteľského úveru žalobou, priznaného jej napadnutou právnou úpravou, a určenia v žalobe špecifikovaných zmluvných podmienok za neplatné podľa § 53 a nasl. Občianskeho zákonníka.

28. V okolnostiach posudzovanej veci napadnuté zákonné ustanovenie predstavuje osobitnú úpravu, ktorá spotrebiteľovi umožňuje domáhať sa pred súdom určenia neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo určenia bezúročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutého spotrebiteľského úveru žalobou. Žaloby podané podľa (napádanej) právnej úpravy platnej a účinnej v čase ich podania [teda už v konaní pred všeobecným súdom uplatnené práva domáhať sa pred súdom určenia neplatnosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere (resp. neplatnosti neprijateľných zmluvných podmienok) alebo bezúročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutého spotrebiteľského úveru žalobou] by však vyhovením návrhu okresného súdu ústavným súdom neboli dotknuté – ostali by aj napriek derogačnému nálezu ústavného súdu naďalej platne uplatnenými a tým aj súdne vymáhateľnými [na rozdiel od žalôb týkajúcich sa predmetného určenia podaných po vyhlásení derogačného nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „zbierka zákonov“), ktoré by už bolo potrebné posudzovať podľa inej právnej úpravy, a to buď všeobecnej úpravy týkajúcej sa podania určovacej žaloby, alebo osobitnej úpravy prijatej zákonodarcom v záujme vyhovieť požiadavkám derogačného nálezu ústavného súdu].

29. Okrem dôvodu zásadne vymedzeného v bode 28 odôvodnenia tohto uznesenia by spätné účinky svojho prípadného pozitívneho nálezu v aktuálne posudzovanej veci ústavný súd nemohol pripustiť ani preto, lebo by nevyhnutne negatívne zasiahli do sféry už nadobudnutých a uplatnených práv, resp. zákonom garantovaného postavenia žalujúcej strany, ktorej napadnutá (v tomto prípade súkromnoprávna) úprava v minulosti založila právnú istotu o charaktere ňou podanej žaloby. Tým by boli zasiahnuté aj legitímne očakávania o spôsobe vyriešenia prípadného súdneho sporu prameniaceho v skutkových

okolnostiach, ktoré nastali v období uplatňovania prezumpcie ústavnosti napadnutého ustanovenia zákona o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov (k tejto otázke pozri aj PL. ÚS 24/2020, bod 31.1).

30. Prípadný derogačný nález ústavného súdu vychádzajúci z návrhu okresného súdu na popísaných právnych následkoch (výhodnejšom postavení žalobkyne z titulu, že pri podaní určovacej žaloby na základe napadnutej právnej úpravy nemusela preukázať naliehavý právny záujem na jej podaní) nemôže nič zmeniť, pretože k normatívnej zmene by nedošlo spätne, teda voči už skôr uplatneným právam na základe napadnutej zákonnej úpravy, ale len vo vzťahu k žalobám podaným za existencie nového, derogačným nálezom ústavného súdu generovaného právneho stavu (v štandarde posudzovania časovej účinnosti právnej normy, resp. jej zmeny). Na predmet konania navrhovateľa, resp. na rozhodnutie v predmetnej veci by teda nemal popísaný normatívny účinok vyvolaný vyhovením podanému návrhu žiaden vplyv (a okresný súd by rozhodol o podanej žalobe podľa znenia zákona platného a účinného pred vyhlásením derogačného nálezu ústavného súdu v zbierke zákonov).

31. V súhrne a ako už bolo opakovane uvedené, predmetná okolnosť (absencia retroaktivity) je určujúca vo vzťahu k prejudicialite, teda využiteľnosti navrhovateľom požadovaného nálezu ústavného súdu pri rozhodnutí vo veci samej (po pokračovaní v prerušenom konaní). Ide o podmienku podania návrhu na konanie o súlade právnych predpisov všeobecným súdom podľa čl. 144 ods. 2 ústavy [obmedzujúcu všeobecne formulované oprávnenie podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy], tak ako ju stabilne vo svojej rozhodovacej činnosti chápe ústavný súd. Ak nemožno konštatovať popísanú konkrétnu aplikačnú využiteľnosť, nie je všeobecný súd oprávnenou osobou na podanie návrhu na konanie o súlade právnych predpisov.

32. Na základe uvedených záverov ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrhu okresného súdu dospel k záveru, podľa ktorého by derogácia § 11 ods. 4 zákona o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov nebola spôsobilá viesť k inému rozhodnutiu vo veci žalobkyňou uplatneného práva, ktorého kvalitatívna povaha vznikla na základe napadnutého ustanovenia (v porovnaní s právnym stavom potenciálne vyvolateľným až prípadným derogačným nálezom ústavného súdu), a keďže na základe uvedeného dôvodu okresný súd nie je aktívne procesne legitimovaný na podanie návrhu s predloženým petitom, ústavný súd jeho návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov odmietol ako podaný zjavne neoprávnenou osobou podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde.

33. Nad rámec posúdenia prípustnosti návrhu okresného súdu na začatie konania o súlade právnych predpisov ústavný súd dodáva, že v prípade, ak je okresný súd toho názoru, že napadnuté legislatívne ustanovenie odporuje právu EÚ (ako to vyplýva z popisu obsiahnutého v bode 13 odôvodnenia tohto uznesenia), z povahy práva EÚ vyplýva, že v prípade nemožnosti vyložiť vnútroštátnu právnu úpravu v súlade s požiadavkami práva EÚ zásada prednosti práva EÚ vyžaduje, aby vnútroštátny súd, ktorý je v rámci svojej právomoci poverený uplatňovať ustanovenia práva EÚ, zabezpečil plný účinok požiadaviek tohto práva v prípade, o ktorom rozhoduje (pozri napr. PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 17/2022). Tento záver platí pre aplikáciu právne záväzných aktov EÚ s priamym účinkom (v prípade

implementačnej vnútroštátnej úpravy sa použije jej eurokonformný výklad zodpovedajúci transponovanému právne záväznému aktu EÚ, nie však výklad *contra legem*). V rozsudku vo veci Simmenthal (rozsudok z 9. marca 1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, bod 24) Súdny dvor Európskych spoločenstiev (teraz Súdny dvor, pozn.) uviedol, že vnútroštátny súd, ktorý v rámci svojej právomoci aplikuje ustanovenia práva Spoločenstva (teraz EÚ, pozn.), je povinný zabezpečiť plný účinok týchto noriem a z vlastnej úradnej moci neuplatní každé vnútroštátne ustanovenie, hoci by išlo o neskoršie ustanovenie, ktoré je v rozpore s právom Spoločenstva (teraz EÚ, pozn.), bez toho, aby musel najprv žiadať alebo čakať na jeho zrušenie legislatívnou cestou alebo iným ústavným postupom. K takýmto „ústavným postupom“ možno priradiť aj konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy (PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 17/2022). Vychádzajúc zo zásady prednosti práva EÚ, všetky orgány verejnej moci, t. j. nielen všeobecné súdy, sú povinné z úradnej moci neuplatniť vnútroštátne právo, ktoré podľa ich názoru odporuje právu EÚ, pričom všeobecné súdy majú navyše možnosť overiť si takýto právny názor predložením prejudiciálnej otázky týkajúcej sa výkladu práva EÚ Súdnemu dvoru v zmysle čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ.

34. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripája sudca Peter Straka k tomuto rozhodnutiu odlišné stanovisko, ktoré sa týka odôvodnenia rozhodnutia.

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku k uzneseniu č. k. PL. ÚS 5/2025-40 z 26. februára 2025

I.

1. Myslím, že vývoj našej judikatúry naznačuje predsa len návrat ku prerokúvaniu návrhov všeobecných súdov na preskúmanie ústavnosti zákonov, ktoré upravujú vzťahy dvoch súkromných subjektov v rovnom postavení v hmotnoprávnom, aj v procesnoprávnom.

2. V predkladanom odlišnom stanovisku, ktoré nadväzuje na moju konštantnú (PL. ÚS 24/2020, PL. ÚS 11/2024) pozíciu, (i) vysvetlím, prečo napriek odmietnutiu predmetnej osobitnej veci predpokladám zmenu našej judikatúry, a (ii) vysvetlím na základe ďalšieho skúmania teoretického a historického vývoja, prečo náš ústavný text nebráni konkrétnej kontrole ústavnosti v horizontálnych veciach.

3. V prerokúvanej veci išlo o žalobu spotrebiteľa na určenie bezúročnosti a bezpoplatkovosti úveru a určenie neprijateľnosti zmluvných podmienok. Okresný súd Prešov sa domnieval, že naliehavý právny záujem daný priamo zo zákona spôsobuje procesnú nerovnosť medzi dlžníkmi a veriteľmi.

4. Odôvodneniu disentanového uznesenia rozumiem ako kombinácii dvoch argumentov: (i) argumentu o tom, že účinky nálezu nastavajú až po derogácii aplikovanej/napadnutej právnej normy, čo by znamenalo, že v civilnom procese by sa malo pokračovať podľa novej normy – v danom prípade preukazovanie naliehavého právneho záujmu, (ii) to by však bolo podľa druhého argumentu v nesúlade s legitímnymi očakávaniami žalobcu. Preto nemá význam vyhovieť nálezu a návrh je tak podaný neoprávnenou osobou.

5. Z uvedeného odvodzujem, že skutková a právna špecifickosť východiskovej veci viedla významným spôsobom k odmietnutiu návrhu.

6. V nadväznosti na tieto dôvody považujem za dôležité, že v odôvodnení uznesenia pléna chýbajú doterajšie formulácie o účinkoch *ex nunc*, ktorými ústavný súd v minulosti odôvodňoval neprípustnosť určitého okruhu návrhov. Môže to byť podľa môjho názoru náznak zmeny uvažovania v tomto smere.

7. Ak vnímame prerokúvanú vec ako rozhodovanie ústavného súdu o civilnoprocесnej norme, tak je, podobne ako novembrové uznesenie sp. zn. PL. ÚS 11/2024, odklonom od záverov uznesenia sp. zn. PL. ÚS 24/2020, podľa ktorých: „*možno do priestoru pre konanie o súlade právnych predpisov, iniciované všeobecným súdom podľa ustanovenia čl. 144 ods. 2 ústavy, ktorého hypotéza je limitovaná požiadavkou prejudiciality a v nadväznosti na to účinkami nálezu ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 3 ústavy (s odrazom v § 91 až § 93 zákona o ústavnom súde) zaradiť, bez bližšieho objasňovania konkrétnych podmienok (výpočet nemusí byť vyčerpávajúci), možnosť napadnúť procesné ustanovenia (s okamžitou aplikabilitou zmeneného právneho stavu v ďalšom priebehu konania)*. Na základe uvedeného (PL. ÚS 24/2020) pohľadu na procesné normy by po prípadnom zrušení danej normy mal okresný súd bezpochyby skúmať naliehavý právny záujem.

8. Argumenty v bodoch 24, 28, 30, 31 uznesenia (nemožnosť derogácie ústavným súdom ovplyvniť priebeh konania) vyjadrujú v podstate názor, že derogačný nález je svojou povahou len neskorší zrušujúci zákon bez intertemporálnych ustanovení. Inými slovami, že jediný účinok nálezu ústavného súdu vyhlasujúci určitý zákon za protiústavný je ten, že protiústavný zákon je zrušený. A zrušenie, ktoré spočíva v strate účinnosti, pôsobí len do budúcnosti. Účinky nálezu ústavného súdu sa implicitne stotožňujú so situáciou, keď samotný parlament prijme neskorší zákon, ktorým skorší zákon zruší, a neupraví žiadne prechodné ustanovenia. V takom prípade sa aj po zrušení skoršieho zákona musí tento zákon v súdnom konaní naďalej aplikovať na vzťahy vzniknulé ešte za jeho účinnosti.

9. Argument o čisto derogačnej povahe nášho nálezu vychádza z nesprávneho a izolovaného výkladu čl. 125 ods. 3 ústavy, podľa ktorého príslušná úprava stráca uverejnením nášho nálezu účinnosť.

10. Nález však nie je bežný negatívny *lex posterior*, pretože je tu prítomná ústava ako *lex superior*. Všeobecný súd má prikázané uprednostniť ústavu a má ústavne zakázané to urobiť sám. Ak sa nejaký súd domnieva, že štandardnými interpretačnými postupmi nedokáže vyložiť z relevantného ustanovenia ústavne súladnú normu, nemôže sám rozhodnúť o protiústavnosti takejto právnej normy a jednoducho ju neaplikovať, ale musí sa s touto prejudiciálnou otázkou obrátiť na ústavný súd (čl. 144 ods. 2 ústavy). Na rozdiel od USA, Portugalska, Nórska a rôznych iných štátov je u nás kontrola ústavnosti zákonov koncentrovaná na orgány špecializované na tieto otázky, ktorým je ústavný súd.

11. Nález ústavného súdu teda nepredstavuje len akýsi neskorší zákon, ktorým sa ruší skorší zákon. Teda áno, aj to, ale derogačný nález v prvom rade predstavuje všeobecný zákaz aplikovať normu, ktorá bola ústavným súdom identifikovaná ako protiústavná, a to od momentu uverejnenia nášho nálezu obsahujúceho takýto výrok. Náš nález dáva odpoveď

na prejudiciálnu otázku ústavnosti, ktorú nám všeobecný súd kladie, pretože ten má ústavou zakázané aplikovať protiústavné normy a nevyhnutne potrebuje mať zodpovedané, či danú normu smie aplikovať. Každý súd teda nielen dokáže, ale aj musí náš derogačný nález využiť.

12. Presne v tomto význame treba chápať § 93 zákona o ústavnom súde. Ten len vlastne podrobnejšie rozpisuje, čo to znamená, že sa má okamžite prestať s aplikáciou protiústavnej normy.

13. Z čl. 125 ods. 3 ústavy, ako podrobnejšie vysvetlím neskôr, nevyplýva žiadna vypätá prospektivita a povinnosť parlamentu zosúladiť zrušenú normu s ústavou. Nanajvýš ide o povzbudenie normotvorcu, že by sa nálezom mohol zaoberať. Ak by bola v našom systéme deľby moci súdna ochrana ústavnosti závislá na reakcii parlamentu, tak by nebola kontrolou. Situácia, keď zákon priamo nadviazal na derogačný nález, a to zákon č. 291/2009 Z. z. o Špecializovanom trestnom súde a o zmene a doplnení niektorých zákonov, bola unikátna, pretože vychádzala z dobovej situácie, keď zákon predbehol publikáciu nálezu (porov. čl. XIV daného zákona: „*Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 17/08 z 20. mája 2009 v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.*“).

14. Ústavný súd usporadúva tradične na jeseň konferenciu Ústavné dni. Minuloročná edícia mala titul „*Konanie o súlade právnych predpisov – návrhové oprávnenie a účinky rozhodnutí ústavného súdu - XIII. ústavné dni*“ a venovala sa ťažiskovo konkrétnej kontrole ústavnosti. Väčšinový názor rečníkov sa podľa môjho vnímania nestotožňoval s aktuálnym reštriktívnym výkladom (porov. Ľalík, T. Účinky derogačného nálezu Ústavného súdu SR pri preskúmaní návrhov všeobecných súdov: retroaktivita alebo prospektivita?; Justičná revue, 76, 2024, č. 12, s. 1217 – 1230).

II.

15. Musím pripustiť, že bez aktuálnej diskusie o podobe konkrétnej kontroly ústavnosti by sme neboli nútení odhaliť presnejší význam základných pojmov existencie (ontológie) práva, ktoré predstavím v nasledujúcich riadkoch a ktoré nám pomôžu interpretovať čl. 125 ods. 3 ústavy.

16. Otázka účinkov rozhodnutí ústavného súdu, ktorým sa vyhlasuje protiústavnosť zákona, patrí k tomu najkomplikovanejšiemu v ústavnom práve vôbec. Nezahrňa len základnú otázku, či rozhodnutia ústavného súdu pôsobia spätne do minulosti a ako veľmi spätne, ale napríklad aj to, ako sa rôzne ústavné súdy snažia modifikovať vecný dosah svojho rozhodnutia cez rôzne interpretatívne, aditívne, substitutívne či reduktívne výroky.

II.1. História čl. 125 ods. 3 ústavy

17. Aby sme sa uistili, že náš výklad je správny, musíme odhaliť historický vývoj týchto ustanovení a pojmov v nich obsiahnutých. Naša ústava v čl. 125 ods. 3 ustanovuje, že zákon uverejnením nálezom ústavného súdu stráca „*účinnosť*“ a parlament má šesť mesiacov na jeho „*zosúladienie*“, inak daný zákon stratí automaticky „*platnosť*“. Má to nejaký praktický význam? Aký je rozdiel medzi stratou účinnosti a stratou platnosti? A ako zistíme, že zákon

stratil platnosť? Aká autorita o tom rozhodne? Ústavný súd to zjavne nemá po šiestich mesiacoch opätovne kontrolovať. Majú to teda posudzovať všeobecné súdy v každom jednotlivom prípade?

18. Predmetné ustanovenie má dlhšiu históriu a prvýkrát sa v podobe doslovne zhodnej s čl. 125 ods. 3 ústavy objavuje v čl. 90 ods. 1 ústavného zákona č. 143/1968 Zb. o československej federácii. Inšpiráciou pre toto ustanovenie bol čl. 245 ods. 1 a 2 federálnej ústavy Juhoslávie z roku 1963, ktorý znel takto:

„Keď Ústavný súd Juhoslávie rozhodne, že federálny zákon nie je v súlade s Ústavou Juhoslávie, Federálne zhromaždenie je povinné v lehote šiestich mesiacov od uverejnenia rozhodnutia Ústavného súdu uviesť tento zákon do súladu s Ústavou. Ak Zhromaždenie v tejto lehote neuvedie federálny zákon do súladu s Ústavou Juhoslávie, prestanú platiť tento zákon alebo jeho ustanovenia, ktoré nie sú v súlade s Ústavou, o čom rozhodne Ústavný súd Juhoslávie svojim rozhodnutím.“

19. Táto juhoslovanská úprava je odlišná. Po prvom rozhodnutí ústavného súdu zákon nestráca účinnosť, no vzniká povinnosť na jeho zosúladenie s nám dobre známou šesťmesačnou lehotou, a to v ústavnom systéme jednoty moci. Ústavný súd nasledovne opätovne zákon preskúma a overí, či bol uvedený do súladu. Ak nebol, príslušné ustanovenia *„prestajú platiť“*.

20. Avšak do ústavného zákona o československej federácii to bolo prenesené v modifikovanej podobe:

„Ak Ústavný súd Československej socialistickej republiky zistí, že je nesúlad medzi predpismi v zmysle čl. 87, vysloví, že dotknuté predpisy, ich časť, prípadne niektoré ustanovenia strácajú účinnosť; príslušné orgány sú povinné do 6 mesiacov od uverejnenia nálezu Ústavného súdu Československej socialistickej republiky dať dotknuté predpisy do súladu s Ústavou Československej socialistickej republiky, prípadne s inými zákonmi Federálneho zhromaždenia. Ak tak neurobia, strácajú dotknuté predpisy, ich časti alebo ustanovenia platnosť po 6 mesiacoch od uverejnenia nálezu.“

21. Tu sa objavuje strata účinnosti hneď po prvom a vlastne jedinom rozhodnutí, čo je druhá zmena. Žiaden subjekt už nekontroluje, či si parlament splnil svoju povinnosť, a tak nie je jasné, kto má stratu platnosti overovať, ani čo to vlastne znamená.

22. Uvedené ustanovenie sa napokon prenáša aj do ústavného zákona č. 91/1991 Zb. o Ústavnom súde Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (čl. 3 ods. 1). Dôvodová správa k návrhu tohto ústavného zákona uvádza, že sa preberá úprava z roku 1968, ktorá podľa neho *„do značnej miery vyhovuje potrebám a požiadavkám právneho štátu, ale vyžaduje určité zmeny“*.

23. Je teda nutné pozrieť sa na to, čo je to *„platnosť“* a čo je to *„účinnosť“*. Podľa tradičných základných poučiek platnosť zákona znamená, že sa stal súčasťou právneho poriadku a zmeniť alebo zrušiť ho možno jedine novým zákonodarným procesom. Účinnosť zákona znamená, že z neho adresátom vznikajú práva a povinnosti a že teda zaväzuje. Základné poučky sa však trochu rozchádzajú v tom, či je zákon zrušený stratou účinnosti (Knapp, V. Teorie práva, Praha : C. H. Beck, 1995, s. 114 – 116) alebo stratou platnosti

(Krošlák, D. et al.: Teória štátu a práva, Bratislava : Wolters Kluwer, 2020, s. 259), no v zásade zhruba od konca druhej svetovej vojny sa v učebniciach uvádza, že tieto dve udalosti nastávajú vždy súčasne (Dojčák, P. Teória štátu a práva, Bratislava : Obzor, 1977, s. 260), preto na tom vlastne nezáleží.

24. Z čoho vychádzajú učebnice? Ako vieme, čo znamená platnosť a čo účinnosť? Prišla na to právna veda a vyplýva to zo samotnej podstaty práva? Je to zhodné s obsahom pojmov v krajinách blízkych našej právnej kultúre? Pozrime sa na dva štáty s vplyvným ústavným súdnictvom v Európe – Nemecko a Taliansko.

25. U nás veľmi vážený nemecký právny filozof a teoretik Robert Alexy hovorí o platnosti takto: „*norma platí právne, pokiaľ bola vydaná nejakým na jej vydanie kompetentným orgánom a stanoveným spôsobom a pokiaľ neporušuje právo vyššieho stupňa právnej sily. V stručnosti teda: pokiaľ je s normatívnym systémom stanovená súladne*“ (Alexy, R. Pojem a platnosť práva, Bratislava : Kalligram, 2009, s. 118). Inými slovami, v súlade s prastarou nemeckou doktrínou hovorí, že zákonné normy odporujúce ústave sú neplatné. Podľa nemeckej ústavnej doktríny navyše zákony nemožno meniť inak ako novým zákonodarným procesom už od momentu ich konečného schválenia parlamentom (Masing, J. Artikel 78, in: Mangoldt, H. von et al. (eds.): Kommentar zum Grundgesetz. Band 3, Präambel, Art. 83 – 146, 6. Aufl., München : Verlag Franz Vahlen, 2010, s. 2205 – 2206).

26. Dve popredné súčasné učebnice talianskeho ústavného práva hovoria to isté, čo Alexy. Platnosť zákona sa rozlišuje na formálnu platnosť (či bol dodržaný ústavou predpísaný postup pri prijímaní zákona) a materiálnu platnosť (či je zákon obsahovo v súlade s ústavou), no, samozrejme, podmienkou tej druhej je existencia ústavy s nadzákonnou právnou silou. Platnosť zároveň nie je podmienkou účinnosti. Zákon môže byť zároveň neplatný pre obsahový rozpor s ústavou, no súčasne účinný. Pravda, aplikovať sa smú len zákony, ktoré sú platné aj účinné (Barbera, A. – Fusaro, C. – Caruso, C. Corso di diritto costituzionale, 7a edizione, Bologna: il Mulino, 2024, s. 132 – 134; Bin, R. – Pitruzzella, G. Diritto costituzionale, 25a edizione, Torino: Giappichelli, 2024, s. 278 – 280).

27. Ako teda dospela naša právna teória k odlišnému chápaniu platnosti než tá nemecká či talianska? Pozrime sa najprv osobitne na účinnosť, potom na platnosť a skúsme napokon uzavrieť, či vieme nájsť rozdiel medzi stratou účinnosti a stratou platnosti.

II.2. Účinnosť zákona

28. Hoci sa v ústavnej teórii od zhruba 70. rokov 19. storočia začalo uznávať rozlišovanie na zákony vo formálnom zmysle (zákon je forma, ktorá je výsledkom zákonodarného procesu) a zákony v materiálnom zmysle (zákon je právny predpis s normatívnym obsahom bez ohľadu na formu, teda aj nariadenie vlády je zákonom), a teda sa dodnes v ústavnej teórii a aj judikatúre západoeurópskych ústavných súdov uznáva existencia čisto formálnych zákonov (ktoré sú materiálne napr. individuálnymi správnymi aktmi, lebo sa nimi napr. zriaďuje nejaký štátny podnik), predsa len typicky mávajú zákony normatívny obsah, teda prevažujú zákony, ktoré takými sú ako vo formálnom, tak v materiálnom zmysle (pozri k tomu napr. Favoreu, L. et al. Droit constitutionnel, 26e édition, Paris: Dalloz, 2024, 266 – 270; Crisafulli, V. Lezioni di diritto costituzionale II: L'ordinamento costituzionale

italiano, quinta edizione, Padova: CEDAM, 1984, s. 51 – 55; BERKA, W. Verfassungsrecht : Grundzüge des österreichischen Verfassungsrechts für das juristische Studium, 6. Auflage, Wien: Verlag Österreich, 2016, s. 148 – 149).

29. Zákon teda typicky chce zaväzovať, resp. zákonodarca chce, aby zákon normatívne pôsobil, bol prameňom práva. Dnes v slovenčine tejto záväznej, normatívnej moci či sile zákona hovoríme účinnosť. Strata účinnosti, ako správne uvádza Knapp, zvyčajne nastáva v dôsledku nadobudnutia účinnosti nového zákona, ktorý ten skorší ruší. Stratou účinnosti zákon prestáva byť prameňom práva pre neurčitý počet budúcich prípadov, no spravidla ostáva prameňom práva pre už určitý počet minulých prípadov, ku ktorým došlo počas obdobia jeho účinnosti (ako to veľmi trefne vyjadril taliansky ústavný súd v rozsudku č. 63/1970).

30. Zákonodarcovia spravidla na konci zákonov uvádzajú, odkedy má zákon zaväzovať. Dnes sa u nás zvykne v záverečných ustanoveniach uvádzať, že „*tento zákon nadobúda účinnosť*“ napr. 1. októbra 2025, prípadne „*dňom vyhlásenia*“, čiže dňom jeho uverejnenia v zbierke zákonov, alebo ľubovoľný iný časový údaj, ktorý nepredchádza dátumu uverejnenia.

31. V hovorovej reči sa často povie, že nejaký zákon „*nadobudne platnosť*“, „*vstúpi do platnosti*“ alebo „*začne platiť*“ v určitý čas. Mohlo by sa zdať, že je to len voľnosťou bežnej komunikácie, no nie je to celkom pravda. Ak sa totiž pozrieme do histórie, zistíme, že tento pojem využívala bývala riadna odborná terminológia v slovenčine aj češtine do konca monarchie a táto právna terminológia prežívala aj v období 1. ČSR.

32. Z viacjazyčne vydávanej ríšskej zbierky zákonov možno zistiť, že v záverečných ustanoveniach sa nachádzajú klauzuly, podľa ktorých zákon „*nabýva platnosti*“ alebo „*nabýva moci*“ od určitého času. Zriedkavejšie sa objavovali aj iné formulácie, napr. do 80. rokov 19. storočia bolo bežné ustanovenie, že zákon „*vejde ve skutek*“, prípadne zriedkavo, že „*nabude působnosti*“. Práve táto posledná formulácia figurovala aj v českom preklade § 3 ABGB. V nemeckej verzii bývalo v spomínanej formulácii v záverečných ustanoveniach uvedené, že zákon „*tritt in Kraft*“ alebo „*tritt in Wirksamkeit*“, pričom tieto štyri najčastejšie slova – platnosť, moc, Kraft, Wirksamkeit – boli používané ako úplné synonymá a úplne náhodne. V slovenskej verzii uhorskej zbierky zákonov sa v takýchto záverečných ustanoveniach uvádzajú spojenia, že zákon „*vstúpi do života*“ alebo „*vstúpi do platnosti*“, opäť ako synonymá.

33. Pokiaľ ide o stratu tejto záväznosti zákona v dôsledku jeho zrušenia novým zákonom, obvykle sa za monarchie uvádzalo v češtine, že zákon „*pozbyva moci*“, „*pozbyva platnosti*“ alebo „*zrušeny budou*“, v nemčine zas „*tritt außer Kraft*“, „*tritt außer Wirksamkeit*“, „*werden außer Wirksamkeit gesetzt*“, „*werden außer Kraft gesetzt*“ alebo „*werden aufgehoben*“. Opäť platí, že sa prekladali a používali úplne zmiešane ako synonymá.

34. Za monarchie teda terminológia dávala o niečo väčší zmysel v tom, že zákon tú istú vlastnosť – hoci nazývanú rôzne jedným z viacerých synonym (platnosť alebo moc, zriedkavo pôsobnosť) – nadobúdal a tú istú zrušením aj strácal. Podobne je to aj v nemčine, kde zákon „*tritt in Kraft*“ a potom „*tritt außer Kraft*“.

35. Aj v iných jazykoch sa pre nadobudnutie účinnosti používajú slová, ktoré evokujú moc alebo silu: *enters into force*, *entre en vigueur*, *entra en vigor*, *entra in vigore* alebo už spomínané *tritt in Kraft*. V strednej Európe je zároveň v nemčine pomerne bežné pre zaväzujúcu moc zákona používať aj *Geltung* alebo *Gültigkeit* alebo že nejaký zákon je *geltend* alebo *gültig*, alebo teda že *gilt*. Toto slovo by sme do slovenčiny preložili ako „platnosť“ („platný“, „platí“), avšak v nemčine sa tým často myslí aj účinnosť, teda práve zaväzujúca moc zákona, podobne ako to bolo bežné v slovenčine a češtine v čase monarchie a v právnickej reči aj dodnes. Nadobudnutie účinnosti sa teda niekedy nazýva aj *Geltungsbeginn* (doslovne „začiatok platnosti“, pozri napr. Koziol, H. et al. *Kurzkomentar zum ABGB*, 2. Auflage, Wien – New York : Springer, s. 3), prípadne sa udáva, že zákon „je v platnosti“ (*steht in Geltung*) od chvíle, keď nadobudne účinnosť, až po moment, keď účinnosť stratí (Berka, op. cit., s. 150). No *Geltung* alebo *Gültigkeit* majú aj a možno predovšetkým iný význam, ku ktorému sa ešte dostaneme.

36. Úplne prvý československý – recepčný zákon č. 11 z 28. októbra 1918 o zriadení samostatného štátu československého – obsahoval presne také ustanovenie v čl. 4. Vtedy ešte neexistovala zbierka zákonov a nariadení, tá bola zriadená až 2. novembra osobitným zákonom. Tento prvý zákon ale znel v čl. 4 odlišne v češtine a slovenčine. V češtine bol najprv publikovaný ešte, takpovediac, neoficiálne, v dennej tlači v znení „zákon tento nabýva platnosti dnešním dnem“, kým v slovenčine v znení „zákon tento vstupuje do života dnešným dňom“. Ešte aj na zasadnutí národného výboru 2. novembra pri prijímaní zákona o vyhlasovaní zákonov a nariadení sa počas rozpravy objavovali formulácie ako „vstupuje v platnosť“. V samotnej zbierke však už bol publikovaný v znení, že „vstupuje ihneď v účinnosť“. Odtedy sa v zbierke zákonov a nariadení všetky zákony a iné predpisy, až na ojedinelé výnimky, keď sa stará terminológia náhodou predrala, publikovali s použitím slova „účinnosť“. Vyzerá to tak, že niekto, kto spravoval zbierku, vykonal takúto vlastne d'alekosiahlu editáciu. No zároveň nedošlo k zmene v terminológii derogačných klauzúl. Tie stále hovorili o strate platnosti alebo o zrušení. Postupne sa v derogačných klauzulách začala preferovať formulácia „zrušujú sa“ namiesto „strácajú platnosť“, no formulácie ako „strácajú platnosť“ či zriedkavejšie aj „strácajú účinnosť“ prežili do začiatku 50. rokov.

II.3. Platnosť zákona

37. Možno prejsť k spomínanému druhému významu slova platnosť (porov. bod 36). Ako bolo uvedené, naše základné poučky platnosť chápu ako právnu existenciu zákona, nadobudnutím ktorej – čo sa deje oficiálnym uverejnením – sa zákon stáva súčasťou právneho poriadku (čl. 87 ods. 4 ústavy). Zrušením zákon zas (spolu s účinnosťou) platnosť vraj stráca. Tak prestáva byť súčasťou právneho poriadku a prestáva existovať. Ale ako možno – podľa klasického intertemporálneho pravidla – na skoršie prípady aplikovať vlastne podľa tejto poučky neexistujúci zákon? Nemožno aplikovať niečo, čo neexistuje. Miešajú sa tu zrejme dva rôzne významy slova platnosť: (i) platnosť ako niekdajšie (a dodnes laické) synonymum pre účinnosť a (ii) platnosť ako existencia. Ale existencia v akom zmysle?

38. Platnosť sa teda v práve univerzálne chápe ako právna existencia a neplatnosť ako právna neexistencia. Avšak v inom zmysle, než je naše obvyklé chápanie od druhej svetovej vojny.

Nejde tak ani o to, kedy zákon vzniká, ale či vôbec platne vznikol (resp. niektoré jeho ustanovenie, prípadne – ešte presnejšie – norma).

39. Pozrime sa najprv na zmluvy, kde je problematickosť nášho tradičného chápania asi najviditeľnejšia. Zmluva je platná vtedy, ak spĺňa to, čo zákon (teda vyššie právo) predpisuje. Zákon niekde necháva zmluvným vzťahom voľnosť a nezasahuje do nich, niekde ale zmluvnú voľnosť obmedzuje. Aj v našej civilistickej literatúre sa stretneme s tvrdením, ako aj v zmluvnej praxi s veľmi častými záverečnými ustanoveniami, že zmluva „*nadobúda platnosť*“ podpisom oboma zmluvnými stranami (ak ide o písomnú zmluvu, samozrejme). Ibaže to nie je možné! Zároveň totiž zákony obsahujú rôzne kogentné ustanovenia, rozpor s ktorými alebo obchádzanie ktorých spôsobuje neplatnosť zmluvy. Obdobne to platí pre dobré mravy. Taktiež zákon kladie požiadavky na to, ako má byť zmluva platne uzavretá (náležitosti vôle). A porušenie týchto zákonných požiadaviek vedie k deklarovaniu neplatnosti zmluvy, aj keď je podpísaná. Zmluva nemôže podpisom „*nadobudnúť*“ platnosť. K platnosti zmluvy sa vyžaduje podpis, ale tieto dva výroky nie sú to isté (ide vlastne o zamieňanie si implikácie a ekvivalencie, o základnú chybu podľa výrokovej logiky). Platnosť existuje formálna (požiadavky na formu) a materiálna (požiadavky na obsah). Podpis je len jedna z mnohých zložiek formálnej platnosti a potom je tu ešte obsahová platnosť. Platnosť sa nenadobúda a nestráca, platnosť sa (v prípade súdneho sporu) skúma, preveruje.

40. Základy ústavného súdnictva sú vyjadrené v slávnej pasáži z rozhodnutia Marbury v. Madison: „*Medzi týmito alternatívami neexistuje stredná cesta. Ústava je buď nadradeným, zvrchovaným právom, ktorý sa nedá zmeniť bežnými prostriedkami, alebo je na rovnakej úrovni ako bežné legislatívne akty a rovnako ako iné akty sa dá zmeniť, keď ju zákonodarca chce zmeniť.*

Ak je pravdivá prvá časť alternatívy, potom legislatívny akt, ktorý je v rozpore s ústavou, nie je právom; ak je pravdivá druhá časť, potom sú písané ústavy absurdným pokusom zo strany ľudu obmedziť moc, ktorá je vo svojej vlastnej podstate neobmedziteľná. Nepochybne všetci, ktorí vytvorili písané ústavy, ich považujú za základný a najvyšší zákon národa, a preto teória každej takejto vlády musí byť taká, že zákonodarný akt, ktorý je v rozpore s ústavou, je neplatný.“ Takto to napísal predseda súdu John Marshall, teda že protiústavný zákon je neplatný (*void*). A to ako priamy dôsledok toho, že ústava má vyššiu právnu silu ako zákon. V podstate, tak ako protizákonná zmluva, je neplatná.

41. Ústava je totiž dielom suverénneho ľudu, zakladá sa ňou štát, ktorý má ľudu slúžiť, a určuje, ktoré orgány majú aké právomoci, ako aj v prvých 10 dodatkoch, aké majú Američania ústavné práva. Ústava hovorí, čo bude záväzným právom a ako sa toto záväzné právo bude vytvárať. Kongresu dal túto právomoc suverénny ľud v ústave a dal mu ju – na rozdiel od anglického parlamentu – ako právomoc obmedzenú. Ústava teda kladie na zákony určité formálne a obsahové požiadavky. Dovoľuje prijatie len určitých zákonov, nie hocikakých. Zákony prijaté v rozpore s ústavou alebo obsahovo ústave odporujúce teda neboli prijaté na jej základe, a keďže ústava určuje, čo sa považuje za platné právo, teda ako možno ukladať práva a povinnosti, takéto zákony právne neexistujú, sú neplatné. Súdy musia vždy skúmať, čo je platné právo, než toto právo uplatnia.

42. Ďalšia významná osobnosť Najvyššieho súdu USA sudca Joseph Story si o niekoľko rokov neskôr dopisoval s mladým učiteľom práva, neskôr slávnym profesorom štátovedy na univerzitách v Tübingene a Heidelbergu, ktorý sa volal Robert von Mohl. Ten v roku 1824 asi ako prvý v Európe uverejnil viacväzkové dielo o americkom ústavnom práve, v ktorom tieto myšlienky preberá a víta (Heller, K. Der Verfassungsgerichtshof: Die Entwicklung der Verfassungsgerichtsbarkeit in Österreich von den Anfängen bis zur Gegenwart, Wien : Verlag Österreich, 2010, s. 63 – 65). Vo svojej publikačnej činnosti ich potom ďalej rozvíjal. Sú známe diela z 50. a 60. rokov. Myšlienka, že protiústavný zákon je neplatný (*nichtig*), sa tak v Nemecku hlboko zakorenila a je prítomná dodnes.

43. Prečo ale trvalo v Európe ešte viac ako storočie, kým sa ústavné súdnictvo – hoci v modifikovanej podobe – presadilo? Tých faktorov bolo niekoľko, ale tým najdôležitejším bola skutočnosť, že počas celého 19. storočia a minimálne do konca prvej svetovej vojny v Európe neexistoval vyšší prameň práva ako zákon. A keďže ústavné súdnictvo vzniklo v USA ako prejudiciálna kontrola (predovšetkým materiálnej) platnosti zákonov (porov. bod 27), čoho nevyhnutnou podmienkou je existencia vyššieho, nadzákonného práva, ústavné súdnictvo nemohlo vzniknúť. Existovali síce právne akty nazvané ústava, avšak tie nemali vyššiu právnu silu, a to podľa dobového chápania ani vtedy, keď sa na ich zmenu vyžadovala v zákonodarnom zbore kvalifikovaná väčšina (o tom podrobne Cruz Villalón, P. La formación del sistema europeo de control de constitucionalidad (1918 – 1939), Madrid : Centro de Estudios Constitucionales, 1987, s. 71 – 246; Luther, J. Idee e storie di giustizia costituzionale nell'ottocento, Torino : Giappichelli, 1990, s. 119 – 140). Aj nemecké chápanie právneho štátu z druhej polovice 19. storočia znamenalo v podstate ochranu pred svojvôľou výkonnej moci, teda dodržiavanie zákona (Schöbener, B. – Knauff, M. Allgemeine Staatslehre, 5. Auflage, München : C. H. Beck, 2023, s. 225 – 228). Dodnes je (ne)slávny výrok jedného z popredných nemeckých ústavných právnikov medzivojnového obdobia Gerharda Anschütza, že „*ústava nestojí nad zákonom, ale je zákonodarcovi k dispozícii*“.

44. Difúzna súdna kontrola (aj) materiálnej platnosti právnych predpisov presne na americký štýl však bola v Európe aspoň od druhej polovice 19. storočia všadeprítomná, akurát o poschodie nižšie. Platilo, že zákony majú vyššiu právnu silu ako nariadenia exekutívy a že teda nariadenia odporujúce zákonu sú neplatné. A každý súd musel vždy predtým, než nejaké nariadenie aplikoval, skúmať, či je platné, teda či neodporuje zákonu. Ak zistil nesúlad, a teda neplatnosť, nariadenie jednoducho neaplikoval, lebo aplikovať sa môže len platné (a účinné) právo (Adamovich, L. Die Prüfung der Gesetze und Verordnungen durch den österreichischen Verfassungsgerichtshof, Wien : F. Deuticke, 1923, s. 60 – 85). Takto je to dodnes obvyklé v západnej Európe (čl. 95 ods. 1 Ústavy Českej republiky) okrem Rakúska, kde je táto kontrola nariadení od roku 1920 koncentrovaná v rukách ústavného súdu.

45. Pre kontinentálnu Európu bola v druhej polovici 19. storočia typická monarchia s dualistickým zákonodarstvom orleánskeho typu (zákony prediskutovalo legislatívne zhromaždenie a sankciou schválil cisár alebo kráľ). Ak aj niektoré ústavy vyžadovali v legislatívnom zhromaždení pre zmenu ústavy kvalifikovanú väčšinu, stále sa vyžadovala sankcia monarchom, a teda skutočným zákonodarcom aj ústavodarcom bol stále monarcha. Požiadavky na kvalifikovanú väčšinu boli skôr vnímané ako súčasť nejakého legislatívneho

procesu (niečo ako súčasná slovenská problematika splnenia či nesplnenia podmienok na skrátené legislatívne konanie). Presne tak to aj chápe Georg Jellinek, keď v roku 1885 navrhuje zaviesť ústavný súd pre Rakúsko (Jellinek, G. Ein Verfassungsgerichtshof für Österreich, Wien : Hölder, 1885). Podľa neho totiž otázka ústavnosti zákona je otázkou jeho formálnej, nie materiálnej platnosti. Ústava z roku 1867 vyžadovala na prijatie ústavných zákonov 2/3 väčšinu v ríšskej rade. Otázka, či nejaký schválený zákon neodporuje ústave, je chápaná – na základe argumentu, ktorý neskôr preslávi Kelsen – ako otázka, či daný zákon nemal byť prijatý kvalifikovanou väčšinou namiesto jednoduchej. Teda nejde o právnu silu, ale o dodržanie procedúry, pričom vtedy a ešte aj neskôr sa zdôrazňovalo, že ide o ten istý orgán. Jellinek navrhoval dať ríšskemu súdu právomoc na návrh prehlasovanej tretiny ešte pred podpisom zákona cisárom posúdiť, či nemal byť schválený 2/3 väčšinou. Aj na tom vidno, že skôr než o ochranu základných práv jednotlivcov pred zákonodarnou mocou išlo o ochranu práv parlamentnej menšiny.

46. V monarchii s dualistickým zákonodarstvom okrem toho, že zákon vzniká až jeho odsúhlasením cisárom, bolo typické, že cisár svojím podpisom zároveň potvrdzoval aj to, či boli dodržané ústavné požiadavky na legislatívny proces (tzv. Ausfertigungstheorie). Takáto právomoc bola zároveň zverená aj republikánskym hlavám štátu (k tomu podrobne Krejčí, J. Promulgace zákonů: její vztah k sankci, vetu, publikaci a k soudcovskému zkoumání zákonů, Praha : Vesmír, 1926). To vysvetľuje, prečo pôvodná preventívna kontrola ústavnosti zákonov musí vo Francúzsku celá prebehnúť ešte pred tzv. promulgáciou zákona prezidentom republiky, čiže potvrdením, že zákon bol prijatý ústavne súladným spôsobom (Favoreu, op. cit., s. 416 – 418, 1013 – 1015).

47. Najmä v 40. a 50. rokoch 19. storočia sa však v Európe, najmä v Belgicku, Francúzsku a (širšom) Nemecku a najmä už pod vplyvom novšieho diela o americkej demokracii od Tocquevilla (O demokracii v Amerike, Kalligram, Bratislava 2009) medzi právnikmi začína viac diskutovať o tom, že protiústavné zákony by sa mali považovať za neplatné a sudy by ich nemali aplikovať. Dokonca sa objavili aj ojedinelé pokusy súdov o kontrolu ústavnosti cez neaplikovanie protiústavných zákonov (Luther, op. cit., s. 131) či deklarácie tejto právomoci francúzskym Kasačným súdom v dvoch prípadoch v roku 1851 (Favoreu, op. cit., s. 373), ku ktorým však dochádza za krátkej existencie ústavy druhej republiky značne inšpirovanej tou americkou. V roku 1863 vysloví na pravidelných nemeckých právnických dňoch viedenský právnik Heinrich Jacques myšlienku, že protiústavné zákony majú byť súdmi považované za neplatné, a teda ostať neuplatnené (Heller, op. cit., s. 71 – 72).

48. Konzervatívne monarchie sa niekedy bránili priamym ústavným zákazom súdnej kontroly ústavnosti. Dodnes je pomerne známy čl. 120 holandskej ústavy. Rovnaké ustanovenie obsahovala rakúska ústava z roku 1867 (prijatá len krátko po dvoch ročníkoch nemeckých právnických dní konaných vo Viedni a v Mainzi, kde témou bola súdna kontrola ústavnosti), konkrétne Základný zákon štátu z 21. decembra 1867 o súdnej moci v § 7 ustanovoval toto: „*Súdy nie sú oprávnené preskúmavať platnosť riadne vyhlásených zákonov.*“ Identické ustanovenie sa objavilo v pôvodnom znení čl. 89 rakúskej ústavy z roku 1920, akurát postupnými novelami boli z toho zákazu vyňaté najvyšší súd a správny súdny dvor (1929), druhostupňové sudy (1975), a napokon všetky sudy (2013). Identické, iba trochu inak formulované ustanovenie, mala československá ústava z roku 1920, § 102: „*Soudcové*

mají právo, řešice určitou právní věc, zkoumati platnost nařízení; při zákoně mohou jen zkoumati, byl-li řádně vyhlášen.“

49. Hans Kelsen v roku 1914, keď sa zamýšľal nad vzťahom ríšskych a krajinských zákonov, k spomínanému zákazu pre súdy skúmať „*platnosť riadne vyhlásených zákonov*“ uviedol, že keďže žiaden orgán nemôže preskúmať platnosť zákonov od momentu ich riadneho uverejnenia, tak treba tieto zákony od momentu uverejnenia považovať za platné (Cruz Villalón, op. cit., s. 242 – 246).

50. Rovnaké ustanovenie obsahovala československá ústava, kde okruh aktívne legitimovaných subjektov na iniciovanie prieskumu ústavnosti zákona bol taký úzky, že ústavný súd bol prakticky celý čas paralyzovaný. A teda aj československé zákony boli od ich uverejnenia prakticky platné. Lebo preukázať opak bolo takmer nemožné a hlavne to nemohli robiť súdy v prípade súdneho sporu (porov. uznesenie II. ÚS 269/09). To možno vysvetľuje, prečo v krajinách bývalého Rakúsko-Uhorska a Česko-Slovenska sa dodnes stretávame s tým, že zákon jeho uverejnením „*nadobúda*“ platnosť, kým napr. v Nemecku alebo Taliansku sa s niečím takým nestretáme.

II.4. Strata platnosti a strata účinnosti a čl. 125 ods. 3 ústavy

51. Zo zhrnutia vyplýva niekoľko zistení. Platnosť mala kedysi dva významy: (i) jednak sa tak hovorilo záväznej moci zákona, čomu dnes hovoríme účinnosť. Platnosť sa teda vždy „*nadobúdala*“, čo prežilo aj v laickej reči, a rovnako sa aj strácala. Slovo „*účinnosť*“ bolo zavedené v roku 1918 snád' správcami zbierky zákonov, ale iba pre nadobúdanie záväznej moci, nie pre jej stratu, kde (ii) ostala platnosť, prípadne kde sa začalo hovoriť stále viac o zrušení zákona. Zároveň sa platnosť chápala a dodnes chápe ako právna existencia.

52. O čom teda hovorí čl. 125 ods. 3 ústavy, keď hovorí o strate účinnosti a strate platnosti? V kontexte čl. 125 ods. 3 ústavy vzhľadom na popísaný vývoj pojmov platnosť a účinnosť u nás podľa mňa nemožno medzi stratou účinnosti a stratou platnosti vidieť žiaden rozdiel. Už stratou účinnosti zákon prestáva zaväzovať a nemožno ho aplikovať na nové prípady. A strata platnosti zrejme znamená to isté, je to len staršie synonymum pre účinnosť. Nič nenasvedčuje tomu, že by stratou platnosti sa mal zákon stať neplatným od počiatku. Pod platnosťou sa nemyslí v tomto ustanovení súlad (porov bod 41) či existencia, ale že je to platnosť v tom zmysle, ako sa používala kedysi v derogačných klauzulách. To ustanovenie z tohto pohľadu nemá praktický zmysel, ako už bolo vysvetlené v úvode (porov. bod 18 a nasl.). (Je teoreticky možné, že autori v roku 1968 zamýšľali pozastavenie účinnosti zákona uverejnením nálezu a následne zrušenie po šiestich mesiacoch, no nenapísali to tak.).

53. A stále je tu otázka, kto o tom rozhodne. Iste, ak zákonodarca v lehote neurobí nič, je jasné, že zákon do súladu neuviedol. Ale ak vykoná zmenu, ešte to neznamená, že uviedol zákon do súladu. A takáto zmena nemusí nevyhnutne spočívať v zrušení ustanovenia, ale zosúladenie je možné vykonať aj doplnením nového ustanovenia, pokojne aj do úplne iného zákona, tak, že ich systematickým výkladom už dávajú normu súladnú s ústavou.

54. Myslím si teda, že všetko, čo sa v čl. 125 ods. 3 ústavy píše po slovách o strate účinnosti, nemožno preceňovať (porov. tiež bod 13). Čiže uverejnením nálezu zákon stráca účinnosť, čo je to isté, ako povedať, že je formálne zrušený. Čo nám to hovorí o časových účinkoch?

55. Pozrime sa najprv do Rakúska. Rakúska ústava od počiatku hovorí, že súdy majú zakázané skúmať „*platnosť riadne uverejnených zákonov*“ (čl. 89), hoci dnes sa už môžu opýtať ústavného súdu (pôvodne sa ten zákaz týkal všetkých súdov s explicitne ustanovenou výnimkou pre ústavný súd v pôvodnom čl. 140 ods. 4). Zároveň ústava hovorí, že ústavný súd rozhoduje o protiústavnosti zákonov, avšak toto jeho rozhodnutie zaväzuje spolkového kancelára k bezodkladnému uverejneniu zrušenia zákona (čl. 140). Navyše, ústavný súd mohol odložiť derogačný účinok svojho nálezu do budúcnosti (pôvodne najviac o šesť mesiacov). Tradične doktrína z toho vyvodzovala, že zrušenie zákona má účinky len do budúcnosti, akoby išlo o negatívneho zákonodarcu. Toto uvažovanie sa akosi automaticky udomácnilo aj u nás.

56. Lenže od samotného počiatku ústava dávala ústavnému súdu možnosť začať konanie o protiústavnosti z úradnej moci, ak by to malo byť „podkladom“ pre jeho rozhodnutie v inom konaní, napr. o ústavnej sťažnosti proti úradnému rozhodnutiu, čo bola v prvej dekáde vlastne jediná forma konkrétnej kontroly zákonov. Už v týchto prvopočiatoch doktrína a prax vyvodila, že zrušenie protiústavného zákona uverejnením nálezu musí mať spätné účinky na ten prípad, ktorý dal na prieskum podnet. Bolo to vnímané ako istá „prémia“ pre podnecovateľa, lebo inak by nemalo zmysel súdnu kontrolu iniciovať (Kelsen, H. Verfassungs- und Verwaltungsgerichtsbarkeit im Dienste des Bundesstaates : nach der neuen österreichischen Bundesverfassung vom 1. Oktober 1920, in: Zeitschrift für schweizerisches Recht, 42 (1923), s. 194 – 195). Zároveň bývalý predseda ústavného súdu Ludwig Adamovich Sr. veľmi trefne vyvodil túto potrebu aj zo systematicko-teleologického výkladu čl. 140 B-VG. Ak ústavodarca zamýšľal, aby nález ústavného súdu bol „podkladom“, vyplýva z toho, že aspoň pre tento prípad zamýšľal aj spätné účinky (Adamovich, L. Grundriss des österreichischen Verfassungsrechts, Wien : Springer, 1947, s. 308 – 309). Takto to bolo v Rakúsku doktrínou a ústavným súdom (napr. VfSlg. 3471, 5466) konštantne vykladané už od prvopočiatkov. Až v roku 1975 bolo toto pravidlo doplnené do ústavy, dokonca spolu s možnosťou ústavného súdu moderovať účinky svojich rozhodnutí aj do minulosti. Neudržateľnosť rigidnej *ex nunc* doktríny – *ex nunc* v zmysle, že nález ústavného súdu je len *lex posterior* – vidno veľmi dobre aj na tom, že rakúsky ústavný súd skoro vždy účinky moderuje, či už jedným, alebo druhým smerom (Stelzer, M. Austria, in: Popelier, P. et al. (eds.): The Effects of Judicial Decisions in Time, Cambridge: Intersentia, 2014).

57. Z tohto pohľadu by pre nás bolo minimom nasledovať konštantnú rakúsku doktrínu a judikaturu o spätných účinkoch pre podnecovateľa. V takom prípade by malo plénum čl. 125 ods. 3 ústavy vykladať v spojení s čl. 144 ods. 2 ústavy tak, že strata účinnosti pôsobí spätne na prípad, ktorý na prieskum ústavnosti zákona dal podnet. Inými slovami, nikdy by nemalo byť možné odmietnuť na tomto základe konkrétnu kontrolu, ako sa to, bohužiaľ, posledné roky deje.

58. Avšak podstata je prítomná ešte inde. Rakúska ústava totiž na rozdiel od našej obsahuje archaický zákaz prieskumu platnosti (= ústavnosti) riadne uverejnených zákonov. Okrem

Holandska už dnes také ustanovenie nenájde snáď nikde v Európe. Podľa jedného z popredných rakúskych medzivojnových a povojnových ústavných právnikov Ludwiga Adamovicha (staršieho) práve tento zákaz adresovaný súdom preskúmať ústavnosť riadne uverejnených zákonov spôsobuje, že súdy musia aplikovať aj inak protiústavné zákony. Bez tohto výslovného zákazu by každý súd musel vzhľadom na teraz už nesporne nadzákonnú právnu silu rakúskej ústavy z roku 1920 (oproti tej z roku 1867) sám ako prejudiciálnu otázku skúmať ústavnosť inak na jeho prípad aplikovateľnej zákonnej normy a v prípade záveru o jej protiústavnosti by ju musel neaplikovať (Adamovich, Die Prüfung..., s. 41 – 43). Podobne argumentujú aj ďalší poprední ústavní právnici medzivojnového obdobia v známom komentári k ústave (Kelsen, H. – Fröhling, G. – Merkl, A. Die Bundesverfassung vom 1. Oktober 1920, Wien/Leipzig : Franz Deuticke, 1922, s. 181 – 182). A to je aj zrejme možno jeden z dôvodov, prečo sa rakúska *ex nunc* doktrína nikde inde v západnej Európe vlastne neuchytila (Fernández Segado, F. La evolución de la justicia constitucional, Madrid : Dykinson, 2013, s. 988 a nasl.).

59. Ústavné súdnictvo po druhej svetovej vojne je v Nemecku aj Taliansku vybudované pod silným americkým vplyvom a je poňaté ako určitý hybrid medzi rakúskym a americkým modelom. Primárnou úlohou ústavných súdov je, po skúsenostiach s fašistickým a nacistickým zákonodarstvom, chrániť ľudské práva jednotlivca (to je ten americký prvok), no rozhodovanie o protiústavnosti je koncentrované v rukách špeciálneho orgánu (to je ten rakúsky prvok). Týmito dvoma štátmi následne boli inšpirované aj ústavy Španielska a Portugalska (tam je ešte výraznejší americký vplyv a aj určitý juhoslovanský vplyv). Slovenská ústava sa práveže viac podobá na ústavy ostatných západoeurópskych štátov, a preto sa rakúsky prístup u nás ani nemá uplatňovať.

II.5. Neaplikovateľnosť protiústavného zákona

60. Naša ústava je rigidná. Rozdiel medzi rigidnými a flexibilnými ústavami sa v našich učebniciach nie celkom docenuje. Je to vlastne revolučný rozdiel. Nejde len o ťažšiu procedúru prijímania. Aby bola ústava označená za rigidnú, musí mať vyššiu právnu silu ako zákony, čo sa v Európe plne presadilo až po druhej svetovej vojne, resp. na východ od železnej opony až po roku 1989 (Biagi, F. European Constitutional Courts and Transitions to Democracy, Cambridge : CUP, 2020, s. 178 a nasl.). Ako dôsledok tejto právnej sily potom musí existovať mechanizmus na presadenie ústavy oproti zákonu. Alebo inak: súdy – s výnimkou explicitného ústavného príkazu k opaku ako kedysi v Rakúsko-Uhorsku – nesmú aplikovať protiústavné zákony.

61. A práve prijatie skutočne rigidnej ústavy po vojne v Nemecku a Taliansku zapríčinilo rozmach ústavného súdnictva, keď cestu vyrúbanú týmito priekopníkymi súdmi tzv. prvej generácie potom nasledovali ústavné súdy z druhej a tretej generácie. Ústavné súdy prvej generácie vznikali zároveň pod pomerne silným americkým vplyvom, predstavujú tak aj určitý hybrid medzi americkým a rakúskym modelom, podobne, ako aj tie z druhej generácie.

62. Nemecká ústava z roku 1949 nehovorí nič o časových účinkoch. Hovorí, že rozhodnutia Spolkového ústavného súdu zaväzujú všetky orgány a že zákon určí, ktoré rozhodnutia majú

silu zákona (§ 94 ods. 4). Spolkový ústavný súd tak podľa § 76 BVerfGG výrokom vyhlasuje zákony za neplatné (nichtig). Podľa § 79 BVerfGG sa obnovia trestné konania, v ktorých právoplatné rozsudky boli vydané na základe protiústavnej normy, a ostatné právoplatné rozsudky sa nevykonávajú. Zároveň ale podľa § 31 BVerfGG toto jeho rozhodnutie o protiústavnosti má silu zákona (Gesetzeskraft). A zákonom možno aj formálne zrušiť iný zákon, čo je historický zmysel tejto klauzuly o sile zákona, hoci primárne sa dnes chápe tak, že rozsudok ústavného súdu zaväzuje nielen štátne orgány, ale všetkých, podobne ako zákon (Voßkuhle, A. Art. 94, in: Mangoldt, H. von et al. (eds.): Kommentar zum Grundgesetz. Band 3, Präambel, Art. 83-146, 6. Aufl., München : Verlag Franz Vahlen, 2010, s. 805 – 806).

63. To je rozdiel oproti americkej situácii, keď federálny najvyšší súd môže síce vyhlásiť určitý zákon *erga omnes* (= kvôli precedentnej sile jeho rozsudku) za protiústavný/neplatný, avšak tým nedochádza k formálnemu zrušeniu zákona, „iba“ sa považuje za neplatný, a teda sa neuplatňuje ani ostatnými súdmi. Ak však dôjde k zmene judikatúry, ako napr. vo veci Dobbs, staré „spiace“, teda formálne nezrušené a formálne akoby účinné, hoci dlho považované za neplatné, zákony „ožijú“.

64. Pre nás je obzvlášť zaujímavá talianska situácia. Talianska ústava v čl. 136 hovorí to, čo naša, že norma vyhlásená za protiústavnú stráca uverejnením rozhodnutia ústavného súdu účinnosť (*efficacia*). Zákon č. 87/1953, ktorý podrobnejšie upravuje konanie pred ústavným súdom, potom v čl. 30 ods. 3 hovorí, že takáto norma sa od rozhodnutia ústavného súdu nemôže aplikovať. Ústavný súd sa tým asi najviac zaoberal v rozsudku č. 49/1970, ktorého autorom (spravodajcom) je jeden z najvýznamnejších ústavných právnikov 20. storočia Vezio Crisafulli. V relevantnej časti odôvodnenia sa píše: „*V tejto súvislosti je vhodné pripomenúť rozdiel medzi účinkom derogácie, ktorý vzniká v dôsledku prijatia nového zákona, a účinkom anulovania, ktorý vyplýva z rozsudkov Ústavného súdu s vyhovujúcim výrokom. Derogácia nemá za následok ani tak zánik noriem, ako skôr vymedzenie vecnej sféry ich účinnosti, a teda ich aplikovateľnosti, na skutočnosti, ktoré nastali do určitého okamihu: to spravidla nastáva už samotným nadobudnutím účinnosti nového zákona, pokiaľ tento nestanoví niečo iné. Na druhej strane vyhlásenie protiústavnosti tým, že určuje zánik účinnosti noriem, ktoré sú jej predmetom, bráni tomu, aby sa po uverejnení rozsudku samotné normy uplatňovali aj na predmety, na ktoré by sa podľa všeobecných zásad o časovej postupnosti právnych predpisov vzťahovali. Jedna vec je zmena úpravy z dôvodov politickej účelnosti, ktorú voľne posudzuje zákonodarca, a celkom iná vec je konštatovanie protiústavnosti určitej zákonnej úpravy príslušným orgánom: v tejto druhej hypotéze, na rozdiel od prvej, je úplne logické, že všetci, počnúc súdmi, majú zakázané aplikovať úpravu vyhlásenú za protiústavnú ako normy pre posúdenie akejkoľvek skutočnosti alebo vzťahu, aj keď vznikol pred rozhodnutím Ústavného súdu. Záväznosť rozhodnutí Ústavného súdu, na ktoré sa odvoláva najmä uznesenie súdu vo Ferrare, nastáva odo dňa nasledujúceho po ich uverejnení, ako to ustanovuje článok 136 ústavy, a to práve v tom zmysle, že od tohto dňa žiadny sudca nemôže uplatňovať normy, ktoré boli vyhlásené za protiústavné, žiadny iný orgán ich nemôže vykonávať alebo ich v každom prípade brať za základ svojich vlastných aktov a žiadna súkromná osoba sa ich nemôže dovolávať, pretože úkony a konanie, ktoré sa nimi majú riadiť, by nemali žiadny právny základ. To vysvetľuje, ako dokonca aj otázky*

ústavnosti noriem medzičasom zákonodarcom derogovaných, môžu byť relevantné a návrhy na vyhlásenie ich protiústavnosti ako také prístupné v konaní pred Ústavným súdom, ak ide o normy, ktoré by sa mali naďalej uplatňovať na základe princípov intertemporálneho práva.“ Ústavný súd aj v iných rozsudkoch spomína, že jeho rozhodnutie má dvojaký účinok, a to v normatívnej rovine (strata účinnosti, čiže formálne zrušenie) a v aplikačnej rovine, teda nemožnosť príslušnú normu aplikovať.

65. Ak si uvedené premietneme do našej ústavy, tak možno konštatovať: Ústava je rigidná. Článok 84 ods. 4 ústavy vyžaduje kvalifikovanú väčšinu, čiže sa ťažšie mení. Zároveň čl. 152 ods. 4 ústavy prikazuje všetko objektívne právo aplikovať a vykladať v súlade s ústavou. Článok 144 ods. 2 ústavy prikazuje súdom obrátiť sa na ústavný súd v prípade pochybností o súlade zákona (alebo iného predpisu) s ústavou. Článok 144 ods. 1 ústavy viaže sudcov nielen zákonom (a aj to by sa malo vykladať tak, že iba platným zákonom), ale od roku 2002 explicitne aj priamo ústavou, ktorá je v tom ustanovení v poradí uvedená ešte pred zákonom. Článok 125 ods. 1 ústavy dáva ústavnému súdu právomoc rozhodovať o súlade zákona s ústavou. Ústava teda je skutočne rigidná, čiže má vyššiu právnu silu a schopnosť sa voči zákonu presadiť. Článok 125 ods. 6 ústavy stanovuje, že právoplatné (čiže uverejnené) rozhodnutie ústavného súdu o nesúlade je všeobecne záväzné. Okrem toho čl. 144 ods. 2 ústavy ešte utvrdzuje túto všeobecnú záväznosť tým, že nález explicitne zaväzuje aj súd, ktorý kladie prejudiciálnu otázku ústavnosti.

66. Z tohto vyplýva, že protiústavný zákon nemožno aplikovať a že všeobecne záväzný výrok o protiústavnosti dáva jedine ústavný súd. Každý súd musí (porov. môj dissent k uzneseniu sp. zn. PL. ÚS 29/2020) vždy ako prejudiciálnu otázku skúmať, či zákonná norma, ktorú by mal aplikovať, je v súlade s ústavou, a na túto otázku si musí v prípade pochybností vypýtať odpoveď od ústavného súdu, ktorou sa potom musí riadiť. Momentom uverejnenia nášho nálezu, presne ako to vysvetlil taliansky ústavný súd, sa príslušné protiústavné normy nesmú aplikovať. Nie preto, že stratili účinnosť, ale preto, že ústavný súd deklaroval ich protiústavnosť. Strata účinnosti je separátna záležitosť.

67. Článok 125 ods. 6 ústavy je vykonaný v § 93 zákona o ústavnom súde. Ten vlastne hovorí to isté, čo taliansky čl. 30 ods. 3 ich zákona, že protiústavná norma nesmie byť aplikovaná. Akurát to hovorí viacerými slovami.

68. Norma, ktorá by sa inak nejak aplikovala, sa už nesmie aplikovať. Ak by sa aplikovala vykonávaním trestu, ten trest sa už nesmie aplikovať, resp. musí byť premenený. Na to je potrebná obnova konania, lebo môže byť komplikované inak nález vykonať. Ak je už trest vykonaný, právoplatné rozhodnutie sa už neotvára, lebo už sa norma neaplikuje (o tom možno polemizovať v prípade straty bezúhonnosti, ale minimálne taká bola, zdá sa z dôvodovej správy, logika predkladateľov návrhu zákona potom schváleného a uverejneného pod č. 491/1991 Zb., kde toto ustanovenie sa objavuje prvýkrát, zrejme aj pod inšpiráciou nemeckým § 79 BVerfGG). V prebiehajúcich trestných aj civilných konaniach sa tiež už nesmie aplikovať. A rovnako ani civilné veci sa už nesmú vymáhať, teda exekúcie musia byť zastavené, lebo exekúcia je tiež aplikácia. Čo sa ešte spomína v talianskej doktríne aj judikatúre, že sa ešte neotvára, sú napr. premlčané nároky, lebo nie je možná situácia, aby boli aplikované.

69. Ešte na porovnanie, nemecká a talianska zákonná úprava idú v trestných veciach viac retroaktívne a otvárajú sa aj tie veci, kde bol trest vykonaný. Je otázne, či naša ústava nevyžaduje toto tiež, a teda či § 93 ods. 1 v časti „*ale nebol vykonaný*“ nie je protiústavný. Vyhlásiť ustanovenie o časových účinkoch za protiústavné nie je nič nepredstaviteľné, ako taliansky ústavný súd nedávno ukázal v rozsudku č. 68/2021.

70. Pokiaľ ide o stratu účinnosti v zmysle čl. 125 ods. 3 ústavy, tá má logický zmysel v tom, že protiústavná úprava sa aj formálne zruší. Teda nehrozí jej „oživenie“ v prípade zmeny našej judikatúry, ako to je možné tam, kde sa len deklaruje neplatnosť, a teda neaplikovateľnosť, no formálne sa neruší. Zároveň v našej právnej kultúre silne naviazanej na zbierku zákonov (porov. sp. zn. PL. ÚS 8/2021) je rozumné protiústavné zákony aj formálne vymazať, obzvlášť už v dnešnej dobe elektronickej zbierky s jej konsolidovanými zneniami.

71. Návrh Okresného súdu Prešov mal byť pri splnení náležitosti návrhu vyžadovaných zákonom o ústavnom súde prijatý na ďalšie konanie, pretože čl. 125 ods. 3 ústavy ani princíp legitímneho očakávania tomu nebránil. Aspoň stručne je potrebné osobitne poukázať na konanie vedené pod sp. zn. PL. ÚS 5/2020 (navrhovateľ Okresný súd Žiar nad Hronom), vo veci ktorej bol návrh už týmto plénom vybavený odmietnutím pre jeho zjavnú neopodstatnenosť a sčasti pre nedostatok náležitosti. Nebol teda konštatovaný nedostatok aktívnej legitimácie (ktorý má bezpochyby pri skúmaní procesných podmienok prednosť pred kvázimeritorným odmietnutím návrhu).

III.

72. Záväzkový vzťah, z ktorého vzišiel súdny spor, vznikol v roku 2003, pričom spor samotný už pred podaním na ústavný súd trval dva a pol roka. Domnievam sa, že táto skutočnosť ovplyvnila záver ústavného súdu, že prípadný vstup ústavného súdu do danej veci by znamenal zásah do právnej istoty žalobcu. Ten by musel po takomto čase preukazovať naliehavý právny záujem, ktorý sa obvykle preukazuje po začatí konania.

73. Osobne sa domnievam, a to bez ohľadu na môj sentiment k veciam ochrany spotrebiteľa, že napadnuté ustanovenie je ústavne v poriadku. Mierne upevnenie pozície žalobcu pri práve na prístup k súdu nie je svojvoľné, je odôvodnené jeho ekonomickým postavením a nezasahuje do esencie základného práva na súdnu ochranu. Zákonodarca má na základe čl. 46 ods. 1 („... *zákonom stanoveným spôsobom*...“) a čl. 51 ods. 1 ústavy značný priestor na konkretizáciu práva na súdnu ochranu.

74. Návrh je odôvodnený okrem iného aj rozporom s právom EÚ vrátane princípu ekvivalencie tak, že vo všeobecnosti musia súdy skúmať naliehavý právny záujem na požadovanom určení, no v spotrebiteľských veciach, akou je aj prejednávaná vec, sa naliehavý právny záujem predpokladá. Tu by som rád poukázal na to, že v čase podania návrhu zo strany okresného súdu na ústavný súd už prebiehalo prejudiciálne konanie vo veci C-230/24 na otázku, či je v súlade s princípom ekvivalencie, ak sa v spotrebiteľských veciach nepremlčuje právo na určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky, nároky z takéhoto určenia už premlčaniu podliehajú, no vo všetkých ostatných vzťahoch sa na účely premlčania nerozlišuje medzi určením neplatnosti a nárokmi z takéhoto určenia.

75. Výsledok uvedeného prejudiciálneho konania môže veľa napovedať aj pre vec preskúvanú okresným súdom. V tejto súvislosti sa ale natíska otázka, prečo okresný súd vníma ako porušenie princípu ekvivalencie právnú úpravu pre spotrebiteľov priaznivejšiu, keď v zásade o porušenie princípu ekvivalencie ide vtedy, ak je na vnútroštátnej úrovni zaobchádzané so sférou záujmu Európskej únie menej priaznivejšie než vo všeobecnosti. Tento argument okresný súd nevysvetlil, no princípu ekvivalencie sa domáha.

76. Stotožňujem sa s názorom, že vo všeobecnosti majú pochybnosti predložené okresným súdom potenciál stať sa predmetom prejudiciálneho konania. V preskúmvanej veci len poznamenávam, že od rozsudku vo veci C-302/04 Súdny dvor konštatuje, že nemá právomoc na zodpovedanie prejudiciálnej otázky, ak okolnosti skutkového stavu predchádzali pristúpeniu, pretože to spôsobuje, že smernica je neaplikovateľná. Tento záver je napríklad aj pri predbežnej otázke predloženej Okresným súdom Bardejov vo veci C-153/13, kde konštatovanie o nedostatku právomoci vychádza zo skutočnosti, že, cit.: „*V prejednávanej veci z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že zmluva o úvere, o ktorú ide vo veci samej, bola uzavretá 10. decembra 2002, teda pred pristúpením Slovenskej republiky k Európskej únii 1. mája 2004.*“ V tejto línii pokračuje aj v novších rozhodnutiach C-364/17, C-50/16 alebo C-258/19.

77. Okresný súd na jednej strane poukazuje na judikatúru Súdneho dvora a argumentuje nezmyselnosťou určovacích žalôb, no v čase, keď predkladal návrh, už Súdny dvor k určovacím žalobám výklad podal, napr. vo veci C-600/19 konštatoval, cit.: „*Článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave,... neumožňuje... spotrebiteľovi... dovoľávať sa nekalej povahy týchto podmienok... v neskoršom určovacom konaní...*“ Išlo o prípad zmluvy z roku 2005 a prejudiciálna otázka, na odpoveď ktorej mal Súdny dvor dať odpoveď, bola predložená po cca 14 rokoch v roku 2019. Poznamenávam, že išlo o rozsudok Veľkej komory, ktorého doktrína bola následne preberaná.

78. Okresný súd nevysvetľuje ani kolíziu svojich argumentov s ďalšou judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej sa má čl. 6 ods. 1 citovanej smernice považovať za ustanovenie so silou vnútroštátnych ustanovení kogentnej povahy a pri jeho používaní má súd postupovať obdobne ako pri vykonávaní vnútroštátnych pravidiel verejného poriadku (porov. uznesenie C-76/10, bod 50), a to vrátane situácie, že by okresným súdom napadnutá norma nebola explicitne súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky.

79. Kým okresný súd artikuluje okolnosti veci prekročením „*funkčnej procesnej rovnosti*“, tak Súdny dvor podobné situácie vykladá opačne – ako odstránenie stavu nerovnosti. Nič z návrhu nenasvedčuje záveru, že by okresný súd nemal byť súdom, ktorý sa podľa Súdneho dvora má zaoberať namietanými zmluvnými podmienkami hneď, ako sa oboznámi so skutkovými a právnymi okolnosťami veci. Tomu nemusí zodpovedať postup, keď sa okresný súd po približne dva a pol roku koncentruje ešte len na otázku, či a aký má sťažovateľka právny záujem na určovacej žalobe.

80. Za zmienku osobitne stojí časť odôvodnenia rozsudku vo veci C-511/17, že nič nebráni spotrebiteľke zažalovať aj ďalšie zmluvné podmienky, pričom rozsudok Súdneho dvora

bol vyhlásený 11. marca 2020 a zmluva bola uzavretá v roku 2007. Súdny dvor nijako nenaznačuje časové limity na podanie žaloby po približne 13 rokoch od uzavretia zmluvy. Poznávam, že spotrebiteľka podala v uvedenej veci len žalobu o určenie bez žaloby o plnenie.

81. Okresný súd nevysvetľuje, prečo v preskúmvanej veci nemá platiť obava judikovaná mnohokrát Súdnym dvorom (i. a.), že spotrebiteľia nemusia vedieť o nekalej zmluvnej podmienke a že je preto plynutie objektívnej premlčacej doby euroneudržateľné (C-485/19). Súdny dvor pre zmenu rozhodol, že ochrana spočívajúca v oprávnení domáhať sa neprijateľnosti premlčaniu nepodlieha a že premlčaniu podliehajú až účinky z rozhodnutia o neprijateľnosti.

82. Okresný súd neuvádza čas, ktorý považuje za primeraný na podanie žaloby o určenie, ak je čas v okolnostiach prípadu už neakceptovateľný. Okresný súd neodôvodnil ani konzekvencie na objektívne právo a judikatúru, ktoré predpokladajú uplatnenie nárokov ako účinkov rozhodnutia súdu o neprijateľnosti zmluvných podmienok a týmito účinkami nie sú len nároky na obnovenie stavu pred pôsobnosťou neprijateľnej zmluvnej podmienky, ale aj práva reparačné (C-600/19), satisfakčné, ako aj práva dopadajúce na iné osoby (§ 53a Občianskeho zákonníka). V tejto súvislosti najvyšší súd judikoval význam odradenia dodávateľa od ďalšieho používania neprijateľnej podmienky (6Cdo127/2017).

83. Na tvorbe zmluvy je najúchvatnejšie „podanie“ si rúk na znak, že sa našla zhoda na detailoch zmluvy, a zážitok z nájdenia dohody je priamo úmerný náročnosti procesu oferty a akceptácie. Sotva by bolo možné, aby desiatky strán v úverových, poisťných či iných spotrebiteľských zmluvách vrátane všeobecných obchodných podmienok spotrebiteľ odsúhlasil vo vzťahu ku každej zmluvnej podmienke. Judikatúra Súdneho dvora to definovala ako slabšiu vyjednávaciu pozíciu spotrebiteľa s nájdením východiska. Dodávateľom sa umožnilo predkladať aj rozsiahlejších zmluvných traktátov s výkričníkom, že ak dodávateľ do zmluvy zakomponoval neprijateľnú podmienku, spravodlivosť si ho „počká“ a nemusí ísť len o 18 rokov. Pri tridsaťročných hypotékach to môže byť kľudne aj raz taký čas. Poznávam, že novela Občianskeho zákonníka uzavretá cca mesiac pred vstupom SR do EÚ v prechodných ustanoveniach normovala trojmesačnú dobu, aby si dodávateľia dali zmluvy „do poriadku“ pod hrozbou ich neplatnosti.

84. Žaloba o neprijateľnosť teda predstavuje akési dodatočné zavŕšenie procesu zmluvy k tým zmluvným podmienkam, ktoré v teste neprijateľnosti neobstáli. Judikatúra Súdneho dvora argumentuje nastolením skutočnej rovnováhy. Povolanie na dosiahnutie tohto cieľa boli súdy, ktoré sú súdmi EÚ. To všetko aj v záujme kvalitného a zdravého trhu, aby na neférových dodávateľov nedoplácal poctivý podnikateľ. Deklarovanie nezáväznosti formulárovej zmluvnej podmienky, ak prípadne súd nedospeje k neplatnosti zmluvy ako celku (čl. 6 ods. 1 smernice), musí súd naplniť aj bez návrhu (*ex offio*). Nateraz judikatúra pracuje len s dvoma výnimkami, a to ak si spotrebiteľ informovane neželá takúto ochranu alebo ak už v minulosti súd aspoň stručne vyhodnotil zmluvnú podmienku ako nie neprijateľnú a odkázal spotrebiteľa na možnosť to namietat. Nič nenasvedčuje tomu, že by v preskúmvanej veci išlo o niektorú z týchto dvoch výnimiek.

85. Artikulácia okresného súdu, že slabší subjekt sa má chrániť len do tej miery, kým sa „nedosiahne funkčná procesná rovnosť“, a pritom súd nenotifikoval žiadnu z už uvedených výnimiek, sa javí ako silno v konfrontácii nielen s už uvedenými závermi, ale aj čl. 288 ods. 3 ZFEÚ, ktorý nie je určený účastníkom zmluvy, ale členským štátom a ich súdom, aby zabezpečili plný účinok cieľov smerníc EÚ.

86. Ak pri uzatváraní zmluvy spotrebiteľ nemal vytvorené skutočne rovnovážne podmienky na posúdenie každej jednej zmluvnej podmienky a ani súd nepristúpi k deklarovaniu neprijateľnosti zmluvných podmienok, pretože „načo“ by to bolo dobré, ak sa neuplatňuje žiadne plnenie, potom by k naplneniu deklarovania nezáväznosti neprijateľných zmluvných podmienok nedošlo nikdy. Spotrebiteľia, ako aj trh únie by tak boli zbavené jedného z vysokých cieľov politik EÚ.

87. K pridlhému času na dosiahnutie skutočnej rovnováhy prichodí poznamenať, že podľa judikatúry sa právo domáhať sa určenia neprijateľnosti nepremlčuje, čím naznačuje aj základ pre potencionálne následné nároky z účinkov, ktoré už premlčaniu podliehajú (porov. 5Cdo/29/2021). Okresný súd nevysvetlil odklon od tejto doktríny.

88. Súdny dvor vylúčil, aby sa neprijateľná podmienka dala dodatočne modifikovať (C-618/10), a ochranu spotrebiteľa nelimituje vykonaním zmluvy (aj po dražbe C-600/19, aj po dobrovoľnom splnení zmluvy, napr. C-755/22) s vysvetlením možnej hrozby straty odradenia dodávateľov od pokračovania porušovania pravidiel trhu.

89. Ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom [§ 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde]. Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov okrem všeobecných náležitostí podľa § 43 musí obsahovať dôvody, ktoré vedú navrhovateľa k pochybnostiam o súlade napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou [§ 75 písm. b) zákona o ústavnom súde]. Aj napriek môjmu výslovnému hláseniu sa k materiálnej ochrane ústavnosti a apriórnemu odmietaniu formalizmu v súvislosti s podaniami adresovanými ústavnému súdu považujem za potrebné uviesť, že návrh okresného súdu bolo potrebné odmietnuť z dôvodu nedostatku jeho náležitostí.

90. Vo všeobecnosti platí, že v konaní podľa čl. 125 ústavy ústavný súd plní funkciu tzv. negatívneho normotvorcu, ktorého rozhodnutia, ak zistí nesúlad právnej normy nižšej právnej sily s právnou normou vyššej právnej sily, majú v konečnom dôsledku derogačný účinok, a preto je nevyhnuté návrh náležite odôvodniť. Rozsahom návrhu a jeho dôvodmi je potom ústavný súd viazaný (§ 45 zákona o ústavnom súde).

91. Nedostatok riadneho odôvodnenia návrhu na začatie konania má v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu významné procesné dôsledky, taktiež vedúce v konečnom dôsledku k odmietnutiu návrhu z dôvodu nesplnenia jeho zákonom predpísaných náležitostí (PL. ÚS 46/2015). Je dôležité poukázať aj na to, že návrh podaný podľa čl. 125 ods. 1 ústavy je návrhom na začatie konania podľa § 42 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, pričom § 56 ods. 3 tretia veta zákona o ústavnom súde kogentne zakazuje ústavnému súdu

upozorňovať navrhovateľa na nedostatky jeho návrhu, a to bez úvahy o ich prípadnej odstrániteľnosti.

92. Sumarizujúc už vyslovené závery, zastávam názor, že sa návrh navrhovateľa pri jeho predbežnom prerokovaní mal odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nedostatok náležitosti, neodôvodnenia už naznačených otázok. Túto požiadavku nemôže nahradiť len samotný postoj sudcu, ktorý sa s napadnutým ustanovením nestotožňuje. Túto obavu umocňuje odôvodnenie navrhovateľa, že spotrebitelia zahlcujú systém nezmyselnými žalobami. Nie je potrebná extra štatistika na vyslovenie záveru, že, pokiaľ ide o počet, žaloby spotrebiteľov oproti státisícom žalôb dodávateľov vyznievajú skôr zlomkovo z percenta. Poctivým prístupom k odôvodneniu otázky tvrdenej nerovnosti a po vyčerpaní ústavne konformného výkladu, ktorý má predchádzať podaniu, akým je aj predmetný návrh, sa mohlo napokon dospieť k záveru, že o nerovnosť vyvolanú spotrebiteľom ísť ani nemôže.

93. Osobitne k referenčnej norme čl. 46 ods. 1 ústavy. Pokiaľ ide o navrhovateľom namietaný nesúlad napadnutého ustanovenia s čl. 46 ods. 1 ústavy, návrh je rovnako neodôvodnený. Poznamenávam však, že podľa môjho názoru čl. 46 ods. 1 ústavy môže predstavovať referenčnú normu abstraktnej kontroly ústavnosti v zásade vtedy, ak by navrhovateľ návrhom na začatie konania o súlade právnych predpisov namietal, že zákonodarca napadnutým ustanovením odňal alebo podstatným spôsobom generálne alebo selektívne sťažil uplatnenie práva osoby na prístup k súdu, prípadne vtedy, ak by podľa navrhovateľa zákonodarca napadnutým ustanovením vyňal rozhodovanie o právach a povinnostiach zo súdnej kontroly. V predmetnej veci na prvý pohľad nejde ani o jeden z už uvedených prípadov. Napadnutá norma nesťažuje uplatnenie práva osôb na prístup k súdu a ani v jeho dôsledku nedochádza k vyňatiu rozhodovania o právach a povinnostiach zo súdnej kontroly.

**ZÁKLADNÁ SADZBA TARIFNEJ ODMENY ADVOKÁTA V KONANÍ O URČENIE ABSOLÚTNEJ
NEPLATNOSTI ZMLUVY V PRÍPADOCH, V KTORÝCH ŽALOBCA NIE JE ÚČASTNÍKOM
ZMLUVY**

V konaní o určenie absolútnej neplatnosti zmluvy, ktorej žalobca sám nie je účastníkom a ktorou sleduje dosiahnutie pôvodného usporiadania vlastníckych vzťahov, nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva, ktoré je predmetom sporu, v peniazoch, a preto sa výška základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta určí podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Tento postup zodpovedá obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PLz. ÚS 2/2025 zo 14. mája 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditiša, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho, Roberta Šorla a Martina Vernarského o návrhu predsedu ústavného súdu podľa § 13 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov na **zjednotenie právnych názorov** vyjadrených (i) v náleze č. k. **I. ÚS 93/2021-26** z 19. mája 2021, uznesení č. k. **I. ÚS 87/2022-32** z 9. februára 2022 a v náleze č. k. **III. ÚS 91/2023-38** z 25. mája 2023 a (ii) v náleze č. k. **III. ÚS 573/2023-239** z 21. decembra 2023 takto

r o z h o d o l :

V konaní o určenie absolútnej neplatnosti zmluvy, ktorej žalobca sám nie je účastníkom a ktorou sleduje dosiahnutie pôvodného usporiadania vlastníckych vzťahov, nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva, ktoré je predmetom sporu, v peniazoch, a preto sa výška základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta určí podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Tento postup zodpovedá obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Odlišné právne názory

1. Predsedovi ústavného súdu bol 3. januára 2025 doručený podnet na predloženie návrhu plénu ústavného súdu na zjednotenie odlišných právnych názorov pri posudzovaní aplikácie advokátskej tarify v rámci určenia trov právneho zastúpenia v určovacích sporoch.
2. Podstatu odlišných právnych názorov možno zhrnúť takto:

I.1. Právny názor vyjadrený v náleze č. k. I. ÚS 93/2021-26 z 19. mája 2021, uznesení č. k. I. ÚS 87/2022-32 z 9. februára 2022 a v náleze č. k. III. ÚS 91/2023-38 z 25. mája 2023:

3. Sťažovateľka v konaní vedenom pod sp. zn. **I. ÚS 93/2021** namietala porušenie svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Trnava o výške trov konania. Podanou žalobou sa žalobkyňa domáhala určenia, že kúpna zmluva o odplatnom prevode k nehnuteľnostiam uzatvorená medzi jej tetou (ako žalovanou 2) a sťažovateľkou – obchodnou spoločnosťou (ako žalovanou 1), je neplatná, pretože na takýto právny úkon nebola žalovaná 2 spôsobilá. Keďže žalobkyňa vzala svoju žalobu späť, skôr než sa začalo predbežné prejednanie sporu alebo pojednávanie, okresný súd konanie zastavil a žalovanej 1 priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Súd prvej inštancie pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vychádzal z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) (teda že nie je možné hodnotu veci alebo práva vyjadriť v peniazoch).

4. Sťažovateľka argumentovala tým, že hodnotu sporu bolo možné vyjadriť v peniazoch, a preto bolo na mieste aplikovať v danej veci § 10 ods. 1 vyhlášky. Ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovел, pričom v okolnostiach veci považoval za podstatné, že aj v prípade, ak by bola žalobkyňa v spore (teoreticky) úspešná, nebolo by jej priznané právo (vlastnícke právo k nehnuteľnosti), hodnota ktorého je vyjadriteľná v peniazoch. Nezískala by teda majetkovú hodnotu vyjadrenú v kúpnej cene predmetnej nehnuteľnosti, o ktorej sa viedol spor. Vzhľadom na obsah žaloby by nemohla byť výsledkom predmetného konania zmena vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v prospech sťažovateľky, a to ani v prípade, ak by konajúce súdy identifikovali naliehavý právny záujem na požadovanom určení a prípadne by vyhověli žalobe.

5. Podľa názoru ústavného súdu predmetom tohto určovacieho sporu nebolo definitívne určenie, ale určenie *quasi* prejudiciálne – na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Jeho výsledkom nebola konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

6. Z rovnakých východísk vychádzal ústavný súd v konaní vedenom pod sp. zn. **I. ÚS 87/2022**, v ktorom preskúmal uznesenie Okresného súdu Rožňava o výške trov konania v spore o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy o prevode nehnuteľností za situácie, keď sťažovatelia v procesnej pozícii žalobcov neboli hmotnoprávnymi účastníkmi tejto zmluvy. Uznesením z 9. februára 2022 ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov, ktorou namietali porušenie svojich základných práv na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, keď aproboval aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky okresným súdom pri výpočte základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby. Vychádzal z toho, že

v danom prípade nebolo možné hodnotu sporu vyjadriť v peniazoch, pretože rozhodnutie súdu o žalobe sťažovateľov nemalo bezprostredný vplyv na ich majetkovú sféru, keďže účelom žaloby nebolo vyriešenie otázky ich vlastníckeho práva k prevádzaným nehnuteľnostiam, teda výsledkom predmetného konania nemohla byť zmena vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam v prospech sťažovateľov. V konečnom dôsledku malo teda rozhodnutie vo veci v okolnostiach daného prípadu iba nepriamy materiálny dosah na sťažovateľov.

7. Podobne v konaní vedenom pod sp. zn. **III. ÚS 91/2023** ústavný súd podrobil prieskumu uznesenie Okresného súdu Partizánske, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania.

8. Sťažovateľka v procesnom postavení žalobkyne sa žalobou domáhala určenia neplatnosti právneho úkonu (kúpnej zmluvy) medzi žalovaným 1 ako predávajúcim a žalovanými 2 až 4 ako kupujúcimi. Okresný súd rozsudkom žalobu zamietol, konanie proti žalovanému 1 zastavil a priznal žalovaným 1 až 4 nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu. V priebehu odvolacieho konania vzala sťažovateľka žalobu v celom rozsahu späť. Krajský súd v Trenčíne uznesením pripustil späťvzatie žaloby, zrušil rozsudok okresného súdu a žalovaným priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu. Napadnutým uznesením sudca okresného súdu vychádzal pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny za poskytnutie právnych služieb z § 10 ods. 2 vyhlášky s odôvodnením, že prípadné vyhovenie žaloby by pre sťažovateľku zdanlivo nemalo žiadne hmotnoprávne účinky (nenadobudla by žiadny majetok), avšak sťažovateľka samú seba považuje za jedinou konateľku žalovaného 1, z čoho odvodzovala aj svoju aktívnu vecnú legitimáciu. Prípadným vyhovením žalobe by sa nehnuteľnosti dostali do jej dispozičnej sféry ako jedinej konateľky žalovaného 1.

9. Ústavný súd nálezom z 25. mája 2023 sťažovateľke vyhovel a vyslovil porušenie jej základných práv na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, ako aj práva vlastníť majetok napadnutým uznesením, ktoré zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

10. Prihliadol na to, že sťažovateľka nebola zmluvnou stranou kúpnej zmluvy, o ktorej platnosti sa viedol spor. V danom prípade preto bola dôvodná pochybnosť o tom, či sťažovateľka bola vôbec nositeľom hmotnoprávneho nároku, ochrany ktorého sa domáhala prostredníctvom podanej žaloby. Okresný súd žalobu sťažovateľky zamietol pre nedostatok jej naliehavého právneho záujmu, keďže vyhovenie žalobe by nesmerovalo k definitívnemu vyriešeniu spornosti vzťahov medzi stranami konania a v rámci odvolacieho konania vzala sťažovateľka podanú žalobu napokon v celom rozsahu späť.

11. Vzhľadom na uvedené považoval ústavný súd vo vzťahu k rozhodnutiu o trovách konania za relevantné, že aj v prípade, ak by sťažovateľka bola v spore (teoreticky) úspešná, nebolo by jej priznané vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, ktoré boli predmetom kúpnej zmluvy a hodnota ktorých je vyjadriteľná v peniazoch. Nezískala by tak majetkovú hodnotu vyjadrenú v kúpnej cene predmetných nehnuteľností (333 000 eur), o ktoré sa viedol spor. Vzhľadom na obsah žaloby by nemohla byť výsledkom predmetného konania zmena vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam v prospech sťažovateľky, a to ani v prípade, ak by konajúce súdy identifikovali naliehavý právny záujem na požadovanom určení a prípadne by vyhovel žalobe. Inými slovami, podanou žalobou sa nemalo (a ani nemohlo) sťažovateľke priznať právo, hodnota ktorého je vyjadriteľná v peniazoch.

12. Ústavný súd navyše považoval právny záver okresného súdu o tom, že v prípade vyhovenia žalobe by sa sporné nehnuteľnosti dostali do dispozičnej sféry sťažovateľky z dôvodu, že je jedinou konateľkou žalovaného 1, za nesprávny a v rozpore s vykonaným dokazovaním.

I.2. Právny názor vyjadrený v náleze č. k. III. ÚS 573/2023-239 z 21. decembra 2023:

13. Ústavný súd v uvedenom konaní preskúmal ústavnú sťažnosť sťažovateľky, ktorá namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu, práva na spravodlivé súdne konanie a práva vlastníť majetok uznesením Mestského súdu Košice (pôvodne Okresného súdu Košice I) sp. zn. 19C/26/2012 zo 7. augusta 2023 o výške náhrady trov konania v civilnom spore.

14. V predmetnom konaní sa žalobkyňa domáhala určenia absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy o prevode nehnuteľností uzavretej medzi matkou žalobkyne (ďalej len „žalovaná 2“) ako predávajúcou a sťažovateľkou (ďalej len „žalovaná 1“) ako kupujúcou. Podľa žalobkyne bola hodnota nehnuteľností (rodinný dom a pozemky) približne 1 mil. eur a žalovaná 2 nebola pre svoj zdravotný stav na takýto právny úkon spôsobilá.

15. Súd prvej inštancie rozsudkom z decembra 2012 určovací žalobu pre nedostatok naliehavého právneho záujmu zamietol s odôvodnením, že ani v prípade vyhovenia žalobe by žalobkyňa nesvedčilo žiadne právo k predmetu kúpy a nemala by zaručené očakávané dedičské nároky, o ktorých je za života žalovanej 2 predčasné hovoriť. Jej právne postavenie by sa teda žiadnym spôsobom nezmenilo. Odvolací súd tento rozsudok zrušil uznesením z mája 2013. Žalovaná 2 zomrela v apríli 2014 a súd na jej mieste pokračoval v konaní s jej tretňou dcérou. V novom konaní okresný súd uzavrel, že naliehavý právny záujem je daný, pretože vyhovujúci rozsudok, teda obnova vlastníckeho práva pôvodnej vlastníčky – neb. matky žalobkyne, bude podkladom pre prejednanie predmetnej nehnuteľnosti v dedičskom konaní po neb. poručiťke, na základe čoho predmetná žaloba je spôsobilým právnym prostriedkom na odstránenie neistoty žalobkyne ako jednej do úvahy pripadajúcej dedičky o právnych vzťahoch medzi stranami sporu. Po rozsiahлом dokazovaní súd prvej inštancie rozsudkom z januára 2018 žalobu zamietol a toto rozhodnutie bolo potvrdené rozsudkom odvolacieho súdu z mája 2019.

16. Uznesením vyššieho súdneho úradníka bola sťažovateľke priznaná náhrada trov konania vo výške 8 956,04 eur. Pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny vychádzal z § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Ústavnou sťažnosťou napadnutým uznesením mestského súdu bola zamietnutá sťažnosť sťažovateľky proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka. Mestský súd odobril záver vyššieho súdneho úradníka, že rozsudok, ktorým by bolo žalobe vyhovené, by nemal za následok nadobudnutie vlastníckeho práva žalobkyne, a doplnil, že výsledok tohto konania by nemal vplyv ani na zmenu právneho postavenia sťažovateľky, keďže o vlastnícke právo by nemohla prísť. Vo veci sťažovateľky nebolo možné podľa sudcu prehliadnuť, že pôvodne žalovaná matka počas konania zomrela, a preto by nemohla byť v katastri nehnuteľností zapísaná ako vlastníčka. Právne postavenie strán sporu by sa definitívne vyriešilo až v prípadnom spore o určenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva.

17. Sťažovateľka v konaní pred ústavným súdom argumentovala tým, že úvaha mestského súdu je v priamom rozpore so záverom o tom, že na žalobe je naliehavý právny záujem. Poukázala tiež na skutočnosť, že vyhovujúci rozsudok by mal za následok stratu zápisu jej vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností, a teda takéto rozhodnutie by malo na jej hmotnoprávne postavenie priamy materiálny dosah a pri určení náhrady trov právneho zastúpenia mal mestský súd vychádzať z § 10 ods. 2 vyhlášky.

18. Nálezom sp. zn. III. ÚS 573/2023 z 21. decembra 2023 ústavný súd vyslovil porušenie označených práv sťažovateľky, napadnuté uznesenie mestského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

19. Ústavný súd konštatoval, že mestský súd správne poukázal na konštantnú judikatúru, v zmysle ktorej je spor o neplatnosť kúpnej zmluvy sporom o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorého predmet je vždy oceníteľný peniazmi, pričom tarifnou hodnotou je hodnota nehnuteľnosti. Nebolo však možné súhlasiť s právnou úvahou súdu, že len úmrtie matky sťažovateľky vylučuje aplikáciu § 10 ods. 2 vyhlášky, podľa ktorého sa odmena za úkon určuje z tarifnej hodnoty, pretože sťažovateľka nemohla stratiť svoje vlastnícke právo. Mestský súd nemožnosť sťažovateľky stratiť vlastníctvo vyvodil z toho, že na základe rozsudku určujúceho neplatnosť kúpnej zmluvy by kataster spätne zomrelú matku sťažovateľky ako vlastníčku nezapísal. Mestský súd formuloval tento záver bez toho, aby uviedol, ktorá právna norma takúto obnovu stavu pred rozsudkom súdu určujúceho neplatnosť právneho úkonu nepripúšťa. Práve naopak, táto úvaha súdu bola v priamom rozpore s jeho vlastným záverom, že na žalobe bol aj po smrti matky naliehavý právny záujem, keďže na základe vyhovujúceho rozsudku by sa obnovil v katastri zápis vlastníctva matky ako podklad do dedičského konania.

20. Hoci mestský súd postupoval správne, keď skúmal vplyv rozhodnutia vo veci na zmenu hmotnoprávneho postavenia sťažovateľky, dospel k nesprávnemu právnemu záveru, že len pre úmrtie jej matky by na jej postavenie nemalo žiadny vplyv. Úvaha mestského súdu, že sťažovateľka nemohla prísť o svoje vlastníctvo a kataster by vlastníctvo mŕtvej matky nezapísal, podporila procesne neefektívnu rozhodovaciu činnosť, že rozsudok určujúci neplatnosť kúpnej zmluvy by nemal reálne účinky a len by predchádzal ďalšiemu určujúcemu sporu, že nehnuteľnosti patria do dedičstva. S konštatáciou mestského súdu, že pre smrť matky sťažovateľky by spor definitívne neurčil vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, možno súhlasiť len v prípade rozsudku určujúceho neplatnosť kúpnej zmluvy. Reálnym účinkom vyhovujúceho rozsudku v právnej sfére sťažovateľky by bola strata vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Záver mestského súdu v okolnostiach veci sťažovateľky, že len pre úmrtie svojej matky nemohla prísť o vlastníctvo, bol výsledkom zjavného právneho omylu, v dôsledku ktorého mestský súd namiesto § 10 ods. 2 vyhlášky konštatoval správnosť aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

21. Mestský súd následne postupoval v súlade s právnym názorom ústavného súdu vysloveným v náleze a pri určení tarifnej hodnoty veci aplikoval § 10 ods. 2 vyhlášky. Uznesením sp. zn. 19C/26/2012 zo 6. februára 2024 uložil žalobkyni povinnosť nahradiť sťažovateľke ako žalovanej 1 trovy konania spolu v sume 61 737,17 eur, vychádzajúc z ceny nehnuteľností v sume 1 mil. eur.

I.3. Podnet na zjednotenie právnych názorov:

22. Podnet na zjednotenie právnych názorov vzišiel z konania vedeného na ústavnom súde pod sp. zn. I. ÚS 222/2024. Predmetom tohto konania je ústavná sťažnosť sťažovateľky, tentoraz žalobkyne, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie uznesením Mestského súdu Košice sp. zn. 19C/26/2012 zo 6. februára 2024 o výške náhrady trov konania, ktoré mestský súd vydal v súlade s nálezom ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 573/2023.

23. Sťažovateľka namieta aplikačnú chybu spočívajúcu v použití § 10 ods. 2 vyhlášky vychádzajúcu z nesprávneho právneho posúdenia oceníteľnosti predmetu konania o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy. S poukazom na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 93/2021 uvádza, že účinky meritórneho rozhodnutia v konaní o určenie neplatnosti právneho úkonu predstavujú vyriešenie predbežnej otázky ako podkladu pre iniciovanie ďalšieho konania (o určenie, že veci patria do dedičstva). Výsledok konania o určenie neplatnosti právneho úkonu, či už vyhovujúci, alebo zamietajúci, nemá priamy vplyv na vlastnícke právo sťažovateľky. Podľa sťažovateľky je konanie o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, ktoré mohlo slúžiť ako podklad na nasledujúce konania, konaním. Jeho predmet teda nie je oceníteľný, a preto je pri určení tarifnej hodnoty právneho úkonu potrebné postupovať podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Alternatívne, v prípade nutnosti aplikácie § 10 ods. 2 vyhlášky by sa podľa sťažovateľky malo vychádzať z výšky peňažného plnenia, a teda z kúpnej ceny, ktorá činila 35 000 eur.

24. Uznesením č. k. I. ÚS 222/2024-23 z 25. apríla 2024 prijal ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu a odložil vykonateľnosť uznesenia mestského súdu zo 6. februára 2024.

II.

Zjednotenie odlišných právnych názorov

25. Predmetom konania o zjednotení odlišných právnych názorov je v kontexte základného práva na súdnu ochranu otázka určenia základu pre tarifnú hodnotu jedného úkonu právnej služby pri vyčíslení právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania, predmetom ktorého bolo určenie neplatnosti právneho úkonu (kúpnej zmluvy) týkajúcej sa nehnuteľnosti v prípade, keď procesne neúspešný žalobca nebol účastníkom kúpnej zmluvy. Teda či sa má v takejto špecifickej situácii postupovať (i) podľa § 10 ods. 2 vyhlášky, kedy je predmet právnej služby, o ktorom prebieha civilný spor, oceníteľný, resp. vyjadriteľný v peniazoch, alebo (ii) podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, kedy tomu tak nie.

26. V súlade so svojou stabilnou judikatúrou ústavný súd zdôrazňuje, že v prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou, resp. dohovorom zaručených práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je zdržanlivý. Vzhľadom na skutočnosť, že problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne (porovnaj m. m. IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018, IV. ÚS 214/2022, II. ÚS 171/2023, IV. ÚS 39/2024). To však ale neznamená, že takýmito rozhodnutiami by nemohlo dôjsť k porušeniu základných práv

sťažovateľov. Otázka náhrady trov konania dosahuje ústavnoprávnu dimenziu vtedy, pokiaľ by bol v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu obsiahnutý prvok svojvôle alebo extrémny rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepiaťého formalizmu) či celkom nedostatočného odôvodnenia vydaného rozhodnutia.

27. Ústavný súd si je vedomý toho, že rozhodovanie všeobecných súdov v otázke oceníteľnosti predmetu sporu pre účely výpočtu trov právneho zastúpenia je rôzne a všeobecné súdy podobné situácie posudzujú rozdielne, zvlášť, pokiaľ ide o určovacie žaloby. Text vyhlášky a najmä v ňom uvedené slovné spojenie obsiahnuté v § 11 ods. 1 písm.

a) „*ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch*“ nedáva jasnú odpoveď na konkrétnu procesnú situáciu. Rozdiely v súdnych rozhodnutiach, najmä o výške trov konania, sú však prirodzeným javom v súdnom systéme založenom na existencii viacerých nižších súdov s obmedzenou územnou pôsobnosťou. Nepripustnosť opravných prostriedkov proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie o výške trov konania sťažuje súdom vyššieho stupňa, najmä najvyššiemu súdu ako tradičnému zjednocovateľovi rozdielných právnych názorov všeobecných súdov, usmerňovať protichodné rozhodnutia súdov prvej inštancie v tejto otázke, avšak k zjednoteniu môže dôjsť aj na úrovni všeobecného súdnictva publikovaním stanovísk alebo rozhodnutí súdov nižších inštancií v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, na čo ústavný súd apeluje (III. US 405/2022, body 20 – 23 a III. ÚS 60/2022, bod 11). V takýchto prípadoch zostáva otázka ustálenia výkladu všeobecne záväzného predpisu na pleciach ústavného súdu, o to viac, ak sú v hre hranice ústavnosti výkladu podústavného práva. Rozhodne však nie je v súlade s princípom právnej istoty vyplývajúcim z čl. 1 ods. 1 ústavy, ak je sám ústavný súd zdrojom protichodných právnych názorov na druhovo rovnaké právne situácie. So stavom, keď existujú dve protichodné odpovede na totožnú otázku, sa nezriedka spája jednak následok nezákonnosti a nespravodlivosti a v súvislosti s trovami konania spravidla aj následok zásahu do vlastníckeho práva dotknutej osoby.

28. Niet pochyb, že otázka, ktoré z dvoch možných ustanovení vyhlášky pre výpočet základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta aplikovať v konkrétnej veci, má nespornú ústavnoprávnu relevanciu, keďže konečné rozhodnutie všeobecného súdu v otázke oceníteľnosti predmetu sporu (pre účely výpočtu trov právneho zastúpenia) sa priamo premieta do výšky peňažného plnenia, ktoré môže mať, a to najmä v prípade preferencie aplikácie § 10 ods. 2 vyhlášky, pre procesne neúspešnú stranu finančne významný dopad.

29. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že v otázke oceníteľnosti či neoceníteľnosti predmetu konania na účely určenia tarifnej odmeny je vždy potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu, čo znamená riadne sa vysporiadať s predmetom sporu, resp. rozlíšiť, čo reálne a skutočne tvorí predmet sporu. Napriek tomu, že ústavnému súdu ako nezávislému orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) neprislúcha zjednocovať judikatúru všeobecných súdov, musel sa už viackrát vyjadriť k aplikácii § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Vyjadriť hodnotu predovšetkým znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, t. j. s tým, aké účinky má pre účastníkov (resp. strany sporu) meritórne rozhodnutie súdu v tomto konaní, resp. aký vplyv má na zmenu hmotnoprávneho postavenia účastníkov tohto konania (II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 187/2018, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020). Paušálna

aplikácia § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky s poukazom na to, že ide o určovaciu žalobu a hodnotu právneho úkonu, ktorého neplatnosti sa strana sporu domáha, nie je možné vyjadriť v peniazoch, bez toho, aby sa rozlíšilo, čo reálne tvorí predmet sporu, neobstojí (I. ÚS 93/2021). Rovnako tak nemožno paušálne aplikovať § 10 ods. 2 vyhlášky len s poukazom na sumu uvedenú v petite žaloby. Zohľadnenie špecifických okolností prípadu spätých s obsahom žaloby a vysporiadania sa s reálnymi účinkami meritórneho rozhodnutia znamená priznanie priority materiálnej spravodlivosti, ktorá chráni a rešpektuje zvláštnosti individuálneho prípadu.

30. V tomto kontexte možno poukázať na prístup presadzovaný ústavným súdom od vydania nálezu č. k. I. ÚS 58/2021-30 z 5. mája 2021 publikovaného v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 26/2021 v podobe metodickéj inštrukcie pre všeobecné súdy na účely vyčíslenia trov konania pri určovacích sporoch, pri ktorých je potrebné rozlišovať dve kategórie.

31. Do prvej kategórie patria spory, ktorých predmetom je definitívne určenie a výsledkom je rozsudok, ktorého účinkom je nadobudnutie konkrétnej (peniazmi oceneľnej) hodnoty. Ak napríklad žalobca uspeje v spore o určenie vlastníckeho práva, nehnuteľnosť je definitívne katastrálne zaevidovaná ako jeho majetok, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala cena, resp. hodnota nehnuteľnosti. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých predmetom nie je definitívne určenie, ale určenie *quasi* prejudiciálne – na účely vysporiadania iného právneho vzťahu. Pôjde o určovacie spory, ktorých výsledkom nebude konečná súdna ochrana, ale na účel dosiahnutia jej definitívneho hmatateľného účinku sa nárok musí žalovať samostatne zo zákonných dôvodov. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo opodstatňuje aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (I. ÚS 58/2021). Tento prístup nachádza odozvu v recentnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu (m. m. I. ÚS 93/2021, III. ÚS 114/2021, I. ÚS 87/2022, IV. ÚS 238/2022, III. ÚS 420/2022, III. ÚS 499/2022, III. ÚS 91/2023, IV. ÚS 4/2023, II. ÚS 148/2023, IV. ÚS 353/2023, IV. ÚS 378/2023, IV. ÚS 95/2024).

32. Z uvedených judikatórnych východísk vyplýva, že všeobecné súdy by mali na začiatku konania v prvom rade riadne ustáliť predmet sporu a zodpovedať otázku, ako sa meritórne rozhodnutie (či už vyhovujúce, alebo zamietavé) prejaví v právnej sfére všetkých účastníkov konania. Uvedené platí o to viac v sporoch iniciovaných žalobcom, ktorý nie je účastníkom hmotnoprávneho vzťahu (právneho úkonu) a zároveň sa domáha určenia, či tu určité právo je, alebo nie je. Vysporiadanie sa s predmetom určovacieho sporu má potom vplyv na posúdenie ne/oceneľnosti predmetu konania, ergo na určenie základu pre výpočet náhrady trov konania, ktorý má byť rovnaký pre všetkých účastníkov konania.

33. Vrátiac sa k navzájom prepojeným ústavným sťažnostiam v konaniach vedených pod sp. zn. III. ÚS 573/2023 a sp. zn. I. ÚS 222/2024, je potrebné vychádzať z toho, že žalobkyňa (a zároveň sťažovateľka v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 222/2024) nebola zmluvnou stranou kúpnej zmluvy, o ktorej platnosti sa viedol spor. Všeobecné súdy dospeli k záveru, že žalobkyňa mala naliehavý právny záujem na požadovanom určení neplatnosti kúpnej zmluvy. V uvedenej veci išlo o žalobu o neplatnosť kúpnej zmluvy medzi žalovanou 1 a žalovanou 2, pritom účelom a podstatou tejto žaloby bolo dosiahnuť, aby vlastnícke právo prešlo späť na

žalovanú 2 ako predávajúcu a predchádzajúcu vlastníčku nehnuteľnosti, teda na matku žalobkyne a žalovanej 1. Na základe toho bude prípadná obnova vlastníckeho práva pôvodnej vlastníčky – neb. matky žalobkyne podkladom pre prejednanie predmetnej nehnuteľnosti v dedičskom konaní po neb. poručiťke. V tomto videla žalobkyňa aj svoj naliehavý právny záujem a ten v tomto vzhladli aj súdy (pozri bod 15). Žalobkyňa teda v tomto konaní nemohla a ani nechcela nadobudnúť konkrétnu majetkovú hodnotu, len dosiahnuť pôvodné usporiadanie vlastníckych vzťahov, na čom mala naliehavý právny záujem. Zmyslom tohto konania tak bolo obnoviť právny stav pred podpisom kúpnej zmluvy.

34. Čo sa týka žalovanej 1, tá by síce v prípade úspechu žalobkyne vlastnícke právo k celej nehnuteľnosti stratila, avšak aj ona, rovnako ako žalobkyňa, by zároveň získala potenciálne právo nadobudnúť nehnuteľnosť v dedičskom konaní. Zároveň by získala právo na vrátenie kúpnej ceny, ak by súd konštatoval, že kúpna zmluva je neplatná.

35. Podstata predmetného súdneho sporu je viditeľnejšia o to viac potom, keď žalovaná 2 (matka žalobkyne a žalovanej 1) zomrela. Po tomto okamihu je úplne zrejmé, že následkom určenia platnosti alebo neplatnosti spornej kúpnej zmluvy bude to, či sporná nehnuteľnosť bude patriť do dedičstva po žalovanej 2, alebo nie.

36. Nazerajúc na špecifické okolnosti týchto ústavných sťažností cez optiku toho, či meritórnym rozhodnutím dochádza v predmetnom konaní k definitívnemu usporiadaniu právneho vzťahu medzi stranami sporu, ústavný súd uvádza, že tomu tak nie je. Predmetom tohto sporu z pohľadu žalobkyne nemohlo byť definitívne určenie jej vlastníckeho práva, ale určenie *quasi* prejudiciálne. Prípadné rozhodnutie súdu o neplatnosti kúpnej zmluvy by sa stalo podkladom pre vykonanie pôvodného zápisu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti záznamom do katastra nehnuteľností, čím by došlo k obnove vlastníckeho práva matky ako pôvodnej vlastníčky. Vyhovujúci rozsudok by sa tak mohol stať podkladom pre prejednanie nehnuteľností v dedičskom konaní po poručiťke a právne vzťahy sporových strán a ich vlastníctvo k nehnuteľnosti by mohlo byť predmetom dedičského konania. Nevyhovujúci rozsudok (čo je aj prípad tohto sporu) znamená, že k obnoveniu pôvodných vlastníckych vzťahov nedôjde. Hoci sa žalovanej 1 javí, že pre ňu bola „v hre“ strata vlastníckeho práva, nie je tomu úplne tak. V prípade vyhovujúceho rozsudku (k čomu však nedošlo) by jej stále ostalo právo túto nehnuteľnosť dediť a právo na vrátenie kúpnej ceny.

37. Vzhľadom na uvedené sa v okolnostiach posudzovaných ústavných sťažností javí príliehavejší záver o tom, že predmet daného sporu nie je vo svetle judikatórnych východísk ústavného súdu odvíjajúcich sa od nálezu sp. zn. I. ÚS 58/2021 taký, ktorý by bolo možné považovať za ocenený peniazmi, čo aprobuje ústavnoprávnu akceptovateľnosť aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Ústavný súd si je vedomý, že vyhláška jasnú odpoveď na túto otázku v okolnostiach prejednávanej veci nedáva. Ide o prirodzený jav, kedy právo nemôže vo svojich normách postihnúť každú životnú situáciu. Preto je potrebné k určeniu toho, aká je základná sadzba tarifnej odmeny advokáta, dospieť výkladom. Tento výklad musí byť jednak metodologicky správny, súladný z doterajšou súdnou praxou v obdobných sporoch a zároveň musí byť spravodlivý.

38. Je zrejmé, že žalobkyňa v tomto spore nechce získať vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti a získať určitú majetkovú hodnotu, ale podstatou tohto sporu je nastoliť stav

pred podpisom kúpnej zmluvy. Do smrti žalovanej 2 išlo vo svojej podstate o spor o určenie vlastníckeho práva žalovanej 2, ktorý bol však špecifický práve v tom, že žalobkyňa nežiadala toto právo vo svoj prospech, ale v prospech žalovanej 2. Preto nemožno porovnávať tento spor s bežnými spormi o určenie vlastníckeho práva, v ktorých vlastnícke právo patrí buď žalobcovi, alebo žalovanému. Aj preto možno práve v týchto špecifických sporoch nahliadať na základnú sadzbu tarifnej odmeny inou optikou. Po smrti žalovanej 2 išlo vo svojej podstate o prejudiciálne vyriešenie toho, či sporná nehnuteľnosť patrí do dedičstva po pôvodnej žalovanej 2. Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva (IV. ÚS 187/2018, IV. ÚS 652/2020, III. ÚS 134/2023), že súdna prax je v otázke základnej sadzby tarifnej odmeny v sporoch o určenie, že vec patrí do dedičstva, ustálená, a to tak, že **základná sadzba tarifnej odmeny advokáta sa určuje podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (teda že predmet konania nie je oceneľný)**. Tento záver je potrebné prijať aj v prejednávanej veci. Možno len na okraj dodať, že aj v sporoch o určenie, že vec patrí do dedičstva, vždy niektorá strana „stratí“ svoje vlastnícke právo v určitej hodnote a súdy napriek tomu vychádzajú z toho, že predmet konania nie je oceneľný. V tomto prípade v oboch fázach sporu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy išlo o dosiahnutie pôvodného usporiadania vlastníckych vzťahov, na čom mala žalobkyňa podľa konajúcich súdov naliehavý právny záujem, a od tohto rozsudku sa bude následne odvíjať to, či nehnuteľnosť bude, alebo nebude predmetom dedičstva.

39. Sumarizujúc uvedené, pri určení základu pre tarifnú hodnotu jedného úkonu právnej služby v rámci právoplatne priznaného nároku na náhradu trov konania je potrebné zvažovať viacero aspektov. V prvom rade je nevyhnutné, zvlášť pokiaľ ide o určovacie žaloby, aby sa všeobecné súdy starostlivo vysporiadali so skutočným obsahom predmetu sporu, o čo v spore stranám skutočne ide a aký dopad má výsledok konania na strany sporu. Vo vzťahu k rozhodnutiu o trovách konania je nutné, aby konajúce súdy dôsledne zvažovali reálny dopad účinkov meritórneho rozhodnutia do právnej sféry sporových strán, resp. aký vplyv mal na zmenu hmotnoprávneho postavenia účastníkov predmetného konania.

40. Na základe uvedeného plénum ústavného súdu rozhodlo tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

41. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripája k tomuto rozhodnutiu odlišné stanovisko sudcu Robert Šorla, ktoré sa týka výroku a odôvodnenia rozhodnutia.

Odlišné stanovisko sudcu Roberta Šorla k uzneseniu č. k. PLz. ÚS 2/2025-13 zo 14. mája 2025

1. Ústavný súd zjednotil právne názory nesprávne. Mal ich zjednotiť nasledovne: *V súlade so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je taký výklad vyhlášky, podľa ktorého sa v civilnom spore o žalobe o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorej stranou nebol žalobca, ale žalovaní (predávajúci a kupujúci), na určenie základnej sadzby tarifnej hodnoty použije § 10 ods. 1 a 2, a nie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. I v takomto spore možno vyjadriť hodnotu veci alebo práva, ktorej sa právna služba týka.*

2. Z pohľadu zákona o ústavnom súde je nadbytočné konštatovanie v bodoch 22 až 24 odôvodnenia, podľa ktorého podnetom zjednotenia bolo neskončené konanie o ústavnej sťažnosti (I. ÚS 222/2024). Pre predsedu ústavného súdu podnetom na predloženie návrhu na zjednotenie právnych názorov podľa § 13 ods. 3 zákona o ústavnom súde má byť len zistenie toho, že senát ústavného súdu sa odchýlil od právneho názoru, ktorý bol vyjadrený v inom rozhodnutí niektorého zo senátov ústavného súdu, a nie to, že iný senát ústavného súdu sa mieni odchýliť od iného právneho názoru ústavného súdu.

3. Argumentácia uznesenia vychádza z toho, že v inom skoršom rozhodnutí ústavného súdu bola poskytnutá správna „metodická inštrukcia“ (I. ÚS 58/2021), podľa ktorej z pohľadu vyhlášky treba rozlišovať dve kategórie určovacích sporov. V prvej, v ktorej sa aplikuje § 10 ods. 1 a 2 vyhlášky, sú spory, ktorých výsledok definitívne určuje nadobudnutie ocenenia hodnoty. V druhej, v ktorej sa aplikuje § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, sú spory, ktorých výsledok nie je definitívny, ale ide o predbežné určenie na účely vysporiadania iného právneho vzťahu, keď výsledkom nie je konečná súdna ochrana a na dosiahnutie definitívneho hmatateľného účinku musí byť podaná ďalšia žaloba.

4. Práve táto metodická inštrukcia nie je presná, keďže nenadväzuje na znenie § 10 ods. 1 a 2 a § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, ktoré nerozlišujú medzi spormi, ktoré sú definitívne, a na druhej strane tými, ktoré majú bližšie neurčený predbežný charakter bez „hmatateľného účinku“ s potrebou podania ďalšej žaloby. Ustanovenia § 10 ods. 1 a 2 a § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky rozlišujú úkony právnej služby, ktoré sa na strane jednej týkajú veci alebo práva, ktorých hodnotu možno vyjadriť v peniazoch, a na strane druhej veci alebo práva, ktorých hodnotu v peniazoch vyjadriť nemožno.

5. Ďalej argumentácia zjednocujúceho uznesenia v optike metodického inštruktáže (I. ÚS 58/2021) nesprávne ubieha ku konkrétnostiam nerozhodnutej ústavnej sťažnosti (I. ÚS 222/2024). Tieto spočívali v tom, že žalobkyňa sa domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorou jej žalovaná matka (v priebehu sporu zomrela) previedla na jej žalovanú sestru vec. Vyhovenie tejto žalobe by viedlo k strate vlastníckeho práva žalovanej sestry a vzniku povinnosti žalovanej matky vrátiť zaplatenú kúpnu cenu. Pre obe žalované by tak šlo o jasne hmatateľný a definitívny účinok. Rovnako hmatateľný a definitívny, teda bez potreby podania ďalšej žaloby, by bol účinok vyhovenia žalobe aj vo vzťahu k žalobkyni. Žalobkyňa by na presadenie svojho tvrdeného práva nemusela podať žiadnu ďalšiu žalobu. Žalobkyňa by už vyhovením jej žalobe o neplatnosť kúpnej zmluvy dosiahla lepšie právne postavenie potencionálnej dedičky za života svojej matky, resp. dedičky po jej smrti. Preto ani podľa metodického inštruktáže (I. ÚS 58/2021) nebol žiaden dôvod na to, aby tento konkrétny spor bol pre účely rozhodnutia medzi použitím § 10 ods. 1 a 2 alebo § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky zaradený do kategórie tzv. nedefinitívnych sporov s nehmatateľným výsledkom.

6. Zjednocujúce uznesenie ďalej formuluje záver, že obnova vlastníckeho práva žalovanej matky by bola podkladom na prejednanie kúpnu zmluvou neplatne prevedenej veci v dedičskom konaní. Dedičské konanie však nie je ďalším sporom vyžadujúcim podanie žaloby. Ide o mimosporový postup, ktorého výsledkom je deklarácia už nesporného, v spore rozhodnutého záveru o dedičskom práve žalobkyne. Preto je nesprávny záver zjednocujúceho uznesenia, ktorý spočíva v tvrdení, že žalobkyňa v konaní nemohla nadobudnúť konkrétnu

majetkovú hodnotu. Rovnako je nesprávna sprievodná bagatelizujúca charakteristika o neškodnej snahe žalobkyne „len“ dosiahnuť pôvodné usporiadanie vlastníckych vzťahov pred uzavretia kúpnej zmluvy.

7. Táto argumentácia opomína, že obnovenie pôvodného právneho stavu by malo za následok stratu vlastníckeho práva žalovanej sestry a bezprostredné nadobudnutie dedičského podielu žalobkyne na veci prevedenej podľa nej neplatnou kúpnu zmluvou. Inak povedané, žalobkyňa sa nesúdila v rozmarnej snahe o „obnovu pôvodného usporiadania vlastníckych vzťahov“, ale s majetkovým cieľom nadobudnúť nepochybne peniazmi vyjadriteľný podiel na veci, ktorá podľa kúpnej zmluvy patrila jej sestre. Spor tak vôbec nebol prejudiciálny, či *quasi* prejudiciálny. Vyhovením žalobe by žalobkyňa nadobudla peniazmi vyjadriteľný podiel na veci, pričom jej žalovaná sestra by prišla o peniazmi vyjadriteľné vlastnícke práva k veci.

8. Riešenie prijaté zjednocujúcim uznesením tak nie je nielen spravodlivé, ale ani správne z pohľadu aplikácie § 10 ods. 1 a 2 a § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Od začiatku šlo o bežný spor o určenie absolútneho či už vlastníckeho, alebo dedičského práva ku konkrétnej oceneľnej veci. Len bolo treba aplikovať § 10 ods. 1 a 2 vyhlášky a rozhodnúť, či v osobitnej situácii bol vecou, ktorej sa právna služba týka, peniazmi vyjadriteľný dedičský podiel žalobkyne alebo peniazmi vyjadriteľné vlastnícke právo žalovanej. Zjednocujúce uznesenie vychádza z nesprávneho stotožnenia dedičského konania s konaním o akejkoľvek ďalšej žalobe, ktoré nasleduje akémusi *quasi* prejudiciálnemu konaniu. Prakticky to vedie k ťažko rozumne zdôvodniteľným záverom.

9. Podľa zjednocujúceho uznesenia ak by o určenie svojho vlastníckeho práva žaloval poručiteľ za svojho života, aplikoval by sa § 10 ods. 1 a 2 vyhlášky, no ak by však deň po jeho smrti jeho dedičia podali žalobu, že poručiteľ bol vlastníkom veci, aplikoval by sa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Takáto absurdná konštrukcia, ktorá vyplýva zo zjednocujúceho stanoviska, však vôbec nezodpovedá § 10 ods. 1 a 2 vyhlášky, podľa ktorej sa právne služby poskytnuté či už poručiteľovi, jeho dedičom alebo domnelému žalovanému týkajú veci, o ktorú sa vedie spor.

**POTREBNÝ SPÔSOB Oponentúry právneho názoru napadnutého rozhodnutia
v ústavnej sťažnosti**

Predpokladom prieskumu ústavnej sťažnosti na základe prijatia takého návrhu senátom ústavného súdu na ďalšie konanie je, aby sťažovateľ v rámci svojej argumentácie [§ 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde] kvalifikovane, a to aj v ústavnoprávnej rovine, polemizoval s ním spochybňovaným riešením relevantnej právnej otázky v ústavnou sťažnosťou napadnutom rozhodnutí (ak netvrdí, že také riešenie v odôvodnení napadnutého rozhodnutia úplne absentuje) – nepostačuje výlučne prezentácia vlastnej odlišnej (opozitnej) verzie odpovede na kritickú otázku. Sťažovateľ totiž musí preukázať, že napadnutým rozhodnutím došlo k neprípustnému zásahu do jeho základných práv alebo slobôd (čo musí ústavný súd preskúmať), nie (len) to, že on sám produkuje alternatívny (pre neho priaznivejší) právny názor (aj keď si taký názor môže ústavný súd v konečnom dôsledku osvojiť).

Ak nie je dodržaný postup podľa predchádzajúceho odseku v jeho popísanej podstate, ústavný súd odmietne ústavnú sťažnosť (príslušnú námietkovú časť ústavnej sťažnosti) pre nedostatok jej zákonom ustanovených náležitostí podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 278/2025 z 10. júna 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **M. H.**, zastúpeného Jakub Polák ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA s. r. o., Mostná 2937/56, Nitra, proti rozsudku Krajského súdu v Nitre sp. zn. 1To/93/2023 z 31. októbra 2023 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Tdo 26/2024 z 11. decembra 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 17. apríla 2025 domáha vyslovenia porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. a) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 9 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „pakt“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a podľa čl. 14 ods. 1 paktu rozsudkom krajského súdu sp. zn. 1To/93/2023 z 31. októbra 2023 a uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 4 Tdo 26/2024 z 11. decembra 2024. V petite podanej ústavnej sťažnosti

sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vyslovil porušenie označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu a napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktoré žiada zrušiť, vec vrátiť na ďalšie konanie krajskému súdu a prikázať krajskému súdu, aby ho okamžite prepustil z väzby na slobodu, priznať mu primerané finančné zadost'učinenie vo výške 5 000 eur proti krajskému súdu a najvyššiemu súdu a nahradiť mu trovy právneho zastúpenia.

2. Z obsahu sťažovateľom podanej ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že bol rozsudkom Okresného súdu Nitra sp. zn. 3T/39/2022 z 18. júla 2023 uznaný vinným z obzvlášť závažného zločinu nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. c), d), ods. 2 písm. b), c) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. b), j) Trestného zákona, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 10 rokov so zaradením do ústavu s minimálnym stupňom strázenia. Krajský súd rozsudkom sp. zn. 1To/93/2023 z 31. októbra 2023 zrušil rozsudok okresného súdu sp. zn. 3T/39/2022 z 18. júla 2023 a sám rozhodol tak, že sťažovateľa uznal vinným z obzvlášť závažného zločinu nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 písm. c), d), ods. 2 písm. b), c) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. b), j) Trestného zákona, za čo mu uložil trest odňatia slobody vo výmere 10 rokov so zaradením do ústavu s minimálnym stupňom strázenia. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Tdo 26/2024 z 11. decembra 2024 odmietol sťažovateľom podané dovolanie podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v súhrne svojej argumentácie vytkol krajskému súdu ako súdu odvolaciemu, ako aj najvyššiemu súdu ako súdu dovolaciemu, že napriek jeho adresne cieleným námietkam nesprávne právne posúdili skutkovú otázku „*distribúcie drogy*“ ako trváci trestný čin (pričom správne malo ísť o pokračovací trestný čin), čím tak v konečnom dôsledku zasiahli do ním uplatnených práv, pretože nenapravili pochybenie prvostupňového súdu spočívajúce v povinnosti odmietnuť obžalobu po jej preskúmaní podľa § 241 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku z dôvodov jej nedostatkov podľa § 235 písm. c) Trestného poriadku v spojení s § 10 ods. 15 Trestného poriadku, v dôsledku čoho tak v rovine výsledkovej spravodlivosti mal byť pri ústavne konformnej aplikácii zásad „*reformatio in peius*“ a „*ne bis in idem*“, ktorých porušenie je „*vzájomne previazané*“, spod obžaloby oslobodený, a nie uznaný vinným zo stíhanej trestnej činnosti.

4. Sťažovateľ nachádza porušenie zásad „*reformatio in peius*“ a „*ne bis in idem*“ vo svojvoľnom postupe krajského súdu, ktorý (po skoršom zrušení prvého rozsudku len na základe odvolania sťažovateľa) vo svojom napadnutom rozsudku, ktorým (po späťvzatí odvolania prokurátora rozhodoval opäť len na základe odvolania sťažovateľa) zrušil prvostupňový rozsudok, svojvoľne a v príkrom rozpore s § 322 ods. 3 Trestného poriadku a § 327 ods. 2 Trestného poriadku upravil časové znenie skutkovej vety stíhaného skutku oproti jeho vymedzeniu už v podanej obžalobe následne prevzatej aj do skutkovej vety rozsudku okresného súdu tak, že začiatok páchania trestnej činnosti pôvodne určenej od presne nezisteného obdobia približne od mája 2010 až do 17. januára 2022 upravil na

najneskôr od 6. októbra 2019 až do 17. januára 2022, keďže pôvodne vymedzená doba skutku nezodpovedala vykonaným dokazovaním verifikovaným skutkovým okolnostiam páchania trestnej činnosti sťažovateľom z dôvodu nie nepretržitého udržiavania protiprávneho stavu samotným sťažovateľom tak, ako to bolo v pôvodne definovanom časovom rozmedzí od mája 2010 do októbra roku 2017. Práve z dôvodu konania sťažovateľa ako páchatel'a stíhanej trestnej činnosti právne kvalifikovanej ako trváci trestný čin [konkrétne ako obzvlášť závažný zločin podľa § 172 ods. 1 písm. c), d), ods. 2 písm. b), c) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. b), j) Trestného zákona] mala byť podľa krajského súdu ako súdu odvolacieho obžaloba správne podaná pre 2 skutky, jeden za obdobie od mája do júna 2010 a druhý za ďalšie časové obdobie, pričom toto pochybenie podanej obžaloby krajský súd napravil časovou úpravou páchania trestnej činnosti sťažovateľom v skutkovej vete stíhaného skutku, v čom sťažovateľ nachádza porušenie už citovaných zásad trestného konania a porušenie označených práv. Sťažovateľ tak konštatuje, že aj napriek tomu, že krajský súd sám priznáva, že zistené pochybenie podanej obžaloby nebolo možné napraviť, keďže by takýto postup zakladal porušenie zásady „*reformatio in peius*“, sa s ním vysporiadal iniciatívnou úpravou znenia skutkovej vety stíhaného skutku tak, aby ho bolo možné uznať vinným «„*aspoň*“ za jeden z dvoch trvácich trestných činov», keď ústavne konformnému postupu by svedčil záver o oslobodení spod podanej obžaloby. Navyše si podľa sťažovateľa krajský súd sám odporuje, keď na jednej strane «síce konštatuje, že jeho postup bol maximálne v prospech obžalovaného, avšak výsledkom jeho postupu je pravý opak, pretože ustálil začiatok druhého skutku cielene na prvý deň po doručení Trestného rozkazu OS Nitra mojej osobe, čo jednoznačne nasvedčuje účelovému postupu odvolacieho súdu spočívajúcemu v snahe vyhnúť sa zastaveniu trestného stíhania mojej osoby vzhľadom na prekážku „*res iudicata*“, t.j. aby sa z časového hľadiska moja trestná činnosť, za ktorú som bol postihnutý Trestným rozkazom OSNR, neprelínala v skutkovej vete Rozsudku KSNR s mojou trestnou činnosťou, za ktorú som stíhaný v tejto prejednávanej veci, a teda, aby tento Trestný rozkaz OSNR nepredstavoval prekážku „*res iudicata*“ v mojej aktuálnej trestnej veci.».

5. Sťažovateľ len pre prípad, ak by mala byť stíhaná trestná (drogová) činnosť právne kvalifikovaná nie ako trváci trestný čin, ale ako pokračovací trestný čin, poukázal už v podanom dovolaní na to, že obžaloba nemala zákonné náležitosti podľa § 235 písm. c) Trestného poriadku, keďže v nej neboli jednotlivé čiastkové útoky distribúcie drogy identifikované ako samostatný skutok, ale len ako jeden skutok. Teda formulácia skutkovej vety podanej obžaloby (obžalobného návrhu) nespĺňala už v čase jej podania na súde «požiadavku individualizácie a konkretizácie jednotlivých čiastkových útokov - „*distribúcie drogy*“», keďže je „*formulovaná príliš zovšeobecňujúco, pričom z nej nie je vôbec zrejmé, ktorému konkrétnemu odberateľovi bola aká konkrétna droga (či marihuana alebo pervitín) poskytnutá, komu odplatne a komu bezodplatne, komu v akom množstve, komu v akom čase a na akom mieste, a to čo i len približne.*“. Naproti tomu samotný prokurátor v podanom obžalobnom návrhu popisuje stíhanú trestnú činnosť „*ako rovnakú a pravidelne sa opakujúcu trestnú činnosť naplňajúcu znaky pokračovacieho trestného činu podľa § 122 ods. 10 TZ*“, keď „*jednotlivé čiastkové útoky má spájať časové hľadisko (v období do 1 roka), predmet útoku (odberatelia drog), spôsob spáchania (odovzdávanie drogy v postavení diler)*

a jednotlivaci zámer páchatel'a (distribúovať drogu za účelom získania financií alebo kamarátsky bezodplatne. “.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Predmetom podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľa je namietané porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny v spojení so základným právom na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 ústavy a podľa čl. 8 ods. 1 a 2 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a podľa čl. 14 ods. 1 paktu v spojení s právom na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. a) dohovoru a podľa čl. 9 ods. 1 paktu napadnutým rozsudkom krajského súdu v spojení s napadnutým uznesením najvyššieho súdu z dôvodu arbitrárneho posúdenia jeho námietok týkajúcich sa účelovej časovej úpravy skutkovej vety stíhaného skutku (ktorý mal byť kvalifikovaný nie ako trváci, ale ako pokračovací trestný čin) a od toho sa odvíjajúcich porušení základných zásad trestného konania „*reformatio in peius*“ a „*ne bis in idem*“, teda že došlo po zrušení rozsudku na základe jeho odvolania k zmene rozhodnutia v jeho neprospech namiesto toho, aby bolo trestné stíhanie zastavené pre prekážku právoplatne rozhodnutej veci podľa § 9 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku.

7. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

10. Ústavný súd v súlade s § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť, pričom posudzoval, či jej prijatiu na ďalšie konanie nebránia dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

11. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

12. Podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde je ústavná sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ

nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

13. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel princípu subsidiarity, ktorý je vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy, spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Koncepcia konania o ústavnej sťažnosti je založená na tom, že predstavuje subsidiárny procesný prostriedok na ochranu ústavou zaručených základných práv a slobôd. Ústavný súd nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov či iných orgánov verejnej moci, a preto nemôže nahrádzať ich činnosť. Jeho úlohou je v súlade s čl. 124 a nasl. ústavy ochrana ústavnosti, a nie tzv. bežnej zákonnosti, resp. protiprávnosti. Z tohto pohľadu je nevyhnutnou podmienkou konania, ktorá musí byť pred podaním ústavnej sťažnosti splnená, vyčerpanie všetkých procesných prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

14. Právomoc ústavného súdu je vybudovaná na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, ktorých eventuálnu protiústavnosť už nemožno zhojiť inými procesnými prostriedkami, resp. už nie je možná náprava iným spôsobom. Teda právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

15. Ústavná sťažnosť nemá byť podávaná z dôvodu „procesnej opatrnosti či nedotknuteľnosti“ fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ale až vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže reálne domôcť ochrany svojich práv u ostatných orgánov verejnej moci. Postavenie ústavného súdu tak možno obrazne prirovnať k „záchrannej brzde“, ktorú je možné použiť až vtedy, ak zlyhajú všetky obvyklé a predvídané prostriedky na zabránenie vzniku hrozacej ujmy, teda zabránenie porušenia ústavných práv. Konanie o ústavnej sťažnosti však nie je a ani nemôže byť pomyselnou „skratkou“, ktorou by bolo možné obchádzať konanie už vedené, resp. ktoré môže byť vedené na návrh sťažovateľa pred inými orgánmi verejnej moci.

16. Subsidiarita ústavnej sťažnosti má pritom dimenziu formálnu i materiálnu. Formálna dimenzia znamená, že sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti musí „formálne“ podať všetky prostriedky na ochranu práv, ktorými disponuje, a materiálnou subsidiaritou je myslené to, že tieto prostriedky odôvodní spôsobom, ktorý všeobecnému súdu umožní ústavnoprávny prieskum. Pokiaľ právny predpis ustanoví, že v určitej procesnej situácii je príslušný na rozhodovanie o právach a slobodách jednotlivca konkrétny orgán verejnej moci, bolo by zásahom do jeho právomoci a porušením princípu del'by moci (čl. 2 ods. 2 ústavy), pokiaľ by iný orgán o týchto právach rozhodoval bez toho, aby bola daná možnosť príslušnému orgánu na realizáciu jeho právomoci. Obidve tieto hľadiská preto treba reflektovať pri interpretácii a aplikácii jednotlivých inštitútov zákona o ústavnom súde, v danom prípade pre posúdenie prípustnosti ústavnej sťažnosti a príslušnosti ústavného súdu na jej prijatie na ďalšie konanie.

17. Sťažovateľ napadol rozsudok krajského súdu sp. zn. 1To/93/2023 z 31. októbra 2023 dovolaním z dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. c), g) a i) Trestného poriadku, ktoré najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Tdo 26/2024 z 11. decembra 2024 podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietol. V nadväznosti na uvedené (a vzhľadom na to, že sťažovateľ ani netvrdí, že by svoje relevantné námietky nemohol uplatniť v dovolacom konaní) ústavný súd odmieta sťažovateľom podanú ústavnú sťažnosť v tejto jej časti z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, keďže právomoc najvyššieho súdu predchádza jeho právomoci.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

18. Ústavný súd stabilne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04). Ak ide o argument, ktorý je vo veci rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (II. ÚS 410/06). Teda všeobecný súd je povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

19. O prípad porušenia ústavou garantovaného základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozhodnutím alebo postupom všeobecného súdu pritom môže ísť okrem iného vtedy, ak by tento súd fakticky odhľadol komukoľvek možnosť domáhať sa alebo brániť svoje právo na všeobecnom súde alebo by rozhodol arbitrárne, bez náležitého odôvodnenia svojho rozhodnutia, prípadne pokiaľ by sa pri výklade a aplikácii zákonného predpisu natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam, teda ak súdom zvolený výklad nepripustne postihuje niektoré zo základných práv sťažovateľa, prípadne opomína možný výklad iný, ústavne konformný alebo je výrazom zjavného a neodôvodneného vybočenia zo štandardov výkladu, ktorý je v súdnej praxi rešpektovaný (pokiaľ je ústavne akceptovateľný), resp. je v rozpore so všeobecne uznávanými zásadami spravodlivosti. Posúdenie veci všeobecným súdom sa teda môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu aj v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli do takej miery zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, že by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

20. Taktiež podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sa vyžaduje, aby vnútroštátne súdy dostatočne jasne uviedli dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, a to za súčasného rešpektovania práva na obhajobu (Hadjianastassiou proti Grécku zo 16. 12. 1992, sťažnosť č. 12945/87, bod 33). Rozsah povinnosti uviesť dôvody, ktorý sa odlišuje v závislosti od povahy rozhodnutia, musí byť určený v rámci okolností prípadu (Ruiz Torija proti Španielsku

z 9. 12. 1994, sťažnosť č. 18390/91, bod 29, Hiro Balani proti Španielsku z 9. 12. 1994, séria A, č. 303B; Georgiadis proti Grécku z 29. 5. 1997; Higgins proti Francúzsku z 19. 2. 1998). Aj keď vnútroštátne súdy nie sú povinné dať odpoveď na všetky im predložené námietky (Van de Hurk proti Holandsku z 19. 4. 1994, sťažnosť č. 16034/90, bod 61), z rozhodnutia musí byť zrejmé, že sa zaoberali všetkými podstatnými otázkami prípadu (Boldea proti Rumunsku z 15. 2. 2007, sťažnosť č. 19997/02, bod 30) a že dali konkrétnu a jednoznačnú odpoveď na argumenty, ktoré sú pre výsledok prípadu rozhodujúce (rozsudok Veľkej komory vo veci Moreira Ferreira proti Portugalsku č. 2 z 11. 7. 2017, sťažnosť č. 19867/12, bod 84).

21. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci (súdu) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú možno preto považovať sťažnosť, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

22. Najvyšší súd k argumentačným námietkam sťažovateľa k dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku o tom, že (i) krajský súd do skutkovej vety napadnutého rozsudku doplnil kvalifikačný moment a (ii) upravil časové ohraničenie jeho trestnej činnosti, čím tak porušil zásadu „zákazu zmeny k horšiemu“, teda v rozsahu, v ktorom ich predložil ústavnému súdu na posúdenie (rozumej aj len v rovine parciálneho, nie komplexného posúdenia všetkých argumentačných námietok najvyšším súdom v dovolacom konaní oproti námietkam v podanom dovolaní), v prvom rade v teoretickej rovine k podstate dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku ozrejmil, že právo na obhajobu je potrebné chápať ako vytvorenie podmienok na plné uplatnenie procesných práv obvineného a jeho obhajcu (§ 34 ods. 5 Trestného poriadku) a zákonný postup pri reakcii orgánov činných v trestnom konaní a súdu na uplatnenie každého obhajovacieho práva. Za jeho porušenie nie je možné považovať obsah a rozsah vlastnej úvahy orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu o voľbe použitých dôkazných prostriedkov pri plnení povinnosti podľa § 2 ods. 10 Trestného poriadku v spojení s právomocou podľa § 2 ods. 11 Trestného poriadku vrátane vlastných hodnotiacich úsudkov k zhromaždenému podkladovému substrátu postupom podľa § 2 ods. 12 Trestného poriadku, vychádzajúc tak z viazanosti dovolacieho súdu zisteným skutkom podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, ktoré vyjadruje zásadu, že účelom dovolacieho konania je posudzovanie právnych otázok, nie posudzovanie správnosti a úplnosti zistenia skutkového stavu (rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v zbierke pod číslom 7/2011). Naplniť zákonnú dikciu dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku tak má iba porušenie práva na obhajobu zásadným spôsobom, a to najmä v prípade, keď obvinený nemal v konaní obhajcu, hoci v jeho trestnej veci boli splnené dôvody povinnej obhajoby, prípadne môže ísť aj o porušenie iných obhajovacích práv obvineného, ktorých porušenie sa prejaví na jeho postavení zásadným spôsobom.

23. V konkrétnej rovine najvyšší súd prisvedčil argumentácii krajského súdu o povahe stíhaného skutku ako trvajúceho trestného činu, opierajúc sa o uznesenie najvyššieho súdu

sp. zn. 3Tdo/54/2016 z 8. novembra 2017 (na ktoré poukazuje aj sám sťažovateľ, hoci v iných súvislostiach), v ktorom už bolo vysvetlené, že *«trestný čin podľa § 172 Trestného zákona je široko koncipovaný tak, aby postihoval rôzne formy drogovej trestnej činnosti a tak i viaceré subjekty ju páchajúce, postihuje protiprávne konanie distribútora, dileru, konzumenta, pričom u všetkých z uvedených osôb je v každom štádiu držby drogy prítomné prechovávanie, ktoré tvorí spojivko medzi jednotlivými formami trestnej činnosti vyjadrenými pod písmenami a) až d) v odseku 1 § 172 Trestného zákona (v tom čase platného a účinného). Rozdiel spočíva v úmysle, pretože u každého z nich je prechovávanie drogy (ktoré nastáva automaticky a vždy) spojené s iným úmyslom. Prechovávanie drogy má vždy charakter trvajúceho trestného činu (vyvolanie protiprávneho stavu a jeho udržiavanie - pretrvávajúce po určitú dobu), ktorý trvá od okamihu získania drogy až do jej distribúcie dilerovi (distribútor), až do jej predaja, resp. darovania konzumentovi (diler), až do jej použitia (konzument). Ak distribútor dlhodobo vyrába drogy v laboratóriu alebo pestuje materiál potrebný na výrobu drogy (má k dispozícii prekurzory) udržiava protiprávny stav po celú dobu dispozície s týmto materiálom, nemožno preto tvrdiť, že ak predá časť vyrobenej drogy a ďalšiu „má na sklade“, že v okamihu predaja drogy už pácha iný trestný čin, podľa § 172 ods. 1 písm. d) Trestného zákona. Ak diler (ako aj v tomto prípade), predá konzumentovi určité množstvo drogy (alebo ak ho polícia zadrží s drogou určenou na predaj) a ďalšie drogy má k dispozícii doma (tento prípad) nemožno tvrdiť, že od predaja len časti drogy, či od zadržania políciou už pácha iný trestný čin, respektíve že pred predajom len časti drogy, či pred zadrжанím páchal iný trestný čin. V takomto prípade je u dilera prechovávanie drogy stále prítomné, v dôsledku čoho protiprávny stav pretrváva (aj po zadržení políciou). Nemožno preto vysloviť, že došlo k odstráneniu protiprávneho stavu. Jeho konanie v súhrne od nákupu drogy alebo získania drogy od distribútora spája ten istý úmysel „dillovať drogy“, čím v celom období držby drogy udržiava protiprávny stav. Preto „dillovanie drogy“ viacerým osobám nepredstavuje viacero čiastkových útokov pokračovacieho trestného činu, ale ide o jeden trvajúci trestný čin („diler“ neustále udržiava protiprávny stav) páchaný vo vzťahu k viacerým osobám, a preto ani nie je potrebné v skutkovej vete rozsudku detailne výslovne popisovať, presne kedy, komu, v akom množstve, akej účinnosti, „diler“ „drogy“ predal a v prípade, že sa vykonaným dokazovaním zistí, že niektorému (z viacerých) „odberateľov“ (konzumentov) „drogu“ nepredal, nie je potrebné ho ohľadom tejto časti skutku oslobodzovať, ale postačí túto skutočnosť z popisu skutku vypustiť.».*

24. Najvyšší súd podrobil kritike iniciatívny postup krajského súdu spočívajúci v časovej úprave skutkového deja stíhaného skutku (spojeného s presvedčením o jeho spáchaní dvomi trvácimi trestnými činmi z dôvodu neprítomnosti protiprávneho stavu, resp. jeho udržiavania počas celej vymedzenej doby páchania skutku), vychádzajúc z absencie odvolania prokurátora z dôvodu jeho späťvzatia a prítomnosti tak len odvolania sťažovateľa, čím tak došlo k porušeniu zákazu zmeny k horšiemu podľa § 322 ods. 3 Trestného poriadku, s ktorej porušením sa mal odvolací súd vysporiadať jej ponechaním v pôvodnom/nezmenenom znení, keďže na jej základe by musel aplikovať § 41 ods. 2 Trestného zákona. Napriek uvedenému však najvyšší súd dospel k záveru o neprítomnosti negatívneho materiálneho dopadu uvedeného postupu na práva a postavenie sťažovateľa ako obvineného z trestného činu, teda nezhoršenia jeho postavenia v materiálnej rovine, keďže došlo fakticky ku skráteniu doby

páchania trestnej činnosti sťažovateľom, čo vyznieva v jeho prospech. Z uvedeného dôvodu tak najvyšší súd ani nevidel v sťažovateľom napádanom postupe krajského súdu naplnenie žiadneho dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 Trestného poriadku.

25. Argumentáciu sťažovateľa vo vzťahu k druhému trvácemu trestnému činu, ktorého začiatok plynutia skutkového deja od 6. októbra 2019 krajský súd spájal s doručením trestného rozkazu Okresného súdu Nitra sp. zn. 6T/41/2019 z 5. októbra 2019 sťažovateľovi a jeho osvedčením sa v skúšobnej dobe podmieneného odsúdenia od 6. októbra 2019, najvyšší súd potvrdil, keď sám konštatoval, že vymedzené časové obdobie – mesiace máj a jún 2010, následne až od roku 2017 a potom skutkové zistenie najneskôr do 6. októbra 2019 nemá oporu vo vykonanom dokazovaní. K tejto výhrade sťažovateľa však najvyšší súd poznamenal, že ako súd dovolací nie je skutkovým súdom, t. j. nemôže preskúmať a meniť skutkový stav, čo vyplýva z § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku – textu za bodkočiarkou, čo viedlo k záveru o nenaplnení dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Aj napriek tomu sa však najvyšší súd v nad rámecovom prieskume nestotožnil so sťažovateľom predloženou námietkou o takom účelovom postupe krajského súdu z dôvodu eliminácie hrozby zákonnej prekážky už právoplatne rozhodnutej veci, keďže skutok, pre ktorý bol sťažovateľ uznaný vinným trestným rozkazom Okresného súdu Nitra sp. zn. 6T/41/2019 z 30. júla 2019, bol právne kvalifikovaný ako prečin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 171 ods. 2 Trestného zákona, pričom skutková veta napadnutého rozsudku krajského súdu v sebe neobsahuje protiprávne konanie, ktoré bolo sťažovateľovi kladené za vinu v skutkovej vete prečinu podľa predmetného trestného rozkazu, čím tak toto odsúdenie aj tak takúto prekážku vytvoriť nemohlo (a to ani v prípade, ak by krajský súd začiatok páchania „druhého“ trvácего trestného činu ohraničil pred dňom doručenia predmetného trestného rozkazu sťažovateľovi).

26. Napokon k argumentačným námietkam o možnom právnom posúdení trestnej činnosti kladenej mu za vinu ako pokračovacieho trestného činu najvyšší súd odkázal v podstatnom na svoju argumentáciu uvedenú už v bode 60 a týkajúcu sa zdôvodnenia drogovej trestnej činnosti ako trvácего trestného činu.

27. Či už v ponímaní čl. 50 ods. 5 ústavy, resp. čl. 4 bodu 1 Protokolu 4 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ako samostatného subjektívneho práva (nebyť opätovne stíhaný po skoršom právoplatnom, resp. „konečnom“ rozhodnutí súdu o vine za určitý skutok ako trestný čin), alebo ako zásady, ktorá bezprostredne súvisí so základným právom na súdnu ochranu (právom na spravodlivý proces), niektoré z označených ustanovení musí byť nevyhnutne označené v ústavnej sťažnosti zodpovedajúcej situácii popísanej sťažovateľom, aby bolo možné ujmu, ktorú tvrdí, zaradiť pod referenčné ustanovenie (ustanovenia) zodpovedajúce kvalifikácii takej ujmy podľa ústavy alebo dohovoru. Vyústením súhrnu argumentácie sťažovateľa je totiž záver, že porušenie tzv. zákazu zmeny k horšiemu pri rozhodovaní odvolacieho súdu (postupom pri úprave dotknutého skutku) je zamerané na to, aby sa súd vyhol použitiu inštitútu neprípustnosti trestného stíhania pre prekážku právoplatne rozhodnutej veci podľa § 9 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku, teda aby nemusel zastaviť trestné stíhanie.

28. Platí teda, že ak je ústavná sťažnosť pri označení porušených základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd podľa kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy (čl. 127 ods. 1 ústavy) nesprávne cielená, nemôže byť opodstatnená, a teda ani úspešná, pretože je už primárne vylúčená možnosť konštatovať porušenie sťažovateľom (nesprávne) označených práv dotknutým rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci, a to v priamej príčinnej súvislosti (ústavná sťažnosť mína relevantný právny cieľ). Zamedzeniu takej vady zodpovedá obligatórne právne zastúpenie v konaní o ústavnej sťažnosti a jej konzekvencie definuje stabilná judikatúra ústavného súdu, v zmysle ktorej je popísaný defekt dôvodom na odmietnutie ústavnej sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

29. Okrem toho označenie konkrétnych skutkových a právnych dôvodov, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd, teda zákonná náležitosť ústavnej sťažnosti podľa § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, si vyžaduje, aby sťažovateľ uplatnil adresnú polemiку so závermi a s ich podkladovými úvahami, ktoré sú v napadnutom rozhodnutí uvedené, a to nielen v rovine ich nesprávnosti, ale aj ústavnej neudržateľnosti. Nepostačuje len pojmové tvrdenie takého stavu podporené mechanickým označením príslušných pasáží odôvodnenia napadnutého rozhodnutia (v tomto prípade bodov, resp. odsekov 59 až 68, najmä 61 a 62 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu). Až v nadväznosti na v predchádzajúcom texte charakterizovanú kvalifikovanú oponentúru s obsahom riešenia napadnutého rozhodnutia je možné prezentovať vlastné, sťažovateľom preferované riešenie, inak trpí ústavná sťažnosť nedostatkom náležitostí ustanovených zákonom, a to s konzekvenciami jej odmietnutia podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde. Zjednodušene, aby bolo možné posúdiť oprávnenosť ataku proti napadnutému rozhodnutiu, musí sťažovateľ konkretizovať, prečo sú závery napadnutého rozhodnutia nesprávne v rovine (dokonca aj) ústavnej udržateľnosti (nemôže ísť výlučne o polemiку na úrovni zákona a skutkového stavu), nestačí len uviesť, akú má sťažovateľ vlastnú predstavu o riešení ním nastoleného (tvrdeného) problému (samozrejme a účelovo pochopiteľne vo svoj prospech).

30. K negatívam podľa predchádzajúceho odseku dochádza v obsahu odôvodnenia posudzovanej ústavnej sťažnosti, čo je dôvodom na jej odmietnutie podľa naostatok označeného ustanovenia. Najvyšší súd totiž v nadväznosti na dovolaním (a sprostredkované ústavnou sťažnosťou) vznesené podstatné námietky (porušenie zákazu *reformatio in peius* a zásady ne bis in idem) vysvetlil, prečo (obsahovo sprostredkované) v prípade drogových deliktov podraditeľných pod dotknutú právnu kvalifikáciu nejde o pokračovací trestný čin, a v nadväznosti na to, prečo reštriktívna úprava skutkového predmetu obžaloby (a pôvodného rozsudku), a to pri ponímaní trestného činu ako trvajúceho (podstatné je, že „jednoskutkového“, teda nie „štruktúrovaného“ ako v prípade pokračovacieho deliktu, pozn.), použitá krajským súdom nie je vo výsledku v neprospech obvineného (sťažovateľa), ako aj to, že absencia časti pôvodne obžalobou a skorším rozsudkom popísaného konania páchatel'a v napadnutom rozsudku krajského súdu vo svojom kvalifikačnom dôsledku (nepoužitie § 41 ods. 2 Trestného zákona) neporušuje zákaz zmeny k horšiemu (v zmysle pre páchatel'a potenciálne nepriaznivého rozdelenia žalovaného skutku na dva samostatne kvalifikovateľné trvajúce trestné činy a, naopak, priaznivejšieho riešenia zvoleného krajským súdom spočívajúceho

v skrátaní doby páchanej trestnej činnosti, aj keď primárne mal byť skutok ponechaný ako nedotknutý a takto považovaný za jeden trestný čin). Na to potom nadväzuje vysvetlenie, prečo nemôže odsúdenie skorším trestným rozkazom kolidovať so skutkom, ktorý bol predmetom aktuálneho rozhodovania (s dôsledkom neprípustnosti trestného stíhania pre prekážku *res iudicata* ako procesného výrazu zásady *ne bis in idem*), a to zo skutkových a v nadväznosti na to právnych (kvalifikačných) dôvodov týkajúcich sa účelu nakladania s drogou (jej prechovávaní) pre vlastnú potrebu v zmysle § 171 (ods. 2) Trestného zákona podľa skoršieho odsúdenia oproti prechovávaní a predaju drogy nie pre vlastnú potrebu podľa § 172 ods. 1 písm. c), d) Trestného zákona [v spojení s okolnosťami podľa ods. 2 písm. b), c) Trestného zákona] v kontexte rozhodovania krajského súdu preskúmaného najvyšším súdom.

31. S obsahom týchto záverov sťažovateľ s potrebnou mierou konkrétnosti nepolemizuje a, ako už bolo uvedené, prezentuje len svoje vlastné, odlišné riešenia. Ústavný súd nad rámec dôvodu (oboch dôvodov) odmietnutia ústavnej sťažnosti v subsidiárnom vecnom kontexte dodáva, že úvahy a závery najvyššieho súdu rozhodne nemožno označiť za ústavne neudržateľné, popierajúce zmysel pre ne podkladových zákonných ustanovení, resp. arbitrárne. Keďže ústavný súd nenahrádza rozhodovanie všeobecných súdov, len rámcovo dodáva, že obsah odôvodnenia najvyššieho súdu vyznieva do záveru, že nepovažuje dotknuté trestné činy (podľa ich skutkových reálií a im zodpovedajúcich právnych kvalifikácií) za spáchané v jednočinnom súbehu, a teda nemôže dôjsť k situácii neprípustnosti trestného stíhania zo skôr uvedeného dôvodu. Na dôvažok (nad rámec sťažovateľom použitej argumentácie) možno dodať, že z časových relácií spáchania (dokonania) skutku podľa skoršieho odsúdenia a podľa napadnutého rozsudku krajského súdu nevyplýva ani potreba uloženia súhrnného trestu za viacčinný súbeh oboch trestných činov, čím by sťažovateľ utrpel ujmu dvoch trestov namiesto jedného (súhrnného) trestu.

32. V konečnom (nadrámcovom) dôsledku možno (ako *obiter dictum*) poznamenať, že sťažovateľova koncepcia pokračovacieho trestného činu (v predmetných súvislostiach) by pri jej naplnení rovnako nepriniesla zastavenie trestného stíhania, ani ak by (okrem objektívnej a subjektívnej súvislosti) bola daná aj potrebná kvalifikačná rovnorodosť (na rozdiel od posudzovanej veci). Situácia takého druhu by sa totiž (opäť len stručným pojmovým popisom) riešila prostredníctvom hmotnoprávneho inštrumentária Trestného zákona na ukladanie spoločného trestu, resp. zároveň aj úhrnného alebo súhrnného, poprípade aj ďalšieho trestu (čomu by, samozrejme, zodpovedala podoba/štruktúra vzneseného obvinenia, podanej obžaloby a výroku o vine odsudzujúceho rozsudku). Také riešenie však nezodpovedá ustálenej rozhodovacej praxi všeobecných súdov, čo najvyšší súd dostatočne argumentačne objasnil.

33. Keďže závery najvyššieho súdu vyznievajú vo vzťahu k všetkým uplatneným dovolacím námietkam ako súladné s jeho vlastnou rozhodovacou praxou (a celkovo s rozhodovacou praxou týkajúcou sa drogovej trestnej činnosti, čo aj z odôvodnenia napadnutého uznesenia dostatočne vyplýva) a aj bez ohľadu na tento kontext nie sú ústavne neudržateľné (vo vzťahu k právam týkajúcim sa osobnej slobody aj právu na súdnu ochranu, teda vo vzťahu k uplatneným referenčným ustanoveniam), možno ich zástupne vecne odobrať [čo by sa inak

premietlo do odmietnutia ústavnej sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde].

34. Možno azda len v akademickej rovine sťažovateľovi pripomenúť, že ústavný súd nie je osobitnou preskúmavacou inštanciou vo vzťahu k rozhodnutiam všeobecných súdov a medzi jeho prioritné úlohy nepatrí kontrola rozhodnutí všeobecných súdov z hľadiska zákonnosti a správnosti ich postupov, ale posudzovanie konformity týchto postupov s ústavou, prípadne medzinárodnou zmluvou ratifikovanou a vyhlásenou spôsobom ustanoveným zákonom. Ústavný súd teda nerieši kauzu, preskúmava „len“ ústavnú udržateľnosť napadnutého rozhodnutia, s ktorého úvahami a závermi však musí sťažovateľ kvalifikovane polemizovať, ako to je objasnené v predchádzajúcich bodoch.

35. Odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku eliminuje potrebu rozhodnúť o ďalších súvisiacich návrhoch.

**PRÁVO NA INÚ PRÁVNÚ OCHRANU PRI PODANÍ TRESTNÉHO OZNÁMENIA POŠKODENÉHO
TRESTNÝM ČINOM A OZNAMOVATEĽA, KTORÝ NIE JE TAKÝM POŠKODENÝM**

Trestné oznámenie môže v zásade podať ktokoľvek, neznamená to však, že predmetné zo zákona vyplývajúce právo (definované povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní sa dotknutým podaním náležite zaoberať podľa zákonných kritérií) možno zaradiť pod rozsah základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. ústavy. To má totiž subjektívno-ochrannú funkciu, keď príslušný orgán (v tomto prípade s trestnou jurisdikciou) poskytuje ochranu fyzickej osobe alebo právnickej osobe, ktorá mala byť poškodená trestným činom, a to v širšom význame pojmu poškodený upravenom v § 46 ods. 1 Trestného poriadku.

Poškodený teda je v kontexte jeho zákonných oprávnení (čl. 51 ods. 1 ústavy) aj subjektom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čo nie je nevyhnutne spojené s tým, aby bol sám oznamovateľom podozrenia zo spáchania trestného činu. Subjektom tohto základného práva však nie je oznamovateľ, ktorý nie je zároveň osobou poškodenou trestným činom. Jeho zákonné oprávnenia vyvolávajú záväznosť ich rešpektovania pre kompetentné orgány, taká záväznosť podľa čl. 2 ods. 2 ústavy sa však neprenáša do základného práva oznamovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

„Svoje“ právo, s ktorým sa dotknutá osoba obracia na súd alebo iný orgán Slovenskej republiky, aby sa ho domáhala v kontexte čl. 46 ods. 1 ústavy, musí mať skutkový, subjektívno-právne orientovaný základ viažuci sa na domáhajúcu sa osobu ešte skôr, než k domáhaniu sa tohto „jej“ práva na príslušnom orgáne dôjde (pričom predmetné domáhanie sa je základným právom na súdnu alebo inú právnu ochranu). Ak určitá osoba žiada od dotknutého orgánu, aby chránil verejný záujem tým, že ochráni právo (len) tretej osoby alebo ochráni právne uznané hodnoty ohrozené alebo porušené bez konkrétne definovateľného zásahu do niečích subjektívnych práv, je taký apel (napríklad a typicky pri podaní trestného oznámenia) oprávnený (aj na základe zákonnej úpravy Trestného poriadku), nejde však o ochranu „svojich práv“ v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy. Na základe tohto ustanovenia nemôže ktokoľvek chrániť trestným oznámením kohokoľvek (aj keď v rovine podústavného práva v zásade áno).

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 319/2025 z 23. júna 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **J. P.**, zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, proti upovedomeniu Krajskej prokuratúry v Bratislave č. k. 1 Kn 620/24/1100-10 z 1. apríla 2025 v spojení s uznesením Okresnej prokuratúry Bratislava V č. k. 1Pn 627/24/1105-19 zo 4. marca 2025 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 10. mája 2025 domáha vyslovenia porušenia základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) upovedomením krajskej prokuratúry č. k. 1 Kn 620/24/1100-10 z 1. apríla 2025 v spojení s uznesením okresnej prokuratúry č. k. 1Pn 627/24/1105-19 zo 4. marca 2025. V petite podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľ ústavnému súdu navrhol, aby nálezom vyslovil porušenie označeného základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým upovedomením krajskej prokuratúry a napadnutým uznesením okresnej prokuratúry, ktoré zruší a vec vráti na ďalšie konanie okresnej prokuratúry a prizná mu náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal trestné oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich spáchaniu prečinu neoprávneného nakladania s osobnými údajmi podľa § 374 ods. 1 Trestného zákona, ktorého sa mala dopustiť ošetrojúca lekárka syna sťažovateľa tým, že 8. júna 2022 a 21. júna 2022 bez toho, aby bola predošlým zákonným spôsobom zbavená povinnosti mlčanlivosti, poskytla v trestnej veci vedenej na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru Bratislava V pod ČVS: ORP-325/1-VYS-B5-2022 údaje o zdravotnom stave jeho syna, ktoré sú osobnými údajmi, čím tak mala porušiť zákonom uloženú povinnosť mlčanlivosti a naplniť tak skutkovú podstatu oznamovaného trestného činu. Podané trestné oznámenie sťažovateľa bolo uznesením povereného príslušníka Obvodného oddelenia Bratislava Petržalka-Stred, Okresného riaditeľstva Policajného zboru Bratislava V ČVS: ORP-902/ST-B5-2024 z 8. januára 2025 (ďalej aj „uznesenie policajta“) odmietnuté podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, keďže nebol dôvod na začatie trestného stíhania alebo na postup podľa § 197 ods. 2 Trestného poriadku. Okresná prokuratúra uznesením č. k. 1Pn 627/24/1105-19 zo 4. marca 2025 odmietla podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku sťažovateľom podanú sťažnosť proti uzneseniu policajta. Krajská prokuratúra upovedomením č. k. 1 Kn 620/24/1100-10 z 1. apríla 2025 nevyhovela návrhu sťažovateľa na negatívny záver ako výsledok prieskumu zákonnosti napadnutého uznesenia okresnej prokuratúry a uznesenia policajta na podklade príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. 11/2019 z 28. novembra 2019.

3. Z obsahu príloh k podanej ústavnej sťažnosti vyplýva, že v konaní vedenom na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru Bratislava V pod ČVS: ORP-325/1-VYS-B5-2022 bolo vedené trestné stíhanie proti synovi sťažovateľa pre prečin útoku na verejného činiteľa podľa § 323 ods. 1 písm. a) Trestného zákona v súbehu s prečinom útoku na verejného činiteľa podľa § 324 ods. 1 písm. a) Trestného zákona, ktoré bolo zastavené podľa § 215 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku z dôvodu podľa § 9 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, teda pre úmrtie obvineného.

4. Sťažovateľ napadol písomné upovedomenie krajskej prokuratúry a uznesenie okresnej prokuratúry ústavnou sťažnosťou, poukazujúc generálne na arbitrárnosť ich záverov týkajúcich sa právneho posúdenia porušenia povinnosti mlčanlivosti ošetrojúcej lekárky jeho syna pri jej výpovediach v prípravnom konaní v trestnej veci ČVS: ORP-325/1-VYS-B5-2022, ktorá exaktne vyplýva z § 80 ods. 3 a § 80 ods. 4 zákona č. 578/2004 Z. z.

o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti“) vrátane Etického kódexu zdravotníckeho pracovníka, ktorý tvorí prílohu č. 4 tohto zákona, a § 24 ods. 4 písm. f) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zdravotnej starostlivosti“). Z uvedených zákonných ustanovení vyplýva podľa sťažovateľa povinnosť zdravotníckych pracovníkov zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedia pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, pričom *„Mlčanlivosť zdravotníckych pracovníkov je zásadnou prekážkou vypovedať v trestnom konaní. Je absolútne okrem prípadov jej legitímneho zbavenia.“*. Podľa sťažovateľa má teda každý pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti právo *„na zachovanie mlčanlivosti o všetkých údajoch týkajúcich sa jeho zdravotného stavu, o skutočnostiach súvisiacich s jeho zdravotným stavom, ak v prípadoch ustanovených osobitným predpisom nie je zdravotnícky pracovník zbavený tejto mlčanlivosti.“*, pričom povinnosť mlčanlivosti sa vzťahuje nielen na to, *„čo sa lekár (ale nielen on) dozvedel pri výkone povolania, teda nielen to, čo mu bolo zverené, ale aj to, čo videl, počul alebo vyrozumel.“*. V nadväznosti na uvedené je sťažovateľ presvedčený o tom, že ošetrujúca lekárka jeho syna pri svojich výpovediach v prípravnom konaní v trestnej veci vedenej na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru Bratislava V pod ČVS: ORP-325/1-VYS-B5-2022 (v ktorej vystupovala v procesnom postavení svedka-poškodeného, pozn.) bez predošlého zbavenia mlčanlivosti, a to spôsobom ustanoveným zákonom, *„uviedla diagnózy, osobné údaje týkajúce sa fyzického a duševného zdravia“* nielen jeho syna, ale aj jeho matky, a to vrátane *„údajov o poskytovaní zdravotnej starostlivosti alebo služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, ktorými sa odhaľujú informácie o jej zdravotnom stave“*, čím *„tak odhalila“*, že nielen jeho syn, ale aj jeho matka boli jej pacientami s preskripciou liekov. Takto ošetrujúca lekárka jeho syna zverejnila osobné údaje o jeho zdravotnom stave, ktoré *„patria do osobitnej kategórie osobných údajov, ktoré podliehajú vyššej ochrane a prísnejším pravidlám spracovania.“*, čo vyústilo do straty dôvery medzi pacientom a jeho ošetrujúcou lekárkou.

5. V rámci svojej argumentácie sťažovateľ reagoval aj na právny názor okresnej prokuratúry, ktorá s poukazom na § 80 ods. 5 zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti v spojení s § 24 ods. 4 písm. f) zákona o zdravotnej starostlivosti zvýraznila, že aj poskytnutie údajov o zdravotnom stave pacienta orgánom činným v trestnom konaní nie je možné posudzovať za porušenie povinnej mlčanlivosti, *„nakoľko by sa nejednalo o protiprávny čin v zmysle ustanovení § 8 Trestného zákona.“*, argumentáciou, podľa ktorej nie je možné zamieňať porušenie povinnosti zdravotníckeho pracovníka zachovávať mlčanlivosť týkajúcu sa všetkých skutočností, o ktorých sa dozvedel pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, *„s výpisom zo zdravotnej dokumentácie.“*.

6. V závere je teda sťažovateľ presvedčený o tom, že napadnuté uznesenie okresnej prokuratúry, ako aj napadnuté upovedomenie krajskej prokuratúry (i) sú zjavne arbitrálne a svojvoľné, pretože nedávajú žiadnu odpoveď na viaceré podstatné a (konkrétne) uplatnené námietky, (ii) argumentačne poukazujú na to, že zdravotnícky pracovník môže poskytnúť na vyžiadanie orgánov činných v trestnom konaní akúkoľvek zákonom chránenú informáciu či

údaj bez pozbavenia mlčanlivosti napriek tomu, že je povinný dodržiavať povinnosť mlčanlivosti, (iii) záver orgánov činných v trestnom konaní o odmietnutí veci (ako správnom a zákonnom vybavení veci) vychádza z nedostatočne zisteného skutkového stavu, pretože neboli vykonané potrebné a dostupné dôkazné prostriedky, a napokon (iv) vec bola aj nesprávne právne posúdená, keďže orgány činné v trestnom konaní zjavne nelogicky a nesprávne vyhodnotili v absolútne nedostatočnom rozsahu obstarané dôkazy, a to v prospech podozrivých osôb.

7. Sťažovateľ predostretú argumentáciu podporil aj uplatnením práva na účinné vyšetrovanie (vrátane odkazov a citácií z vybraných rozhodnutí ústavného súdu, ako napr. nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 329/2021 z 24. mája 2023), ktoré obsahovo pokrýva ním uplatnené porušenie práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o porušení základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým upovedomením krajskej prokuratúry v spojení s napadnutým uznesením okresnej prokuratúry, ktoré obe (v inštančnom postupe) sa mali arbitrárne zaoberať sťažovateľom prednesenými námietkami v jeho žiadosti zo 17. marca 2025 na postup podľa príkazu generálneho prokurátora č. 11/2019 z 28. novembra 2019 a sťažnosti proti uzneseniu policajta, keďže (i) neodpovedajú na viaceré pre právne posúdenie veci podstatné a riadne uplatnené námietky, (ii) ich závery vychádzajú z nedostatočne zisteného skutkového stavu veci v dôsledku ignorovania konkrétnych návrhov na vykonanie dokazovania, keď (iii) aj vykonaným dokazovaním zistené skutočnosti účelovo vyhodnocujú v prospech podozrivých osôb a predovšetkým (iv) aprobujú nezákonný procesný postup pri vykonávaní dokazovania, ktorým zdravotnícky pracovník bez riadneho zbavenia mlčanlivosti zákonnom predpokladaným postupom poskytuje na vyžiadanie orgánov činných v trestnom konaní právnymi predpismi chránené informácie majúce povahu osobných údajov.

9. V prvom rade je ako posúdenie kľúčovej otázky potrebné uviesť, že sťažovateľ je v dotknutom trestnom konaní (konaní podľa Trestného poriadku) oznamovateľom, nie však (zároveň aj) poškodeným (tým mal byť podľa obsahu trestného oznámenia reprodukovaného v ústavnej sťažnosti syn sťažovateľa, o ktorého osobné údaje išlo). Ako subjekt trestného konania podľa § 10 ods. 10 Trestného poriadku má teda oznamovateľ na úrovni zákona právo, aby sa jeho podaním prokurátor alebo policajt zákonným spôsobom zaoberal (§ 196 ods. 2 Trestného poriadku), a ak bola vec vybavená jej odmietnutím, má zákonné právo na podanie sťažnosti proti takému uzneseniu (§ 197 ods. 3 Trestného poriadku), čo vyvolá postup jej prieskumu podľa zákona (sťažnosť proti uzneseniu policajta preskúma prokurátor, ako k tomu v posudzovanom prípade aj došlo). Podľa zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) a na jeho základe podľa predmetného príkazu generálneho prokurátora, ktorý je pre prokurátorov zo zákona záväzný, má potom sťažovateľ aj právo na prieskum skoršieho postupu nadriadeným prokurátorom, k čomu v tomto prípade opäť došlo.

10. Pri presune do ústavnej roviny je však potrebné konštatovať, že právo na podanie trestného oznámenia, ak sa netýka oznamovateľa ako poškodeného, nezodpovedá základnému právu na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (označenému sťažovateľom) v tom význame, aby mohol oznamovateľ podať ústavnú sťažnosť vo vzťahu k výsledku vybavenia svojho trestného oznámenia. Dotknuté základné právo je právom subjektívnym a týka sa právnej (aplikačne štátnomocenskej) ochrany subjektívnych práv konkrétnej osoby, do ktorej práv (nielen tých, ktoré zodpovedajú základným právam) bolo/malo byť zasiahnuté (v tomto prípade) trestným činom v zmysle § 46 ods. 1 Trestného poriadku.

11. Trestné oznámenie môže v zásade podať ktokoľvek (v zmysle § 2 ods. 2 Trestného poriadku ide dokonca o povinnosť), neznamená to však, že predmetné zo zákona vyplývajúce právo (definované povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní sa dotknutým podaním náležite podľa zákonných kritérií zaoberať) možno zaradiť pod rozsah základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. To má totiž, ako už bolo vysvetlené, subjektívno-ochrannú funkciu, keď príslušný orgán poskytuje ochranu fyzickej osobe alebo právnickej osobe, ktorá mala byť poškodená trestným činom, a to v širšom význame pojmu poškodený upravenom v § 46 ods. 1 Trestného poriadku (osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody) – nejde teda len o nárok na náhradu škody uplatniteľný v tzv. adhéznom konaní podľa § 46 ods. 3 Trestného poriadku.

12. Poškodený trestným činom teda je v kontexte jeho zákonných oprávnení (čl. 51 ods. 1 ústavy) aj subjektom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čo nie je nevyhnutne spojené s tým, aby bol sám oznamovateľom podozrenia zo spáchania trestného činu. Na druhej strane, subjektom ústavou deklarovaného a chráneného základného práva na inú právnu ochranu nie je oznamovateľ, ktorý nie je osobou poškodenou trestným činom. To však zároveň neznamená, že jeho zákonné oprávnenia popísané v skoršom texte nemajú právnu hodnotu a záväznosť ich rešpektovania pre kompetentné orgány spojenú aj s ich právnou zodpovednosťou (ide o práva oznamovateľa priznané zákonom), záväznosť čl. 2 ods. 2 ústavy vo vzťahu k dotknutým orgánom sa však neprenáša do základného práva trestným činom nepoškodeného oznamovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Inými slovami a zjednodušene, právo priznané zákonom nemusí automaticky znamenať obsahové prepojenie so základným právom alebo slobodou podľa ústavy, resp. kto má zákonné právo, nemusí mať aj právo ústavné (základné právo alebo slobodu).

13. Obdobne nositeľ základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je oprávnený využiť predmetné základné právo na svoju ochranu, nie však na ochranu tretích osôb v tom zmysle, aby mohol podať ústavnú sťažnosť proti rozhodnutiu vo veci, v ktorej nebol stranou v súdnom konaní (ak nejde o uplatnenie práv procesne opomenutého účastníka). Pri domáhaní sa svojho práva na inom orgáne než súde v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy ide v zásade o rovnakú situáciu, keď nie je racionálne v kontexte ochrany základných práv inštitútom podľa čl. 127 ústavy, aby pri trestných oznámeniach, ktoré sa netýkajú oznamovateľa ako poškodeného, táto osoba atakovala ústavnou sťažnosťou výsledok vybavenia jej podaní orgánom činným v trestnom konaní (na to slúžia prostriedky, ktorých použitie bolo rekapitulované v odseku 2 tohto odôvodnenia). „Svoje“ právo, s ktorým sa dotknutá osoba obracia na orgán Slovenskej republiky, aby sa ho domáhala v kontexte čl. 46

ods. 1 ústavy, musí mať skutkový, subjektívno-právne orientovaný základ viažuci sa na domáhajúcu sa osobu ešte skôr, než k domáhaniu sa tohto „jej“ práva na príslušnom orgáne dôjde. Uvedené je relevantné pre poškodeného, nie však pre oznamovateľa, ktorý poškodený trestným činom nie je. Prvok ochrany verejného záujmu ako integrálna a univerzálna súčasť pôsobnosti štátnych orgánov (resp. orgánov verejnej moci) pri každom ich rozhodovaní nie je bezprostredne prítomný vo vzťahu k ochrane subjektívnych práv pri procesnom kroku zo strany nositeľa týchto práv, ktorým svoje práva prostredníctvom určitého orgánu bráni (čo podlieha zábezpeke v čl. 46 ods. 1 ústavy), taká osoba však nie je ochrancom verejného záujmu, aj keď (aj) jeho ochranu svojím úkonom implicitne iniciuje. Ak potom navyše určitá osoba žiada od dotknutého orgánu, aby chránil verejný záujem tým, že ochráni právo (len) tretej osoby alebo ochráni právne uznané hodnoty ohrozené alebo porušené bez konkrétne definovateľného zásahu do niečích subjektívnych práv (pokiaľ je požadovaná ochrana súčasťou pôsobnosti dotknutého orgánu verejnej moci), je taký apel (napríklad a typicky pri podaní trestného oznámenia) oprávnený (aj na základe zákonnej úpravy Trestného poriadku), nejde však o ochranu „svojich práv“ v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy. Na základe tohto ustanovenia nemôže ktokoľvek chrániť trestným oznámením kohokoľvek (aj keď v rovine podústavného práva v zásade áno).

14. Na uvedených záveroch v zásade nič nemení okolnosť, že poškodeným vo vzťahu k nakladaniu s jeho osobnými údajmi mal byť syn sťažovateľa, ktorý zomrel v (aj procesnom) medziobdobí, ústavný súd však uvedenú skutočnosť citlivo vníma, preto venoval prieskumu vybavenia trestného oznámenia sťažovateľa nad rámecovú pozornosť, ako bude uvedené v nasledujúcom texte.

15. Primárne však v kontexte čl. 127 ods. 1 ústavy sťažovateľ je v posudzovanej veci zjavne neoprávnenou osobou podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), čo je základným záverovým podkladom na odmietnutie ústavnej sťažnosti výrokom tohto uznesenia.

16. Nad rámec skoršieho záveru (v rovine *obiter dicta*) ústavný súd konštatuje, že napadnuté upovedomenie krajskej prokuratúry v obsahovom prepojení s predchádzajúcimi mu uzneseniami policajta a prokurátora nemožno hodnotiť ako arbitrárne, vymykajúce sa účelu relevantných zákonných ustanovení, a teda v konečnom dôsledku ústavne neudržateľné.

17. Krajská prokuratúra sťažovateľovi pri jeho námietke nedostatočne zisteného skutkového stavu ozrejmila, že rozsah dokazovania je limitovaný povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní zistiť skutkový stav, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, pričom nie je ich povinnosťou vykonať všetky navrhnuté dôkazy, keď v predmetnej trestnej veci zistené skutočnosti (aj keď len v štádiu „predprípravného“ konania) dostatočne odôvodňovali postup policajta podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku. Krajská prokuratúra teda sťažovateľovi ozrejmila, že policajtom zistený a náležite aj zdokumentovaný skutkový stav veci posúdila ako správny, ktorý netrpí žiadnymi nelogickosťami, neopodstatnenými závermi, v jeho posúdení sa neprejavila snaha o ľubovôľu či tendenciu k neobjektívnemu hodnoteniu vo veci objasnených skutkových zistení a jeho hodnotenie bolo aj v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov a zásadou náležitého zistenia skutkového stavu. Doplnkovo

obsahovo poukázala na to, že oznamovateľ má právo navrhnúť dôkazy na objasnenie veci, avšak orgán činný v trestnom konaní disponuje naproti tomu právom ich nevykonať, ak považuje skutkový stav za náležite objasnený v rozsahu nevyhnutnom na rozhodnutie. Z uvedeného teda vyplýva, že *„nemôže byť kasačným dôvodom, samo o sebe, to, že poverený príslušník nevykonával všetky dôkazy, ktoré podľa názoru sťažovateľa vykonať mal“*, keďže náležite zistený skutkový stav veci je taký, ktorý je *„objasnený v rozsahu nevyhnutnom na rozhodnutie“*, s čím nekoreluje povinnosť orgánov činných v trestnom konaní vykonávať dokazovanie *„v rozsahu ktoré požaduje oznamovateľ“*.

18. K námietke arbitrárneho posúdenia porušenia právnej povinnosti zachovávanie mlčanlivosti zdravotníckym pracovníkom (bod 4) krajská prokuratúra sťažovateľovi ozrejmla, že objektívna stránka prečinu neoprávneného nakladania s osobnými údajmi podľa § 374 ods. 1 Trestného zákona spočíva v neoprávnenom poskytnutí, sprístupnení alebo zverejnení osobných údajov o inom zhromaždených v súvislosti s výkonom verejnej moci alebo uplatňovaním ústavných práv osoby [písm. a)] alebo osobných údajov o inom získaných v súvislosti s výkonom svojho povolania, zamestnania alebo funkcie tým, že poruší všeobecne záväzným právnym predpisom ustanovenú povinnosť [písm. b)]. V nadväznosti na uvedené je podmienkou trestnosti páchatel'a, aby zároveň niektorým z konaní uvedených v písm. a) alebo b) porušil povinnosť ustanovenú všeobecne záväzným právnym predpisom. Trestnosť neoprávneného nakladania s osobnými údajmi je však za podmienky, že páchatel' takto získané údaje oznámi alebo sprístupní, a tým poruší právnym predpisom ustanovenú povinnosť mlčanlivosti (napr. advokát, notár, zdravotnícky pracovník). Pre vyvodenie trestnej zodpovednosti je potrebné naplnenie všetkých zákonných znakov skutkovej podstaty prečinu podľa § 374 ods. 1 Trestného zákona, k čomu však v predmetnej veci nedošlo, keď v konaní podozrivej osoby nebolo preukázané naplnenie všetkých formálnych znakov predmetného trestného činu. Inými slovami, zo spisového materiálu nevyplývajú skutočnosti, ktoré by nasvedčovali tomu, že by sa podozrivá osoba mala dopustiť protiprávneho konania zakladajúceho znaky skutkovej podstaty prečinu podľa § 374 ods. 1 písm. b) Trestného zákona. Tento právny záver vyplynul z vykonaného dokazovania, ktorým bolo zistené, že v trestnej veci vedenej na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru Bratislava V pod ČVS: ORP-325/1-VYS-B5-2022 vystupovala ošetrojúca lekárka syna sťažovateľa ako poškodená, pričom vo svojom výsluchu z 8. júna 2022 *„vypovedala o udalostiach, ktoré sa stali dňa 25. 05. 2022 počas toho, ako poskytovala zdravotnú starostlivosť inej pacientke a nie poškodenému, pričom vypovedala len o udalostiach, ktoré súviseli s ČVS: ORP-325/1-VYS-B5-2022 a žiadne osobné údaje o poškodenom nepodávala, jej výpoveď sa týkala iba udalosti, ktorej bola svedkom a ktorá nesúvisela s výkonom jej povolania a taktiež neuviedla žiadne osobné údaje vo veci, ktoré by súviseli s jej povolaním, žiadne diagnózy, liečby.“* a pri výsluchu z 21. júna 2022 uviedla vo veci konajúcejmu policajtovi len údaje o tom, že *„je jej pacientom 6 rokov, že trpí psychickým ochorením, avšak akým, nekonkretizovala. Neuviedla žiadnu diagnózu, typ aplikovanej liečby ani presné názvy liekov, ktoré poškodený užíva. Uviedla stručný popis jeho nálad a pomery v rodine. Mám zato, že v jej výpovedi nebol uvedený žiadny osobný údaj, ako je definovaný v zmysle zákona č. 18/2018 Z. z.“*. Vzhľadom na takéto skutkové zistenia krajská prokuratúra uzavrela, že v danej veci *„neboli zistené porušenia zákona alebo iného všeobecne záväzného predpisu, na ktoré by bolo potrebné*

reagovať prokurátorským opatrením.“, v dôsledku čoho bol sťažovateľov podnet na preskúmanie zákonnosti napadnutého uznesenia okresnej prokuratúry a uznesenia policajta vo veci vedenej pod ČVS: ORP-902/ST-B5-2024 z 8. januára 2025 odložený ako nedôvodný.

19. Doplnkovo krajská prokuratúra v závere svojej argumentácie prízvukovala, že *„Subjektívne presvedčenie oznamovateľa o správnosti predkladanej argumentácie, že došlo k spáchaniu trestného činu nestačí. Zavinenie páchatel'a k zamýšľanému následku sa nedokazuje len podľa toho, čo k tomu povie oznamovateľ, ale orgány činné v trestnom konaní musia zavinenie dokazovať sami a vyvodzovať ho zo všetkých okolností konkrétneho prípadu.“*. Z uvedeného potom vyplýva, že *„Orgány činné v trestnom konaní konajú z úradnej povinnosti, avšak to neznamená, že začnú trestné stíhanie len pre ničím nepodložené podozrenie zo spáchania trestného činu, pretože by museli skutkovú vetu založiť na zatiaľ ničím nepodloženej domnienke, teda neprípustné by vytvárali skutkové vety a im prispôbovali dokazovanie.“*. Inými slovami, *„Pokiaľ ide o naplnenie objektívnych znakov každého trestného činu, tak nemôže byť ignorovaná iná než trestnoprávna stránka veci. To súvisí s povahou trestného práva ako ultima ratio, ktorého prostriedky majú byť použité vtedy, pokiaľ použitie iných prostriedkov právneho poriadku neprichádza do úvahy alebo je ich použitie zjavne neúčelné.“*.

20. Pokiaľ ide o napadnuté upovedomenie krajskej prokuratúry, ústavný súd vo všeobecnosti konštatuje, že na inštitút upovedomenia nemožno klásť rovnaké požiadavky, aké sú v zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu, resp. judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva kladené na odôvodnenia právoplatných súdnych rozhodnutí (IV. ÚS 534/2012, III. ÚS 384/2015, I. ÚS 434/2022, IV. ÚS 524/2023). Možno taktiež pripomenúť, že napadnuté upovedomenie krajskej prokuratúry bolo vydané v osobitnom revíznom režime podľa príkazu generálneho prokurátora č. 11/2019 z 28. novembra 2019 účinného od 1. januára 2020, ktorý je vyjadrením osobitného oprávnenia generálneho prokurátora podľa § 10 ods. 2 zákona o prokuratúre vydávať príkazy, pokyny a iné služobné predpisy, ktoré sú záväzné pre všetkých prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry, asistentov prokurátorov a ostatných zamestnancov prokuratúry. Také oprávnenie má osobitnú povahu vo vzťahu k ostatným inštitútom zákona o prokuratúre a keďže je príkaz pre prokurátorov záväzný, je postup podľa neho (čl. 6 ods. 4 príkazu spolu s nadväzujúcimi ustanoveniami zákona o prokuratúre) právnym prostriedkom na ochranu základných práv a slobôd podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 132/2020, IV. ÚS 420/2020, IV. ÚS 311/2021 a predovšetkým v štádiu predprípravného konania IV. ÚS 29/2025).

21. Je potrebné konštatovať, že skutkový stav bol z hľadiska posúdenia dôvodnosti podozrenia zo spáchania trestného činu dokumentovaný výpoveďami dotknutej lekárky, riešila sa teda otázka právnej kvalifikácie trestného činu v súvislosti s oznamovateľom tvrdeným porušením povinnosti mlčanlivosti vo vzťahu k osobným údajom. K takému posúdeniu mohlo dôjsť len v obsahovej prepojenosti so skutkom, ktorý bol predmetom trestného stíhania vedeného pre tento čin, a popísanou optikou určeného vyhodnotenia lekárkou oznámených údajov ako údajov o zdravotnom stave pacienta. Závery (vo finálnom vyznení krajskej prokuratúry) nehodnotí ústavný súd ako excesívne.

22. V konečnom dôsledku a v samotnej podstate veci nie je ústavne neudržateľný ani sťažovateľom napádaný záver, že ak by aj došlo k oznámeniu údajov o zdravotnom stave pacienta, nedošlo by k porušeniu povinnosti mlčanlivosti, opierajúci sa o § 80 ods. 5 zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti (v kontexte odsekov 3 a 4 označeného ustanovenia) v obsahovom prepojení s § 24 ods. 4 písm. f) zákona o zdravotnej starostlivosti. Ak totiž nie je porušením povinnosti mlčanlivosti poskytnutie (dokonca) výpisu zo zdravotnej dokumentácie v rozsahu, ktorý priamo súvisí s účelom vyžiadania, orgánu činnému v trestnom konaní alebo súdu, nie je materiálne (*a maiori ad minus*) neopodstatnené nepovažovať za porušenie povinnosti mlčanlivosti (z hľadiska trestného činu podľa § 374 Trestného zákona) ani oznámenie údajov zodpovedajúcich obsahu zdravotnej dokumentácie orgánu činnému v trestnom konaní ústne (do zápisnice), pričom si ich tento orgán môže overiť, resp. tieto údaje verifikovať aj vyžiadaním si samotnej zdravotnej dokumentácie, a to bez zbavenia povinnosti mlčanlivosti (ktorej porušenie tu neprichádza do úvahy priamo zo zákona).

23. Nejde o to, že by lekár mohol oznámiť kompetentnému orgánu čokoľvek, ako to parafrázuje v ústavnej sťažnosti sťažovateľ, ale o oznámenie údajov, ktorý priamo súvisí s účelom vyžiadania, teda v konkrétnej relevantnej súvislosti s trestným konaním o predmetnom skutku (v posudzovanom prípade incident zo strany sťažovateľa ako liečeného pacienta objasňovaný v predmetných súvislostiach, a to nevyhnutne a primárne aj vo vzťahu k základom jeho trestnej zodpovednosti).

24. Úvaha produkovaná konajúcimi orgánmi odráža aj princíp *ultima ratio* pri posudzovaní skutku ako trestného činu (pri použití korektných výkladových metód), a to aj nad rámec materiálneho korektívu pri prečine (§ 10 ods. 2 Trestného zákona), ktorý bol pri odmietnutí trestného oznámenia rovnako použitý.

25. V súhrne ako zástupný dôvod odmietnutia ústavnej sťažnosti by prichádzala do úvahy aj jej zjavná neopodstatnenosť v zmysle § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde [pokiaľ ide o výsledný efekt vybavenia trestného oznámenia sťažovateľa reprezentovaný napadnutým uznesením a postupom krajskej prokuratúry, pričom vo vzťahu k napadnutému uzneseniu a postupu okresnej prokuratúry by išlo o nedostatok právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde, keďže prieskumnej právomoci ústavného súdu predchádza prieskumná právomoc krajskej prokuratúry].

26. Ostáva už len sťažovateľovi opätovne pripomenúť, že skutok (alebo určitý dej, ktorý sa odohral) sa nestáva trestným činom len preto, lebo ho za trestný čin označí oznamovateľ. Samotné posúdenie, či skutok napĺňa alebo nenapĺňa definíčné znaky trestného činu (§ 8 Trestného zákona), je plne v kompetencii orgánov činných v trestnom konaní. Oznamovateľ ani oznamovateľ, ktorý (dokonca) tvrdí, že je poškodený trestným činom, nemá ústavou zaručené základné právo, aby na podklade jeho trestného oznámenia bolo určité konanie kvalifikované ako trestný čin a vznesené obvinenie konkrétnej osobe. Posúdenie, či je dôvod na začatie trestného stíhania alebo je potrebné prijať iné rozhodnutie v trestnom konaní, je vo výlučnej právomoci orgánov činných v trestnom konaní. Ústavnému súdu ako nezávislému súdnemu orgánu ochrany ústavnosti nepatrí preskúmať ich rozhodnutia a postupy, pokiaľ namietané porušenie zákonnosti nemá súčasne za následok aj porušenie základného práva

alebo slobody. Každý má teda zákonný nárok na to, aby sa jeho podaniami, návrhmi a sťažnosťami kompetentné orgány zaoberali a aby ich vybavili, avšak nikto nemá nárok na to, aby výsledok tohto vybavenia zodpovedal jeho predstave (III. ÚS 173/2018, IV. ÚS 128/2025). Rovnako tak konštatovala aj krajská prokuratúra, keď sťažovateľovi ozrejmila, že ako oznamovateľ „*má právo na podanie trestného oznámenia a orgány činné v trestnom konaní majú následne povinnosť sa ním zaoberať a rozhodnúť o ňom, avšak posúdenie, či skutok naplňuje alebo nenaplňuje znaky konkrétnej skutkovej podstaty trestného činu je plne v ich kompetencii. Každý má síce zákonný nárok na to, aby sa jeho podaniami a návrhmi kompetentné orgány zaoberali a aby ich vybavili, avšak nikto nemá nárok na to, aby výsledok tohto vybavenia zodpovedal jeho predstave (primerane aj uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 287/06).*“.

27. Inými slovami, právo na vznesenie obvinenia a trestné stíhanie inej osoby na základe podaného trestného oznámenia alebo na podanie obžaloby na súde prokurátorom nie je súčasťou základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 42/00, II. ÚS 238/02, III. ÚS 198/03, III. ÚS 38/05, II. ÚS 28/06, III. ÚS 278/06, II. ÚS 88/99, IV. ÚS 423/09, II. ÚS 738/2016, IV. ÚS 463/2020). Rovnako tak aj z rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva nevyplýva právo na začatie a vedenie trestného stíhania proti tretej osobe alebo právo na jej odsúdenie v trestnom konaní (porov. Helmers proti Švédsku z 29. 10. 1991, bod 29, sťažnosť č. 11826/85, Kusmirek proti Poľsku z 21. 9. 2004, bod 48, sťažnosť č. 10675/02, Dziedzic proti Poľsku z 25. 11. 2003, bod 6, sťažnosť č. 50428/99).

28. Taktiež len doplnkovo a v súvislosti so sťažovateľom uplatneným právom na účinné vyšetrovanie, ktoré je súčasťou garancií vyplývajúcich z práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ústavný súd pripomína (odhliadnuc od skutočnosti, že sťažovateľ je len oznamovateľom, a nie aj zároveň poškodeným oznamovaným trestným činom), že pozitívny záväzok štátu viesť účinné vyšetrovanie sa podľa Európskeho súdu pre ľudské práva vzťahuje len na veľmi závažné zásahy do samotnej podstaty týchto práv (X a Y proti Holandsku č. 8978/80 z 26. 3. 1985, Söderman proti Švédsku č. 5786/08 z 12. 11. 2013). Takými sú predovšetkým vážne zásahy do fyzickej či psychickej integrity, ako sú napríklad prípady domáceho násillia (rozhodnutie vo veci M. T. a S. T. proti Slovensku č. 59968/07 z 29. 5. 2012, body 58 a 64), sexuálneho násillia (pohlavné zneužívanie či znásillnenie ako už spomenutý rozsudok vo veci X a Y proti Holandsku č. 8978/80 z 26. 3. 1985, bod 27) či fyzického násillia proti skupinám vyžadujúcim špeciálnu ochranu, ako sú napr. deti (Remetin proti Chorvátsku č. 29525/10 z 11. 12. 2012, bod 91; III. ÚS 337/2021). Teda právo na účinné vyšetrovanie nenáleží poškodenému v trestnom konaní o akomkoľvek trestnom čine, ale len o tých najzávažnejších, ktoré sú svojimi dopadmi zrovnateľné so zásahom do práva na život (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III.ÚS 2012/18 z 3. septembra 2019, bod 34; nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1412/20 zo 6. októbra 2020, bod 26; resp. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 3436/14 z 19. januára 2016, bod 23, rovnako tak aj uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 128/2025-31 z 25. marca 2025). Sťažovateľom oznamovaná trestná činnosť do tejto kategórie trestných činov nespadá.

29. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jeho ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie.

NEPLYNUTIE PREMLČACÍCH LEHÔT POČAS PROTIPANDEMICKÝCH OPATRENÍ

V súlade so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je taký výklad § 1 písm. a) a § 8 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov, podľa ktorého od 27. marca do 30. apríla 2020 a od 19. januára do 28. februára 2021 neplynuli nielen premlčacie doby, ktoré by inak v týchto obdobiach uplynuli, ale aj premlčacie doby, ktoré v týchto obdobiach plynuli.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 249/2025 zo 17. júna 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **F. K.**, zastúpeného JURAJ MACÍK advokátska kancelária, s.r.o., Petelenova 4, Banská Bystrica, proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 41Cob/47/2024-268 z 12. decembra 2024 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 41Cob/47/2024-268 z 12. decembra 2024 **boli porušené** základné práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 41Cob/47/2024-268 z 12. decembra 2024 **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Banskej Bystrici **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **771,68 eur** a tieto zaplatiť jeho advokátovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :**I.**

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. apríla 2025 domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom krajského súdu o jeho odvolaní v civilnom spore.

II.

2. Sťažovateľ si proti žalovanému družstvu žalobou z 26. apríla 2022 uplatnil 811,84 eur a zmenou žaloby z 30. mája 2022 2 211,30 eur ako vyrovnací podiel po svojom predchodcovi. Sťažovateľ tvrdil, že na plynutie premlčacej doby treba aplikovať zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o opatreniach“). Podľa § 1 písm. a) zákona o opatreniach *„Lehoty ustanovené právnymi predpismi v súkromnoprávných vzťahoch na uplatňovanie alebo bránenie práv na súde, uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu alebo k zániku práva, v čase odo dňa účinnosti tohto zákona (27. marca 2020) do 30. apríla 2020 neplynú.“*. Preto premlčacia doba v roku 2020 35 dní neplynula.

3. Okresný súd pre premlčanie rozsudkom zamietol žalobu v časti o 2 211,30 eur. Nebolo sporné, že štvorročná premlčacia doba začala plynúť 27. apríla 2018. Sporné bolo, kedy uplynula. Podľa súdu 27. apríla 2022, keďže ustanovenia zákona o opatreniach o spočívaní premlčacej doby nemožno aplikovať. Z dôvodovej správy vyplýva, že tieto opatrenia mali zabezpečiť, že od 27. marca do 30. apríla 2020 a od 19. januára do 28. februára 2021 (§ 8 zákona o opatreniach) premlčacie lehoty nebudú plynúť. No podľa súdu sa to nevzťahuje na plynutie všetkých premlčacích lehôt, ale len tých, ktoré by v daných časových rozpätiach uplynuli. To vyvodil zo znenia časti právnej normy *„uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu práva“*.

4. Proti tomu podal sťažovateľ odvolanie. Namietol nesprávne právne posúdenie uplynutia premlčacej doby. Trval na tom, že premlčacia doba od 27. marca do 30. apríla 2020 a od 19. januára do 28. februára 2021 neplynula. Preto treba koniec premlčacej doby posunúť o 76 dní z 27. apríla na 12. júl 2022. Preto bol rozšírený žalobný nárok z mája 2022 uplatnený včas.

5. Krajský súd ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu. Krajský súd súhlasil s okresným súdom, že zákon o opatreniach poskytoval ochranu len nárokom, ktoré by sa v rozhodných obdobiach premlčali. Účelom zákona nebolo predĺžiť premlčacie lehoty, ale poskytnúť náhradný čas na uplatnenie práv, ktoré by sa v rozhodných obdobiach premlčali. Z gramatického znenia spojenia *„uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu práva“* vyplýva, že § 1 a § 8 zákona o opatreniach sa týkajú len tej premlčacej lehoty, ktorej uplynutie mohlo nastať v rozhodných obdobiach. Iba ak by premlčacia lehota uplynula v rozhodnom období, tak by bola zachovaná, lebo by neuplynula. Preto sa sporné ustanovenia aplikujú len vtedy, ak by premlčacia lehota uplynula v rozhodných obdobiach.

III.

6. Sťažovateľ tvrdí, že z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia proti ústavnou sťažnosťou namietanému rozsudku nie je pre nízku hodnotu zamietnutého nároku dovolanie prípustné. Sťažovateľ právny záver súdov, že sporné ustanovenia sa aplikujú len na premlčacie lehoty, ktoré v rozhodných obdobiach uplynuli, čo vyvodili z výkladu spojenia *„uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu práva“*, považuje za nesprávny. Podľa sťažovateľa toto spojenie treba vykladať tak, že ide o všetky tie zákonom stanovené lehoty, ktorých márnym

uplynutím nastáva premlčanie. Pre aplikáciu sporných ustanovení je dôležité to, že musí ísť o zákonnú lehotu, uplynutím ktorej by došlo k premlčaniu. Preto sporné ustanovenia treba aplikovať na všetky premlčacie lehoty, ktoré v rozhodných obdobiach plynuli.

7. Sťažovateľ poukazuje na to, že právny záver krajského súdu je v rozpore s rozhodovacou praxou najvyššieho súdu. Poukazuje na jeho rozhodnutia (1Cdo/99/2022 a 4Cdo/155/2023), v ktorých najvyšší súd vyriešil rovnakú právnu otázku a konštatoval, že sporné ustanovenia sa týkajú všetkých premlčacích lehôt, teda aj tých, ktoré začali plynúť pred rozhodnými obdobiami a počas rozhodných období neuplynuli. Preto pri počítaní premlčacích lehôt musí byť zohľadnené ich spočítanie v rozhodných obdobiach. Sťažovateľ namietané porušenie základného práva vlastníť majetok vyvodzuje z toho, že iba v dôsledku namietaného nesprávneho právneho posúdenia súdy neposkytli jeho vlastníctvu ochranu.

8. Krajský súd navrhuje ústavnej sťažnosti nevyhovieť. Je toho názoru, že vo veci sťažovateľa nie je dôvod predĺžiť premlčaciu lehotu, keďže zákaz pohybu osôb súvisiaci s pandémiou nemohol ohroziť vymáhateľnosť práva sťažovateľa. Okrem toho z iných rozhodnutí najvyššieho súdu (4Cdo/197/2020 a 7Cdo/319/2021) vyplýva iný právny názor.

9. Zúčastnená osoba – žalované družstvo navrhuje ústavnej sťažnosti nevyhovieť. Právne posúdenie krajského súdu považuje za správne. Zastáva názor, že zmyslom sporných ustanovení je predĺžiť premlčacie lehoty tých práv, ktoré by sa pre s pandémiou súvisiace obmedzenia v rozhodnom období premlčali. Opačný výklad, aplikácie ktorého sa dožaduje sťažovateľ, by narušil princíp právnej istoty. Premlčacie lehoty všetkých práv, aj pandémiou nedotknutých, by sa umelo predlžovali napriek tomu, že na tieto práva nemali protipandemické opatrenia žiadny vplyv.

IV.

10. Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou najmä z toho hľadiska, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené. Ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07). Rozhodnutie súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré naruša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti.

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je posúdenie záveru krajského súdu, že sporné ustanovenia sa aplikujú len na premlčaciu lehotu, ktorá uplynula v rozhodných obdobiach. Totožnú otázku výkladu sporných ustanovení riešil najvyšší súd v rozhodnutiach sp. zn. 1Cdo/99/2022 a sp. zn. 4Cdo/155/2023, na ktoré v ústavnej sťažnosti poukázal sťažovateľ. Najprv ju vyriešil

v rozhodnutí sp. zn. 1Cdo/99/2022 z mája 2024 tak, že sporné ustanovenia sa týkajú všetkých premlčacích lehôt v súkromnoprávných vzťahoch, a to i lehôt, ktoré začali plynúť pred rozhodným obdobím a počas rozhodného obdobia neuplynuli. Od tohto právneho záveru sa najvyšší súd neodchýlil v rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/155/2023 zo septembra 2024. V oboch rozhodnutiach ústavnou sťažnosťou namietaný právny záver krajského súdu, že ustanovenia o predĺžení premlčacej doby nemožno aplikovať na plynutie premlčacej doby, ktorá v rozhodnom období neuplynula, výslovne označil za nesprávne právne posúdenie.

12. Od tohto právneho záveru dovolacieho súdu nie je dôvod sa odchýliť. Je práve úlohou dovolacieho súdu ako najvyššej inštancie všeobecného súdnictva vykladať a aplikovať zákony, v súlade s právnymi závermi ktorého by mali súdy nižšej inštancie rozhodovať. K tomu možno doplniť, že ak znenie právnej normy pripúšťa viaceré výklady, tak nie je vylúčený špecifickými okolnosťami odôvodnený odklon súdov nižšej inštancie od rozhodnutí najvyššieho súdu, v ktorých je konfrontovaný právny záver vyjadrený. Krajský súd však opomenul prihliadnuť na už v čase jeho rozhodovania niekoľko mesiacov opakovane vyslovený právny záver najvyššieho súdu. O to menej je odchýlenie sa krajského súdu od právneho záveru najvyššieho súdu dostatočne odôvodnené.

13. Krajský súd až vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkazuje na rozhodnutia iné rozhodnutia najvyššieho súdu (4Cdo/197/2020 a 7Cdo/319/2021), z ktorých vyvodzuje, že spornú právnu otázku najvyšší súd vyriešil totožne ako on. To krajský súd vyvodzuje zrejme z toho, že najvyšší súd v týchto rozhodnutiach konštatoval, že sporné ustanovenia sa aplikujú na lehoty, ktoré začali plynúť pred rozhodným obdobím a v rozhodnom období uplynuli. Záver, ktorý z rozhodnutí najvyššieho súdu vyvodzuje krajský súd, nezodpovedá tomu, čo v nich najvyšší súd riešil. Keďže najvyšší súd posudzoval aplikáciu sporných ustanovení na lehotu, ktorá uplynula v rozhodnom období, a preto nemal dôvod a neriešil, či by sa aplikovali aj na lehotu, ktorá uplynula až po rozhodnom období. Nemožno z nich vyvodiť nič viac len to, že sporné ustanovenia treba aplikovať na lehotu, ktorá začala plynúť pred rozhodným obdobím a v rozhodnom období uplynula. Len z toho však nemožno vyvodiť, že by najvyšší súd vylúčil aplikáciu sporných ustanovení na ostatné prípady plynutia lehôt, a teda aj na prípady, keď lehota začala plynúť pred rozhodným obdobím a uplynula až po ňom. Práve naopak, právny záver najvyššieho súdu vyjadrený v krajskom súdom predostretých rozhodnutiach je zhodný s právnym záverom vyjadreným v neskorších sťažovateľom predostretých rozhodnutiach.

14. To, že pre aplikáciu sporných ustanovení je rozhodujúce to, že premlčacia lehota musí v rozhodných obdobiach uplynúť, výslovne z ich znenia nevyplýva. Krajský súd to vyvodil z doslovného znenia spojenia „*uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu práva*“ v spojení so znením dôvodovej správy. K tomu možno mať z hľadiska skladby vety výhradu. Argument krajského súdu, že v hypotéze právnej normy vyjadrené slovné spojenie „*uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu práva*“ definuje lehotu, na ktorú sporné ustanovenia treba aplikovať tým, že musí v rozhodných obdobiach uplynúť, by bol logický, ak by na túto hypotézu nenadväzovala aj druhá dispozícia sporného ustanovenia. Podľa písm. b) sporného ustanovenia „*Lehoty ustanovené právnymi predpismi v súkromnoprávných vzťahoch na uplatňovanie alebo bránenie práv na súde, uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu alebo k zániku práva, ktoré uplynuli po 12. marci 2020 do dňa účinnosti tohto zákona, sa neskončia*

skôr ako za 30 dní po nadobudnutí účinnosti tohto zákona.“. Ak by pre krajský súd rozhodujúce slovné spojenie definovalo to, že premlčacie lehoty musia uplynúť, tak by v jednej vete bola dvakrát vyjadrená totožná podmienka aplikácie sporného ustanovenia, t. j. že lehota musí uplynúť. Najprv časom budúcim, že ich uplynutím by došlo k premlčaniu, a potom časom minulým, že už uplynuli. Ako priliehavejší k obom dispozíciám spornej právnej normy sa tak javí výklad, že spojenie „uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu práva“ definuje všeobecne iba lehoty, s uplynutím ktorých zákon spája premlčanie práva.

15. Treba súhlasiť s krajským súdom a zúčastnenou osobou, že zmyslom sporných ustanovení bolo reagovať na obmedzené možnosti domáhať sa práv na súde v dôsledku protipandemických opatrení. No s ich argumentom, že protipandemické opatrenia obmedzili uplatnenie len tých práv, ktoré sa premlčali v rozhodnom období, nemožno bezvýhradne súhlasiť. K tomu možno uviesť, že obmedzené možnosti nemali len tí, ktorých práva sa v rozhodnom období premlčali, ale rovnako aj tí, práva ktorých sa premlčali až po rozhodnom období. Pri právnom závere krajského súdu, že sa predĺžilo len plynutie v rozhodnom období uplynutých premlčacích lehôt, by v súvislosti s protipandemickými obmedzeniami boli zvýhodnení tí, ktorých právo sa premlčalo posledný deň rozhodného obdobia tým, že premlčacia doba by sa predĺžila (o 35 a 41 dní), oproti tým, ktorých právo sa premlčalo deň po skončení rozhodného obdobia, keďže premlčacia doba by bola fakticky skrátená (o 35 a 41 dní).

16. Krajský súd sporné ustanovenia vyložil v rozpore s rozhodovacou praxou najvyššieho súdu. Týmto zjavne mylným výkladom a neaplikovaním zákona o opatreniach došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Došlo tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a jeho práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Okresný súd konštatoval, že sťažovateľom uplatnená výška vyrovnacieho podielu je správna, no časť uplatnenú po sťažovateľom tvrdenom predĺžení premlčacej lehoty len pre premlčanie zamietol. Krajský súd k odvolacej námietke žalovaného družstva o nesprávnosti výšky okresným súdom priznaného vyrovnacieho podielu uviedol, že nie je v odvolacom konaní prípustnou novotou, keďže sťažovateľom uplatnenú výšku vyrovnacieho podielu žalovaný pred okresným súdom účinne nepoprel. To sa nezmení ani pri ďalšom rozhodovaní krajského súdu. Žalobe sťažovateľa tak nebolo v celom rozsahu vyhovené iba v dôsledku mylného právneho posúdenia krajským súdom. Preto bolo ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vyhovené s tým, že namietaný rozsudok krajského súdu sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

17. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľa odôvodňuje, aby mu krajský súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátom. Ich výška bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), čo za

dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti 2 x 371 eur)
s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 14,84 eur) predstavuje 771,68 eur.

**DÔVOD NA VYSLOVENIE PORUŠENIA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ÚSTAVNÝM SÚDOM
PRI PROCESNÝCH CHYBÁCH V KONTEXTE VÝSLEDKOVEJ SPRAVODLIVOSTI**

Z hľadiska konania pred ústavným súdom je podstatná výsledková spravodlivosť konania, ktorá musí byť spochybnená aspoň obhájitelným tvrdením sťažovateľa v kontexte konkrétneho rozhodovania o predmetnej meritórnej otázke, v dôsledku čoho by nadobudol relevanciu aj namietaný procesný problém (vada konania), ak mohla ovplyvniť finálne rozhodnutie a takto (nie sama osebe) zasiahnuť do základných práv alebo slobôd sťažovateľa s ústavnoprávnou intenzitou. Ak sťažovateľ nemá ani len ambíciu definovať konkrétnu ujmu, ktorá mu vo výsledku vznikla nesprávnym postupom súdu predchádzajúcim jeho rozhodnutiu o riešenej otázke, nemôže byť daný dôvod na zásah ústavného súdu, ktorý by v prípade prijatia veci na ďalšie konanie nesmeroval k reparácii spôsobenej ujmy, ale predstavoval by len akademicky orientovaný samoučel.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 275/2025 z 27. mája 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **E. K.**, zastúpenej WEBBER LEGAL, s.r.o., Duchnovičovo námestie 1, Prešov, proti uzneseniu Okresného súdu Prešov č. k. 11Csp/36/2024-122 z 25. februára 2025 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :**I.****Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci**

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 12. mája 2025 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a čl. 38 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti:

3. Sťažovateľka má postavenie žalovanej v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 11Csp/36/2024. Konanie je vedené spoločnosťou EOS KSI Slovensko, s.r.o. (ďalej len „žalobkyňa“), o zaplatenie 5 295,63 eur s príslušenstvom.

4. Okresný súd uznesením č. k. 11Csp/36/2024-92 z 24. apríla 2024 konanie zastavil a uložil žalobkyni nahradiť sťažovateľke trovy konania v rozsahu 100 %.

5. Uznesením vyššej súdnej úradníčky č. k. 11Csp/36/2024-105 z 31. júla 2024 okresný súd rozhodol o povinnosti žalobkyne nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške 502,14 eur.

6. Uznesenie vyššej súdnej úradníčky napadla sťažnosťou žalobkyňa. Okresný súd uznesením č. k. 11Csp/36/2024-122 z 25. februára 2025 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) sťažnosťou napadnuté uznesenie zmenil a zaviazal žalobkyňu nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške 389,32 eur.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka sa domáha prieskumu napadnutého uznesenia z dôvodu, že sťažnosť podaná žalobkyňou proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky jej bola doručená až po rozhodnutí okresného súdu a okresný súd o tejto sťažnosti rozhodol bez toho, aby sa sťažovateľka mala možnosť k nej vyjadriť, pričom napadnutým uznesením došlo k rozhodnutiu, ktoré bolo pre sťažovateľku nepriaznivejšie než pôvodné rozhodnutie vyššej súdnej úradníčky.

8. Sťažovateľka uvádza, že *„V kontexte tejto ústavnej sťažnosti uvádzame, že Sťažovateľ sa k sťažnosti žalobcu v súdom určenej lehote nevyjadril z dôvodu hospodárnosti konania, keďže o sťažnosti bolo v danom čase rozhodnuté Uznesením, ktoré touto ústavnou sťažnosťou napádame. Rovnako tak nenapádame vecnú stránku Uznesenia, pretože ústavný súd nie je odvolacím orgánom v tejto veci a Sťažovateľ by sa nemal dozvedať odpovede na svoje argumenty proti sťažnosti žalobcu od ústavného súdu, ale mal by sa ich dozvedať od súdu I. stupňa, konajúceho o podanej sťažnosti žalobcu.“*

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je tvrdenie, že došlo k porušeniu jej základných práv podľa ústavy, listiny, charty a práv podľa dohovoru napadnutým uznesením, ktorým okresný súd rozhodol o náhrade trov konania.

10. Právomoc ústavného súdu v konaní o ústavnej sťažnosti fyzickej osoby podľa čl. 127 ústavy proti rozhodnutiu či zásahom všeobecných súdov je výlučne založená na jeho prieskume z hľadiska dodržania ústavnoprávných princípov, t. j. či v konaní a rozhodnutí v ňom vydanom boli alebo neboli dotknuté chránené práva alebo slobody fyzickej osoby. To v danom kontexte znamená, že ani prípadná vecná nesprávnosť rozhodnutia všeobecného súdu nie je sama osebe významná, lebo konanie o sťažnosti nie je pokračovaním konania v ďalšej inštancii mimo rámca všeobecného súdu a ústavnému súdu v ňom zásadne neprislúcha, aby v jeho rámci prehodnocoval skutkové a právne závery všeobecného súdu. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 271/05, I. ÚS 129/2015).

11. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta postup okresného súdu, ktorý rozhodol o sťažnosti žalobkyne proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky o náhrade trov konania bez toho, aby sťažovateľka mala možnosť sa ku sťažnosti podanej žalobkyňou vyjadriť.

12. Sťažovateľka v sťažnostnej argumentácii nijako nerozporuje samotnú podstatu napadnutého uznesenia. Inak povedané, sťažovateľka nevznáša nijaké námietky proti výške priznanej náhrady trov konania.

13. Odhliadnuc od bagateľnej podstaty predmetu konania (náhrada trov konania vo výške 389,32 eur) je potrebné uviesť, že z hľadiska konania pred ústavným súdom je podstatná výsledková spravodlivosť konania, ktorá by musela byť spochybnená aspoň obhájiteľným tvrdením sťažovateľky v kontexte konkrétneho rozhodovania o predmetnej otázke (tu výška nároku na náhradu trov konania), v dôsledku čoho by nadobudol relevanciu dotknutý procesný problém (vada konania), ak mohla ovplyvniť finálne rozhodnutie a takto (nie sama osebe) zasiahnuť do práv sťažovateľky s ústavnoprávnou intenzitou. Ak sťažovateľka (oproti napadnutému uzneseniu a jeho dôvodom) nemá ani len ambíciu definovať konkrétnu ujmu, ktorá jej vznikla nesprávnym postupom súdu predchádzajúcim jeho rozhodnutiu o riešenej otázke, nemôže byť daný dôvod na zásah ústavného súdu, ktorý by v prípade prijatia veci na ďalšie konanie nesmeroval k reparácii spôsobenej ujmy na základných právach, ale bol by len akademickou procesnou exhibíciou ako samoučel (popríklad by poslúžil na získanie trov právneho zastúpenia pri ústavnej sťažnosti, čo účelom konania o ústavnej sťažnosti rovnako nie je).

14. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03).

15. Z už uvedených dôvodov musel ústavný súd postupom podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

16. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľky bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jej ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

PREKROČENIE PRIESKUMNÉHO OPRÁVNENIA A SPRAVODLIVÝ PROCES

Aj vecne správny dôvod kasácie opravným prostriedkom napadnutého rozhodnutia funkčne príslušným súdom môže porušiť právo na spravodlivý proces podľa ústavy a dohovoru v kontexte nerovného postavenia strán civilného sporového konania, ak opravný súd relevantne prekročí rozsah svojho prieskumného oprávnenia.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 239/2025 z 27. júna 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **M. S.**, zastúpeného advokátom JUDr. Davidom Vöröšom, Landererova 8, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 3Cob/164/2024-1141 z 20. februára 2025 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 3Cob/164/2024-1141 z 20. februára 2025 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 3Cob/164/2024-1141 z 20. februára 2025 **z r u š u j e a v e c** mu **v r a c i a** na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **770,96 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :**I.****Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci**

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 239/2025-12 z 13. mája 2025 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením krajského súdu č. k. 3Cob/164/2024-1141 z 20. februára 2025.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že k porušeniu základných práv sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru malo dôjsť napadnutým uznesením, ktorým krajský súd rozhodol o zrušení rozsudku pre zmeškanie žalobcu vydaného Mestským súdom Bratislava III

pod č. k. B4-12Cb/57/2012-1098 z 19. júna 2024, ktorým mestský súd zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa žalobca domáhal od sťažovateľa zaplata sumy 4 151 599,10 Kč.

3. V konaní vedenom mestským súdom pod sp. zn. B4-12Cb/57/2012 bolo rozsudkom bývalého Okresného súdu Bratislava IV z 22. júna 2017 rozhodnuté o povinnosti žalovaného – sťažovateľa zaplatiť žalobcovi 4 151 599,10 Kč a o vylúčení vzájomnej žaloby sťažovateľa na samostatné konanie. Na odvolanie sťažovateľa krajský súd rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. V dôsledku dovolania podaného sťažovateľom Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 5Obdo/65/2019 z 12. mája 2020 zrušil rozsudok odvolacieho súdu, ako aj prvoinštančného súdu a vec vrátil súdu prvej inštancie na nové konanie a rozhodnutie.

4. Po zrušení a vrátení veci najvyšším súdom rozhodol mestský súd vo veci rozsudkom pre zmeškanie. Jeho vydaniu predchádzala situácia, keď vo veci prebehlo 10. apríla 2024 pojednávanie, ktoré bolo odročené na 19. jún 2024 z dôvodu možnej mimosúdnej dohody medzi stranami. Súd v závere pojednávania, na ktorom boli prítomné obe sporové strany, tieto poučil, že v prípade nedostavenia sa na termín pojednávania bez ospravedlnenia a návrhu na odročenie pojednávania môže vo veci rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie žalobcu alebo žalovaného. Žalobca sa na pojednávanie 19. júna 2024 bez ospravedlnenia nedostavil a súd prvej inštancie na návrh sťažovateľa rozhodol rozsudkom pre zmeškanie žalobcu.

5. Konanie o vzájomnej žalobe, v ktorom má sťažovateľ postavenie žalobcu, je vedené mestským súdom pod sp. zn. B4-12Cb/120/2019. Bol v ňom určený termín pojednávania na 19. jún 2024 o 11.00 h, na ktorý sa už žalobca dostavil.

6. Rozsudok pre zmeškanie napadol žalobca odvolaním, v ktorom uviedol, že na pojednávanie sa nedostavil nedopatrením, domnievajúc sa, že dokazovanie v tejto veci už bolo skončené a že prípadnú dohodu o skončení oboch sporov strany uzavru na pojednávaní vo veci sp. zn. B4-12Cb/120/2019, na ktoré sa žalobca už dostavil. Žalobca v odvolaní tiež poukázal na to, že sťažovateľ ako fyzická osoba – podnikateľ ukončil činnosť k 27. aprílu 2013 a podľa názoru žalobcu ako strana konania zanikol, čím došlo k naplneniu odvolacích dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. a), d) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“).

7. Krajský súd uznesením č. k. 3Cob/164/2024-1141 z 20. februára 2025 rozsudok pre zmeškanie zrušil a vec vrátil mestskému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

8. Krajský súd v napadnutom uznesení uviedol, že *«Odvolací súd po preskúmaní obsahu spisu a dôvodov uvedených v odvolaní žalobcu dospel k záveru, že v danom prípade je potrebné rešpektovať judikatúru vo veciach týkajúcich sa rozhodovania kontumačným rozsudkom. Odvolací súd poukazuje na závery prijaté Ústavným súdom Slovenskej republiky v uznesení zo 4. júna 2019 sp. zn. I. ÚS 233/2019, v zmysle ktorých „formalistický výklad ustanovenia § 274 C.s.p. a to, že súd vždy za kumulatívneho splnenia v tomto ustanovení zakotvených zákonných podmienok rozsudkom pre zmeškanie žalobe vyhovie, skutočne nie je žiaduci najmä, ak súdne konanie trvá dlhšiu dobu, vo veci sa uskutočnilo viac pojednávaní, na ktoré sa žalovaný riadne dostavil, nebol v konaní nečinný a súd na návrh obidvoch strán vykonal rozsiahle dokazovanie. Podľa názoru ústavného súdu treba návrh na vydanie rozsudku pre zmeškanie a splnenie ďalších zákonných podmienok podľa § 274 C.s.p. posudzovať vždy aj podľa okolností prejednávanej veci. Napriek kogentnosti ustanovenia*

§ 274 C.s.p. by pri čisto gramatickom výklade a lipnutí na formálnych znakoch vydanie rozsudku pre zmeškanie mohlo znamenať porušenie práva na spravodlivý proces, v neposlednom rade v tom, že pri takomto formalistickom postupe by bolo odopreté strane sporu možnosť podať riadny opravný prostriedok (odvolanie vo veci samej).“ Podľa názoru odvolacieho súdu uvedené závery rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky možno aplikovať i pri vydaní kontumačného rozsudku v neprospech žalobcu podľa § 278 - § 281 C.s.p..

Odvolací súd považuje za potrebné zdôrazniť, že aj pri rozhodovaní rozsudkom pre zmeškanie treba vychádzať z konkrétnych okolností prejednávanej veci a nelipnúť na formalistickom výklade zákona. Doslovný gramatický výklad § 278 C.s.p. naznačuje, že ak sú splnené formálne podmienky na vydanie kontumačného rozsudku, súd je povinný takýto rozsudok vydať, a to bez možnosti zváženia individuálnych okolností prípadu a procesnej situácie v konaní („Na pojednávaní rozhodne súd...“). Táto formulácia je v kontraste so znením C.s.p. /napr. § 237/, kde zákon výslovne priznáva súdu právo voľnej úvahy („súd môže... rozhodnúť“). S tým súvisí otázka, či má žalovaný pri splnení formálnych podmienok právny nárok na to, aby súd rozhodol kontumačným rozsudkom, a teda či môže namietat porušenie svojich procesných práv, ak sa súd rozhodne nevyhovieť návrhu na vydanie kontumačného rozsudku (alebo ak je takýto rozsudok vydaný, ale následne zrušený na základe opravných prostriedkov). Napriek tomuto zdanlivo jednoznačnému zneniu zákona naráža automatické vydanie kontumačného rozsudku na ústavné limity práva žalovaného na spravodlivý proces, čo potvrdila už pomerne rozsiahla judikatúra.

Odvolací súd ďalej dáva do pozornosti závery prijaté Ústavným súdom Slovenskej republiky v Náleze ÚS SR zo dňa 12.11.2021 sp. zn. III. ÚS 339/2021, v zmysle ktorého: „Osobitným predpokladom rozsudku pre zmeškanie je to, že je následkom porušenia procesnej povinnosti strany sporu, no s tým, že strana musí byť o následkoch porušenia svojej povinnosti pred rozhodnutím rozsudkom pre zmeškanie osobitne poučená. Osobitosť tohto poučenia nevyplýva len z toho, že poučenie o rozsudku pre zmeškania nie je súčasťou všeobecnej poučovacej povinnosti podľa § 160 Civilného sporového poriadku, ale i z toho, že takéto poučenie je potrebné urobiť osobitne, a to formálne kvalifikovaným spôsobom. Pri oboch typoch rozsudku pre zmeškanie musí byť strana podľa § 274 písm. a) a § 278 písm. a) Civilného sporového poriadku poučená o možnosti rozhodnutia rozsudkom pre zmeškanie, a to v predvolaní na pojednávanie.“ Zo spisu odvolací súd zistil, že pojednávanie konané dňa 10.4.2024 bolo uznesením odročené na nový termín 19.6.2024 s tým, že prítomné strany sporu /žalobca aj žalovaný/ zobrali termín na vedomie a boli zároveň v uznesení do zápisnice z pojednávania poučení o možnosti súdu prvej inštancie rozhodnúť vo veci rozsudkom pre zmeškanie žalobcu alebo žalovaného v zmysle § 274 a § 278 C.s.p.. V nadväznosti na Nález Ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 339/2021 je potrebné zdôrazniť, že podmienka poučenia o možnosti rozhodnutia rozsudkom pre zmeškanie v predvolaní na pojednávanie v prejednávanej veci nebola splnená.

Odvolací súd tiež poukazuje na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Obdo 6/2023 zo dňa 31. októbra 2023 (podrobené prieskumu Ústavného súdu SR sp.zn. IV. ÚS 201/2024 z 24.4.2024, ktorý sa stotožnil so závermi NS SR), podľa ktorého: „Splnenie podmienok na vydanie rozsudku pre zmeškanie žalovaného v zmysle § 274 C.s.p. je potrebné

posudzovať so zreteľom na konkrétne okolnosti prejednávanej veci, zohľadňujúc aj procesnú aktivitu strán sporu. V prípade, že sa žalovaný vyjadrí k žalobe, nie je možné bez ďalšieho konštatovať nedostatok procesnej aktivity žalovaného a rozhodnúť spor bez jeho vecného pojednania, i keď sa žalovaný nedostaví na pojednávanie bez žiadosti o jeho odročenie. V takom prípade súd spor vecne prejedná v neprítomnosti žalovaného a prihliadne aj na predchádzajúcu procesnú aktivitu žalovanej strany v konaní.“ Podľa názoru odvolacieho súdu sa uvedené závery rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dajú aplikovať i pri vydaní kontumačného rozsudku v neprospech žalobcu podľa § 278 - § 281 C.s.p

Z vyššie uvedeného vyplýva, že zjednodušený výklad C.s.p. naráža na ústavné limity práva na spravodlivý proces. Takýto postup môže byť opodstatnený a legitímny iba v prípade, ak žalobca bol v konaní pasívny, pričom je potrebné zohľadniť procesné úkony strán sporu ako aj súdu predchádzajúce pojednávaniu, na ktorom došlo k vydaniu rozsudku pre zmeškanie. Odvolací súd po oboznámení sa so spisom konštatuje, že žaloba žalobcu bola podaná 8.7.2008 /spor trvá cca 16 rokov/, žalobca bol v konaní aktívny, zúčastňoval sa pojednávaniu, podával vyjadrenia a navrhoval dôkazy na preukázanie dôvodnosti jeho nároku. Je potrebné tiež zdôrazniť, že súd prvej inštancie vo veci rozhodol v poradí prvým rozsudkom, č.k. 12Cb/57/2012-772 zo dňa 22.6.2017, ktorým žalobe žalobcu v plnom rozsahu vyhovel. Na odvolanie žalovaného Krajský súd v Bratislave rozsudkom č.k. 3Cob/230/2017-876 zo dňa 20.3.2019 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Žalovaný podal vo veci dovolanie, na základe ktorého Najvyšší súd SR uznesením č. k. 5Obdo /65/2019-983 zo dňa 12.5.2020 rozsudok Krajského súdu v Bratislave č.k. 3Cob/230/2017-876 a rozsudok Okresného súdu Bratislava IV. č.k. 12Cb/57/2012-772 zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Následne súd prvej inštancie v poradí druhým rozsudkom pre zmeškanie žalobu žalobcu zamietol a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania vo výške 100 %. Je však na mieste zohľadniť jednak skutočnosť, že súdne konanie trvá dlhšiu dobu /16 rokov/, vo veci sa uskutočnilo viac pojednávaní, na ktoré sa žalobca riadne dostavil, nebol v konaní nečinný, súd na návrh obidvoch strán vykonal rozsiahle dokazovanie. Taktiež je potrebné zdôrazniť, že v prejednávanej veci bolo už raz meritórne rozhodnuté /Rozsudok 1/, spolu s odvolacím prieskumom Krajského súdu v Bratislave a Najvyšší súd SR ako súd dovolací v rámci dovolacieho konania oba rozsudky tak súdu prvej inštancie ako aj Krajského súdu v Bratislave zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. A napokon je potrebné zohľadniť, že žalobca nebol riadne v predvolaní poučený o možnosti rozhodnutia rozsudkom pre zmeškanie.

Odvolací súd poukazuje aj na vyjadrenie žalobcu /č.l. 1127/ zo dňa 21.6.2024, ktoré nasledovalo bezprostredne po vyhlásení rozsudku súdom prvej inštancie, v ktorom žalobca požiadal konajúci súd o prehodnotenie svojho stanoviska o zrušení žaloby žalobcu /mal na mysli zamietnutie žaloby/ pre jeho neúčast' na pojednávaní. Žalobca opomenul a nemal termín pojednávania dňa 19.6.2024 o 10.00 hod. uvedený v dokladoch, vedel iba o pojednávaní v ten istý deň o 11.00 hod. Žalobca nepokladá rozhodnutie za spravodlivé, aby v 18 ročnom spore a po 16 rokoch dokazovania sa jeho návrh hodil do koša. Uviedol, že na pojednávaní dňa 19.6.2024 o 11.00 hod. /ktorého sa žalobca zúčastnil/ vo veci B4-12Cb/120/2019 bola prejednávaná aj vec B412Cb/27/2012. Tu je potrebné zdôrazniť /vyplýva to z odvolania žalobcu/, že v deň 19.6.2024 boli súdom prvej inštancie vytýčené dve pojednávania a to vo

veci sp. zn. B4-12Cb/57/2012 /ktoré je predmetom odvolacieho prieskumu/ o zaplatenie 4.151.599,10 CZK s prísl. na 10.00 hod, ktorého sa žalobca nezúčastnil a konanie vo veci vzájomného návrhu žalobcu /v prejednávanej veci žalovaného/ na 11.00 hod., ktorého sa žalobca riadne zúčastnil. Obidve konania majú rovnaké strany sporu avšak v opačnom garde. Z odvolania žalobcu vyplynulo, že na prvé pojednávania o 10.00 hod. sa žalobca nedostavil domnievajúc sa, že dokazovanie v tejto veci už bolo skončené a že prípadnú dohodu o skončení oboch sporov uzavruť so žalovaným na pojednávaní o 11.00 hod sp. zn. B4-12Cb/120/2019, na ktoré sa žalobca riadne dostavil. V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti je potrebné zdôrazniť, že žalobca poukázal na svoju doterajšiu procesnú aktivitu, dĺžku súdneho konania, vykonanie rozsiahleho dokazovania v zmysle už spomínanej judikatúry Ústavného súdu SR a NS SR, čoho dôsledkom je prípustnosť odvolania podľa ust. § 356 písm. b/ C.s.p.

Vzhľadom na všetky konkrétne okolnosti prejednávanej veci posúdil odvolací súd odvolanie žalobcu podľa obsahu a vzhľadom na vyššie uvedené rozsiahlu judikatúru /NS SR a Ústavného súdu SR/ a nesplnenia podmienky poučenia o možnosti rozhodnutia rozsudkom pre zmeškanie v predvolaní na pojednávanie, dospel k záveru, že odvolanie žalobcu podané s poukazom na ust. § 356 písm. b/ C.s.p. je dôvodné. Odvolací súd preto zastáva názor, že v konaní neboli splnené podmienky pre rozhodnutie rozsudkom pre zmeškanie. Súdu prvej inštancie nič nebránilo na predmetnom pojednávaní spor vecne prejednať, a vo veci rozhodnúť, avšak nie formou procesnej sankcie, a teda skrátenou formou rozhodnutia. Odvolací súd zároveň pripomína, že účasť na pojednávaní je predovšetkým právo strany sporu, pričom je na nej, či toto právo využije alebo nie. Účelom právnej úpravy týkajúcej sa formalít a podmienok konania, ktoré musia byť dodržané, je zaistiť riadny chod spravodlivosti a najmä rešpektovanie právnej istoty, ktorá je jedným zo základných prvkov výsadného postavenia práva.».

II.

Argumentácia sťažovateľa

9. Podľa presvedčenia sťažovateľa krajský súd zasiahol do jeho základných práv ústavne neudržateľnou a svojvoľnou aplikáciou procesných noriem. Odvolanie žalobcu malo byť krajským súdom odmietnuté. Odvolací súd rozsudok pre zmeškanie zrušil bez ohľadu na znenie príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku a obsah odvolania žalobcu.

10. Odvolací súd prihliadal na odvolacie dôvody, ktoré neboli zo strany odvolateľa – žalobcu uplatnené, čo je neprípustné. Pokiaľ odvolací súd preskúmava odvolanie aj z iných dôvodov, než aké boli odvolateľom uvedené v odvolaní, a z týchto dôvodov aj odvolaniu vyhovie, znamená to porušenie rovnosti strán v konaní v podobe zvýhodnenia odvolateľa.

11. Sťažovateľ zastáva názor, že žalobca v podanom odvolaní neuvádzal nijaké dôvody, ktorými by namietal nesplnenie dôvodov na vydanie rozsudku pre zmeškanie. Inak povedané, žalobca podal odvolanie proti rozsudku pre zmeškanie z dôvodov, pre ktoré Civilný sporový poriadok podanie odvolania proti rozsudku pre zmeškanie nepripúšťa.

12. Základom na vyhovie odvolaniu bolo konštatovanie odvolacieho súdu o dĺžke trvania konania, skoršej aktivite žalobcu v konaní, rozsiahlom dokazovaní, ktoré v minulosti viedlo

súdy k vyhoveniu žalobe. Na žiadnu z týchto okolností však žalobca v podanom odvolaní nepoukazoval, tieto netvorili súčasť jeho odvolacej argumentácie.

13. Pokiaľ krajský súd poukázal na podanie žalobcu z 21. júna 2024, ktoré nasledovalo po vyhlásení rozsudku pre zmeškanie a v ktorom žalobca žiadal súd o prehodnotenie jeho rozhodnutia, pričom poukazoval aj na dĺžku konania a vykonané dokazovanie, toto podľa sťažovateľa nie je odvolaním žalobcu. Navyše toto podanie sťažovateľovi nebolo nikdy doručené a o jeho existencii sa dozvedel až z napadnutého uznesenia.

14. V rozpore so skutočnosťou je aj tvrdenie odvolacieho súdu o tom, že žalobca podal odvolanie s poukazom na § 356 písm. b) CSP. Žalobca v odvolaní vyslovene uviedol, že ho podáva z dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. a), d) CSP.

15. Za celkom nesprávny považuje sťažovateľ názor odvolacieho súdu o nesplnení podmienok na vydanie rozsudku pre zmeškanie z dôvodu, že poučenie o možnosti rozhodnúť týmto spôsobom bolo obsiahnuté v zápisnici z pojednávania, a nie v predvolaní na pojednávanie, pričom krajský súd poukazuje na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 339/2021 z 12. novembra 2021, ktorý sa týka celkom inej procesnej situácie.

III.

Vyjadrenie krajského súdu a vyjadrenie zúčastnenej osoby

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

16. Ústavný súd vyzval predsedu krajského súdu na vyjadrenie k podanej ústavnej sťažnosti. Predseda krajského súdu predložil ústavnému súdu vyjadrenie predsedníčky senátu. Z vyjadrenia predsedníčky senátu vyplýva, že „*Odvolací súd záverom vzhľadom na všetky konkrétne okolnosti prejednávanej veci posúdil odvolanie žalobcu podľa obsahu a vzhľadom na vyššie uvedené rozsiahlu judikatúru / NS SR a Ústavného súdu SR/ a nesplnenia podmienky poučenia o možnosti rozhodnutia rozsudkom pre zmeškanie v predvolaní na pojednávanie, uviedol, že odvolanie žalobcu podané s poukazom na ust. § 356 písm. b/ C.s.p. je dôvodné a dospel k záveru že v konaní neboli splnené podmienky pre rozhodnutie rozsudkom pre zmeškanie. Zdôraznil pritom, že účelom právnej úpravy týkajúcej sa formalít a podmienok konania, ktoré musia byť dodržané, je zaistiť riadny chod spravodlivosti a najmä rešpektovanie právnej istoty, ktorá je jedným zo základných prvkov výsadného postavenia práva. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namietal najmä, že odvolací súd prihliadal na odvolacie dôvody žalobcu, ktoré neboli zo strany odvolateľa uplatnené a odvolanie žalobcu mal odmietnuť, čím došlo k porušeniu jeho práv. Vyčíta odvolaciemu súdu, že sa nevysporiadal s argumentáciou sťažovateľa vo vyjadrení k odvolaniu a rozsudok pre zmeškanie zrušil bez ohľadu na znenie ust. C.s.p.. Krajský súd v Bratislave k sťažnosti sťažovateľa s poukazom na okolnosti prejednávanej veci rešpektujúc judikatúru NS SR a Ústavného súdu ako aj základné princípy C.s.p. uvádza, že sa v rozhodnutí vysporiadal s podstatnými námietkami uvedenými v odvolaní ako aj vo vyjadrení sťažovateľa k odvolaniu a zotrváva na dôvodoch napadnutého rozhodnutia.“.*

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

17. Uznesenie o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, ako aj samotnú ústavnú sťažnosť doručil ústavný súd žalobcovi – zúčastnenej osobe s možnosťou vyjadriť sa. Zúčastnená osoba vo vyjadrení z 30. mája 2025 uviedla, že ústavnú sťažnosť považuje za zjavne neopodstatnenú. Napadnuté rozhodnutie nevykazuje znaky arbitrárnosti alebo ústavnej neudržateľnosti. V ďalšom zúčastnená osoba poukázala na nedostatok poučenia o možnosti rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie v predvolaní a na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 233/2019, III. ÚS 373/2020 a III. ÚS 89/2021.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

18. Zásadné otázky, ktoré ústavný súd musí v tomto konaní posúdiť, sú založené na tom, či žalobca v odvolaní proti rozsudku pre zmeškanie uplatnil argumentáciu týkajúcu sa celkovej dĺžky konania, procesnej aktivity žalobcu, resp. absencie nečinnosti žalobcu, vykonania rozsiahleho dokazovania v konaní, ktoré sú práve tými dôvodmi, pre ktoré (aj v zmysle judikatúry ústavného súdu) nemá dôjsť k vydaniu rozsudku pre zmeškanie, i keď by na jeho vydanie boli inak splnené formálne zákonné podmienky. V prípade, že žalobca túto argumentáciu v odvolaní neuplatnil, musí ústavný súd posúdiť, či v prípade rozhodovania druhoінстанčného súdu o odvolaní strany konania proti rozsudku pre zmeškanie je odvolací súd viazaný odvolacími dôvodmi uplatnenými stranou konania v podanom odvolaní a odvolanie môže preskúmať len z pohľadu stranou uplatnenej odvolacej argumentácie. Napokon sa ústavný súd bude zaoberať otázkou posúdenia poučenia o možnosti rozhodnúť vo veci rozsudkom pre zmeškanie daného stranám konania na pojednávaní a zaznamenaného v zápisnici z pojednávania.

19. V prvom rade považuje ústavný súd za potrebné uviesť, že ani krajský súd, ani zúčastnená osoba v konaní pred ústavným súdom ani len netvrdia, že už popísaná argumentácia týkajúca sa celkovej dĺžky konania, procesnej aktivity žalobcu, resp. absencie nečinnosti žalobcu, vykonania rozsiahleho dokazovania v konaní bola súčasťou odvolacej argumentácie žalobcu uplatnenej v jeho odvolaní proti rozsudku pre zmeškanie. Inak povedané, krajský súd a zúčastnená osoba nijako nevyvracajú zásadnú argumentáciu sťažovateľa uplatnenú v ústavnej sťažnosti.

20. Žalobca v odvolaní uvádza dôvody, pre ktoré sa nedostavil na pojednávanie (čo sú dôvody uplatniteľné v návrhu na zrušenie rozsudku pre zmeškanie podľa § 281 ods. 1 CSP) a poukazuje na údajný zánik sťažovateľa ako strany konania v dôsledku ukončenia jeho podnikateľskej činnosti, čo podľa neho znamená naplnenie odvolacích dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. a) a d) CSP. Zároveň je potrebné dodať, že sťažovateľ v odvolaní priamo ani nepriamo netvrdí, že neboli splnené podmienky na vydanie kontumačného rozsudku, ako ich má na mysli § 274 CSP.

21. Podľa § 380 ods. 1 CSP je odvolací súd odvolacími dôvodmi viazaný. Podľa § 380 ods. 2 CSP na vady, ktoré sa týkajú procesných podmienok, prihliadne odvolací súd, aj keď neboli v odvolacích dôvodoch uplatnené.

22. Z už uvedeného je zrejmé, že dôvody, pre ktoré odvolací súd zrušil rozsudok súdu prvej inštancie pre zmeškanie, neboli v odvolaní žalobcu uplatnené, ako aj to, že v danom prípade bol odvolací súd viazaný odvolacími dôvodmi.

23. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02).

24. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu.

25. Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (m. m. III. ÚS 209/04).

26. Ústavný súd nijako nespochybňuje svoj právny názor vyslovený vo viacerých rozhodnutiach (napr. I. ÚS 233/2019), v zmysle ktorého formalistický výklad § 274 CSP, že súd vždy za kumulatívneho splnenia v tomto ustanovení zakotvených zákonných podmienok rozsudkom pre zmeškanie žalobe vyhovie, skutočne nie je žiaduci, najmä ak súdne konanie trvá dlhšiu dobu, vo veci sa uskutočnilo viac pojednávaní, na ktoré sa žalovaný riadne dostavil, nebol v konaní nečinný a súd na návrh obidvoch strán vykonal rozsiahle dokazovanie.

27. Ústavný súd ani nevylučuje, že rozhodnutie súdu prvej inštancie, ktorý mal prihliadať aj na faktory popísané v bode 26 tohto nálezu, nebolo správne. Ústavný súd však nemôže akceptovať skutočnosť, že odvolací súd o zrušení rozsudku pre zmeškanie rozhodol na základe argumentov, ktoré neboli v odvolaní uplatnené a ku ktorým sa sťažovateľ takto nemal možnosť vyjadriť. Takýto stav je zásahom do základných práv podľa ústavy a dohovoru označených sťažovateľom.

28. Pokiaľ ide o argumentáciu odvolacieho súdu týkajúcu sa nesplnenia podmienky na vydanie rozsudku pre zmeškanie z dôvodu absencie poučenia o tejto možnosti v predvolaní na pojednávanie, ústavný súd konštatuje, že pojednávanie uskutočnené 10. apríla 2024 bolo

odročené priamo na tomto pojednávaní na 19. jún 2024 za prítomnosti strán konania a ich zástupcov, a teda predvolanie na pojednávanie nebolo potrebné nikomu zo zúčastnených doručovať, keďže informáciu o odročení pojednávania zobrali strany konania na vedomie. Strany konania boli prítomné a poučenie o možnosti rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie im bolo dané na pojednávaní a zachytené v zápisnici z pojednávania, ktorá nebola v konaní o ústavnej sťažnosti sporná. Taký spôsob poučenia o možnosti rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie je nepochybne ústavne udržateľný a z materiálneho hľadiska plne akceptovateľný, keďže spĺňa základný účel, ktorým je jasné a zrozumiteľné poučenie strán konania dané na rovnakom mieste spolu s oznámením o odročení pojednávania (pojednávanie a zápisnica z neho), ktoré sa reálne dostane do sféry ich poznania a vnímania.

29. Situácia, z ktorej ústavný súd vychádzal v prípade rozhodovania vo veci sp. zn. III. ÚS 339/2021, bola odlišná, keďže v nej k doručovaniu predvolania stranám konania došlo a predvolanie neobsahovalo potrebné poučenie.

30. Možno len dodať, že argument odvolateľa o strate procesnej subjektivity protistrany pre ukončenie podnikania fyzickej osoby nepovažoval za relevantný (podľa obsahu odôvodnenia napadnutého rozhodnutia) ani krajský súd.

31. Prihliadnuc na už uvedené, ústavný súd dospel k záveru o dôvodnosti ústavnej sťažnosti.

32. Ústavný súd preskúmaním napadnutého uznesenia zistil, že krajský súd tým, že zrušil rozsudok súdu prvej inštancie na základe v odvolaní neuplatnenej argumentácie, zasiahol do základných práv sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru. Táto skutočnosť v konečnom dôsledku zakladá dôvod na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj práva sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v miere dosahujúcej ústavnoprávnu intenzitu (bod 1 výroku nálezu).

33. Aj vecne správny dôvod kasácie opravným prostriedkom napadnutého rozhodnutia funkčne príslušným súdom môže porušiť právo na spravodlivý proces podľa ústavy a dohovoru v kontexte nerovného postavenia strán civilného sporového konania, ak dotknutý súd relevantne prekročí rozsah svojho prieskumného oprávnenia v prospech takého prieskumu sa domáhajúcej sporovej strany na úkor jej protistrany.

34. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

35. V zmysle § 133 ods. 1 a 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, v náleze uvedie, ktoré základné práva a slobody boli porušené, ktoré ustanovenia ústavy, ústavného zákona alebo medzinárodnej zmluvy boli porušené a akým právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené základné práva a slobody. Ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa.

36. V danom prípade bolo potrebné vysloviť porušenie základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a v ďalšom tak zrušiť napadnuté uznesenie krajského súdu z 20. februára 2025 a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. V ďalšom konaní je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze (§ 134 ods. 1 druhá veta zákona o ústavnom súde), znamenajúcim potrebu náležite sa vysporiadať s argumentáciou sťažovateľa, rešpektujúc pritom obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom zistené. Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde), ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde; bod 2 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

37. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

38. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľovi v rozsahu za dva úkony právnej služby, a to prevzatie a prípravu zastúpenia v roku 2025 a podanie ústavnej sťažnosti v roku 2025. Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2025 predstavuje sumu 371 eur a režijný paušál v roku 2025 sumu 14,48 eur. Ústavný súd teda sťažovateľovi priznal náhradu za dva úkony právnej služby vo výške 770,96 eur (bod 3 výroku nálezu).

39. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

40. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

NEPRÍPUSTNOSŤ ODVOLANIA A PORUŠENIE PRÁVA NA ÚČINNÝ OPRAVNÝ PROSTRIEDOK

Zákonná právna úprava civilného sporového konania v § 357 Civilného sporového poriadku expressis verbis vypočítava uznesenia súdu prvej inštancie, proti ktorým je odvolanie prípustné. Všeobecný súd preto postupom lege artis a neumožnením podať opravný prostriedok proti uzneseniam, proti ktorým zákonná právna úprava odvolanie nepripúšťa, nemôže zasiahnuť do základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie a ani do práva na účinný opravný prostriedok.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 393/2025 z 23. júna 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **N. Š.**, proti postupu Mestského súdu Košice v konaniach vedených pod sp. zn. 68C/41/2024, 38Cos/1/2025 a Spr/7/2025 a uzneseniam Mestského súdu Košice sp. zn. 38Cos/1/2025 z 13. februára 2025, 3. apríla 2025, 30. apríla 2025 a 13. mája 2025 a postupu Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. Spr/33/2025 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :**I.****Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci**

1. Ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 28. mája 2025 sa sťažovateľka domáha vyslovenia porušenia práv zaručených čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 19 ods. 2, čl. 22, čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 39 ods. 6, čl. 40, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3, čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv zaručených čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1, čl. 10 ods. 1, čl. 13, čl. 14 a čl. 17 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv zaručených čl. 5 ods. 1, 2 a 3, čl. 6, čl. 13, čl. 21 a čl. 22 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotných postihnutím (ďalej len „dohovor OSN“) postupom mestského súdu v napadnutých konaniach a napadnutými uzneseniami označenými v záhlaví tohto uznesenia, ako aj postupom krajského súdu v napadnutom konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje obnovenie stavu pred porušením označených práv, a to príkazaním rozhodovať v konaní vedenom mestským súdom pod sp. zn. 68C/41/2024 zákonnou sudkyňou JUDr. Darinou Dobošovou bez zbytočných prietáhov, a súčasne navrhuje zrušenie napadnutých uznesení mestského súdu, priznanie finančného zadost'učinenia v sume 15 000 eur, ako aj náhradu trov konania. Súčasne požaduje ustanovenie právneho zástupcu v konaní o ústavnej sťažnosti.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľka doručila mestskému súdu 18. decembra 2024 žalobu o náhradu škody z titulu nariadenia neodkladného opatrenia, ktorá smerovala proti Gymnáziu..., a proti Z. F. a M. C. Vec sťažovateľky bola zapísaná pod sp. zn. 68C/41/2024 a bola pridelená zákonnej sudkyni JUDr. Darine Dobošovej.
3. Na základe pokynu podpredsedníčky mestského súdu zo 7. januára 2025 bola vec sťažovateľky 8. januára 2025 podľa čl. 2 ods. 17 Rozvrhu práce Mestského súdu Košice na rok 2025 (ďalej len „rozvrh práce“) zapísaná do registra „Cos“ s odôvodnením, že predmetom konania je spor o ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špecializovaný trestný súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov, príloha 1, časť II, písm. A, bod 2). Veci bola pridelená sp. zn. 38Cos/1/2025 a náhodným výberom bola pridelená zákonnej sudkyni JUDr. Jarmile Centkovej.
4. V sťažnosti z 15. januára 2025 podanej podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) sťažovateľka namietla procesný postup spočívajúci podľa nej v nesprávnom prevedení jej veci do súdneho registra Cos, ako aj zbytočné prietahy v konaní o jej žalobe.
5. V prípise mestského súdu sp. zn. Spr/7/2025 z 13. februára 2025 bolo konštatované, že doterajšia dĺžka napadnutého konania predstavujúca necelé dva mesiace nesignalizuje nečinnosť či neefektívnosť v relevantnej intenzite. Námietky týkajúce sa nesprávneho procesného postupu a súvisiace so zápisom veci do súdneho registra Cos boli vyhodnotené ako neprípustné, keďže v rámci konania o sťažnosti predsedovi všeobecného súdu nepatrí právomoc posudzovať procesný postup vo veci konajúceho súdu.
6. Prípisom krajského súdu sp. zn. Spr/33/2025 z 24. marca 2025 bola žiadosť sťažovateľky o prešetrenie správnosti vybavenia sťažnosti predsedom mestského súdu v konaní sp. zn. Spr/7/2025 posúdená ako nedôvodná a zároveň aj neprípustná.
7. Napadnutým uznesením mestského súdu z 13. februára 2025 bolo rozhodnuté o námietke zaujatosti podanej sťažovateľkou 5. februára 2025 proti vyššej súdnej úradníčke JUDr. Andrei Morochovičovej tak, že táto nebola vylúčená z prejednávania a rozhodovania vo veci vedenej mestským súdom pod sp. zn. 38Cos/1/2025 pre nesplnenie podmienok na vylúčenie, keďže sa nepreukázal žiadny pomer k sporu, stranám sporu alebo ich zástupcom.
8. Napadnutým uznesením z 3. apríla 2025 mestský súd vyzval žalovaných 1 až 3 *inter alia* na vyjadrenie sa k žalobe, ako aj k tomu, či súhlasia s rozhodnutím veci bez nariadenia pojednávania.
9. Napadnutým uznesením z 30. apríla 2025 bola na žiadosť žalovaného 1 predĺžená lehota na vyjadrenie sa k žalobe do 22. mája 2025 z dôvodu rozsiahlosti žaloby a jej príloh.
10. Napadnutým uznesením mestského súdu z 13. mája 2025 bola na žiadosť žalovaných 2 a 3 predĺžená lehota na vyjadrenie sa k žalobe do 6. júna 2025 z dôvodu rozsiahlosti žaloby a jej príloh.

II.

Argumentácia sťažovateľky

11. Sťažovateľka zdôrazňuje, že došlo k odňatiu zákonnej sudkyne v jej veci, pričom nová sudkyňa JUDr. Jarmila Centková nezákonným spôsobom preferuje žalovaných. Týmto spôsobom je narušená nezávislosť a nestrannosť rozhodovania v jej veci a vykonaný zásah do základného práva na zákonného sudcu a zároveň vznikajú zbytočné prietahy. Námietky týkajúce sa základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi mali byť z vecného hľadiska preskúmané v rámci konania o sťažnosti podľa § 62 a nasl. zákona o súdoch (zásady dôstojnosti súdneho konania) a nemali byť odmietnuté ako neprípustné.

12. K porušeniu základných práv vo vzťahu k sťažovateľke došlo aj z dôvodu jej zdravotného postihnutia, o ktorom vo veci konajúce súdy majú vedomosť.

13. Sťažovateľka dôvodí, že všetky prílohy, ktoré patrili k žalobe podanej 18. decembra 2024, boli nahraté do iného súdneho spisu. Keďže ich obsahom boli aj citlivé osobné údaje sťažovateľky došlo k zásahu do jej práv, čo namietala v sťažnosti adresovanej predsedovi mestského súdu, ktorý námietky vyhodnotil ako nedôvodné.

14. Podľa sťažovateľky boli jej sťažnosť a žiadosť o prešetrenie postupu pri vybavovaní sťažnosti nadriadeným súdom vybavené rýdzo formálne, a nie materiálne.

15. Vo vzťahu k napadnutým uzneseniam mestského súdu, ktorými bola žalovaným predĺžená lehota na vyjadrenie sa k žalobe, sťažovateľka namieta nemožnosť ich napadnúť opravným prostriedkom, pričom atakuje aj nedostatok ich odôvodnenia.

16. V súvislosti s rozhodnutím o nevylúčení vyššej súdnej úradníčky dôvodí, že je sporovou stranou v troch súdnych konaniach, pričom vo všetkých týchto konaniach koná totožná vyššia súdna úradníčka, čo odôvodňuje jej zaujatosť.

17. K námietke zbytočných prietahov sťažovateľka uvádza, že celková dĺžka napadnutého konania vedeného mestským súdom výrazne vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia v primeranej lehote. K ujme na zdraví sťažovateľky došlo postupom vo veci konajúcich súdov.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka ústavnej neudržateľnosti postupu všeobecných súdov v konaniach o sťažnosti a prešetrení vybavenia sťažnosti nadriadeným súdom podľa príslušných ustanovení zákona o súdoch. Vo vzťahu k napadnutým uzneseniam mestského súdu sťažovateľka napáda nedostatočnosť odôvodnenia, ako aj nemožnosť napadnutia opravným prostriedkom. Namieta rovnako aj existenciu zbytočných prietahov vo veci ňou podanej žaloby.

19. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie

konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

20. Keďže sťažovateľka nie je zastúpená advokátom (§ 34 ods. 1 a § 43 ods. 3 zákona o ústavnom súde) a o jeho ustanovenie zároveň požiadala, ústavný súd pred tým, ako sa začal zaoberať podstatou ústavnej sťažnosti, skúmal, do akej miery nedostatok právneho zastúpenia bráni jej kvázimeritórному prejednaní. Berúc do úvahy skutočnosť, že ústavná sťažnosť obsahuje, odhliadnuc od nedostatku právneho zastúpenia, všeobecné, ako aj osobitné náležitosti požadované zákonom o ústavnom súde, ústavný súd uplatnením materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti, a tým aj k ochrane práv a slobôd fyzickej osoby, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou jeho rozhodovacej činnosti (k tomu pozri aj II. ÚS 51/2017, II. ÚS 782/2014), vychádzajúc z obsahu ústavnej sťažnosti, pristúpil k jej predbežnému posúdeniu (m. m. I. ÚS 193/2024).

III.1. K namietanému porušeniu práv zaručených ústavou, dohovorom a dohovorom OSN postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. Spr/7/2025 a krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. Spr/33/2025:

21. V posudzovanom prípade sťažovateľka namieta postup administratívneho charakteru upravený zákonom o súdech, v rámci ktorého sa nerozhoduje bezprostredne o právach, resp. povinnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, a preto táto špecifická oblasť nespadá podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu pod garancie základných práv, ktorým poskytuje ochranu ústavný súd (pozri tiež IV. ÚS 210/2011, IV. ÚS 469/2012, II. ÚS 199/2017, IV. ÚS 541/2012, I. ÚS 84/2019, IV. ÚS 20/2022, I. ÚS 18/2023).

22. Keďže postup všeobecných súdov podľa zákona o súdech nemožno považovať *ratione materiae* za súčasť práv zaručených ústavou, dohovorom či dohovorom OSN, uvedené skutočnosti súčasne vylučujú existenciu takej príčinnej súvislosti medzi namietaným postupom mestského súdu a krajského súdu v napadnutých konaniach a namietaným porušením práv zaručených ústavou, dohovorom a dohovorom OSN, ktorá by zakladala relevantný dôvod na vyslovenie ich porušenia po prípadnom prijatí časti ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, čo zakladá dôvod na odmietnutie relevantnej časti ústavnej sťažnosti pre zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu práv zaručených ústavou, dohovorom a dohovorom OSN postupom mestského súdu v konaniach vedených pod sp. zn. 68C/41/2024 a sp. zn. 38Cos/1/2025:

23. Vo vzťahu k označeným konaniam sa podstatná námietka sťažovateľky izoluje na nesprávnosť postupu mestského súdu pri prideľovaní vecí, resp. preradení vecí do príslušného súdneho registra, v súvislosti s čím došlo k zmene zákonného sudcu (body 2 a 3 tohto uznesenia).

24. Zo zistení ústavného súdu vyplývajú skutočnosti, ktoré vedú k záveru o tom, že časť ústavnej sťažnosti vo veci namietaného porušenia práv pri preradení vecí do iného súdneho registra je oneskorená.

25. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštantne uvádza, že ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 ústavy nemožno považovať za časovo neobmedzený právny prostriedok ochrany základných práv alebo slobôd (napr. I. ÚS 33/02, II. ÚS 29/02, III. ÚS 55/02, I. ÚS 1/2019), a preto jednou zo základných podmienok prijatia ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je jej podanie v lehote ustanovenej v § 124 zákona o ústavnom súde. V prípade podania ústavnej sťažnosti po uplynutí zákonom ustanovenej lehoty neumožňuje zákon o ústavnom súde zmeškanie tejto lehoty odpustiť (pozri napr. IV. ÚS 14/03, II. ÚS 695/2014, IV. ÚS 231/2020).

26. Podľa § 124 prvej vety zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť možno podať do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu.

27. Sťažovateľka atakuje postup mestského súdu spočívajúci podľa jej názoru v nesprávnom prevedení veci do súdneho registra Cos a pridelení veci novému zákonnému sudcovi, ku ktorému došlo 8. januára 2025, a to na pokyn podpredsedníčky mestského súdu (bod 3 tohto uznesenia). Sťažovateľke skutočnosti prevedenia veci do iného súdneho registra a pridelenia novému zákonnému sudcovi, ktoré napáda touto časťou ústavnej sťažnosti, boli známe najneskôr 15. januára 2025, keď ich namietla v rámci nesprávneho procesného postupu mestského súdu v sťažnosti podľa zákona o súdoch (bod 4 tohto uznesenia). Dátum 15. január 2025 je zároveň rozhodným pre posúdenie začiatku plynutia lehoty na podanie ústavnej sťažnosti. Ústavná sťažnosť bola ústavnému súde doručená až 28. mája 2025, t. j. zjavne po uplynutí dvojmesačnej lehoty od upovedomenia o zásahu do jej práv, t. j. od momentu, keď sa najneskôr mohla o skutočnosti prevedenia veci do iného súdneho registra a pridelenia veci novému zákonnému sudcovi dozvedieť, čo zakladá dôvod na odmietnutie časti ústavnej sťažnosti z dôvodu oneskorenosti podľa § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde.

28. Skutočnosti známe ústavnému súde z ústavnej sťažnosti a jej príloh sú podľa ústavného súdu už *prima facie* dostatočným podkladom na prijatie záveru o tom, že aj v prípade, ak by ústavná sťažnosť v relevantnej časti bola podaná včas, argumentácia sťažovateľky je nedôvodná.

29. Zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolaní podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich prideľovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného prideľovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „*ad hoc*“. Rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (m. m. II. ÚS 893/2014).

30. Zo zistení ústavného súdu vyplynulo, že čl. 2 ods. 17 rozvrhu práce platného a účinného k 7. januáru 2025 (vydanie pokynu podpredsedníčky mestského súdu) zakotvil možnosť prevedenia veci zapísanej do nesprávneho registra na základe pokynu predsedu súdu do správne určeného súdneho registra s novou spisovou značkou v časovom horizonte

najneskôr do 30 dní odo dňa zapísania veci do pôvodného súdneho registra. Podľa skutočností, ako vyplývajú z časti I tohto uznesenia, boli tieto podmienky na preradenie veci do správne určeného súdneho registra splnené. Po preradení veci do iného súdneho registra na podklade ustanovení vyhlášky bola vec sťažovateľky pomocou technických a programových prostriedkov schválených Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky náhodným výberom pridelená novému zákonnému sudcovi vykonávajúcemu svoju funkciu vo veciach patriacich do určeného súdneho registra, čo vylučuje možnosť záveru o tom, že pri prideľovaní veci došlo k svojvoľnému či účelovému zásahu nemajúcemu svoj podklad v podzákonnej právnej úprave či rozvrhu práce. Zo všetkých uvedených dôvodov vecné posúdenie námietky sťažovateľky vedie k záveru o jej nedôvodnosti.

III.3. K namietanému porušeniu práv zaručených ústavou, dohovorom a dohovorom OSN napadnutými uzneseniami mestského súdu:

31. Sťažovateľka atakuje napadnuté procesné rozhodnutia mestského súdu, ktorými boli žalovaní vyzvaní na vyjadrenie k žalobe, resp. ktorými došlo k predĺženiu lehoty na vyjadrenie, ako aj rozhodnutie o nevyklúčení vyššej súdnej úradníčky predovšetkým z pohľadu nemožnosti napadnúť ich riadnym opravným prostriedkom, čo podľa jej názoru odôvodňuje zásah do práva na účinný opravný prostriedok. Námietku sťažovateľky je potrebné bez potreby hlbšej analýzy argumentácie odmietnuť.

32. Zákonná právna úprava civilného sporového konania v § 357 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) *expressis verbis* vypočítava uznesenia súdu prvej inštancie, proti ktorým je odvolanie prípustné. Už vymedzené touto ústavnou sťažnosťou napadnuté rozhodnutia k nim nepatria. Uvedená skutočnosť preto rezultuje v záver o tom, že mestský súd poskytol v súvislosti s namietaným porušením práv na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie ochranu v medziach zákona, ktorý základné právo na súdnu ochranu vykonáva (čl. 51 ods. 1 ústavy), pričom tieto medze rešpektoval, a preto mu z ústavnoprávneho hľadiska nemožno pri nepripustení možnosti podať proti napadnutým uzneseniam odvolanie nič vytknúť.

33. Vychádzajúc aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgicku z 23. 6. 1981, Adolf proti Rakúsku z 26. 3. 1982, Feldbrugge proti Holandsku z 29. 5. 1986), dvojínštančnosť nie je všeobecnou zásadou civilného súdneho konania (sporového či mimosporového).

34. Ústavný súd už v kontexte jednoinštančnosti v civilnom sporovom konaní, o ktoré ide aj v tu prejednávanej veci, konštatoval, že požiadavkám spravodlivého procesu vyhovuje aj konanie vykonané pred súdom iba v jedinej inštancii (IV. ÚS 208/2018). Zoberal pritom do úvahy charakter procesného rozhodnutia, pri ktorom sa uplatnenie opravného prostriedku vylučuje, ako aj účel, ktorý sa takýmto rozhodnutím sleduje. V konkrétnych okolnostiach veci sú napadnuté rozhodnutia rýdzo procesného charakteru bez toho, aby priamo súviseli s meritórnym posúdením veci. Okrem toho výzvami na vyjadrenie, resp. súhlasom s predĺžením lehoty na vyjadrenie sa v konkrétnych okolnostiach veci realizuje právo žalovaných prezentovať svoju argumentáciu v konaní, uplatnenie požiadavky dvojínštančnosti by nepochybne nekorešpondovalo s požiadavkou zachovania princípu kontradiktórnosti

a rovnosti zbraní sporových strán, ktorá ovláda civilné sporové konanie a ktorá sa rovnocenne uplatňuje vo vzťahu k žalobcovi (sťažovateľka), ako aj žalovaným.

35. Pokiaľ sťažovateľka vznáša námietky nedostatočnosti odôvodnenia napadnutých uznesení, ústavný súd s poukazom na § 236 CSP uvádza, že uznesenie predstavuje jednoduchšiu procesnú formu rozhodovania všeobecných súdov. I ono však musí obsahovať aspoň stručné odôvodnenie. Stručná forma odôvodnenia predstavuje predovšetkým objasnenie základných dôvodov, ktoré viedli k prijatiu uznesenia a ktoré sú spôsobilé výrok uznesenia rozumne a preskúmateľným spôsobom vysvetliť. Rozumné a preskúmateľné odôvodnenie výroku uznesenia predstavuje základné formulačné pravidlo, kde z osobitostí konkrétneho prípadu budú vyplývať osobitosti odôvodnenia v intenciách právneho posúdenia, t. j. prečo súd na konkrétne skutkové okolnosti aplikoval, resp. zvolil tento procesný postup a rozhodol tak, ako je uvedené v enunciiate uznesenia (ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 861.).

36. Posúdením dôvodov napadnutých uznesení mestského súdu, ako sú popísané v časti I tohto uznesenia (body 7 až 10 tohto uznesenia), ústavný súd konštatuje, že tieto obsahujú síce stručné, ale výstižné objasnenie skutočností, pre ktoré boli uznesenia prijaté, postačujúce na prijatie záveru, že odôvodnenie procesných rozhodnutí je preskúmateľné, a tým aj ústavne udržateľné.

37. Ani argumentácia atakujúca napadnuté uznesenia mestského súdu preto nie je dôvodná. Uvedená skutočnosť súčasne vylučuje existenciu takej príčinnej súvislosti medzi napadnutými uzneseniami mestského súdu a namietaným porušením práv zaručených ústavou, dohovorom a dohovorom OSN, ktorá by zakladala relevantný dôvod na vyslovenie ich porušenia po prípadnom prijatí časti ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, čo zakladá dôvod na odmietnutie relevantnej časti ústavnej sťažnosti pre zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.4. K námietke existencie zbytočných prietáhov v konaní vedenom mestským súdom pod sp. zn. 38Cos/1/2025 (pôvodne konanie vedené pod sp. zn. 68C/41/2024):

38. Súčasťou už stabilnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu je názor, podľa ktorého zjavná neopodstatnenosť ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy môže vyplývať aj z toho, že porušenie tohto základného práva sa namieta v takom konaní pred všeobecným súdom, ktoré z hľadiska jeho druhu a povahy netrvá tak dlho, aby sa dalo uvažovať o zbytočných prietáhoch (m. m. IV. ÚS 343/04, III. ÚS 59/05, I. ÚS 455/2014, IV. ÚS 201/2018, IV. ÚS 172/2020).

39. Ústavný súd v nadväznosti na uvedené poukazuje tiež na rozhodovaciu prax a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v obdobných veciach, podľa ktorej v civilných veciach dĺžka súdneho konania na jednom stupni v trvaní dvoch až troch rokov v závislosti od povahy veci nie je v rozpore s právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. IV. ÚS 120/2018, IV. ÚS 276/2020).

40. Zo skutočností uvádzaných v časti I tohto uznesenia *prima facie* vyplýva, že v sťažovateľkinej veci o takýto prípad ide. Keďže žalobu sťažovateľka podala mestskému súdu v decembri 2024, doba šiestich mesiacov, počas ktorých sa vec nachádza na mestskom súde, nedovoľuje posúdiť postup mestského súdu ako taký, ktorý by dosahoval intenzitu odôvodňujúcu záver o porušení práv sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, čo zakladá dôvod na odmietnutie relevantnej časti ústavnej sťažnosti z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.5. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

41. Vo vzťahu k žiadosti sťažovateľky o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ústavný súd konštatuje, že takýmto žiadostiam vyhovie v prípade súčasného (kumulatívneho) splnenia podmienok vyplývajúcich z § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde a jeho ustálenej doterajšej judikatúry v tejto oblasti, t. j. 1. ak ustanovenie právneho zástupcu odôvodňujú majetkové pomery navrhovateľa (ak vzhľadom na svoje majetkové pomery nedisponuje dostatočnými zdrojmi na úhradu trov právneho zastúpenia) a 2. ak zároveň nejde o bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

42. Jednou z podmienok v zmysle § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde na priznanie ustanovenia právneho zástupcu je záver ústavného súdu o tom, že „*nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti*“. Úvaha v tomto smere je výslovne na ústavnom súde, ktorý vychádza z obsahu ústavnej sťažnosti. O zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti ide v prípadoch, keď z ústavnej sťažnosti nevyplýva potreba ochrany ústavnosti, ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená alebo nie sú splnené iné podmienky požadované zákonom, ktoré nemožno odstrániť. Inak povedané, ústavná sťažnosť by bola odmietnutá, aj keby bol sťažovateľ zastúpený advokátom. Ak teda ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní uznesením odmietne ústavnú sťažnosť (§ 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) bez toho, aby skúmal majetkové pomery sťažovateľa (porov. MACEJKOVÁ, I., BÁRÁNY, E., BARICOVÁ, J., FIAČAN, I., HOLLÄNDER, P., SVÁK, J. a kolektív. *Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2020. s. 177; porov. I. ÚS 307/2023).

43. Ústavný súd po preskúmaní obsahu ústavnej sťažnosti v jej podstatnom základe konštatuje (aj bez potreby bližšieho skúmania majetkových pomerov sťažovateľky), že nebola splnená druhá podmienka na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, keďže v konkrétnom prípade sťažovateľky ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku, ako to vyplýva z tohto rozhodnutia (bod 1 výroku tohto uznesenia), a ani ustanovenie právneho zástupcu by na prijatých záveroch ústavného súdu nič nezmenilo. Ústavný súd preto žiadosti sťažovateľky o ustanovenie právneho zástupcu nevyhovel (bod 2 výroku tohto uznesenia).

44. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku stratilo opodstatnenie rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľky uvedených v ústavnej sťažnosti.

ZAPRETIE OTCOVSTVA PODĽA NOVELIZOVANEJ ÚPRAVY ZÁKONA O RODINE

Pri ústavnokonformnom výklade § 119b ods. 1 zákona o rodine sa v prípade detí narodených manželke pred 8. septembrom 2008 pri podaní žaloby o zapretie otcovstva po 31. decembri 2015 posúdi lehota na podanie takej žaloby podľa zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 (§ 86 ods. 1 tohto zákona), avšak bez garancie zachovania dotknutej lehoty, resp. jej zachovania v plnom rozsahu tak, ako je uvedená garancia upravená v označenom prechodnom ustanovení pre prípad detí narodených po 7. septembri 2008.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 224/2025 z 27. júna 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **J. S.**, zastúpeného advokátkou JUDr. Dominikou Lidayovou Bašaryovou, Riadok 1962/7, Ružomberok, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **949,16 eur** a uhradiť ich právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :**I.****Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti prípadu**

1. Uznesením č. k. IV. ÚS 224/2025-13 z 30. apríla 2025 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti, v ktorej sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 6CdoR 1/2024 z 28. novembra 2024. Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ sa v konaní vedenom na Okresnom súde Nitra domáhal proti J. S., a A. S., zapretia otcovstva podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“). Okresný súd rozsudkom predmetný návrh sťažovateľa zamietol a súvisiacimi výrokmi o trovách konania zaviazal sťažovateľa na ich náhradu.

3. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol rozsudkom Krajský súd v Nitre tak, že odvolanie sťažovateľa vo výrokoch o zamietnutí jeho návrhu a výroku o nároku odporcov na náhradu trov konania proti sťažovateľovi potvrdil a výrok o nároku štátu na náhradu trov konania zmenil. Následne doplniacím rozsudkom rozhodol o povinnosti sťažovateľa nahradiť odporcom trovy odvolacieho konania.

4. Sťažovateľ nespokojný s výsledkom odvolacieho konania podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnil s poukazom na dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie sťažovateľa ako nedôvodné zamietol a odporcom priznal proti sťažovateľovi nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí s poukazom na znenie § 119b ods. 1, § 114 a § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 konštatoval, že osobitná úprava v prechodnom ustanovení § 119b ods. 1 a 2 zákona o rodine (v znení zákona č. 175/2015 Z. z.) viažuca sa k náprave stavu vzniknutého výpadkom zo zákona skoršieho znenia jeho ustanovenia § 86 ods. 1 (v dôsledku zásahu ústavného súdu a neskoršej nečinnosti zákonodarcu) vylučuje použitie úpravy zo znenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 za pomoci všeobecného prechodného ustanovenia § 114 zákona aj na tie prípady, ktoré zákonodarca v osobitnom prechodnom ustanovení k novelizácii zákona výslovne neuviedol. Podľa najvyššieho súdu ak nedôjde k naplneniu všetkých znakov uvedených v osobitnom prechodnom ustanovení prijatom na taký účel (vrátane času narodenia dieťaťa), manžel matky právo zaprieť otcovstvo v lehote podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 nemá.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti rekapituluje skutkový stav veci, obsah v konaní vydaných rozhodnutí všeobecných súdov a v podstatnom namieta, že všeobecné súdy ústavne nekonformným spôsobom interpretovali ustanovenia zákona o rodine, konkrétne jeho prechodné ustanovenie k úpravám účinným od 1. januára 2016 (§ 119b zákona o rodine).

7. Sťažovateľ všeobecným súdom vyčíta, že nesprávnou interpretáciou označeného prechodného ustanovenia, podľa ktorého podmienka narodenia dieťaťa po 7. septembri 2008 platí pre všetky prípady aplikácie novej právnej úpravy od 1. januára 2016, vylúčili zapretie

otcovstva v primeranej lehote, odkedy sa sťažovateľ dozvedel o dôvodoch spochybňujúcich jeho otcovstvo.

8. Podľa sťažovateľa takáto interpretácia vedie k situácii, keď by právni otcovia, ktorých deti sa narodili po 7. septembri 2008, mali možnosť podať návrh na zapretie otcovstva do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedeli o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že sú otcami detí (subjektívna lehota), ktoré sa narodili ich manželkám, bez určenia akejkoľvek objektívnej lehoty od narodenia dieťaťa (aj desiatky rokov od narodenia dieťaťa), avšak otcovia detí narodených pred 7. septembrom 2008 by mali možnosť podať návrh na zapretie otcovstva iba v lehote podľa zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov, ktorý by sa mal na takéto prípady aplikovať pri vylúčení aplikácie právnej úpravy platnej v čase zistenia okolností dôvodne spochybňujúcich otcovstvo, čo by znamenalo, že možnosť zapretia otcovstva by sťažovateľovi zanikla dávno pred tým, ako sa mohol dozvedieť o dôvodoch.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a zúčastnených osôb

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

9. Najvyšší súd vo vyjadrení k dôvodom ústavnej sťažnosti č. k. KP 3/2025-390 z 22. mája 2025 zotrval na svojej argumentácii uvedenej v napadnutom rozhodnutí a navrhol ústavnej sťažnosti sťažovateľa nevyhovieť. Zároveň uviedol, že závery ústavného súdu vyplývajúce z jeho nálezu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 z 20. apríla 2011 a čiastočne reprodukované v ústavnej sťažnosti sťažovateľa nemožno interpretovať tak extenzívne, ako sa o to snaží sťažovateľ, keďže opak by viedol k nadbytočnosti sporného prechodného ustanovenia (§ 119b ods. 1 zákona o rodine).

10. Keďže najvyšší súd vo svojom vyjadrení už neuviedol žiadne nové skutočnosti a na ústavnú sťažnosť sťažovateľa reagoval len rekapituláciou dôvodov uvedených v napadnutom rozhodnutí, ústavný súd už nepovažoval za vhodné a účelné predkladať sťažovateľovi stanovisko najvyššieho súdu k jeho ústavnej sťažnosti, keďže od prípadnej repliky sťažovateľa nemožno očakávať inú než už ním uvedenú argumentáciu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnených osôb:

11. Ústavný súd listom č. k. IV. ÚS 224/2025-18 zo 7. mája 2025, listom č. k. IV. ÚS 224/2025-20 zo 7. mája 2025 a č. k. IV. ÚS 224/2025-22 zo 7. mája 2025 doručil zúčastneným osobám uznesenie, ktorým prijal vec sťažovateľa na ďalšie konanie, spolu s ústavnou sťažnosťou a zároveň im umožnil zaujať svoje stanovisko k prijatej ústavnej sťažnosti v lehote do 10 dní od jej doručenia. Zúčastnené osoby v čase rozhodovania ústavného súdu nepredložili svoje stanoviská k prijatej ústavnej sťažnosti, pričom ústavným súdom určená lehota na zaujatie stanoviska im márne uplynula.

IV.

K ústnemu pojednávaniu

12. Ústavný súd v danom prípade upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

V.1. Obsah základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie:

13. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny) a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

14. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

15. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02).

16. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (II. ÚS 70/2014).

17. V posudzovanej veci má význam skúmanie, či interpretačné závery najvyššieho súdu viažuce sa k normatívnemu textu, ktorý je súčasťou § 119b zákona o rodine, nepredstavujú v okolnostiach posudzovanej veci ústavnoprávne relevantný excès vyžadujúci zásah ústavného súdu.

V.2. Normatívne východiská podľa právnych predpisov v znení účinnom s relevanciou pre posúdenie veci:

18. Podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. apríla 2005 do 7. septembra 2011 manžel môže do troch rokov odo dňa, keď sa dozvie, že sa jeho manželke narodilo dieťa, zaprieť na súde, že je jeho otcom.

19. Podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 manžel môže do troch rokov odo dňa, keď sa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že je otcom dieťaťa, ktoré sa narodilo jeho manželke, zaprieť na súde, že je jeho otcom.

20. Podľa § 114 zákona o rodine právne vzťahy, ktoré vznikli pred 1. aprílom 2005, sa posudzujú podľa ustanovení tohto zákona. Vznik týchto právnych vzťahov, ako aj práva a povinnosti z nich vzniknuté sa však posudzujú podľa doterajších predpisov.

21. Podľa § 119b ods. 1 zákona o rodine ak sa manžel alebo jeho opatrovník do 31. decembra 2015 dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že manžel je otcom dieťaťa, ktoré sa po 7. septembri 2008 narodilo jeho manželke, môže manžel alebo jeho opatrovník na súde zaprieť, že manžel je otcom tohto dieťaťa do 31. decembra 2018, ak sa v tejto veci nezačalo konanie pred 1. januárom 2016.

22. V okolnostiach danej veci je ďalej podstatné, že nálezom ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 bol vyslovený nesúlads ustanovenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. apríla 2005 do 7. septembra 2011 s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru. Označený nález ústavného súdu bol vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „zbierka zákonov“) 8. septembra 2011.

V.3. Právne závery ústavného súdu:

23. Z príslušnej časti odôvodnenia rozsudku najvyššieho súdu vyplýva, že línia jeho uvažovania vychádza z postulátu, podľa ktorého osobitná úprava v prechodnom ustanovení § 119b ods. 1 a 2 zákona o rodine v znení zákona č. 175/2015 Z. z. viažuca sa k náprave stavu vzniknutého výpadkom zo zákona skoršieho znenia jeho ustanovenia § 86 ods. 1 (v dôsledku zásahu ústavného súdu a neskoršej nečinnosti zákonodarcu) vylučuje použitie úpravy zo znenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 za pomoci všeobecného prechodného ustanovenia § 114 zákona aj na tie prípady, ktoré zákonodarca v osobitnom prechodnom ustanovení k novelizácii zákona výslovne neuviedol. Podľa najvyššieho súdu ak nedôjde k naplneniu všetkých znakov uvedených v osobitnom prechodnom ustanovení prijatom na taký účel (vrátane času narodenia dieťaťa), manžel matky právo zaprieť otcovstvo v lehote podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení zákona č. 175/2015 Z. z. nemá.

24. Keďže podstata námietok sťažovateľa smerovala práve proti interpretácii dotknutého ustanovenia § 119b zákona o rodine, ku ktorej sa priklonil najvyšší súd, považuje ústavný súd za potrebné analyzovať práve túto časť odôvodnenia napadnutého rozhodnutia.

25. Ústavný súd v prvom rade považuje za podstatné zvýrazniť tú okolnosť, že po vyhlásení nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 (8. september 2011) došlo k strate účinnosti ustanovenia § 86 ods. 1 zákona o rodine, a keďže Národná rada Slovenskej republiky v lehote do šiestich mesiacov od jeho vyhlásenia v zbierke zákonov neuviedla ustanovenie § 86 ods. 1 zákona o rodine do súladu s čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru, tak jej márnym uplynutím ustanovenie § 86 ods. 1 zákona o rodine stratilo aj platnosť. Legislatívnou nečinnosťou zákonodarcu tak došlo k situácii, že po vyhlásení označeného nálezu ústavného súdu až do prijatia zákona č. 175/2015 Z. z. nebola v podmienkach právneho poriadku vytvorená možnosť zaprieť otcovstvo manželom matky. Až prijatím zákona č. 175/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2016 zákonodarca ústavne udržateľným spôsobom reagoval na vzniknutú situáciu a označenú medzeru v práve vyplnil novoprijatým znením § 86 ods. 1 zákona o rodine. V dôvodovej správe k príslušnej časti zákona č. 175/2015 Z. z. zákonodarca

ozrejmil teleologický základ prechodného ustanovenia § 119b ods. 1 zákona o rodine v podobe snahy normatívne uchopiť situácie týkajúce sa detí narodených po 7. septembri 2008, ktoré by ani po prijatí zákona č. 175/2015 Z. z. nebolo možné (s ohľadom na prospektívne účinky normatívnej legislatívnej zmeny) posudzovať podľa starej právnej úpravy a ani podľa novej právnej úpravy. Bez označeného prechodného ustanovenia by po účinnosti zákona č. 175/2015 Z. z. nebolo možné zaprieť otcovstvo u detí narodených po 7. septembri 2008 v celej šírke lehoty podľa už derogovanej právnej úpravy. Zapretie otcovstva by bolo vylúčené aj u detí narodených po vyhlásení nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 do prijatia zákona č. 175/2015 Z. z., ak by sa ich právny otec dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich jeho otcovstvo bezprostredne po narodení dieťaťa a vyhlásení nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010 v zbierke zákonov.

26. Naznačené teleologické pozadie (prechodného) ustanovenia § 119b ods. 1 zákonodarca vyjadril v jeho texte tým, že predpokladom aplikácie § 86 ods. 1 v znení účinnom od 1. januára 2016 je (i) podmienka narodenia dieťaťa po 7. septembri 2008 s tým, že (ii) o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich, že manžel matky je jeho otcom, sa manžel alebo jeho opatrovník dozvedel do 31. decembra 2015. Za splnenia týchto podmienok má manžel matky zapieracie právo, ktoré môže na všeobecnom súde uplatniť do 31. decembra 2018. Z označeného prechodného ustanovenia je ďalej zrejmé, že z pohľadu jeho vecného a časového pôsobenia nedopadá na situácie, ak k narodeniu dieťaťa došlo pred 8. septembrom 2008 bez ohľadu na to, kedy sa otec dieťaťa dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich jeho biologické otcovstvo.

27. Odpoveď na otázku, ktoré pravidlá v prípade časového stretu novej a starej právnej úpravy sú aplikačne relevantné, ak zákonodarca tento stret osobitným spôsobom nereguloval, je nutné nachádzať v štandardnom vyjadrení riešenia kolízie medzi účinkami starej a novej právnej úpravy, pričom v okolnostiach danej veci nemožno opomínať istú špecifickú povahu práva na zapretie otcovstva vyplývajúcu aj z judikatúry ústavného súdu. Všeobecne akceptované a právnou teóriou aprobované posudzovanie právnych vzťahov nachádzajúcich sa v časovom strete starej a novej právnej úpravy spočíva v tom, že právne vzťahy vzniknuté pred účinnosťou novej právnej úpravy sa od okamihu jej účinnosti riadia podľa tejto (novej) právnej úpravy [ide o tzv. nepravú (zásadne prípustnú) retroaktivitu]. Tomu zodpovedá aj okolnosť, že vznik týchto právnych vzťahov, ako aj práva a povinnosti z nich už vzniknuté sa spravujú podľa doterajších predpisov. Rovnaký spôsob vyjadrenia časového stretu medzi starou a novou právnou úpravou je súčasťou znenia § 114 zákona o rodine, ktorý z pohľadu jeho účinkov rieši výlučne kolíziu pravidiel vyplývajúcich zo zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov a zákona o rodine, ktorý ho *ratione materiae* nahradil. Označené prechodné ustanovenie preto z povahy veci aplikačne nedopadá na reguláciu časového stretu pravidiel, ktoré sa stali súčasťou zákona o rodine až po jeho prijatí. Čo sa týka povahy práva na zapretie otcovstva, k tejto sa už v minulosti vyjadril ústavný súd vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 1/2010, keď konštatoval, že nejde o právo hmotnoprávnej povahy, ktoré by bolo možné zahrnúť do „*práv vzniknutých*“ zo základného rodinnoprávneho vzťahu (otec – dieťa), ale ide o právo v podobe žalobného práva. Analýzou týchto postulátov možno formulovať predbežný záver, že uplatnenie práva na zapretie otcovstva je potrebné posudzovať podľa právnej úpravy účinnej v čase jeho uplatnenia.

28. Na podklade už uvedeného ústavný súd konštatuje, že § 119b ods. 1 zákona o rodine nemožno v okolnostiach danej veci interpretovať spôsobom, ako to naznačil najvyšší súd, pretože podmienky jeho aplikácie (hypotéza) sa týkajú výlučne konaní o zapretí otcovstva k deťom narodeným po 7. septembri 2008, čo nie je prípad sťažovateľa. *Ratio legis* označeného prechodného ustanovenia je orientované na nápravu tých situácií, ktoré v dôsledku právneho vakuu po derogačnom náleze ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2010, a nie nevýznamného obdobia mimo akejkoľvek právnej regulácie, boli vyňaté spod aplikačných dopadov § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016, čo by v prípade naznačeného legislatívneho opomenutia generovalo ďalší neústavný stav.

29. Z už uvedeného možno formulovať čiastkový záver, podľa ktorého sporné prechodné ustanovenie nie je osobitnou normou vylučujúcou aplikáciu všeobecného pravidla regulujúceho vzájomný stret pravidiel vyplývajúcich zo starej a novej právnej úpravy, ale jeho účelom je aplikačne pokryť aj tie situácie, ktoré by boli spod pôsobnosti § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 v rámci štandardného intertemporálneho modelu opomenuté (pričom zároveň v týchto prípadoch otcovstvo nebolo možné zaprieť podľa predchádzajúcej právnej úpravy v celom rozsahu jej temporálneho využitia, teda v celom rozsahu zákonom ustanovenej lehoty). Ústavný súd preto zastáva názor, že vo veci sťažovateľa nič nebráni aplikácii právnej normy vyplývajúcej z § 86 ods. 1 zákona o rodine ako normy procesnej, a to v znení účinnom v čase rozhodovania všeobecného súdu.

30. Sumarizujúc už uvedené, možno konštatovať, že z posudzovaného ustanovenia § 119 ods. 1 zákona o rodine vrátane súvisiacej časti dôvodovej správy a jej teleologického pozadia nič nesignalizuje, že by vylučovala použitie ustanovenia § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 aj na prípady detí narodených pred 8. septembrom 2008, ak sa manžel ich matky dozvedel o skutočnostiach dôvodne spochybňujúcich jeho otcovstvo po 31. decembri 2015 (alebo aj pred týmto dátumom, avšak zaprel otcovstvo v lehote podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016). Ako už bolo naznačené, ak zákonodarca v prechodnom ustanovení textuálne nevyjadril spôsob riešenia časového stretu starej a novej právnej úpravy, potom je potrebné na právne vzťahy nachádzajúce sa v pretrvávajúcej situácii časového stretu medzi starou a novou právnou úpravou aplikovať všeobecne zastávané aplikačné postupy jeho riešenia (bod 27 tohto nálezu).

31. Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštantne zdôrazňuje, že z jeho postavenia mu v zásade neprináleží akokoľvek korigovať výklad práva realizovaný všeobecnými súdmi (vrátane súdu najvyššieho), pretože jeho úlohou je primárne ochrana ústavnosti, a nie zákonnosti. Napriek tomu, že ústavný súd je pomerne zdržanlivý voči interpretačným záverom všeobecných súdov týkajúcich sa podústavného práva, táto zdržanlivosť nie je bezmedzná a jej hranice sa prelínajú aj so situáciou, keď všeobecné súdy prekročia rámec možnej (zmysluplnej) interpretácie normatívneho textu a dopustia sa výkladového excesu s konzekvenciou následného porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru). O takýto prípad ide aj vtedy, ak orgány aplikácie práva síce aplikujú všeobecne prípustné interpretačné metódy, ale tieto použijú nesprávne alebo v situácii, ktorá ich použitie vylučuje. V prípade výkladového pravidla vyjadreného ako *lex specialis derogat legi generali* je takouto situáciou, keď význam osobitného pravidla je orientovaný len na

reguláciu určitých konkrétnych právnych vzťahov (v špecifickej situácii rozširujúco) bez ambície vylučovať v ostatných právnych vzťahoch pravidlo so všeobecnou pôsobnosťou.

32. Vybočenie z týchto hraníc sa sprítomnilo aj v napadnutom rozsudku najvyššieho súdu, keď najvyšší súd interpretoval prechodné ustanovenie § 119b zákona o rodine v rozpore s jeho jasným jazykovým znením a úmyslom zákonodarcu. Tento prístup najvyššieho súdu bol zvolený v situácii, keď na takúto interpretáciu neboli splnené predpoklady. Vo výsledku preto najvyšší súd presadil svoju vlastnú predstavu o optimálnom legislatívnom riešení, v dôsledku čoho vstúpil do priestoru, ktorý mu z jeho postavenia ako orgánu súdneho typu neprináleží, a tým zároveň otvoril priestor pre ústavný súd na jeho kasačné pôsobenie.

33. V súhrne prezentovaných úvah dotknuté prechodné ustanovenie neovplyvňuje rozhodovanie v posudzovanej veci, pretože sa týka konania o zapretí otcovstva k deťom narodeným po 7. septembri 2008, čo nie je prípad veci sťažovateľa (preto nie je potrebné nad rámec skorších záverov rozoberať *ratio legis* a interpretáciu predmetnej intertemporálnej úpravy). Vo veci sťažovateľa nič nebráni aplikácii právnej normy (ustanovení zákona o rodine o zapretí otcovstva) ako normy procesnej, teda v aktuálne účinnom znení, čo zodpovedá právnomu názoru ústavného súdu vyjadrenému v jeho náleze sp. zn. PL. ÚS 1/2010. Preto je riešenie zvolené konajúcimi súdmi zásadne nesprávne, a to v intenciách až ústavnej neudržateľnosti. V dôsledku okolností vývoja zákonnej úpravy ovplyvnenej legislatívnym vákuom po derogačnom náleze ústavného súdu sa totiž pri kritickom prechodnom ustanovení (ktoré použiteľnosť zmeny zákona špecifickým spôsobom časovo predsúva) nepoužije interpretačné pravidlo *a contrario*, a to v zmysle, že len v popísanom prípade (dieťa narodené po 7. septembri 2008) tak (teda použije sa nová právna úprava), kým v ostatných prípadoch (dieťa narodené 7. septembra 2008 alebo skôr) naopak (teda použije sa skoršia právna úprava). Sťažovateľovi teda nová právna úprava svedčí a spĺňa z hľadiska lehoty na podanie návrhu jej kritériá.

34. Ešte jednoduchšie a lapidárne – obe možné skutkové premisy (dieťa narodené do a po 7. septembri 2008) nie sú v aplikačnom vyústení normatívneho riešenia protismernými, ale jednosmernými „pruhmi jazdy“ generujúcimi použitie úpravy zapretia otcovstva podľa zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016. Bude teda potrebné aj vo veci sťažovateľa v temporálnom aspekte (moment začatia plynutia lehoty na zapretie otcovstva) aplikovať súčasne účinné znenie zákona (na rozdiel od výsledku záverov konajúcich súdov).

35. Vo všeobecnosti potom platí, že v prípade detí narodených manželke pred 8. septembrom 2008 sa pri podaní žaloby o zapretie otcovstva po 31. decembri 2015 posúdi lehota na podanie takej žaloby podľa zákona o rodine v znení účinnom od 1. januára 2016 (§ 86 ods. 1 tohto zákona), avšak bez garancie zachovania dotknutej lehoty, resp. jej zachovania v plnom rozsahu tak, ako je uvedená garancia upravená v označenom prechodnom ustanovení pre prípad detí narodených po 7. septembri 2008.

36. Z už uvedených dôvodov ústavný súd vyhovel ústavnej sťažnosti sťažovateľa a rozhodol, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené jeho základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu). Zároveň podľa čl. 127 ods. 2 ústavy napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2

výroku nálezu). Vzhľadom na konštatované porušenie označených práv podľa ústavy, listiny a dohovoru ústavný súd už nepovažoval za dôležité zaoberať sa možným porušením sťažovateľom označených práv podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 14 dohovoru, a preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

37. Úlohou najvyššieho súdu v ďalšom konaní bude vo veci opätovne rozhodnúť v súlade s právnym názorom ústavného súdu a svoje rozhodnutie riadne odôvodniť.

VI.

Trovy konania

38. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 949,16 eur.

39. Návrh na priznanie trov právneho zastúpenia ústavný súd posudzoval podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2025 v sume 371 eur (1/4 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2025 v sume 14,84 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu 771,68 eur. Ústavný súd vypočítanú náhradu trov sťažovateľa zvýšil podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty, pretože právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľkou tejto nepriamej dane (zistené zo stránky www.financnasprava.sk). Pri určení výšky jej sadzby postupoval podľa § 27 ods. 5 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého sa pri zmene sadzby dane použije pri každom vzniku daňovej povinnosti sadzba dane platná v deň vzniku daňovej povinnosti. Pri úkonoch právnej služby realizovaných a vyúčtovaných v roku 2025 použil ústavný súd sadzbu dane z pridanej hodnoty vo výške 23 %. Vypočítanú náhradu trov sťažovateľa takto zvýšil o sumu 177,48 eur. Hodnota náhrady trov konania takto predstavuje sumu 949,16 eur (bod 3 výroku nálezu).

40. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 tohto nálezu).

**ZABEZPEČENIE PLNÉHO ÚČINKU SMERNICE A NEPRÍPUSTNOSŤ PRAVEJ RETROAKTIVITY
NORMY TRANSPOZIČNÉHO ZÁKONA**

Prístup najvyššieho súdu zvolený na účely zabezpečenia súladu aplikačnej praxe s právom Európskej únie, spočívajúci v odmietnutí aplikovať právnu normu vnútroštátneho práva, ktorá je zjavne v rozpore so smernicou a judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie, považuje ústavný súd za správny a ústavne akceptovateľný na úrovni zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu, ako aj rozhodovania v individuálnej veci všeobecným súdom. Úlohou vnútroštátnych orgánov aplikujúcich právo je zabezpečiť plný účinok smernice a judikatúry Súdneho dvora Európskej únie a na tento účel prijať efektívne opatrenia, v prípade potreby aj odmietnutie aplikácie vnútroštátnej zákonnej normy odporujúcej európskej smernici.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 152/2025 z 11. júna 2025)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Petra Molnára a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Z. E.**, zastúpenej ius aegis s. r. o., Nedbalova 12, Bratislava, proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Sžfk/4/2021 z 27. marca 2024 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **b o l o p o r u š e n é** rozsudkom Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Sžfk/4/2021 z 27. marca 2024.
2. Rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Sžfk/4/2021 z 27. marca 2024 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu správne mu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie a rozhodnutie.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** náhradu trov konania v sume **1 331,33 eur**, ktorú **j e** Najvyšší správny súd Slovenskej republiky **p o v i n n ý** zaplatiť jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :**I.****Ústavná sťažnosť a napadnuté rozhodnutie**

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 19. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom najvyššieho správneho súdu sp. zn. 1Sžfk/4/2021 z 27. marca 2024. Sťažovateľka navrhuje napadnutý rozsudok najvyššieho

správneho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a rozhodnutie. Zároveň si uplatňuje právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľka podala 23. apríla 2008 daňové priznanie k dani z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) za zdaňovacie obdobie 1. štvrťrok 2008, v ktorom si uplatnila nadmerný odpočet vo výške 100 583 462 Sk (3 338 759,28 eur). Daňový úrad Trnava (ďalej len „správca dane“) začal 2. augusta 2008 daňovú kontrolu na zistenie oprávnenosti nároku na vrátenie nadmerného odpočtu za zdaňovacie obdobie 1. štvrťrok 2008, ktorú ukončil 14. novembra 2008. Kontrolou bol zistený nadmerný odpočet v sume uplatnenej sťažovateľkou v daňovom priznaní za zdaňovacie obdobie 1. štvrťrok 2008. Nadmerný odpočet za kontrolované zdaňovacie obdobie správca dane podľa § 79 ods. 2 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty (ďalej len „zákon o DPH“) v znení účinnom do 31. marca 2009 poukázal na účet žalobcu 24. novembra 2008 (v lehote desiatich dní od skončenia kontroly).

3. Dňa 27. decembra 2011 bola správcovi dane doručená žiadosť sťažovateľky o vyplatenie úroku z dôvodu vrátenia nadmerného odpočtu DPH za 1. štvrťrok 2008 po lehote. Žalobca žiadal o vyplatenie úroku podľa § 35b ods. 6 zákona Slovenskej národnej rady č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení účinnom do 31. decembra 2011 (ďalej len „zákon o správe daní“) z dôvodu vrátenia nadmerného odpočtu na DPH za zdaňovacie obdobie 1. štvrťrok 2008 po lehote ustanovenej zákonom v celkovej výške 139 953,47 eur.

4. V poradí druhým rozhodnutím (po zrušení prvého rozhodnutia správnym súdom, pozn.) zo 7. júna 2018 správca dane rozhodol, že nevyhovuje žiadosti o vyplatenie sankčného úroku podľa § 35b ods. 6 zákona o správe daní a sankčný úrok nepriznáva. Uviedol, že nie sú splnené podmienky na priznanie sankčného úroku za neoprávnene zadržíavané peňažné prostriedky.

5. Na odvolanie sťažovateľky Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky rozhodnutím z 3. októbra 2018 podľa § 74 ods. 4 daňového poriadku v spojení s § 165b ods. 1 daňového poriadku rozhodnutie správcu dane potvrdilo. Z jeho odôvodnenia vyplynulo najmä to, že nadmerný odpočet za 1. štvrťrok 2008 bol vrátený v plnej sume v zákonnej lehote splatnosti podľa § 79 ods. 2 zákona o DPH do 10 dní od skončenia daňovej kontroly, a preto nadmerný odpočet nebol zadržaný neoprávnene a právo na priznanie sankčného úroku za neoprávnene zadržíavané peňažné prostriedky tak v zmysle § 35b ods. 6 zákona o správe daní nevzniklo. Keďže bol nadmerný odpočet vrátený sťažovateľke v zákonnej lehote splatnosti, nevzniklo jej ani právo na priznanie úroku podľa § 63 ods. 6 zákona o správe daní.

6. Finančné riaditeľstvo sa nestotožnilo s právnym názorom sťažovateľky, že jej v zmysle eurokonformného výkladu zákona o správe daní patrí právo na finančnú kompenzáciu spočívajúcu v úroku, ktorý jej má patriť ako náhrada za to, že v období od 23. augusta 2008 do 24. novembra 2008 nemohla disponovať finančnými prostriedkami vo výške 3 338 759,28 eur. Finančné riaditeľstvo poukázalo na skutočnosť, že zákon o správe daní v danom čase upravoval len sankčnú povinnosť správcu dane za prípadné nedodržanie lehôt na vrátenie finančných prostriedkov, avšak nie povinnosť správcu dane kompenzačného charakteru, keď by bolo možné daňovému subjektu kompenzovať zadržíavanie nadmerného odpočtu len

z dôvodu výkonu daňovej kontroly, pričom by mu boli tieto finančné prostriedky vrátené v zákonnej lehote, čo sa aj v danom prípade stalo. Čo sa týka rozhodovacej praxe Európskeho súdneho dvora [teraz Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“)], zdôraznilo, že tento vo svojej judikatúre sám predpokladá, že v prípade daňovej kontroly budú daňovým subjektom nárokované finančné prostriedky zadržiavané, a to práve z dôvodu jej výkonu, pričom opakovane odkázalo na primeranú lehotu kontroly vo vzťahu k ich zadržiavaniu.

7. Potvrdzujúce rozhodnutie finančného riaditeľstva z 3. októbra 2018 napadla sťažovateľka správnu žalobou, ktorú zamietol Krajský súd v Trnave rozsudkom č. k. 20S/152/2018-76 z 12. februára 2020. V odôvodnení najmä uviedol, že: (i) do 31. decembra 2016 absentovala právna úprava úroku z nadmerného odpočtu DPH, ktorá by správcom dane umožňovala priznať platiteľom dane náhradu za zadržiavaný nadmerný odpočet počas daňovej kontroly; (ii) v § 79 zákona o DPH bola zakotvená iba právna úprava úroku za oneskorené vrátenie nadmerného odpočtu; (iii) inštitút náhrady za zadržanie nadmerného odpočtu počas daňovej kontroly podľa § 79a zákona o DPH bol do tohto zákona zakomponovaný až s účinnosťou od 1. januára 2017, pričom podľa prechodného ustanovenia § 85ke sa § 79a neuplatní, ak daňová kontrola bola skončená do 31. decembra 2016; (iv) v zmysle stanoviska správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. Snj 36/2019 z 30. októbra 2019 úprava obsiahnutá v § 85ke druhej vete zákona o DPH nie je v súlade s právom Európskej únie (najmä s uznesením Súdneho dvora vo veci C-120/15 Kovožber) a na zabezpečenie súladu s právom Európskej únie sú orgány verejnej správy a súdy povinné zdržať sa aplikácie tohto ustanovenia; (v) s prihliadnutím na uvádzané stanovisko najvyššieho súdu sa na daný prípad môže aplikovať zákonná úprava náhrady za zadržanie nadmerného odpočtu počas daňovej kontroly podľa § 79a zákona o DPH v znení účinnom od 1. januára 2017 s časovou pôsobnosťou *ex tunc*, t. j. bez aplikácie intertemporálneho ustanovenia § 85ke zákona o DPH k § 79a citovaného zákona; (vi) keďže žalovaný použil výklad zákona, ktorý nie je v príkrom rozpore s účelom zákonnej úpravy podľa § 79a zákona o DPH v znení účinnom od 1. januára 2017, správny súd nepovažoval za hospodárne zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci žalovanému na ďalšie konanie, pretože je vo výroku vecne správne; (vii) v novom konaní by finančné riaditeľstvo, uplatňujúc stanovisko najvyššieho súdu, nedospelo k priaznivejšiemu rozhodnutiu vo veci, keďže žalobcovi bol nadmerný odpočet vrátený v súlade s § 79 ods. 2 zákona o DPH a zároveň bol vrátený do uplynutia šiestich mesiacov od posledného dňa lehoty na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1 a 2 zákona o DPH.

8. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka kasačnú sťažnosť, v ktorej namietala najmä to, že Súdny dvor interpretuje čl. 183 smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 [ďalej len „smernica“ (rozhodnutia v spojených veciach C-286/94, C-340/95, C-401/95 a C-47/96, C-107/10, C-431/12, C-120/15)] v tom zmysle, že nárok na úrok vzniká už v momente, ak nie je nadmerný odpočet vrátený v čase, keď mal byť obvykle vrátený, a preto podmienka uplynutia ďalších dodatočných šiestich mesiacov, ktorú zaviedol § 79a zákona o DPH, nie je v súlade s týmto článkom smernice. Sťažovateľka poukázala na to, že svoj nárok odvodzuje priamo od čl. 183 smernice, ktorý žiada aplikovať v súlade s judikatúrnym výkladom. Rozšírenie účinnosti § 79a zákona o DPH stanoviskom najvyššieho súdu spätne do minulosti je v rozpore s ústavným zákazom pravej retroaktivity. Úrok je hmotnoprávnym nárokom a jeho priznanie je potrebné posudzovať podľa právnej úpravy účinnej v čase

splnenia príslušných podmienok na jeho priznanie. Bez ohľadu na stanovisko najvyššieho súdu nebolo možné aplikovať § 79a zákona o DPH, ktorý nadobudol účinnosť až 1. januára 2017. V správnej žalobe namietaným rozporom stanoviska najvyššieho súdu, ktorý zavádza pravú retroaktivitu, so smernicou a s ústavou sa krajský súd nezaoberal.

9. V priebehu konania o kasačnej sťažnosti najvyšší správny súd položil prejudiciálnu otázku, o ktorej rozhodol Súdny dvor uznesením C-151/23 z 5. októbra 2023 takto: „Zdaniteľná osoba má nárok na to, aby jej vnútroštátny daňový úrad zaplatil úroky z omeškania pri nadmernom odpočte dane z pridanej hodnoty, pokiaľ tento daňový úrad tento nadmerný odpočet nevrátil v primeranej lehote. Spôsoby uplatnenia týchto úrokov patria do procesnej autonómie členských štátov, ktorá je vymedzená zásadami ekvivalencie a efektivity, pričom vnútroštátne pravidlá týkajúce sa najmä okamihu, od ktorého sa majú počítať prípadne dlhované úroky, nesmú viesť k tomu, aby zdaniteľná osoba bola zbavená primeranej náhrady za stratu spôsobenú oneskoreným vrátením uvedeného nadmerného odpočtu.“

10. O kasačnej sťažnosti sťažovateľky následne rozhodol najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom tak, že ju ako nedôvodnú zamietol. V odôvodnení v podstatnom uviedol, že v zmysle čl. 183 smernice vrátenie odpočítanej dane prevyšujúcej výšku splatnej DPH patrí do právomoci jednotlivých členských štátov. Túto skutočnosť potvrdil aj Súdny dvor v rozsudku C-151/23, v ktorom potvrdil možnosť zadržať odpočet DPH s povinnosťou vrátiť odpočet v primeranej lehote bez toho, aby vznikol daňovému subjektu nárok na zaplatenie úrokov z omeškania. Zároveň uviedol, že lehota na vrátenie nadmerného odpočtu DPH môže byť v zásade predĺžená na účely vykonania daňovej kontroly bez toho, aby bolo nutné túto lehotu považovať za neprimeranú, ak toto predĺženie neprekračuje medze toho, čo je nevyhnutné na riadne vykonanie daňovej kontroly. Ak teda v takom prípade dôjde k vráteniu nadmerného odpočtu DPH zdaniteľnej osobe v primeranej lehote, právo Únie nevyžaduje kompenzáciu dočasnej nemožnosti disponovať peňažnými sumami zaplatením úrokov z omeškania (body 25 – 26 rozsudku C-151/23). Rovnaké závery prezentoval Súdny dvor v uznesení C-120/15 Kovožber s. r. o. proti Daňovému úradu Košice, bodoch 23, 24. Najvyšší správny súd považoval za zrejmé, že požiadavkou európskeho práva je vrátenie nadmerného odpočtu DPH v primeranej lehote. Stanovenie tejto lehoty je v autonómii jednotlivých štátov. Táto lehota môže byť dlhšia ako lehota, v ktorej by bol vrátený nadmerný odpočet DPH, pokiaľ by sa nevykonávala daňová kontrola.

11. Kasačný súd ďalej uviedol, že náhrada za zadržanie nadmerného odpočtu počas daňovej kontroly bola do zákona o DPH doplnená zákonom č. 297/2016 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2017. Nová právna úprava tak bola prijatá až po vydaní uznesenia C-120/15 Kovožber. Paragraf 85ke zákona o DPH zakotvený zákonom č. 297/2016 Z. z. vylúčil aplikáciu úpravy § 79a na veci, v ktorých lehota na vrátenie odpočtu DPH bola skončená do 31. decembra 2016. Najvyšší súd však v stanovisku k tomuto uviedol: „*Ustanovenie § 79a sa neuplatní, ak daňová kontrola v lehote na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1, 2 alebo ods. 5 bola skončená do 31. decembra 2016 vrátane, nie je v súlade s právom Európskej únie, a to najmä s uznesením Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-120/15 Kovožber, ktoré má aplikačnú prednosť s účinkom ex tunc. Na zabezpečenie súladu s právom Európskej únie sú orgány verejnej správy a súdy povinné zdržať sa aplikácie tohto ustanovenia.*“

12. Z uznesenia C-151/2023 vyplýva oprávnenie zadržať nadmerný odpočet aj počas výkonu daňovej kontroly na primeraný čas. Tento čas stanovil zákonodarca v § 79a zákona o DPH, pričom v posudzovanej veci nebol prekročený. Dĺžka zadržania nadmerného odpočtu v dôsledku výkonu daňovej kontroly trvala menej ako štyri mesiace, teda približne tretinu času, po ktorú môže trvať daňová kontrola (§ 46 ods. 10 daňového poriadku). Kasačný súd preto nezistil, že by zadržanie nadmerného odpočtu DPH v prejednávanej veci bolo v rozpore s právom Európskej únie.

II.

Argumentácia sťažovateľky

13. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta, že najvyšší správny súd porušil jej základné právo na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ako aj ochranu vlastníctva, pretože na vec aplikoval § 79a zákona o DPH, ktorý je v rozpore s čl. 183 smernice, keďže podľa judikatúry Súdneho dvora (prípady Molenheide, Enel, Steaua, Kovožber) je nárok na úrok daný odo dňa, keď mal byť nadmerný odpočet obvykle vrátený, a nie až po uplynutí dodatočných šiestich mesiacov. Najvyššiemu správne mu súdu vyčíta aj to, že na vec aplikoval stanovisko najvyššieho súdu, ktoré, čo sa týka § 79a zákona o DPH, vytvára protiústavnú pravú retroaktivitu, keďže jej prípad sa týkal roku 2008, ale § 79a zákona o DPH nadobudol účinnosť až od 1. januára 2017. Najvyšší správny súd vo veci použil § 79a zákona o DPH napriek tomu, že zo žiadneho zákona nevyplýva možnosť použitia tohto ustanovenia spätne aj na prípady uskutočnené pred nadobudnutím účinnosti tohto ustanovenia. Samotné stanovisko najvyššieho súdu nie je možné v zmysle judikatúry ústavného súdu považovať za prípustnú možnosť zákonného zakotvenia pravej retroaktivity. Odňatím nároku sťažovateľky na úrok došlo k porušeniu jej ústavného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, pretože jeho priznanie legitímne očakávala a zo strany jednotlivých orgánov došlo k zásahu do jej vlastníckeho práva v príkrom rozpore s ústavou. Sťažovateľke nemôže byť na škodu, že zákonodarca o niekoľko (8) rokov neskôr prijal § 79a zákona o DPH, ktorý podmienky priznania úroku sprísnil, a to navyše v rozpore so smernicou. Sťažovateľka ďalej najvyššiemu správne mu súdu vyčíta, že na danú vec aplikoval stanovisko, čím v podstate cez pravú retroaktivitu a aplikáciu § 79a zákona o DPH „sprísnil“ podmienky na priznanie úroku. Napadnutý rozsudok považuje sťažovateľka za nedostatočne odôvodnený a nepreskúmateľný, keďže v ňom absentuje vysporiadanie sa s jej argumentáciou o rozpore § 79a zákona o DPH so smernicou a argumentáciou o protiústavnosti stanoviska najvyššieho súdu, ktoré vytvára, čo sa týka § 79a zákona o DPH, neprípustnú pravú retroaktivitu. Ak to z prechodného ustanovenia zákona výslovne nevyplýva, retroaktívne pôsobenie právneho predpisu (a to aj v oblasti daní) zásadne nie je možné založiť výkladom.

14. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 152/2025-23 z 26. marca 2025 ju prijal na ďalšie konanie v rozsahu namietaného porušenia čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 46 ods. 1 ústavy, vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol.

III.

Vyjadrenie najvyššieho správneho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie najvyššieho správneho súdu:

15. Predseda najvyššieho správneho súdu sa listom sp. zn. CS 00357/2025, CZ 01645/2025 zo 16. apríla 2025 vyjadril k meritu veci a uviedol, že na položenú prejudiciálnu otázku Súdny dvor odpovedal v tom zmysle, že nadmerný odpočet má byť vrátený v primeranej lehote, pričom právna úprava úrokov je v autonómii Slovenskej republiky a lehota na vrátenie nadmerného odpočtu DPH môže byť predĺžená na účely vykonania daňovej kontroly. V prípade, ak dôjde k vráteniu nadmerného odpočtu DPH v primeranej lehote, nevyžaduje sa kompenzácia dočasnej nemožnosti disponovať peňažnými sumami zaplatením úrokov z omeškania. Novelizácia zákona o DPH s účinnosťou od 1. januára 2017 do tohto právneho predpisu doplnila sporný § 79a (náhrada za zadržanie nadmerného odpočtu počas daňovej kontroly) a § 85ke (prechodné ustanovenia). Táto vnútroštátna úprava teda musela reagovať na aktuálny právny stav, pričom najvyššiemu správne súdu nie je známe, že by bola do dnešného dňa priamo Súdny dvorom spochybnená. Súdny dvor pritom jasne deklaroval, že právna úprava úrokov patrí do sféry vnútroštátneho práva, pričom sa musí riadiť zásadami efektivity a primeranosti. Zákonodarná moc Slovenskej republiky za takúto úpravu považovala tú, ktorá je vymedzená v § 79a zákona o DPH. Po prijatí uznesenia C-120/15 bolo zrejmé, že s ohľadom na prednosť európskeho práva nie je možné aplikovať dovtedajšiu právnu úpravu. Najvyšší súd preto musel z hľadiska zjednotenia aplikačnej praxe vyriešiť a stanoviť jasné kritériá, podľa ktorých sa bude postupovať. Pokiaľ by dospel vo svojom stanovisku k inému záveru, došlo by vo svojej podstate k popretiu princípu rovnosti, pretože na kompenzácie súvisiace so zadržaním nadmerného odpočtu DPH podľa úpravy účinnej do 1. januára 2017 by sa hľadelo inak, ako by to bolo u subjektov pri účinnej novej právnej úprave. Najvyšší súd vtedy nemohol postupovať podľa účinnej úpravy do 1. januára 2017 z dôvodu uznesenia Súdneho dvora C-120/15. Pokiaľ by nechcel rešpektovať vôľu zákonodarcu uvedenú v spornej novele, musel by na základe analógie a dotvárania práva stanovovať osobitné kritériá na uplatnenie úroku. Bolo by minimálne zvláštne, keby tak najvyšší súd z právnej úpravy účinnej do spornej novely zákona o DPH, ktorá bola pre daňové subjekty nepriaznivejšia, stanovil priaznivejšie kritériá ako v novej právnej úprave prijatej po uznesení vo veci C-120/2015. Nová právna úprava je účinná, nebola ústavným súdom vyhlásená za protiústavnú a ani Súdny dvor nikdy priamo nekonštatoval jej rozpor s právom Európskej únie. Ďalej poukázal na to, že prijaté zjednocujúce stanovisko je pre členov kolégia záväzné a pokiaľ by kasačný súd ignoroval stanovisko prijaté v roku 2019 zosúladiť dovtedajšiu nejednotnú aplikačnú prax, konal by v rozpore s princípom právnej istoty, a preto navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

16. Zúčastnenou osobou v konaní je finančné riaditeľstvo (žalovaný v konaní, pozn.), ktoré sa k veci vyjadrilo listom z 15. apríla 2025. Z jeho obsahu vyplýva, že v konaní pred správcom dane a finančným riaditeľstvom nebol sťažovateľke priznaný ňou uplatňovaný nárok na priznanie úroku z dôvodu vrátenia nadmerného odpočtu DPH za zdaňovacie obdobie 1. štvrtrok 2008 po lehote ustanovenej § 79 ods. 2 zákona o DPH. Správca dane v tejto lehote

začal daňovú kontrolu a nadmerný odpočet sťažovateľke vrátil v 10-dňovej lehote od jej ukončenia 20. novembra 2008. Ak by daňová kontrola nezačala, bol by nadmerný odpočet vyplatený do 22. augusta 2008. Úrok za zadržanie nadmerného odpočtu sťažovateľka uplatňovala podľa § 35b ods. 6 zákona o správe daní, a to za obdobie od 23. augusta 2008 do 24. novembra 2008, počas ktorého nemohla disponovať finančnými prostriedkami vo výške 3 338 759,28 eur. Krajský súd sa v odôvodnení rozsudku náležite argumentačne vysporiadal s nastolenými právnymi otázkami. Finančné riaditeľstvo sa s jeho právnymi závermi stotožnilo a zdôraznilo, že daňová kontrola, v rámci ktorej sa zisťujú alebo preverujú skutočnosti rozhodujúce pre správne určenie dane, je významným procesným inštitútom, zabezpečujúcim ochranu fiškálnych záujmov štátu. Efektívne nastavený mechanizmus daňovej kontroly DPH prispieva k zabezpečeniu riadneho výberu DPH a k predchádzaniu podvodom v zmysle čl. 273 smernice, čo je v súlade s povinnosťami členských štátov Európskej únie stanovenými v čl. 325 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a čl. 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii. V súvislosti so samotným výkonom daňovej kontroly u sťažovateľky finančné riaditeľstvo uviedlo, že sťažovateľka predložila množstvo dokladov a podkladov vrátane rôznych zmlúv a úradných rozhodnutí, zároveň bolo vykonaných množstvo procesných úkonov správcom dane. Napriek uvedenému trvala táto daňová kontrola 3 mesiace a 12 dní. Zadržiavanie nadmerného odpočtu za takýchto okolností nezakladá nárok sťažovateľky na finančnú kompenzáciu, pretože doba zadržiavania nebola neprimeraná účelu, pre ktorý bola vykonávaná daňová kontrola. Zúčastnená osoba navrhla, aby ústavný súd sťažnosti nevyhovel.

III.3. Replika sťažovateľky:

17. Sťažovateľka sa k vyjadreniam najvyššieho správneho súdu a zúčastnenej osoby vyjadrila podaním z 19. mája 2025. V ňom zotrvala na ústavnej sťažnosti s odôvodnením, že najvyšší správny súd:

- na vec aplikoval § 79a zákona o DPH, ktorý je však v rozpore s čl. 183 smernice, keďže podľa judikatúry Súdného dvora je nárok na úrok daný odo dňa, keď mal byť nadmerný odpočet obvykle vrátený, a nie až po uplynutí dodatočných šiestich mesiacov,
- na vec aplikoval stanovisko, ktoré, čo sa týka § 79a zákona o DPH, vytvára protiústavnú pravú retroaktivitu, keďže sťažovateľkin prípad sa týkal roku 2008, ale § 79a zákona o DPH nadobudol účinnosť až od 1. januára 2017,
- vo veci použil § 79a zákona o DPH napriek tomu, že zo žiadneho zákona nevyplýva možnosť použitia tohto ustanovenia spätne aj na prípady uskutočnené pred nadobudnutím účinnosti tohto ustanovenia. Samotné stanovisko nie je možné v zmysle judikatúry ústavného súdu považovať za prípustnú možnosť zákonného zakotvenia pravej retroaktivity,
- odňatím nároku sťažovateľky na úrok zo strany najvyššieho správneho súdu došlo k porušeniu jej ústavného práva vlastníť majetok podľa čl. 20. ods. 1 ústavy, pretože sťažovateľka legitímne očakávala priznanie úroku. Sťažovateľke totiž nemôže byť na škodu, že zákonodarca o niekoľko (8) rokov neskôr prijal § 79a zákona o DPH, ktorý podmienky priznania úroku sprísnil, a to navyše v rozpore so smernicou,

- napadnutý rozsudok je nedostatočne odôvodnený a nepreskúmateľný, pretože v ňom absentuje vysporiadanie sa s argumentáciou sťažovateľky o rozpore § 79a zákona o DPH so smernicou a s argumentáciou sťažovateľky o protiústavnosti stanoviska, ak to výslovne nevyplýva z prechodného ustanovenia zákona, retroaktívne pôsobenie právneho predpisu (a to aj v oblasti daní) zásadne nie je možné založiť výkladom.

18. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

19. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia práva na súdnu ochranu a na vlastníctvo napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu, ktoré sťažovateľka videla v posúdení jej veci podľa neskôr prijatej právnej normy na základe stanoviska najvyššieho súdu, ktoré považuje za odporujúce smernici aj ústave. Sťažovateľka odvodzuje svoj nárok priamo z čl. 183 smernice a dožaduje sa aplikácie výkladových rozhodnutí Súdneho dvora, ktoré sú jej na prospech. Za zásadný nedostatok považuje taký účinok zjednocujúceho stanoviska, ktorý zavádza mimozákonným spôsobom pravú retroaktivitu aplikovanej daňovej normy – § 79a zákona o DPH.

IV.A. Judikatúrne východiská:

20. Z uznesenia Súdneho dvora (C-151/23 z 5. októbra 2023) vydaného v konaní o prejudiciálnej otázke položenej v tejto veci vyplýva, že Súdny dvor (poznajúc skutkové okolnosti a argumentáciu strán) považoval za relevantnú túto svoju skoršiu judikatúru:

20.1. Cieľom systému odpočtov, a teda aj vrátení, je úplne zbaviť podnikateľa záťaženia DPH splatnej alebo zaplatenej v rámci všetkých jeho ekonomických činností. Spoločný systém DPH v dôsledku toho zabezpečuje daňovú neutralitu, pokiaľ ide o daňovú záťaž všetkých ekonomických činností bez ohľadu na ich ciele alebo výsledky, pod podmienkou, že tieto činnosti samy v zásade podliehajú DPH. Hoci členské štáty majú určitú slobodu pri stanovovaní podmienok uvedených v čl. 183 smernice, tieto podmienky nemôžu spochybňovať zásadu daňovej neutrality tým, že zdaniteľná osoba bude povinná znášať túto daňovú záťaž v celom rozsahu alebo sčasti. Uvedené podmienky musia najmä umožniť, aby mohla byť zdaniteľnej osobe za primeraných podmienok vrátená celá suma vyplývajúca z nadmerného odpočtu DPH, čo znamená, že vrátenie sa uskutoční v primeranej lehote vyplatením finančnej hotovosti alebo porovnateľným spôsobom a prijatý spôsob vrátenia v nijakom prípade nesmie pre zdaniteľnú osobu predstavovať finančné riziko. Ak by zdaniteľná osoba nemala nárok na úroky z omeškania v prípade, že k vráteniu nadmerného odpočtu DPH nedôjde v primeranej lehote, vznikla by jej tým ujma, čo je v rozpore so zásadou daňovej neutrality (rozsudok z 12. mája 2021, *technoRent International a i.*, C844/19, EU:C:2021:378, body 36 až 39). Aj keď čl. 183 smernice nestanovuje povinnosť platiť úroky z nadmerného odpočtu DPH, ktorý sa má vrátiť, ani nespresňuje okamih, od ktorého by takéto

úroky boli splatné, zásada neutrality daňového systému DPH vyžaduje, aby finančné straty vzniknuté v dôsledku vrátenia nadmerného odpočtu DPH vykonaného po primeranej lehote boli kompenzované zaplatením úrokov z omeškania (rozsudok z 12. mája 2021, *technoRent International a i.*, C844/19, EU:C:2021:378, bod 40).

20.2. V tejto súvislosti Súdny dvor už rozhodol, že lehota na vrátenie nadmerného odpočtu DPH môže byť v zásade predĺžená na účely vykonania daňovej kontroly bez toho, aby bolo nutné považovať túto lehotu za neprimeranú, ak toto predĺženie neprekračuje medze toho, čo je nevyhnutné na riadne vykonanie tejto daňovej kontroly. Ak teda v takom prípade dôjde k vráteniu nadmerného odpočtu DPH zdaniteľnej osobe v primeranej lehote, právo Únie nevyžaduje kompenzáciu dočasnej nemožnosti disponovať peňažnými sumami zaplatením úrokov z omeškania (pozri v tomto zmysle uznesenie z 21. októbra 2015, *Kovozber*, C120/15, EU:C:2015:730, body 23 a 24).

20.3. V bode 28 uznesenia o prejudiciálnej otázke v tejto veci Súdny dvor uviedol, že vnútroštátnemu súdu prináleží, aby najmä vzhľadom na zásady neutrality, efektivity a ekvivalencie, ako aj na všetky osobitosti veci, o ktorej rozhoduje, určil, či sa v prejednávanej veci má vrátenie nadmerného odpočtu DPH považovať za uskutočnené v primeranej lehote, a pokiaľ zistí, že k tomuto vráteniu nedošlo v primeranej lehote, určil okamih, od ktorého sa úroky z omeškania pripočítajú k sume tohto nadmerného odpočtu. Súdny dvor totiž už spresnil, že spôsoby uplatnenia úrokov z nadmerného odpočtu DPH patria do procesnej autonómie členských štátov, ktorá je vymedzená zásadami ekvivalencie a efektivity, pričom vnútroštátne pravidlá týkajúce sa najmä výpočtu prípadne dlhovaných úrokov nesmú viesť k tomu, aby zdaniteľná osoba bola zbavená primeranej náhrady za stratu spôsobenú oneskoreným vrátením tohto nadmerného odpočtu. Súdny dvor dodal, že vnútroštátnemu súdu prináleží urobiť všetko, čo patrí do jeho právomoci, aby zabezpečil plný účinok čl. 183 smernice tak, že podá výklad vnútroštátneho práva, ktorý je v súlade s právom Únie (rozsudok z 13. októbra 2022, *HUMDA*, C397/21, EU:C:2022:790, bod 45).

Sťažovateľka však žiada aplikovať túto staršiu judikatúru Súdneho dvora vzťahujúcu sa na iné konania z obdobia rokov 2010 až 2015:

21.1. V pomeroch slovenského právneho poriadku Súdny dvor v konaní C-120/15 z 21. októbra 2015 (*Kovozber*, bod 33) poskytol nasledujúci výklad: Článok 183 prvý odsek smernice sa má vykladať v tom zmysle, že bráni takej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá upravuje výpočet úrokov z omeškania pri vrátení nadmerného odpočtu DPH až od uplynutia lehoty 10 dní po skončení daňovej kontroly.

21.2. Pokiaľ ide o takú vnútroštátnu úpravu, ktorá podmieňuje povinnosť daňového orgánu zaplatiť úroky ukončením konania o daňovej kontrole, Súdny dvor už rozhodol rozsudkom *Enel Martisa Iztok 3* (C-107/10, bod 51), že výpočet úrokov dlžných zo strany daňového orgánu, ktorý ako okamih, od ktorého plynie lehota, nezobral deň, keď by mal byť nadmerný odpočet DPH obvykle vrátený v súlade so smernicou, je v zásade v rozpore s požiadavkami čl. 183 tejto smernice.

21.3. Pri výpočte úrokov sa musí zobrať do úvahy ako počiatkový okamih deň, keď mal byť nadmerný odpočet DPH v súlade so smernicou obvykle vrátený (C-120/15 Kovozber, bod 29).

21.4. Keď dôjde k vráteniu nadmerného odpočtu DPH zdaniteľnej osobe po uplynutí primeranej lehoty, zásada neutrality daňového systému DPH vyžaduje, aby takto generované finančné straty na ujmu zdaniteľnej osoby, ktoré vyplývajú z nemožnosti disponovať predmetnými peňažnými sumami, boli kompenzované zaplatením úrokov z omeškania (Rafinaria Steua Romana, C-431/12, bod 23).

IV.B. Relevantná právna úprava:

22. Podľa § 79a ods. 1 zákona o DPH ak daňový úrad začal daňovú kontrolu v lehote na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1, 2 alebo ods. 5 a nadmerný odpočet nebol vrátený do uplynutia šiestich mesiacov od posledného dňa lehoty na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1, 2 alebo ods. 5, platiteľ má nárok na náhradu za zadržanie nadmerného odpočtu (ďalej len „úrok z nadmerného odpočtu“) podľa odseku 2.

22.1. Podľa § 79a ods. 2 zákona o DPH platiteľ má nárok na úrok z nadmerného odpočtu vo výške dvojnásobku základnej úrokovej sadzby Európskej centrálnej banky platnej prvý deň kalendárneho roka, za ktorý sa úrok počíta, a ak táto úroková sadzba nedosiahne 1,5 %, pri výpočte úroku z nadmerného odpočtu sa použije ročná úroková sadzba vo výške 1,5 %. Úrok sa vypočíta zo sumy vráteného nadmerného odpočtu, a to za každý deň od uplynutia šiestich mesiacov odo dňa nasledujúceho po uplynutí lehoty na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1, 2 alebo ods. 5 do dňa jeho vrátenia vrátane.

22.2. Podľa § 79a ods. 3 zákona o DPH o priznaní úroku z nadmerného odpočtu podľa odsekov 1 a 2 daňový úrad rozhodne do 15 dní od vrátenia nadmerného odpočtu a úrok z nadmerného odpočtu platiteľovi zaplatí do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o priznaní úroku z nadmerného odpočtu.

23. Prechodné ustanovenie § 85ke k úpravám účinným od 1. januára 2017 znie:

24. Platiteľ má nárok na úrok z nadmerného odpočtu podľa § 79a, aj keď daňová kontrola v lehote na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1, 2 alebo ods. 5 začala pred 1. januárom 2017 a k 1. januáru 2017 nebola skončená. Ustanovenie § 79a sa neuplatní, ak daňová kontrola v lehote na vrátenie nadmerného odpočtu podľa § 79 ods. 1, 2 alebo ods. 5 bola skončená do 31. decembra 2016 vrátane.

IV.C. K námietke eurokonformného výkladu a k namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy:

25. Sťažovateľka vecne nesúhlasí s aplikáciou § 79a zákona o DPH, pretože toto ustanovenie určuje lehotu 6 mesiacov na vykonanie kontroly, po ktorej uplynutí vzniká nárok na náhradu za zadržiavaný nadmerný odpočet, čo odporuje smernici vykladanej tak, že počiatkovým dňom je deň, keď mal byť obvykle vrátený nadmerný odpočet (bez daňovej kontroly). V danej veci je zdaňovacím obdobím 1. štvrťrok 2008, čiže obvykle mal byť odpočet vrátený (30 dní od podania daňového priznania za nasledujúci štvrťrok) 24. augusta 2008. Reálne bol

vrátený 10 dní po ukončení kontroly, t. j. 24. novembra 2008. Kontrola trvala 3 a pol mesiaca od 2. augusta do 14. novembra 2008.

26. Najvyšší správny súd riadne a logicky odôvodnil, že za základ pre svoje rozhodnutie vzal odpoveď na prejudiciálnu otázku položenú v tomto súdnom konaní z dôvodu jej časovej aktuálnosti a väzbe na prejednávany prípad. Aj s poukazom na skoršiu judikatúru Súdneho dvora dospel k záveru, že zadržanie nadmerného odpočtu v tejto veci na čas výkonu daňovej kontroly nie je v rozpore s právom Únie, pretože finančné prostriedky boli zadržané len na primeraný čas nevyhnutný na výkon kontroly (3 a pol mesiaca) a takéto zadržanie po primeranú dobu nevyžaduje kompenzáciu formou úrokov. Uvedená úvaha nevykazuje pnutie s aktuálnou judikatúrou Súdneho dvora a ústavný súd k nej nemá výhrady ani z ústavnoprávneho hľadiska.

27. Sťažovateľka zároveň nesúhlasí s aplikáciou § 79a zákona o DPH, pretože jeho obsah vníma ako zhoršenie svojej právnej pozície, sprísnenie podmienok na vznik nároku na úrok, ktorý je v rozpore s právom Európskej únie. Vzhľadom na to, že sťažovateľka sa pridŕža skoršej judikatúry a nezohľadňuje vo svojej argumentácii jej obsahový posun ani tie časti rozhodnutia vo veci Kovožber, ktoré nezodpovedajú jej potrebám, je potrebné konštatovať, že ústavný súd nezdiera jej právny názor o rozpore samotného obsahu § 79a zákona o DPH s judikatúrnym výkladom čl. 183 smernice, a to s poukazom na aktuálnejšiu judikatúru citovanú v bode 20 tohto nálezu. Najvyšším správnym súdom poskytnutý právny názor o nepresiahnutí primeranosti lehoty daňovej kontroly preto považuje ústavný súd z materiálneho hľadiska požiadaviek čl. 183 smernice za eurokonformný a dostatočne zrozumiteľný. Túto námietku sťažovateľky preto považuje za nedôvodnú. Vzhľadom na uvedené neobstojí ani tvrdenie o porušení vlastníckeho práva sťažovateľky, ktoré malo spočívať v nenaplnení legitímnych očakávaní sťažovateľky na úročenie zadržiavaného odpočtu už odo dňa splatnosti, akoby kontrola nebola vykonaná, preto ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovел (bod 4 výroku nálezu).

IV.D. K námietke neprípustnej retroaktivity a k namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy:

28. Sťažovateľka ďalej namieta, že aplikácia § 79a zákona o DPH je založená len na zjednocujúcom stanovisku najvyššieho súdu, čo odporuje ústavným princípom zákazu pravej retroaktivity, ktorá musí byť vždy zákonom explicitne zakotvená v intertemporálnych ustanoveniach, a nie nastolená výkladom súdu.

29. V bode 28 napadnutého rozsudku najvyšší správny súd okrem iného uvádza: „*S ohľadom na závery stanoviska najvyššieho súdu je zároveň potrebné aplikovať súčasnú právnu úpravu, tak ako to správne vyhodnotil správny súd a orgány verejnej správy. Kasačný súd opäť zdôrazňuje, že nová právna úprava a stanovisko Najvyššieho súdu boli prijaté až po vydaní uznesenia C-120/15 Kovožber. Kasačný súd viazaný stanoviskom najvyššieho súdu sa preto nemal dôvod odchýliť od tohto aktu, ktorý bol prijatý za účelom zjednotenia výkladu zákonov...*“

30. Z obsahu stanoviska najvyššieho súdu citovaného v bode 11 tohto nálezu, ktoré bolo vydané 30. októbra 2019 (druhý odsek), vyplýva, že § 85ke druhá veta zákona o DPH v znení

účinnom od 1. januára 2017 nie je v súlade s právom Únie, najmä rozhodnutím vo veci Kovožber, ktoré má aplikačnú prednosť s účinkom *ex tunc*. Orgány verejnej správy a súdy sú povinné zdržať sa aplikácie § 85ke zákona o DPH. Z jeho odôvodnenia nepriamo (poukazom na výňatky obsahu už prijatých rozhodnutí senátov) vyplýva, že najvyšší súd uprednostňuje prístup k riešeniu právneho vákua aplikáciou § 79a zákona o DPH aj na prípady daňových kontrol skončených do 31. decembra 2016 s tým, že nejde o analogickú aplikáciu tohto ustanovenia, ale o odmietnutie aplikácie § 85ke z dôvodu jeho rozporu s právom Únie, ktoré má prednosť. Ustanovenie § 79a zákona o DPH považuje za dostatočne určité pravidlo na priznávanie úrokov zo zadržíavaného nadmerného odpočtu počas daňových kontrol skončených do 31. decembra 2016.

31. Na úvod ústavný súd konštatuje, že vo všeobecnosti považuje prístup zvolený najvyšším súdom na účely zabezpečenia súladu aplikačnej praxe s právom Európskej únie takým spôsobom, že odmietne aplikovať tú právnu normu vnútroštátneho práva, ktorá je zjavne v rozpore so smernicou a s judikatúrou Súdneho dvora, ktoré majú prednosť pred vnútroštátnym transpozičným zákonom, za správny a ústavne akceptovateľný na úrovni zjednocujúceho stanoviska, ako aj rozhodovania v individuálnej veci všeobecným súdom, pretože je úlohou vnútroštátnych orgánov aplikujúcich právo zabezpečiť plný účinok smernice a judikatury Súdneho dvora a na tento účel prijať efektívne opatrenia, hoc aj odmietnutie aplikácie vnútroštátnej zákonnej normy odporujúcej európskej smernici. Zjednocujúce stanovisko teda sleduje legitímny cieľ zabezpečenia plného účinku smernice vo vnútroštátnom práve, avšak zvolený prostriedok nesmeruje racionálne k jeho reálnemu dosiahnutiu z dôvodov uvedených ďalej.

32. Obsahovou podstatou stanoviska najvyššieho súdu je pokyn na zdržanie sa aplikácie druhej vety § 85ke, ktorý hovorí len o tom, že § 79a sa nevzťahuje na konania skončené do konca roka 2016. Sťažovateľka preto správne namieta, že problémom tohto prístupu nie je len explicitná existencia druhej vety § 85ke. Aj v prípade opomenutia, neprihliadania na túto časť prechodného ustanovenia sa nič nemení na tom, že § 79a nadobudol účinnosť 1. januára 2017 a nie je ho možné bez výslovného pozitívneho zákonného zmocnenia aplikovať na prípady, ktoré nastali pred jeho účinnosťou. Osobitne v situácii, keď stanoviskom nedotknutá prvá veta § 85ke výslovne záväzne vymedzuje (ohraničuje) okruh tých právnych vzťahov, na ktoré je možné a prípustné novú právnu úpravu vzťahnúť do minulosti (formou nepravnej retroaktivity – neskončené daňové kontroly do 31. decembra 2016). Túto kumulatívnu podmienku hypotézy prvej vety prechodného ustanovenia § 85ke prípad sťažovateľky nespĺňa (daňová kontrola bola skončená v roku 2008), a preto na jej prípad nie je aplikovateľná ani prvá veta § 85ke zmocňujúca k retroaktívnej aplikácii § 79a. Zdržanie sa aplikácie druhej vety § 85ke teda nie je riešením, pretože neznamená, že je automaticky prípustné aplikovať § 79a aj na prípady daňových kontrol skončených pred 1. januárom 2017. V právnom štáte si každé retroaktívne pôsobenie právnej normy vyžaduje osobitnú výslovnú právnu úpravu a jej zakotvenie v predpise právnej sily minimálne na úrovni zákona, a preto právny názor obsiahnutý v napadnutom rozsudku (... je potrebné aplikovať súčasnú právnu úpravu...) nie je zo stanoviska vyvoditeľný už na základe logickej analýzy samotného textu stanoviska a zároveň odporujúci zákazu retroaktivity.

33. Navyše výkladové zjednocujúce stanovisko najvyššieho súdu nemá normotvornú silu a nemôže účinne zabezpečiť či snád' priamo založiť retroaktívnu aplikáciu právnej normy daňového práva. Účelom výkladového stanoviska je zjednotiť rozdielnú rozhodovaciu prax formou zjednotenia výkladu sporných otázok, nie utvárať normy či ukladať povinnosti štátnym orgánom. Od výkladového stanoviska nemožno odvodiť retroaktívnu priamu aplikáciu právnej normy, nie je preň dostatočným právnym základom a nemôže takto vyplniť právne vákuum na priznanie náhrady za zadržiatvaný nadmerný odpočet v prípade daňových kontrol ukončených do 31. decembra 2016. Ak aj stanovisko malo za cieľ dosiahnuť aplikabilitu § 79a na tieto sporné prípady, výslovne to neuvádza, hovorí len o zdržaní sa aplikácie druhej vety § 85ke. Účinky tohto stanoviska preto preceňuje (pripisuje mu také účinky, ktorými nedisponuje) jednak sťažovateľka, ktorá tvrdí, že ide o zakotvenie retroaktivity právnej normy, a jednak vo veci konajúci najvyšší správny súd, ktorý sa domnieval, že je potrebné a prípustné vo veci sťažovateľky aplikovať § 79a na základe tohto stanoviska.

34. Táto námietka sťažovateľky je preto dôvodná a priama aplikácia § 79a zákona o DPH odporuje obsahu jej práva na súdnu ochranu. Súčasťou obsahu práva na súdnu ochranu je totiž aj požiadavka, aby na vec sťažovateľky boli aplikované relevantné platné a účinné právne normy za použitia ústavno-súladného výkladu. Základným princípom právneho štátu je aj zákaz pravej retroaktivity právnych noriem a prípustnej (nepravej) retroaktivity zakotvenej zákonom. Právny názor najvyššieho správneho súdu, ktorý priamo aplikoval retroaktívne § 79a na prípad sťažovateľky bez zákonného zmocnenia len na základe zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu, je preto ústavne neakceptovateľný.

35. S prihliadnutím na účel zjednocujúceho stanoviska je preto potrebné nahliadať na jeho účinky a „čítať“ jeho obsah ako odporúčanie alebo návod na úvahy pre jednotlivé vnútroštátne orgány, ktoré sú vo svojej rozhodovacej činnosti povinné zabezpečiť plný účinok smernice so zohľadnením aktuálnej judikatúry Súdneho dvora aj napriek absencii relevantnej vnútroštátnej právnej úpravy v rozhodnom období. Pri rozhodovaní o veciach úrokov v prípade daňových kontrol ukončených do 31. decembra 2016 je potrebné vychádzať z judikatúry Súdneho dvora a skúmať, či bola daňová kontrola vykonaná v primeranej lehote s ohľadom na konkrétne okolnosti veci. Na základe sporného stanoviska najvyššieho súdu je možné len vziať do úvahy zákonodarcom prejavenu vôľu v neskoršom právnom predpise (výška úroku, spôsob jeho určenia a lehota 6 mesiacov kontroly, počas ktorej sa nadmerný odpočet neúročí, teda obsah § 79a) ako vhodný pomocný ukazovateľ pre úvahy a všeobecný rámec pri zvažovaní konkrétnych okolností veci na základe priamej aplikácie čl. 183 smernice v rámci aktuálnej judikatúry Súdneho dvora. Nie je však možné § 79a zákona o DPH priamo aplikovať, brať za právny základ rozhodnutia s poukazom na stanovisko najvyššieho súdu. Táto námietka sťažovateľky je preto tiež dôvodná.

36. Sťažovateľka už vo svojej kasačnej sťažnosti uplatnila námietku neprípustnej retroaktivity, na ktorú však najvyšší správny súd nedal dostatočnú odpoveď. Poukázal len na zjednocujúce stanovisko a pripísal mu neprípustné účinky. V tom ústavný súd vidí arbitrárnosť rozhodnutia a nesprávne právne posúdenie aplikovateľnosti § 79a zákona o DPH. Uvedené nedostatky dosahujú ústavne relevantnú intenzitu zásahu do základného práva

sťažovateľky na súdnu ochranu, a preto ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na súdnu ochranu (bod 1 výroku nálezu).

37. Nad rámec uvedeného ústavný súd dodáva, že ak bola daňová kontrola v jednotlivom prípade skončená v primeranej lehote, úrok zdaniteľnej osobe za túto primeranú dobu neprináleží. Ak však daňová kontrola presiahla lehotu, ktorá je nevyhnutne potrebná na jej riadne vykonanie, potom má zdaniteľná osoba nárok na úrok odo dňa presahujúceho lehotu, ktorá by bola nevyhnutne potrebná na výkon daňovej kontroly v danej veci (podľa náročnosti veci, napr. počet zdaniteľných obchodov, potreba medzinárodnej výmeny informácií, aktivita, kontaktnosť a počet svedkov a pod.). Je na správnych súdoch posúdiť primeranosť v jednotlivých prípadoch. Vzhľadom na rovnosť v právach adresátov právnych noriem a predvídateľnosť rozhodnutí správnych orgánov je však žiaduce, aby rovnaké prípady boli posudzované rovnako a nedochádzalo k svojvôli pri určovaní primeranosti lehoty, a to pri zohľadnení príliehavej judikatúry Súdneho dvora podľa skutkového a právneho stavu vecí. Toto hodnotenie musí byť náležite odôvodnené tak, aby zodpovedalo požiadavkám preskúmateľnosti použitých úvah na úrovni správneho súdu.

38. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

39. Vzhľadom na to, že napadnuté rozhodnutie porušuje základné práva sťažovateľky, ústavný súd ho zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie a rozhodnutie najvyššiemu správne mu súdu s prihliadnutím na názory ústavného súdu vyplývajúce z tohto nálezu (bod 2 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

40. Úspešná sťažovateľka si uplatnila právo na náhradu trov konania.

41. Ústavný súd priznal sťažovateľke fakultatívnu náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby v roku 2024 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) a jeden úkon právnej služby v roku 2025 (vyjadrenie vo veci) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma predstavuje s DPH celkom 1 331,33 eur (bod 3 výroku nálezu).

42. Priznanú náhradu trov konania je najvyšší správny súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

43. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Spracovanie a jazyková korektúra:

Bc. Gadušová Beáta, PaedDr. Ondrejková Marta, Mgr. Maďarošová Žofia, Mgr. Bokorová
Marcela

(vyjadrenia účastníkov konania neprechádzajú jazykovou korektúrou)

Právna spolupráca: JUDr. Babják Miloslav

© Ústavný súd Slovenskej republiky Košice 2025

ISSN 2989-3720